HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS TESTAMENTI,

IN REM THEOLOGIÆ CANDIDATORUM,

Per ſex Mundi Ætates ab Orbe condito ad Natale uſque Jesu Christi, Servatoris Noſtri, continenti ordine producta, variiſque Colloquiis digeſta: Ubi Res præcipuæ, quæ vel ad Hiſtoriam Sacram & ejus Chronologiam, Legem, ac Diſciplinam Hebræorum ſpectant, vel quæ ad Prophetarum Geſta, Vaticinia in Jeſu Chriſto ad amuſſim impleta, & ad divinam Sacrorum Librorum, quibus continetur Hiſtoria Veteris Teſtamenti, Auctoritatem attinent; per breves Interrogationes & Reſponſiones perſtringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

OPUS IN TRES TOMOS DISTRIBUTUM.

Sanctiſſimo Domino Pontif. Max.

BENEDICTO XIII.

Nuncupatum.

AUCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO AMAT DE GRAVESON,

Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo, Sacri Ordinis Prædicatorum.

TOMUS TERTIUS.

Romæ MDCCXXVII.

Typis, & Sumptibus Hieronymi Maynardi, apud Theatrum Capranicenſe.

Superiorum permiſſu.

COLLOQUIA,

Quæ continentur in hoc Tertio Tomo:

Colloquia in quintam Mundi Ætatem,

Quæ incipit à quarto Regni *Salomonis* anno, quò jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta, & producitur usque ad Captitatem Babylonicam.

COLLOQIUM PRIMUM,

In quo; juxtà Historiam, cùm Sacram tùm Prophanam; Series & Gesta Regum Judæ, & Israelis describuntur; eâdemque operâ; eorum regiminis accuratius annorum traditur calculus.

Tabula Chronologica Regum Iudæ, à Davide usquè ad Sedekiam. pag.54.

Tabula Chronologica Regum Israel, In qua breviter annotantur eorum anni, & præcipua gesta usque ad integram Regni Israelitici eversionem. pag.61.

Series Regum Romanorum; & anni; per quos Roma regnarunt. 87.

COLLOQIUM II.;

In quò excutiuntur ac breviter diluuntur præcipuaDubia, quæ Theologi, & Scripturæ Interpretes circà Sacram Historiam quintæ Mundi Ætatis proponere solent. pag.91.

Canon Chronologicus Ab anno undecimo Johakimi; *Regis Iudæ, quo capit captivitas Babylonica, usquè ad annum primum Regni; quod* Cyrus *inivit in Babylonia tanquam supremus Monarcha.* pag.137.

COLLOQIUM III.

In quo describuntur Vitæ Prophetarum, qui in quintà Mundi Ætate, seu antè CaptivitatemBabylonicam, vixerint; & sub Regibus Judæ; & Israelis plura fuderunt Oracula, quæ in Jesu Christo, vero Messia; clarissimo exitu fuerunt adimpleta. 191.

SEXTA MUNDI ÆTAS;

Quæ à Captivitate Babylonica sumit initium; & finem habet in Natali Jesu Christi Salvatoris nostri; 186.

COLLOQIUM PRIMUM,

In quo describuntur res præcipuæ; quæ Judæis; durante captivitate Babylonica, acciderunt sub Monarchia Regum Babyloniorum, eorumque exhibetur status, post

post solutam captivitatem Babylonicam, sub Monarchia Persarum, sub Monarchia Græcorum, regnante Alexandro Magno, &, post illius obitum, sub Regibus Ægypti, & Syriæ. 292.
Tabula Chronologica Exhibens initium & finem Monarchiæ Persicæ, per continuam successionem Regum, qui ei præfuerunt. 321.
Series Regum, Qui successerunt Alexandro Magno in Regno Macedoniæ. 334.
Series Regum, qui, demortuo Alexandro Magno, in Regno Ægypti successerunt. 350.
Series duodecim priorum Regum, Qui, defuncto Alexandro Magno in Regno Syriæ successerunt. 363.

COLLOQIUM II.

In quo proponuntur ac diluuntur Dubia, quæ circà Historiam sextæ Mundi Ætatis, tàm Theologi, quàm Scripturæ Sacræ Interpretes agitare solent. 375.

COLLOQIUM ULTIMUM.

In quo produntur res præclaræ, gestæ à Machabæis, qui, post Captivitatem Babylonicam, summâ apud Judæos auctoritate potiti sunt usque ad *Herodem*, alienigenam, quo in Judæâ regnante, natus est Jesus Christus, ibidemque attexuntur variæ Judæorum Sectæ, aliquot Historiæ Romanæ monumenta, & Canon Chronologicus annorum, qui à captivitate Babylonica usque ad Natale Christi Domini interfluxerunt. 470.
Tabula Chronologica Sextæ Mundi Ætatis, hoc est, à captivitate Babylonica usquè ad Natale Christi Domini, non tantum per annos à creatione Mundi, sed etiam per annos Olympiadum, Æræ Nabonassaris, *& à condita Roma, accuratè digesta & ordinata.* 552.

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS TESTAMENTI,
SEU
QUINTÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ incipit à quarto Regni Salomonis *anno, quo jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta, & producitur usque ad Captivitatem Babylonicam.*

HISTORIA quintæ Mundi Ætatis, quæ ab anno quarto Regni *Salomonis*, quo ab eodem Rege jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta, ducit exordium, & protenditur usque ad Captivitatem Babylonicam, non solùm complectitur seriem & Gesta Regum Juda & Israel, necnon Acta Prophetarum, qui sub illis Regibus Vaticinia fuderunt; verùm etiam arctam habet agnationem & affinitatem cum Historia Prophana, seu Regum Ægyptiorum, & Chal-

dæorum, seu Babyloniorum. Quocircà, ut compendiosam quidèm, sed accuratam rerum omnium, quæ vel ad Historiam Sacram quintæ Mundi Ætatis attinent, vel spectant Historiam Prophanam, cum qua connexionem aliquam habet eadem Historia Sacra, notitiam assequi possis, tria, juxtà nobis præfixam methodum, in describenda Historia quintæ Mundi Ætatis, instituemus Colloquia; in quorum primò dabimus, juxtà Historiam, cùm Sacram, tùm Prophanam, seriem & Gesta Regum tam Juda, quàm Israel, & eorum regiminis exactum annorum calculum. In altero Colloquio aliquot Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes circà Historiam quintæ Mundi Ætatis movere solent, maximè circà auctoritatem Librorum, cùm Moralium, tùm Historicorum, quos sacri quintæ Mundi Ætatis Scriptores exararunt, discutiemus, brevitèrque dissolvemus. In postremo Colloquio texemus Historiam Prophetarum, qui sub Regibus Juda & Israel antè captivitatem Babylonicam, tàm in Regno Judæ, quàm in Regno Israel, vixerunt, ibidèmque ostendemus, benè multa in his, quos, divino afflati spiritu, libris conscripserunt, extare Oracula, quæ ad Jesum Christum, verum Messiam, totiusque generis humani Redemptorem, semotâ omni caligine, referuntur.

COL-

COLLOQUIUM PRIMUM,

In quo, juxtà Historiam, cùm Sacram, tùm Prophanam, Series & Gesta Regum Judæ, & Israelis describuntur, eâdemque operâ, eorum regiminis accuratus annorum traditur calculus.

D. JAM scio, *Salomonem* anno quarto Regni sui jecisse fundamenta Templi Hierosolymitani (cujus formam delineaverat pater ipsius *David*, Rex) illudque miris impensis & laboribus exornasse, ac tandèm septem annorum spatio in monte *Moria* ædificasse, eique ultimam admovisse manum. At, optarem nunc, ut hujus magnificentissimi Templi structuram ac formam paucis verbis describeres, quam tàm sapiente, tàmque potente Architecto dignam fuisse nullus dubito.

M. Materia Templi Hierosolymitani potissimùm sita erat in lignis cedrinis, abiegnis, olivarum, ære, argento, auro purissimo, & in lapidibus exquisitissimis, ita fabrorum arte & industriâ, dolatis, politis, perfectis, aptèque inter sese conjunctis, ut tota indè assurgens structura, oculos intuentium in admirationem raperet. Hinc, Christo Domino, egredienti è Templo Hierosolymitano, *ait unus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, &*

 quales

quales structuræ, sicut legitur cap. 13. v. 1. Evangelii *S. Marci*. Formam quòd attinet Templi Hierosolymitani, conatus est Rex *Salomon* in extruendo ex lapidibus Templo Hierosolymitano exprimere, quantùm potuit, formam antiqui Tabernaculi, à *Moyse* jussu Dei in Deserto erecti, quod tamen, sicut ostendimus in Colloquiis nostris in Historiam quartæ Mundi Ætatis, portatile tantùm erat, & ex pellibus compactum. Duplex autem erat forma Templi Hierosolymitani, interior una, exterior altera. Duæ ejusdem Templi partes interiores erant, quarum una simplicitèr dicebatur *Sancta*, & in ea erant Altare thyimiamatis; Mensæ decem aureæ Panum Propositionis, & decem Candelabra aurea. Hæc pars Templi quadraginta cubitos longitudine habebat, latitudine verò viginti. Pars altera appellabatur *Sanctum Sanctorum*, quæ muro & velo intermedio à priori parte, quæ *Sancta* vocabatur, erat separata, atque in ea recondita erat Arca Fæderis, & Deus Responsa, seu Oracula, reddebat Summo Sacerdoti, ipsum per *Vrim* & *Thummim* consulenti. Pars exterior Templi Hierosolymitani dicebatur *Atrium*, idque erat multiplex, videlicèt primò erat Atrium Sacerdotum, quod continebat Altare Holocaustorum, & Mare æneum, seu labrum aquæ amplissimum. Secundò, erat Atrium populi, quò viri & fæminæ Israelitæ ad orandum & Deo debitum cultum deferendum convenire solebant. Tertiò, erat Atrium Gentilium,

quò

quò prophanæ Gentes adire poterant, & in eo ſtare; ſed eis ultrà progredi nefas omninò erat. Porrò, Atria cùm Sacerdotum, tùm Iſraelitarum cingebantur porticibus, exedris, gazophylaciis, paſtophoriis, variis conclavibus, & cellis, ſivè ad reponendum ſal, quo aſpergebantur membra victimarum; oleum, quod infundebatur lucernis Candelabrorum; vinum, quod effundebatur in Sacrificiis; ſivè etiam ad ſervandas Veſtes Sacerdotum, Vaſa, Candelabra, Pateras, Phialas (quarum uſus erat ad excipiendum victimarum ſanguinem) Cantharos, Lances, Crateres, Acerras, & alia id genus inſtrumenta ſacra, numero & magnificentiâ penè incredibili; ſivè denique ut apta & commoda domicilia haberent Sacerdotes, Levitæ, & alii Templi Miniſtri, qui in ordine vicis ſuæ, ſeu toto eo tempore, quo miniſteriis vacabant, hoc eſt, à Sabbato ad aliud Sabbatum, à Templo non diſcedebant. Ad veſtibulum Templi Hieroſolymitani duæ extabant columnæ æreæ æquales, quarum una erat à dextris, & vocabatur *Jachin*, altera à ſiniſtris, quæ nuncupabatur *Booz*, (utroque nomine *firmitatem* ſignificante.) Infinitus profectò eſſem, & præſcriptos brevitatis cancellos excederem, ſi in præſentia vellem Templi Hieroſolymitani, quod artificio, ſymetriâ, architecturâ humanam induſtriam longè ſuperavit, hìc repræſentare formam, omneſque illius enumerare partes, in quibus ars cum materia certare videbatur. Hoc unum dumtaxàt dicam,

cam, undè hujus Templi magnificentiam, & gloriam poteris facilè æstimare, videlicèt; pavimenta illius Templi, parietes, tectum, capitella, tessellato opere, laminis aureis, tegulis æneis, cælaturis, & gemmis pretiosissimis fuisse tanto cum splendore adornata, ut, testibus *Villalpando* & *Saliano*, trigesies centies millia aureorum, seu, juxtà usitatum nostrum loquendi morem, tria millia millionum auri in structura sumptuosi Templi Hierosolymitani impenderit Rex *Salomon*. Sed de forma Templi Salomonici, quæ describitur lib. 3. Regum cap. 6. lib. 2. *Paralipomenon* cap. 3. & *Ezechielis* cap. 41. si plura scire aveas, legessis *Josephum*, Hebræum, lib. 8. Antiq. Jud. cap. 2. *Theodoretum* Quæstione 24. in lib. 3. Regum, *Bedam* lib. de Templo, *Ariam Montanum* in Apparatu Regiorum Bibliorum, *Villalpandum* in Ezechielem, *Riberam* lib. 1. De *Templo*, quibus adde *Torniellum*, & *Salianum* in sacris annalibus Veteris Testamenti, nec non recentiorem Scriptorem, perdoctum Congregationis Oratorii Presbyterum, *Bernardum l'Amy* in suo Apparatu Biblico, ubi Tabulam in æs incisam inseruit, quæ formam Templi Hierosolymitani, ac singulas, quibus constabat, partes accuratè exhibet.

D. Reliquitne *Salomon*, prætèr hanc fabricam Templi Hierosolymitani, alia magnificentiæ suæ monumenta?

M. Absolutâ omni ex parte Templi Hierosolymitani fabricâ, Rex *Salomon* in Regiæ suæ domûs

domûs structura tredecim annis occupatus est. Dein, ut fines ac ditionem Regni sui amplificaret, opes, vires, potentiamque augeret, classes instruxit in *Ophir*, & in *Tharsim* transmittendas, quæ magnam vim auri, argenti, gemmarum pretiosarum, lignorum thyniorum, eboris, &c. singulis annis advehebant. Quò factum est, ut illius mercaturæ beneficio *Salomon* opibus cæteros mortalium prætergressus, nominis sui famam longè latèque propagaverit, & Regnum Israeliticum ad eam virtutem atque dignitatem sublimaverit, quam antehàc non habebat. Tantæ potentiæ & sapientiæ *Salomonis* percrebescente ubique rumore excitata *Regina Saba*, Hierosolymam venit, ibique Domûs Regiæ elegantiam, Sacrificiorum magnificentiam, mensarum apparatum, servorum disciplinam admirata, ac tantùm non stupore correpta prorupit in hæc verba: *Major est sapientia tua & opera tua, quàm rumor, quem audivi.* E Hierosolymis discedens Regina Saba, postquàm Regis *Salomonis* sapientiam quibusdam propositis ænigmatibus, hoc est, difficillimis Quæstionibus, probasset, multis muneribus hunc Regem cumulavit, centum & viginti auri talentis, gemmarum pretiosissimarum copiâ, innumeris aromatibus, sed præsertim, teste *Josepho*, Hebræo, Balsami plantâ, cujus feracissima est Palæstina. Rex itidèm *Salomon* mutuis muneribus gratum animum Reginæ Saba testatus est, ipsique præstereà dedit *omnia quæ voluit, & petivit ab illo,*

ſicut legitur lib. 3. Regum cap. x. v. 13. Fabularum tamen loco accenſeri jure merito debet, quod rerum Æthyopicarum Scriptores litteris conſignarunt, Reginam ſcilicèt Saba ex *Salomone* concepiſſe filium. Id enim fabuloſum eſſe patet, primò ex ſilentio priſcorum Scriptorum, qui de *Salomone*, & Regina Sabâ tàm multa tradiderunt, & ea de re ne ullum quidèm verbulum fecerunt, non Scriptores ſacri, non Rabbini, non *Joſephus*, in Antiquitatibus Judaicis verſatiſſimus. Deindè, veroſimile non eſt, *Salomonem*, Regem tùm religioſiſſimum, & Deo probatiſſimum, voluiſſe Reginæ Sabæ, cujus ſapientia cum ſingulari pietate conjuncta prædicatur, quamque Chriſtus Dominus in ſupremo judicio contra Judæos ſurrecturam teſtatur, tentare ac violare pudicitiam, hancque Heroinam fæminam ſe *Salomoni* proſtituiſſe. Tàm putidam ergò apage fabulam.

D. Frequentaruntne Iſraelitæ antè tempora Regis *Salomonis* mercaturam cum Gentibus & Nationibus prophanis?

M. Collocaverat Deus Hebræos in regione undiquè montibus circumdatâ, ne, proptèr illorum in Idololatriam propenſionem, ullum commercium, ſocietatemve haberent cum prophanis Nationibus, ſibique Deus in Populo Iſraelitico Regnum ſervavit, quod, ſicut in ſuperioribus noſtris Colloquiis jam obſervavimus, *Theocratiam* jure optimo appellant antiqui Patres. Hebræis tantummodò animum, curam, operamque ponentibus in colendo uno

veroque

veroque Deo, & in custodiendis cæremoniis ac Legibus, quas à Deo acceperant, quæque ad conservationem societatis, & animi sanctitatem dirigebantur; adeò ut à navigatione, & mercatura prorsùs alieni, vitam cum virtute & citrà molestiam degerent. Verùm, Israelitico Regno ad *Salomonem*, filium *Davidis* Regis, devoluto, sapientissimus ille Rex, ut Regni sui fines & ditionem amplificaret, vires, potentiamque augeret, non solùm aliquot urbes condidit, sed etiam præcipuas curas atque cogitationes suas contulit, ut res difficillimas & amplissimas susciperet, præsertim mercaturam cum aliis Nationibus exercendam. Eam ob rem, ad naves construendas animum appulit Rex *Salomon*, inivitque societatem cum *Hiramo*, Rege Tyriorum, qui terrâ marique mercabantur. Tunc Hebræi facti sunt *Viri bellatores*, ut ait Scriptura Sacra cap. 9. v. 22. lib. 3. Regum, artemque navigationis & mercaturæ didicerunt, procurante *Hiramo*; Rege Tyriorum, qui misit servos suos nauticos & gnaros maris ad dirigendam classem *Salomonis*; sicut testatur Scriptura Sacra v. 26. & seq. ejusdem capitis 9. lib. 3. Regum mox à me citati: *Classem quoquè fecit Rex Salomon in Asiongaber, quæ est juxtà Ailath in littore maris rubri, in Terra Idumææ, misitque Hiram* (Rex Tyriorum) *in classe illa servos suos, viros nauticos, & gnaros maris cum servis Salomonis; qui, cùm venissent in Ophir, sumptum indè aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt*

tulerunt ad Regem Salomonem. Nec tantùm in *Ophir*, sed etiam in *Tharsim* classem suam transmittebat *Salomon*, & ex mercibus, quæ indè devehebantur, ingentem sibi opum copiam comparavit, totùmque Regnum locupletavit. At, de situ *Ophir*, & *Tharsis* extat insignis controversia inter duos egregios Scriptores, illustrissimum *Danielem Huetium*, Episcopum Abrincensem, & *Samuelem Bochartum*; quorum prior existimat, *Ophir* esse Africæ oram orientalem, & speciatìm *Sopholam.* Censet etiam, *Tharsim* esse oram occidentalem Africæ & Hispaniæ, præcipuè loca Boetis ostiis proxima. Deniquè, ostendit idem Episcopus, temporibus *Salomonis* ex Mari Rubro ad fretum Gaditanum, & ex freto Gaditano ad Mare Rubrum navigari solitum esse, atque ex *Tapobobrane*, ex *Sophola*, oràque, ei vicinâ, aurum, gemmasque pretiosas advehi & asportari potuisse. *Samuel* verò *Bochartus* ivit in sententiam *Salmasii*, opinantis, *Ophir* fuisse *Tapobobranem*, quam *Seilam* vocant, ait insupèr, *Tharsim* esse Insulam in Occeano proximam *Ophir*, vel *Tapobobrane*, in quas navigaret classis *Salomonis*. In dirimenda istâ controversiâ judicium meum interponere nolo, sed utramque opinionem, suis fultam conjecturis, in medio relinquo. Hæc autem obitèr observasse sufficiat circà Hebræorum, temporibus Regis *Salomonis*, mercaturam, de qua si plura scire desideres, legesis perdoctam Dissertationem *De Antiquorum Mercaturis*, quam edidit Cl. & exoticarum lingua-

tum callentissimus *Blasius Caryophilus*, Neapolitanus, quæque est ordine prima in *Miscellaneorum* libro, quem Romæ paucis abhinc annis publicâ luce donavit.

D. Pessima atque insidiosissima res est opulentia, quippè quæ multos subvertit, iisque sæpenumerò immedicabilium malorum extitit causa. Fortuna etiam secundior eos, quibus affulget, insolentes ut plurimùm reddit, atque ab opibus in luxum & vitia præcipitare solet. Hinc, sicut narrabat mihi nudiustertiùs vir eruditus, Rex *Salomon*, prosperis blandientis fortunæ eventibus elatus, & opum, quibus affluebat, copiâ superbiens, sensim sine sensu à recto virtutis calle descivit, & tandèm senectutem suam effræni, cui indulsit, libidine, & Idolorum cultu turpissimè fœdavit.

M. Ita est. Rex *Salomon*, partâ divinitùs sapientiâ, & opibus longè mortalibus omnibus antecellens, dùm ad finem vitæ suæ vergeret, secundarum rerum magnitudinem non tulit, sed fæminarum, quibuscum insanâ libidine adhæsit, factus est vile mancipium. At enim, prætèr filiam *Pharaonis*, Regis Ægyptiorum, quam sibi matrimonio copulavit, multas alienigenas, contrà præceptum Dei, uxores duxit, Moabitidas, Ammonitidas, Idumæas, Sidonias, & Hethæas, ita ut, inaudito hactenùs exemplo, septingentas uxores, Reginarum nomine insignes, & trecentas concubinas haberet, quibus ut placeret, antè Idola, quæ colebant, luxuriosus senex procubuit, falsis-

que

que Numinibus thus adolevit, victimas obtulit, posuitque deniquè Templa, videlicèt *Astarthæ*, id est, *Veneri*, Deæ Sidoniorum, *Molocho*, Deo Ammonitarum, & *Chamoso*, Deo Moabitarum. Doctissimus *Paulus Pezronus*, Ordinis Cisterciensis, in libro, quem edidit, *De Antiquitate temporum restitutâ ac propugnatâ*, censet, *Salomonem* regnasse per octoginta annos, hoc est, per quadraginta annos piè sapientèrque regnasse, & deindè per alios quadraginta Regni sui annos illecebris mulierum captum, impotenti suæ libidini fræna laxasse, & Idola coluisse, sicque in integrum regnasse annos octoginta. Qua in re *Paulus Pezronus* consentientem habet *Josephum*, Hebræum; sed dubium non est, quin ambo illi Scriptores in putandis annis Regni *Salomonis* fallantur; cùm Scriptura Sacra cap. XI. v. 42. lib. 3. Regum apertè innuat, Salomonem regnasse dumtaxàt annos quadraginta. Sic enim habet: *Dies autem, quos regnavit Salomon in Ierusalem super omnem Israel quadraginta anni sunt.* Mortuus est igitur *Salomon*, cùm annos quadraginta regnasset. De illius pænitentia & salute nihil certi ex sacris Litteris elici potest, nec adhùc convenit inter sanctos Patres & eruditos Scriptores, sicùt opportuniùs ostendemus in sequenti Colloquio, ubi nonnulla Dubia, quæ circà Historiam quintæ Mundi Ætatis proponi solent, brevitèr dissolvemus, ibidèmque Libros sacros, videlicèt *Proverbia*, *Ecclesiasten*, & *Canticum Canti-*

corum

corum Salomoni, ceu legitimo parenti, vindicabimus. Sufficiat hìc observare, *Claviculam*, & *Annulum Salomonis*, aliaque Opera Magica, quæ *Salomonis* nomine impii quidam homines insignire ausi sunt, esse spurios fœtus, & prorsùs indignos, qui *Salomoni* adscribantur.

D. Facilè mihi persuadeo, *Salomonem* ex septingentis illis, quas duxit, uxoribus, & trecentis, quas habuit, concubinis, numerosam suscepisse prolem.

M. *Salomon* unicum de tot thalamis filium suscepit *Roboamum*, & duas filias, quarum una vocabatur *Taphet*, altera *Basemath*, quarum meminit Historia Sacra lib. 3. Regum cap. 4. v. 11. & 15. Defuncto *Salomone*, ejus filius *Roboamus* patrium Regnum tenere cœpit, anno ætatis suæ quadragesimo primo, sicùt legitur cap. 12. v. 13. lib. 1. Paralipomenon: *Quadraginta & unius anni erat* (Roboamus) *cùm regnare cæpisset*. Corrigendum est itaque mendum, quod irrepsit in librum primum *Historiæ Sacræ* Sulpicii Severi, ubi elegans ille Scriptor ait, *Roboamum* successisse patri suo *Salomoni*, Regnique primordia iniisse anno ætatis suæ decimo sexto. Inauspicatum fuit Regni *Roboami* exordium, ac pessimum omnium malorum, quæ indè scaturierunt, augurium. Rogatus quippè *Roboamus* à populo, ut durissimum Tributorum jugum, sibi à *Salomone* impositum, minueret, idque seniores viri, qui *Salomoni* quondàm à consiliis fuerant,

nomine populi ei suadebant; ille, relicto seniorum consilio, ex sententia juniorum, quos stolidè sibi consiliarios adhibuit, non solùm preces supplicum superbè repudiavit, nihilque de vectigalibus remittere voluit, sed etiam sic durè & minacitèr eos affatus est: *Pater meus cæcidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.* Hæc novi Regis intempestiva & aspera responsio ità plebem, passam in tàm justa petitione repulsam, efferavit, ut, nullâ interpositâ morâ, decem Tribus à Rege *Roboamo* defecerint, & *Ieroboamum*, filium *Nabati*, Ephraimitam, sibi Regem præfecerint. Duæ tamen Tribus, videlicèt *Judæ*, & *Benjamini*, penès *Roboamum*, Regem, steterunt, & in ejus fide constantèr permanserunt. Tunc in duo Regna scissum est Iudaicum nomen, quorum unum dictum est Regnum *Iudæ*, & huic præfuit *Roboamus*; alterum appellatum est Regnum *Israelis*, cujus primus Rex à decem Tribubus constitutus est *Ieroboamus*. Quapropter, ne confundamus Reges *Judæ* cum Regibus *Israelis*, dabimus dumtaxàt hìc seriem & gesta Regum *Iudæ* usque ad captivitatem Babylonicam, & sub finem hujusce nostri Colloquii subnectemus Tabulam Chronologicam, quæ non solùm exhibebit annos, per quos supremum dominium obtinuerunt Reges Judæ, verùm etiam præfiget annos, per quos Reges Israel summâ rerum potiti sunt, eorumque gesta brevitèr indicabit.

D. Potuitne *Roboamus*, Rex Judæ, postquàm

quàm ab ipso decem Tribus defecerunt, resistere *Ieroboamo*, ad quem, ut mox aiebas, decem Tribus Regnum Israel detulerunt?

M. *Roboamus* ex duabus Tribubus Judæ, & Benjamini, quæ ab ipso stabant, Exercitum centum octoginta millium militum paravit, bellumque adversùs decem Tribus, quas à se alienaverat, bellum gerere decrevit. Sed hanc Expeditionem *Semeias*, Propheta, impedivit, monens *Roboamum*, dùm jam acies promoverentur, & in procinctu certaminis essent, ne contrà fratres pugnaret, nevè resisteret Dei voluntati, cujus arbitrio hæc decem Tribuum defectio in pænam peccatorum *Salomonis* contigerat. Ad hujus Prophetæ vocem à cæpto destitit *Roboamus*, tantusque bellatorum diffluxit Exercitus. Posthæc, Judæi in Idololatriam prolapsi, & in omnem libidinem, cæterarum Gentium more, effusi sunt. Rex etiam *Roboamus*, contrà Dei voluntatem, sibi à *Semeia* Prophetâ denunciatam, perpetuum bellum adversùs *Ieroboamum* gessit; ut majorem Regni partem, sibi ab illo Rege Israelis ereptam, armis repeteret, sibique vendicaret. Sed frustrà. Deus quippe, ad exterminandas abominationes, quibus se fædabant Iudæi, & castigandam perfidiam Regis *Roboami*, immisit in Judæam *Sesacum*, Regem Ægypti, qui potentissimo munitus Exercitu, ex Ægypto, Lybiâ, Troglodytide, & Æthyopiâ collecto, munitissimas Regni Judæ Civitates occupavit, & Hierosolymam usque perveniens, compulit

Roboamum,

Roboamum, ut suam, suique populi libertatem nefando sacrilegio redimeret, thesauris videlicet & donariis Templi, quibus onustus *Sesacus*, Rex Ægypti, Hierosolymis recessit. *Roboamus* verò, Rex Juda, postquàm regnasset septemdecim annos, abiit è vivis anno ætatis suæ quinquagesimo octavo.

D. Quis est iste *Sesacus*, Rex Ægypti, quem Deus adversùs *Roboamum* cum ingentibus copiis evocavit in Judæam?

M. Iste *Sesacus*, Ægyptiorum Rex, idem planè est ac *Sesostris*, Ægyptiorum Rex, sicut testatur *Iosephus*, Hebræus, lib. 10. Antiq. Jud. cap. 4. Id etiam non obscurè innuunt *Herodotus* lib. 2. Historiæ, & *Strabo* lib. 17. qui asserunt, extitisse etiam suis temporibus *in Syria Palæstina* monumenta victoriæ, quam *Sesostris*, Ægypti Rex, ibidèm reportavit. Quod sanè quadrat optimè in eum Regem Ægypti, quem Scriptura Sacra *Sesacum* appellat. Ille etenim *Sesacus*, Regi *Roboamo* infestus, validissimo, ut jam diximus, instructus exercitu, irruit in Palæstinam, seu Judæam, eamque vastavit ac diripuit. Iste autem *Sesoster*, Rex Ægypti, quem Scriptura appellat *Sesacum*, in Versione Latina *Diodori Siculi* vocatur *Sesoosis*, & *Sesonchis*, apud verò lxx. Interpretes nuncupatur *Sesachis*. Ut ut sit de diversis illis nominibus, certò constare debet, illum Regem Ægyptiorum, qui contrà *Roboamum*, Regem Juda, bellum gessit, quemque Scriptura Sacra *Sesacum* vocat, eumdem esse

esse ac *Sesostrim*, seu *Sezonchim*, Ægypti Regem, qui jam *Salomonis* temporibus regnabat, quemque in viginti duorum Regum Ægyptiorum Dynastia, quæ *Bubatistarum* est, primum collocant *Manetho*, Rerum Ægyptiacarum Scriptor, & *Iulianus Africanus* apud *Georgium Syncellum* in sua Chronographia. Hunc *Sesacum*, dictum apud Græcos *Sesostrim*, aut *Sesonchim*, regnasse in Ægypto annis quinquaginta novem scribit mox laudatus *Manetho*.

D. Quem in Regno Judæ successorem habuit *Roboamus*?

M. Ex uxoribus decem & octo, & concubinis sexaginta, quas duxerat Rex *Roboamus*, suscepit viginti octo filios, & sexaginta filias, suumque in Regno Judæ successorem ex omnibus filiis, quos procreaverat, elegit *Abiam*, quem ex *Maacha*, uxore perdilectâ, genuit, quemque ideò cæteris fratribus, etiam antiquioribus, præposuit. Impietate & flagitiis *Abias* patri suo simillimus fuit, sed in bello strenuum, & acerrimum sese prodidit. Secundo marte contrà *Ieroboamum*, Regem Israelis, qui octingenta millia militum in aciem eduxerat, pugnavit, & illum cum quadringentis hominum millibus aggressus, tantâ clade affecit, ut ex ejus exercitu quingenta hominum millia cæciderit; partamque victoriam persecutus, tres munitissimas Regni Israelitici civitates, nimirùm *Bethleem*, *Iesanam*, *Ephronem* cum suis pagis ei eripuerit, suamque in

potestatem redegerit. Verùm, *Abias* hunc felicem prælii exitum; non Deo, cujus tamen maximo in discrimine constitutus opem imploraverat, eamque præsentissimam fuerat expertus; retulit acceptum; nec ad meliorem frugem, utì debuerat; se se recepit, sed vano intumuit fastu; & in impietate callum obduxit. *Abiam* sex annos regnasse scribit *Sulpicius Severus* lib. 1. *Historiæ Sacræ*; sed peràm; cùm disertè lib. 2. Paralip. cap. 13. scriptum sit, *Abiamum* tres tantùm annos regnasse. *Tribus annis*, inquit Scriptura Sacra, *regnavit Abias in Hierusalem*. Quatuordecim uxores habuit Rex *Abias*; ex quibus viginti duos filios; & sexdecim filias suscepit. Post ejus obitum, *Asa*, illius filius, Regnum Judæ obtinuit.

D. Fuitne Rex *Asa* melior patre suo *Abiâ*?

M. Regni *Asæ* exordia laudatissima fuerunt; ut potè stabiliendo divino cultui, & abolendis omnibus paternæ Idololatriæ vestigiis consecrata. Fecit *Asa*, inquit Scriptura Sacra cap. 14. lib. 2. Paralipomenon, *quod bonum & placitum erat in conspectu Dei sui, & subvertit Altaria peregrini cultus, & Excelsa, & confregit statuas, lucosque succidit. Et præcepit Iudæ, ut quæreret Dominum patrum suorum, & faceret Legem, & universa Mandata, & abstulit de cunctis urbibus Iuda aras, & fana, & regnavit in pace.* Eo regnante, *Zara*, Æthyopum Rex, qui cum decies centenis millibus militum, & curribus trecentis

tis in Judæam irruperat, pîis Regis *Asæ* precibus, obsecundante Deo, in valle *Sephatâ* propè *Maresam*, oppidum, in fugam datus est, totusque numerosus illius Exercitus, Cælo pro *Asa*, Rege Judæ, pugnante, fusus ac profligatus fuit. Nec in Deum de tàm insigni reportatâ victoriâ ingratus fuit Rex *Asa*, sed in spem adfuturæ sibi deinceps protectionis divinæ erectus verbis Prophetæ *Azariæ*, qui ei victori occurrit, ardentiori studio instaurandæ Religioni, divino cultui propagando, & radicitùs extirpandis Idololatriæ reliquiis incubuit; ut his pietatis monumentis sui ergà Deum, qui victoriam in illius partes traxerat, grati animi significationem exhiberet. Verùm, cùm nihil sit ex omni parte beatum, nec aliquid tàm pium, cui non sint suæ additæ labes, contigit ut *Asa*, Rex licèt optimus, aliquid humani passus fuerit, & aliquas contraxerit maculas, quæ illum coràm Deo culpabilem reddiderunt. At enim, summam prosperitatem, quâ fruebatur *Asa*, Rex Judæ, ægrè admodùm ferens *Baasa*, Rex Israel, cum multis copiis occupavit, ut Judæis noceret, *Ramam*, urbem tantùm stadiis quadraginta Hierosolymis distantem, eamque vallis ac muro communivit. Quorsùm tenderet tàm audax *Baasæ*, Regis Israel, consilium, animadvertit quidèm facilè *Asa*, Rex Juda, sed consilii inops, planèque immemor auxiliatricis Dei manûs, quam toties expertus fuerat, confugit ad *Benadadum*, Syriæ Damascenæ Regem, eumque ad faciliùs

retundendas æmuli sui *Baasæ*, Regis Israel, molitiones, sacrilegâ nundinatione, hoc est, auro & argento, quod in Templi Ærario, Regiisque Thesauris asservabatur, sibi conciliavit. Misit confestim *Benadad*, Rex Syriæ, copias suas contrà civitates Regni Israelis, quibus repellendis impar *Baasa*, Rex Israel, captam urbem *Ramam* deserere, suamque in ditionem maturatâ fugâ redire compulsus est. At, diuturna non fuit de recuperanda libertate suâ *Asæ*, Regis Judæ, concepta lætitia. Ad eum quippè Deus Prophetam *Anannm* protinùs misit, ut ei sacrilegam illam societatem, quam cum *Benadado*, Syriæ Rege, inierat, exprobraret. Correptionem Prophetæ, non æquo & pænitenti, ut par erat, animo, excepit *Asa*, Rex Juda, sed reprehensionis impatiens, ad diffidentiam adjecit crudelitatem. Vatem enim dedit in vincula, & multos è populo, de hoc facto obloquentes, interemit. Ex eo tempore *Asa*, Rex Judæ, pænas ab illo exigente numine, continuis bellis lacessitus est, & podagræ doloribus per triennium vehementèr conflictatus; in qua tamen infirmitate non quæsivit Dominum, nec in eo spem ac fiduciam collocavit, sed totus in Medicorum artem intentus, humanis præsidiis dolorem pedum, quo torquebatur, delinire studuit. Quod ei Scriptura Sacra vitio vertit, quia, ut apposité observat *Theodoretus* Quæstione XLVIII. in librum tertium Regum: *Qui verâ pietate sunt præditi, utuntur Medicis tanquàm Dei ministris.*

ſtris. Sciunt tamen quod nihil poteſt ars Medicorum Deo nolente, ſed tantùm poteſt, quantùm ipſe vult. Obiit Rex *Aſa* anno Regni ſui quadrageſimo primo, eumque maculas illas, quas exiſtimationi ſuæ aſperſiſſe mox diximus, pænitentiâ eluiſſe innuit Scriptura Sacra, quæ illum (cap. 15. lib. 3. Regum) piis Principibus ac juſtis accenſet. *Aſæ*, Regi Judæ, ſucceſſit filius *Joſaphatus*, pietati ac zelo patri non modò non impar, ſed ſuperior.

D. Narra, ſi placet, res præclarè geſtas *Joſaphati*, filii *Aſæ*, ejuſque in Regno Iudæ ſucceſſoris; quas eò lubentiori animo auſcultabo, quòd ille Princeps, Religionis virtutibus clarus, ſe ad imitationem *Davidis*, Regis, contulerit, præcepta Dei accuratè ſervaverit, & intèr Reges Juda fuerit eximius pietatis cultor.

M. Regnum Judæ ad ſummum decus extulit *Joſaphatus*, & in ipſo ſui regiminis exordio primam conſtituendæ Religionis, ſtabiliendi Dei cultûs, & in tota ditione ſua profligandæ Idololatriæ curam habuit. Hinc ità potens & opulentus evaſit, ut in ejus gloriam ac divitias cælum atque terra conſpirare viderentur, ſicùt teſtatur Scriptura Sacra cap. 17. v. 3. & ſeq. lib. 2. Paralipomenon, his verbis: *Fuit Dominus cum Joſaphat, quia ambulavit in viis David patris ſui primis, & non ſperavit in Baalim, ſed in Deo patris ſui, & non juxta peccata Iſrael; confirmavitque Dominus Regnum in manu ejus; & dedit omnis Juda*

munera Josaphat : factæque sunt ei divitiæ multæ, & multa gloria, cùmque sumpsisset cor ejus audaciam proptèr vias Domini, etiam excelsa, & lucos de Juda abstulit. Animadvertens autem Rex *Josaphat*, Idololatriam apud Judæos ex ignorantia, vel ex Legis Dei neglectu profectam esse; misit anno tertio Regni sui Sacerdotes, Levitasque in urbes universi Regni sui, qui populum Legem Domini edocerent, sicque omnes Idololatriæ fibras evellerent. Hunc *Josaphati* zelum gratum habuit Deus, eumque reddidit suis apprimè charum, & finitimis Gentibus ita formidabilem, ut Philistæi & Arabes vectigalia, seu tributa, ultrò ac certatìm ei pensitarent, haberetque ipse in suo exercitu undecies centena & sexaginta millia virorum bellatorum, non numeratis his militibus, quos in præsidiis constituerat, sicut legitur lib. 2. Paralipomenon cap. 17. Verùm, dùm altâ pace, summâque Regni felicitate gauderet *Josaphatus*, eccè Moabitæ Ammonitæ, Idumæi, & Syri, qui ejus potentiam ægris oculis videbant, conjunctis viribus & cum ingenti exercitu in Judæam irrumpunt, & imparatum Regem invadunt. In tanto tamen discrimine animum non despondit Rex *Josaphatus*, sed in Deo omne præsidium collocans, ardentissimas ad eum preces effudit, & è vestigio turbati ac commissi intèr se barbari certarunt. Ammonitæ, & Moabitæ in Idumæos, tùm verò illi in semetipsos arma verterunt, seseque mutuâ clade confecerunt. Quò factum est, ut

Rex

Rex *Josaphatus* non tàm armis, quàm sacris canticis Sacerdotum & Levitarum, quos secum deduxerat, hostes illos in se conjuratos debellaverit, & triumphantis ritu Hierosolymam reversus, Deo, victoriæ tàm insignis auctori, immortales in Templo gratias egerit, sicut narrat sacer Auctor lib. 2. Paralipomenon cap. 20. Pretèr hæc pietatis Regis *Josaphati* monumenta, duo alia refert Scriptura Sacra (lib, 2. Paralipomenon cap. 19.) quæ silentio prætermittere non debemus. Constituit enim pius ille Rex in singulis totius Regni sui oppidis subsellia Judicum, quos sapientiâ & prudentiâ præditos selegit, huicque obeundo muneri præfecit, illos gravi istâ admonitione adhortans: *Sit timor Dei vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Digna sanè religiosissimo Principe Sententia! Præterea, constituit Hierosolymis Rex *Josaphatus* Levitas, Sacerdotes & Principes familiarum, qui sacris judiciis præessent, & dirimerent quæstiones, quæ intèr Judæos circà Legem, Mandata, Cæremonias, & justificationes emergere poterant, *præcepitque eis dicens: sic agetis in timore Domini fidelitèr & corde perfecto ..... Ostendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira Dei super vos, & super fratres vestros. Sic ergò agentes non peccabitis.* Hæ sunt in summa res, quas præclarè gessit *Josaphatus*, Rex Judæ, quasque laudat

Scriptura Sacra. At, duo sunt Regis *Josaphati* facinora, quæ ei Scriptura Sacra crimini dat, quæque hìc brevitèr indicabimus. Et primò quidèm, Rex *Josaphatus* inauspicatò celebravit nuptias filii sui *Jorami* cum *Athalia*, pessimi *Achabi*, Regis Israelis, & crudelissimæ *Zezabelis*, filiâ. Has illicitas nuptias, quas familiæ *Davidis*, Regis, funestissimas fuisse, mox fatalis eventus probabit, redarguit Deus per Prophetam *Jehu*, filium *Hanani*, & ad correptionem illius Prophetæ, culpam suam agnovit Rex, pænitentiam egit, nec destitit veniam flagitare, donec Deus per eumdem Prophetam ei denunciaverit, se intuitu bonorum illius operum, pietatis præsertìm ac zeli, cujus in evertendis Idolis specimen præbuerat, hoc delictum, severâ alioquì animadversione dignum, ei condonare. Deindè, Scriptura Sacra non solùm culpat Regem *Josaphatum*, quòd suum sanguinem miscuerit cum impii *Achabi*, Regis Israelis, sanguine, verùm etiam, quòd classem instructurus, quæ *Ophiram*, inquirendi auri causâ, proficisceretur, ad hujus expeditionis societatem admiserit *Ochosiam*, filium *Achabi*, Regis Israel. Hoc fædus, quod cum *Ochosia*, nequissimo Israelis Rege, pepigit *Josaphatus*, Rex Judæ, improbavit Dominus, misitque Prophetam *Eliezer*, qui *Josaphato* significaret, classem, quam paraverat, in ipso portu *Asiongaber*, antequàm solveret, perituram. Quod reapsè, sicut prædixerat Propheta, contigisse, legitur cap. 22.

lib.

lib. 3. Regum, & cap. 20. lib. 2. Paralipomenon. Postremò, Rex *Josaphatus* anno ætatis suæ sexagesimo Regni vigesimo quinto diem ultimum clausit, & Hierosolymis cum patribus suis sepultus est, ut narrat Scriptura.

D. Ut quid mox dixisti, nuptias, quas *Joramus*, filius Regis *Josaphati*, cum *Athalia*, Regis sceleftissimi *Achabi*, & truculentæ *Zezabelis* filiâ, contraxit, familiæ *Davidis*, Regis, totique Regno Iudæ funestissimas fuisse?

M. Prædictas nuptias familiæ *Davidis*, Regis, totique Regno Judæ funestissimas fuisse, heu nimium! crudelis eventus comprobavit. Mortuo quippè *Josaphato*, pio Regi, successit in Regno Judæ filius ejus, natu maximus, *Joramus*, qui, instigante *Athalia*, pessimâ conjuge suâ, *Achabi*, Regis Israelis, & *Zezabelis*, filiâ, sese non minùs crudelem in homines, quàm impium in Deum toto Regni sui tempore prodidit. In primis, ut quietiùs regnaret, sex è suis fratres sustulit, & aliquot proceres, qui ergà illos benè erant affecti, interemit. Dein, excusso Religionis jugo, Idololatriam in Regnum Judæ invexit, & Idolo *Baal* Templa consecravit. Tàm sacrilegam impietatem non diù impunitam tulit flagitiosissimus ille Rex. A Deo siquidèm proptèr gravissima illius crimina derelictus, perdidit totam Idumæam, quæ à *Davide*, Rege, olim subacta, Judaico Imperio hactenus paruerat, nec eam unquàm recuperare potuit. Idumææ defectionem imitata itidèm est *Lobna*, munitissima Judææ civitas. Philistæi, & Arabes in Judæam-

Judæam irruerunt, fœdè devastarunt, Regiam diripuerunt, & in his depopulationibus non pepercerunt Regiæ Soboli, sed interfecerunt omnes filios Regis *Jorami*, solo superstite relicto *Joachaz*, alitèr dicto *Ochozia*, natu minimo. Tandèm, ad omnium malorum cumulum, insanabili putrescentium viscerum dolore à Deo percussus est impius ille Rex, ac integro biennio diris tormentis vexatus, longâ consumptus tabe, & à suis omninò neglectus, miserrimè periit, cùm viscera sua egessisset vivus. Annis octo regnavit Rex *Joram*, & licèt Hierosolymis sepulturam habuerit, fuit tamen è tumulo Regum Majorum suorum exclusus, & Regio funere privatus, sicut legitur cap. 21. lib. 2. Paralipomenon.

D, Utinam! omnes Reges hoc terribili in *Joramum*, iniquissimum Regem Judæ, divinæ vindictæ exemplo intelligerent, se ita Imperium gerere debere, ut actionum suarum rationem vel reddere, vel saltèm à semetipsis exigere possint. Futurum est enim aliquandò, ut Deus ab eis rationem exigat, apud quem nihil eis profuerit potentes fuisse in terris, nisi quòd tantò rigidiorem habituri sunt judicem, quanta grandior potestas fuerit eis commissa. Sit unus licèt supremus totius Orbis Monarcha, qui pro arbitrio imperet, Deum tamen exactorem, & præpotentem scelerum ultorem, nec effugere, nec fallere, nec terrere, nec corrumpere unquàm poterit. Sed perge, quæso te, seriem texere Regum, qui, post *Joramum*, Regnum Judæ obtinuerunt. M.

M. Sicùt fructus naturam arborum sequuntur, ita ferè liberi parentum mores imitari, indolem quoque simillimam referre solent. Hujus parentum in filios transfusæ morum similitudinis funestum in *Ochozia*, qui patri suo *Joramo*, Regi Judæ, successit, habemus exemplum. Hic quippè, viginti duos annos natus, paterni Regni, sicut ejus impietatis hæres; atque improbæ matris suæ *Athaliæ* nefariis consiliis auscultans, Idololatriam promovit, seque cultûs Idoli *Baal* fautorem præbuit. Expeditionem militarem unà cum avunculo suo *Joramo*, Rege Israelis, contrà *Hazaelem*, Regem Syriæ, suscepit. Sed post infelicem certaminis exitum, à *Jehu*, infensissimo familiæ *Achabi*, Regis Israelis, inimico, trucidatus fuit, cùm uno dumtaxat anno regnasset in Juda. Ejus cadaver Hierosolymam delatum in sepulcho Majorum conditum est. Hinc facilè intelligere potes, me non immeritò paulò antè observasse, familiæ *Davidis*, Regis, funestas fuisse illas, quas *Josaphatus*, Rex Judæ, celebravit nuptias filii sui *Jorami* cum *Athalia*, Regis Israelis *Achabi*, & *Zezabelis* filiâ.

D. Probè intelligo, ejusmodi illicitas nuptias gravitèr displicuisse Deo, & in familiam *Davidis*, Regis, iliadem malorum importasse. Sed multò acerbiori pænâ Deum, proptèr has illicitas nuptias, in familiam Regis *Salomonis* animadvertisse aiebat nuperrimè Theologus, in sacris litteris haud parùm exercitatus, asserebatque stirpem Regis *Salomonis* defecisse in

Ochozia,

Ochozia, & *Joam*, qui in Regno Judæ succeſſit *Ochoziæ*, non è *Salomonis* proſapia oriundum eſſe, ſed de *Nathanis*, alterius filii *Davidis*, progenie fuiſſe. Id autem an verum ſit, & ſacris litteris conſentaneum? nunc à te ſcire vehementèr cupio.

M. Cum bona venia illius Theologi, qui iſtæc tibi narravit, dixerim, oppidò falſum eſſe, ſtirpem Regis *Salomonis* extinctam fuiſſe in *Ochozia*, *Joamque*, qui in Regno Judæ ſucceſſit *Ochoziæ*, non de *Salomonis*, Regis, ſed de *Nathanis* progenie extitiſſe. Hæc, inquam, falſa eſſe, è ſacris litteris facilè pateſcit. Quarti enim libri *Regum* cap. 11. v. 1. & ſeq. ita legitur: *Athalia verò mater Ochoziæ, videns mortuum filium ſuum* (ſeu Ochoziam) *ſurrexit, & interfecit omne ſemen regium. Tollens autem Joſaba, filia Regis Joram, ſoror Ochoſiæ, Joas, filium Ochoziæ, furata eſt de medio filiorum Regis, qui interficiebantur, & abſcondit eum à facie Athaliæ, ut non interficeretur*. Et cap. 12. ejuſdem libri quarti *Regum*: *Tulit Joas, Rex Judæ, omnia quæ conſecraverant Joſaphat, Joram, & Ochozias, patres ejus &c.* Et cap. 13. *Anno vigeſimo tertio Regis Joas, filii Ochoziæ. Regis Judæ &c.* Capite etiam tertio lib. 1. *Paralipomenon* in poſteritate Regis *Salomonis* diſertè recenſetur *Joas*, filius *Ochoziæ*, idque Evangeliſta *Matthæus* explicatè confirmat, inquiens: *Joſaphat genuit Joram, Joram autem genuit Oziam, Ozias autem Joathan, Joathas autem genuit Achas*,

Achas

Achas autem genuit Ezechiam. Generatione ergo omnes isti Reges Judæ prodierunt ex stirpe Regis *Josaphati*, ac proindè *Salomonis*, non verò *Nathanis.* Nemo itaque contrà hæc apertissima Scripturæ Sacræ testimonia asseverare potest, stirpem Regis *Salomonis* in *Ochosia* defecisse. Fateor tamen, hanc fabulam de stirpis *Salomonis* defectione narrari in libro, qui *De Temporibus* inscribitur, quemque noster *Joannes Annius*, Viterbiensis, vindicat *Philoni*, Judæo; at constat nunc apud omnes Critices Disciplinæ peritos, hunc librum esse spurium *Philonis*, Judæi, fætum, tùm quia *Eusebius* lib. 2. *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. 18. & *S. Hieronymus* in *Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum* Opera *Philonis*, Judæi, diligenti Criterio censuerunt, & tamen nullum memorant Opus, in quo *Philo* res gestas Regni cujusquam tempora notarit: tùm quia etiam liber ille multa falsa, multa absurda, non nulla contrà Scripturam Sacram profert, totque mendaciis, & anilibus fabulis à capite ad calcem refertus est, ut nemo, qui tantispèr eum lectitare voluerit, statim non fateatur, hunc librum planè indignum esse, qui perito *Philoni*, Judæo, adscribatur. Sed & aliud, quod hìc prætermittere minimè debeo, suppetit argumentum, quo evinci potest, stirpem Regis *Salomonis* in *Ochozia* non defecisse. Nam si stirps *Salomonis* exaruisset omninò in *Ochozia*, sequeretur primò, jus regnandi devolutum esse non ad nepotes *Salomonis*, sed ad posteros *Nathanis*,

thanis, alterius filii *Davidis*, Regis; quod sanè abhorret ab omni veri specie, quia legimus c. 11. lib. 2. Paralipomenon, *Roboamum*, filium *Salomonis*, genuisse viginti octo filios; *Abiam*, filium *Roboami*, genuisse viginti duos, cap. 13. *Josaphatum* verò, filium Regis *Abiæ*, genuisse septem liberos, cap. 21. Credibile autem non est, tàm numerosam stirpem nepotum *Salomonis*, qui à tempore *Roboami* usque ad *Ochoziam*, filium *Jorami*, in plures familias succrescere potuerunt, ita post obitum Regis *Ochoziæ* fuisse extinctam, ut ne ullus quidèm ex stirpe *Salomonis* superstes fuerit, qui jus habuerit ad regiam dignitatem, & ad eam posteros *Nathanis* adsciscere opus fuerit. Præterea, si stirps *Salomonis* planè defecisset in *Ochosia*, sequeretur, post obitum *Ochosiæ* transiisse à Salomonidis ad Nathanitas, hoc est, à linea *Salomonis* ad lineam *Nathanis* promissionem à Deo factam de nasciturо Messia ex semine *Davidis*, adeò ut divina illa promissio impleta non fuerit in linea *Salomonis*, sed in linea *Nathanis*. Quod sanè antiquorum Patrum, & Theologorum sententiæ adversatur, qui docent, promissionem divinam de prodituro Messia è semine *Davidis*, Regis, completam fuisse in linea *Salomonis*, & non in linea *Nathanis*. Sed de successione *Salomonis* nunquàm interruptâ, & per veram & naturalem nepotum procreationem usque ad ortum Christi Domini jugitèr continuatâ, si plura scire aveas, legesis Dissertationem quartam Tractatûs,

tûs, quem secundis curis anno MDCCXXIV. Romæ edidi: *De Mysteriis & annis Jesu Christi, Servatoris nostri*, ubi conciliare studui antilogiam; seu apparentem contradictionem, quæ videtur esse *Matthæum* intèr & *Lucam*, Evangelistas, in ea, quam describunt, genealogia Jesu Christi, Salvatoris nostri.

D. Ea, quæ adduxisti, momenta invictè probant; stirpem *Salomonis* non fuisse in *Ochozia* extinctam; sed *Joasum*, qui in Regno Judæ successit *Ochoziæ*, verâ, naturali, & carnali generatione filium esse *Ochoziæ*, illumque subindè non è *Nathanis*, sed è *Salomonis* progenie originem traxisse. Sed nunc, obsecro te, compendiosâ narratione describe quid post obitum Regis *Ochoziæ* contigerit, & res, quas ejus filius, & in Regno Judæ successor, *Joasus*, memoriâ & commendatione dignas potissimùm gessit; summatìm perstringe.

M. Post Regis *Ochoziæ* obitum, *Athalia*, vidua Regis *Jorami*, & mater Regis *Ochoziæ*, mulier impotens & ambitiosa, atque Idoli *Baal* cultui addictissima, sese tanquàm inferni furiam, crudelitatis & impietatis monstrum exhibuit. Regnum Judæ, morte filii sui *Ochosiæ* vacuum, confestìm occupavit. Immanem in populum per sex annos integros crudelitatem exercuit, & sicut mox observavimus, in suum sanguinem sæviit, ac nepotes suos, Regis *Ochoziæ* filios, impotenti regnandi libidine abrepta, occidi curavit. Unus dumtaxàt è Davidico semine truculentissimam illam cladem evasit

evasit *Joas*, filius Regis *Ochoziæ*, anniculus puer, quem amita *Josaba*, Regis *Ochosiæ* soror, & uxor *Joiadæ* Pontificis, ab imminenti morte eripuit, eumque cum nutrice in Templo per sexennium occultavit, ipsâ tantùm, ejusque marito *Joiadâ*, Pontifice; hujus rei conſciis, quibus ſubindè *Joaſus* vitam & ſceptrum accepta referre debuit. At, poſtquàm *Joaſus* per ſex annos latitaſſet in Templo, viſum eſt tùm populo, tùm *Joiadæ*, Pontifici, opportunum tempus tyrannidem *Athaliæ* excutiendi, populum in libertatem vindicandi, & *Joaſo*, ceu legitimo hæredi, reddendi Regnum, quod ei *Athalia*, crudelis illius Avia, ſpretis divinis & humanis Legibus, præripuerat. *Joiadas* itaque Pontifex, urgente populo, tyrannidis *Athaliæ* diutiùs ferendæ impatienti, *Joaſum*, tùm temporis ſeptennem, ritu ſolemni Regem Judæ in Templo inauguravit, eumque, depulsâ *Athalia*, in paternum ſolium, feſtivis omnium aclamationibus & gratulationibus reſtituit. Hæc ubi reſciviſſet *Athalia*, excanduit, & tantùm non furore correpta ad Templum feſtina acceſſit, popularem motum ſedatura, & conjurationem impeditura. Sed ad nihilum reciderunt impiæ illius mulieris conatus. Eam quippè abſquè mora extrà Templi ſepta educi, ac necari juſſit Pontifex *Joiadas*. E vivis ſublatâ illâ furiâ, longè crudeliori dignâ ſupplicio, *Joaſus* tranquillum Regnum obtinuit, & quamdiù *Joiadam*, ſummum Pontificem, parentis loco, utì debebat, habuit

habuit & coluit, se se divini cultûs observantissimum, & optimum Principem præbuit. Templum Idoli *Baalis* evertit, Aras dextruxit, Idola confregit, *Mathanem*, Baalis Sacrificum, coràm Altari hujus Idoli jugulari ac mactari jussit. Sarta tecta Templi, ab *Athalia* neglecti & vastati, instauravit, magnisque sumptibus illud exornavit. Verbo dicam, quamdiù Rex *Joasus* Præceptore & administro Principe *Joiada* usus est, expressit in se imaginem Principis omnibus virtutum numeris absoluti, omnibus prospiciens, paternum in omnes gerens animum, religione nihil prius & antiquius habens, semper vigilans, quò suis subditis suppeteret tranquillitas, & illorum commodis consuleret. At, postquàm *Joiadas* Pontifex, anno ætatis suæ trigesimo suprà centesimum è vita migrasset, *Joasus*, sui juris factus, & Aulicorum adulationibus (ut apud Principes fieri assolet) delinitus, eorumque pravis consiliis corruptus, iram Dei meruit, & populi odium sibi conflavit. Templi enim, quod nupèr religiosè instauraverat, curam abjecit, veræ avitæque Religioni cultum Idoli *Baalis* antepesuit, ad Lucos & Idola respexit, hisque nefariis superstitionibus indignissimam addidit necem *Zachariæ*, Sacerdotis, & filii *Joiadæ*, illius Pontificis, cui vitam, Regnumque debebat, quòd hic Propheta, Spiritu Domini afflatus, Regis, populique impietatem argueret. Hujus, inquam, Prophetæ *Zachariæ* zelum non tulit Rex *Ioasus*, sed ad iram

 conci-

concitatus, & summam impietatem cum ingratissimi animi vitio jungens, sanctum illum virum *Zachariam* (qui alter est ab eo *Zacharia*, qui inter Minores Prophetas undecimus est) in Atrio Templi, proh scelus! lapidibus obrui jussit. Hanc sacrilegam mortem *Zachariæ*, intèr saxorum grandinem vindictam exposcentis, gravitèr Deus ultus est. Vix enim vertente anno post cædem hujus sancti viri, Deus sic animos Syrorum extulit, ut *Hazael*, Syriæ Rex, cùm exercitu in Judæam irruperit, *Gethum* urbem ceperit, & hac inflatus victoriâ, post depopulatam ac vastatam Judæam, versùs Hierosolymam, totius Regni Judæ caput, rectà contenderit, eâque potitus fuisset, nisi Rex *Ioas* thesaurum omnem, qui in sacro Ærario asservabatur, ablatum victori in prædam tradidisset, & Templi auro turpissimam pacem redemisset. Sic *Hazael*, Rex Syriæ, quo, tanquàm virgâ, ad flagellandum Regem *Ioasum* Deus usus est, post numeratam sacram, prophanamque pecuniam, post direptam victricibus armis Judæam, post primarios Regni viros internecione deletos, abscessit, hisque pœnis, Regi *Ioaso* illatis, contentus fuit Deus, qui graviores tamen exigere potuisset. At, non multò post *Hazaelis*, Syriæ Regis, discessum miserrimâ ac diuturnâ ægritudine confectus *Ioas*, Rex Judæ, à suis in lecto decumbens trucidatus est ineunte anno Regni sui quadragesimo, nec in sepulturam Regum illatus est, sicut legitur lib. 4. Regum cap. 12.

&

& lib. 2. Paralipomenon cap. 24.

D. Cùm pessimum sit adulationis genus, mirari profectò non subit, quòd juvenis adhùc Regis *Ioas* animum, ad pietatem inclinatum, pestilenti adulatione corruperint viri Aulici, qui, sicut funesta sæpiùs nos docet experientia, tantùm abest, ut pravas vulgi opiniones ex animis Regum, quibus serviunt, revellant, si quæ insident, & salutares bono Principe dignas inferant; ut potiùs suum agentes negotium, suisque privatis commodis studentes, rationem publicæ utilitatis negligant, & Reges, quorum favorem aucupari ambiunt, assentationibus, alloquiis, & obsequiis illiberalibus inficiunt, & ad ea sollicitant, quæ sunt parùm digna Regibus. Sed mittamus has Regnorum & Rerumpublicarum pestes, & prosequamur Historiam Regum Judæ.

M. *Ioaso* in Regno Judæ successit *Amasias*, ejus filius, annos natus viginti quinque. Parentem suum *Ioasum* tàm in primis, quàm in ultimis Regni sui annis æmulatus est, & sicut illius Regni principia laudatissima, & paternis initiis simillima fuerunt, ita in ultimis Regni sui annis in pravos mores degenerans, infelicem, perindè ac ipsius parens, nactus est exitum, cæterisque impiis Regibus reliquit magnum divinæ vindictæ documentum. At enim, *Amasias* in exordio Regni sui sustulit quidèm è medio eos, qui in ipsius patrem *Ioasum* conjuraverant, eique necem intulerant; liberis tamen eorum, juxtà Legem à Deo per *Moy-*

sem datam, pepercit, probè sciens, Deum, qui summus est vitæ ac mortis arbiter, id pœnæ genus sibi soli reservasse; ut parentum peccata usquè ad quartam generationem castiget, quò acerbitate, diuturnitate, & amplitudine pœnæ, improbi homines; qui non virtutis amore, sed tantùm formidine pœnæ possunt à crimine submoveri, dùm sibi, suisque metuunt, injecto libidini fræno, peccare desistant. Bellum totis Regni sui viribus adversùs Idumæos adortus Rex *Amasias*, trecenta suorum millia armavit, quibus centum millia ex Regno Israelitico in auxilium accita, centum talentorum anticipatâ solutione, adjungere statuerat. Sed, ad vocem unius Prophetæ, prohibentis, ne talium militum, qui Deo erant exosi, auxilio uteretur, confestìm eos domum dimisit, & Idumæos commisso certamine aggressus, insignem, supremo favente Numine, victoriam de illis reportavit. Sed, ô inauditam, & plusquàm belluinam ingratitudinem! Rex *Amasias*, victoriæ, sibi à Deo concessæ, planè immemor, Idola, quæ intèr direptas hostium manubias reperta sunt, cultu ac sacris prosequi non erubuit, neque ab illa detestanda superstitione absterrentem Prophetam auscultare voluit, sed eum conviciis & minis durè excepit. Sic rebus prosperis ac secundis solent insolescere mortales, ac ferrea & saxea gestantes pectora, beneficiorum Dei penitùs oblivisci. Non diù tamen tantæ ingratitudini debitam ultionem distulit Deus. Et primò quidèm

dèm, pænas dedit *Amasias*, Rex Judæ, dùm in prælio, quod inconsultè cum *Ioaso*, Rege Israelis, conseruit, captus est, & perductus Hierosolymam, in quam *Ioasus*, triumphantium more, ingressus est per labem muri, dirutis videlicèt ad quadringentorum cubitorum longitudinem mænibus, ut, cùm libêret, eamdem urbem cum suis copiis faciliùs subire posset. Nec his contentus victor Rex Israel, thesauros omnes & sacros & prophanos expilavit, *Amasiam*, Regem Judæ, sibi vectigalem fecit, acceptisque primariorum civium liberis obsidibus, sua relegit vestigia, & Samariam reversus est. Dein, *Amasias*, Rex Judæ, postquàm huic cladi per quindecim annos superstes fuisset, potiùs quàm præfuisset, iterùm pænas luit. In eum quippè facta est valida Optimatum, & populi conjuratio, eo potissimùm nomine, quòd Rex *Amasias* imprudentiâ & ignaviâ suâ Regnum Judæ vectigale ac tributarium Regi Israelis reddidisset. Quam injuriam ferre non valentes, in Palatium irruperunt, Regem ad mortem deposcentes, cùmque ipse versùs *Lachim* civitatem arripuisset fugam, eum insecuti sunt, ibidèmque cæciderunt, cùm regnasset in Judæa annis viginti, sicut narratur lib. 4. Regum cap. 14. & lib. 2. Paralipomenon cap. 25.

D. Quem Regni Judæ hæredem ad successorem reliquit Rex *Amasias*?

M. Regni Judæ hæredem ac successorem reliquit Rex *Amasias* filium suum *Oziam*, sivè

Azariam, annos dumtaxàt fexdecim natum, qui paternum Regnum adeptus, Deum sincerè coluit, & *Zachariæ*, Prophetæ (qui alter fuit ab eo *Zacharia*, qui intèr Minores Prophetas undecimus censetur) consiliis plurimùm usus, & ab ipso ad omnem sanctimoniam probè informatus, præcipuam curam obsequendi præceptis Dei habuit, Regnumque felicitèr ac prosperè, quamdiù Deo fidelis fuit, administravit. Philistæos, Arabes, & Ammonitas, divino tectus præsidio, debellavit. Urbem *Elath*, ad Mare Rubrum sitam, & à Judæ Regno jam pridèm divulsam, ditioni adjecit, & ad necessitatem atque magnificentiam diligentèr communivit. Alias munitissimas urbes *Iabniam*, *Getham*, & *Azotum*, machinis bellicis verberatas, vi cepit, ac spoliavit mænibus. Firmissima præsidia, & oppida in terra hostili extruxit, eòque Judæorum colonias deduxit, ut tuti ac securi agros colerent, victique Philistæi in officio continerentur. Urbem Hierosolymam novis propugnaculis, munitionibus, & turribus solidissimis firmavit, aliisque rebus præclarè gestis nomen suum tàm longè latèque celebravit, ut Ægyptiis, aliisque circùm Gentibus formidandum esset. Tantâ illâ felicitate clarus Rex *Osias*, sui omninò oblitus est, nec Regio Sceptro contentus, thuribulo manum admovere, & sacra jura, quæ ad solos pertinent Sacerdotes, sibi in Templo arrogare sacrilegâ temeritate præsumpsit. Sed id non impunè tulit. Confestìm siquidèm leprâ correp-

tus,

tus, & è Templo à Sacerdotibus expulsus, reliquum vitæ tempus privatis in Ædibus, contubernio hominum prohibitus, miserè transegit, translatâ in *Ioathamum*, ejus filium, procuratione Regni Judæ, ac tandèm toto vitæ suæ tempore inustam corpori suo turpem criminis notam ferens, mortuus est *Ozias* anno Regni quinquagesimo secundo, uti legitur lib. 4. Regum cap. 14. & lib. 2. Paralipomenon cap. 26. Felicem profectò Regem *Oziam*, si intrà terminos, sibi à Deo præscriptos, permansisset. *Alii* namque (ut ait *S. Ioannes Chrysostomus* Homilia IV. de Verbis Isaiæ: *Vidi Dominum*) *sunt termini Regni, alii termini Sacerdotii. Hoc Regnum illo majus est ..... Regi corpora commissa sunt, sacerdoti animæ. Rex maculas corporum remittit; Sacerdos autem maculas peccatorum. Ille necessitate: Hic consilio. Ille habet arma sensibilia, hic arma spiritualia ..... Verùm, Rex Ozias, sua transiliens septa, modumque Regni transgressus, conatus est aliquid addere, atque ingressus in Templum cum auctoritate incensum adolere volens.* Ob hanc superbiam, omnium vitiorum matrem, Deus Regem *Oziam*, intra Sacrorum vestibulum tanta cum impudentia irrumpentem, leprâ percussit, dignum sanè, qui mille fulminis ictibus, extremo supplicio, cruciatuque afficeretur, quandoquidèm illi, qui hæc primùm ausi sunt, hanc dedêre pœnam, videlicèt *Dathan*, *Core*, & *Abiron*, multò magis Regem *Oziam* ad hunc modum puniri

oportuit, qui ne illorum quidèm calamitatibus à patrando illo facrilegio non fuit deterritus. Verùm, hoc non fecit Deus, fed in pœna, quam inflixit Regi *Oziæ*, feverum fimul & bonum fefe exhibuit, ut fimul & terrore & bonâ fpe ad pœnitentiam excitaret eum, qui lapfus erat.

D. Utinàm Reges ac Principes Laici, quibus Deus quæ funt in terris commifit, nunquàm facra jura & officia facerdotum temerè fibi arrogare præfumant, fed potiùs diligentèr fatagant, ut fempèr farta tecta vigeat concordia Sacerdotii & Imperii. At; nunc fcire velim, an *Ioathan*, quem patri fuo *Oziæ* in Regno Judæ fucceffiffe mox infinuafti, piè, profperèque regnaverit? & an patris fui eruditus exemplo à facrorum contactu abftinuerit?

M. Paternæ pietatis æmulator fuit *Ioatham*, Rex Judæ, & facra Sacerdotum jura non invafit, quòd fciret, patrem fuum iram Dei in fe provocaffe, & lepræ obnoxium vitam finiiffe, quia adversùs facra adyta fumpfit audaciam, in Sancta Sanctorum fefe fuperbè intrufit, & hunc locum, qui omnibus, præterquàm fummò Pontifici, erat inacceffus, prophanare aufus eft. Regni fui exordium à rebus Religionem fpectantibus aufpicatus eft *Joathamus*, annos natus viginti quinque, & Templum Hierofolymitanum fumptuofis ædificiis exornavit. Poftea, ad bellum contrà Ammonitas gerendum fe accinxit, quos, bellicæ fortitudinis gloriâ illuftris, domuit, & ftipendium, feu

seu Tributum, præstare coegit. Obiit Rex *Ioathamus* anno ætatis suæ quadragesimo primo, cum regnasset annos sexdecim. *Ioathamo* in Regno Judæ successit *Achas*, ejus filius, viginti annorum juvenis, sed impius, & ad omnem superstitionem, & idololatriam projectus, ideòque Deo maximè invisus, & ob sua execranda delicta à Deo derelictus, & *Razini*, Regi Syriæ, & *Phacee*, Regi Israelis, castigandus traditus. Enim verò, duo illi Reges suas conjunxêre vires, Hierosolymam obsederunt, sed eam expugnare haud potuerunt, utì prædixerat Propheta *Isaias*, sicùt opportuniùs ostendemus in Colloquio tertio in Historiam quintæ hujus Mundi Ætatis, ubi Prophetarum gesta & vaticinia breviter describemus *Razin*, Rex Syriæ, & *Phacee*, Rex Israelis, obsidionem Urbis Hierosolymæ solvere coacti, in Regem *Achazum* acriùs invecti sunt, eique, ac toti Regno Judæ maximam cladem intulerunt. Prior siquidèm, seu Rex Syriæ, *Achazum*, Regem Judæ, in urbem *Damascum* abduxit captivum. Alter verò, seu *Phacee*, Rex Israelis, centum & viginti millia hominum ex ditione Regis *Achazi* cæcidit, opimâ prædâ potitus est, & ducenta millia mulierum, puerorum Samariam deportavit, quibus tamen, ad vocem *Oded*, Prophetæ, ex Samaria vaticinantis, concessa est libertas, & facultas sese Hiericuntem recipiendi. Nec solùm duo illi Reges, scilicèt, Syriæ, & Israelis, in *Achazum*, Regem Judæ, quem Deus destituerat,

tuerat, insurrexerunt, verùm etiam Idumæi, & Philistæi magnam Judæorum stragem ediderunt, multa spolia abstulerunt, & civitates Regni Judæ facto impetu plurimas occuparunt. Tot finitimarum gentium bellis miserè attritus Rex *Achazus*, non ad Deum confugit, sed in malitia sua obduratus, *Teglathphalasarem*, Assyriorum Regem, in auxilium accivit, & confestìm ille Assyriorum Rex, magnâ spe prædæ, auri & argenti illectus, objectum hamum devoravit, Regi *Achazo* suppetias tulit, *Razinem*, Syriæ Regem, bello aggressus, *Damascum*, Regni Syriæ Metropolim, expugnavit, diruit, incolas Cyrenem deportavit, *Razinem*, Regem, interfecit. Victorem *Teglathphalasarem*, Regem Assyriorum, venientem Hierosolymam, Rex *Achaz* non solùm magnificentissimè, ceu liberatorem suum, excepit, multoque auro, argentoque, tàm sacro, quàm prophano, donavit, sed etiam illius Regis gratiam, Patriæ Religionis desertione, & Assyriaca Idololatriæ æmulatione magis ac magis promereri studuit, jussitque ut clauderetur Templum, & Idola per universam urbem spargerentur ac colerentur, sicùt colligitur ex cap. 28. lib. 2. Paralipomenon, ubi hæc leguntur: *Direptis itaque Achaz omnibus vasis Domûs Dei; atque confractis, clausit januas Templi Dei, & fecit sibi Altaria, in universis angulis Jerusalem. In omnibus quoque urbibus Juda extruxit Aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum*

Deum

Deum patrum suorum. In hoc nefariæ mentis piaculo abiit è vivis *Achaz*, omnium Regum Judæ nequissimus, anno ætatis suæ trigesimo sexto, Regni decimo sexto, indignus habitus, cujus corpus sepulchris Regum inferretur.

D. Vah sceleſtiſſimum illum Regem Judæ *Achazum*! non tantùm pœnis, quæ, dùm viveret, in ejus caput incubuerunt, justè à Deo castigatum, sed etiam dignum, cujus familia tota extingueretur, sicque ipse absque prole, quæ ei in Regno succederet, moreretur!

M. Sunt nonnulli Scriptores, qui existimant, *Ezechiam*, qui *Achazo*, Regi Judæ, successit, non fuisse verum & naturalem filium *Achazi*, eò quòd lib. 2. Paralipomenon cap. 28. dicitur, *Achazum*, Idoli *Baalis* cultorem, filios suos ritu gentium, igne lustrasse, seu flammis combussisse. Sed dubium non est, quin fallantur isti Scriptores. Nec enim *Achazus*, Rex licèt impiissimus, combussit filios suos, sed illos dumtaxàt traduxit per ignem, hoc est, filios suos, juxtà sacrilegam Gentium superstitionem, igne lustravit, & consecravit Idolo *Molochi*, illos tamen in honorem illius Idoli holocausto non consumpsit. *Ezechias* igitur, qui *Achazo* in Regno Judæ successit annos natus viginti quinque, verus ac naturalis fuit ejus filius, paterni tamen multùm dissimilis ingenii. Hic siquidèm religiosissimus Rex, divinæ Legis zelo succensus, Deorum Statuas omnes ac fana disjecit, lucos succidit, excelsa sustulit, Altaria prophana demolitus est, Serpentem

pentem Æneum, olim à *Moyse* in deserto erectum, cui Populus Judaicus vanâ superstitione thus adolebat; confregit, soliusque veri Dei cultum non modò in Regno Judæ, sed in finibus Tribuum *Ephraim* & *Manasses* latè propagavit. Sic ad religionem, verique Dei cultum conversis omnium animis, Levitas, Sacerdotesque omnes ad celebranda, secundùm Legem Mosaicam, Sacrificia ordinavit, & Pascha, quod jam pridèm fuerat omissum, celebrari instituit, illudque cum tanta solemnitate, & omnium, ad sacrum conventum Hierosolymam confluentium, publicâ lætitiâ peregit, ut solemnis adeò celebritas à diebus Regis *Salomonis* peracta Hierosolymis non fuerit, sicùt legitur lib. 2. Paralipomenon cap. 30. Nec minori industriâ, quâ divina curavit Rex *Ezechias*; rem bellicam administravit. Philistæos frequentibus prœliis ac cladibus contudit, jugum Regis Assyriorum, quod pater ejus, volens nolens, susceperat, excussit, eique tributa negavit. Hinc *Sennacherib*, filius *Salmanasaris*, Rex Assyriorum, bellum Regi *Ezechiæ* intulit, & magno cum exercitu Judæam ingressus, latè agros vastavit, civitates munitissimas aut cepit, aut evertit, nulloque obsistente, urbem Hierosolymam obsedit. Sed, Rex *Sennacherib*, accepto nuncio, quòd Ægyptii, cum Æthyopibus fæderati, in Regnum Assyriorum irrupissent, hanc Hierosolymorum obsidionem protinùs solvit, arma in Ægyptios & Æthyopes vertit, iisque magnam includit cladem.

dem. Ab hac expeditione reversus *Sennacherib* formidolosum exercitum Hierosolymorum mœnibus iterùm admovet, superbas ad Regem *Ezechiam* Epistolas scribit, blasphemat, minatur excidium, insultat, maturam deditionem imperat. Intereà temporis, Rex *Ezechias* dolore confectus, hostisque viribus longè inferior non ausus manum conserere, ferventissimis precibus divinum præsidium imploravit, & illicò Deus ejus precibus annuens, Angeli operâ centum octoginta Assyriorum millia in castris interfecit. Quâ inexpectatâ strage attonitus Rex *Sennacherib*, in oppidum Niniven trepidus confugit, ibique à filiis occisus, dignum se tulit exitium. Lethali morbo decumbens Rex *Ezechias*, mortem, sibi per Prophetam *Isaiam* denunciatam, fusis ad Deum precibus & lacrymis avertit, sanitatem, & vitæ, Regnique prorogationem, in quindecim annos obtinere meruit. De illius salute, missâ honorificâ Legatione, Rex Babyloniorum *Merodach Baladan* gratulatus est. Sed Regi *Ezechiæ* thesauros suos nimio fastu Oratoribus Babyloniis ostendenti, denunciavit Deus per Prophetam *Isaiam* imminentem captivitatem Babylonicam, in quam posteri ejus, atque Judæi abduci debebant. Mortuus est Rex *Ezechias* anno Regni sui vigesimo nono, & *Manassem*, filium suum Regni Judæ hæredem ac successorem reliquit.

D. Pressitne Rex *Manasses* religiosissimi patris sui *Ezechiæ* vestigia?

M.

M. *Manasses*, Regno Judæ duodenis potitus, à patre suo *Ezechia*, pietate in Deum, cæterisque virtutum officiis clarissimo, multùm degeneravit, plurimisque horrendis sceleribus sese inquinavit, quæ posteà, flagellis à Deo emendatus, & ad meliorem frugem conversus, precibus, lacrymis, & pœnitentiâ expiare, Deumque placare sategit. Hæc autem sunt nefanda crimina, quorum Rex *Manasses* reum se constituit, & quibus relicto Domino, in sacra, paritèr & humana grassatus est. In primis, nihil intentatum reliquit *Manasses*, ut Dei Legem violaret, cultumque posset funditùs evertere. Excelsa, in quibus colebantur Idola, quæque pater ipsius *Ezechias* diruerat, reparavit, lucos, Idolorum cultui itidèm destinatos, restituit, Aras *Baali* erexit; sidera, tanquàm Numina, veneratus est, illisque consecravit Altaria, filium suum per ignem, juxtà superstitiosum Gentium ritum, traduxit, ariolos, pythones, augures, aruspices, & magorum, incantatorum, veneficiorumque omne genus consuluit, verbo dicam, nihil reliquum fecit Rex *Manasses*, suasque curas eò potissimùm contulit, ut patriam Religionem aboleret, suoque exemplo, & publicatis Edictis, populum in Idololatriam præcipitaret. Præterea, *Manasses* non tantùm in Deum impius, sed in homines crudelis fuit. Hierosolymam quippè innumeris cædibus cruentavit, in Sacerdotes, & Levitas, qui ejus impietatem increpabant, truculentèr sæviit, sed præsertim

tùm in Prophetam *Isaiam*, qui, licèt è Regio genere ortus, & centum circitèr annorum senio venerandus, jussu tamen immanis illius Regis, serrâ ligneâ à vertice per medium umbilicum dissectus est. Hìc vides depictam imaginem Tyranni, qui metu, dolo, ac malis artibus Regnum administrat, qui suspectos habet & invisos cives illos, qui pietate, virtute, prudentiâ, & auctoritate pollent, qui delectatur, aut sceleratis, quibus ad suæ Tyrannidis præsidium abuti possit, aut adulatoribus, à quibus audiat quod libenter facit, qui metui studet, non amari; qui denique Leges divinas & humanas, fædera, constitutiones, edicta, sacra prophanaque vel contemnit, vel ad sui capitis tutelam pertrahit, cùm tamen hæc omnia publico bono metiri deberet. Talis fuit Rex *Manasses*, quem Deus flagellis emendare volens, tradidit in potestatem Assyriorum. Captus namque fuit *Manasses* à Principibus Exercitûs, quem *Assaradinus*, Babyloniorum simul & Assyriorum Imperator, in Judæam miserat, & compedibus vinctus Babylonem abductus est, ubi malis edoctus, toto pectore ad Deum conversus est, eoque propitio, post aliquot annos in integrum restitutus est à *Saosduchino*, successore *Assaradini*. Libertati ac Regno restitutus *Manasses*, in alium hominem immutatus est. Cultum Dei, quem pessumdederat, restauravit, prophanas Aras solo æquavit, Idola confregit, omnia superstitionis impiæ monimenta abrasit, & populum, quem suo

suo exemplo seduxerat, ad avitæ Religionis, divinæque Legis observantiam, facti pœnitens, reduxit, ac tandèm mortuus est, cùm annos quinque suprà quinquaginta regnasset. Apocrypha est ea, quæ ad calcem Bibliorum edita est *Manassis Oratio.* Patri suo *Manassi* successit in Regno Judæ *Amon*, qui eum peccantem secutus est, sed non pœnitentem. Falsorum Numinum cultum redintegravit, & nova simulachra, & Idololatriæ monumenta erigendo, Deum deseruit, & ab ipso vicissim desertus est. Hinc suorum conjuratione & insidiis circumventus *Amon* cæsus est in Palatio, anno ætatis suæ vigesimo quarto, postquàm sceleratissimè ad biennium usque regnasset.

D. Perstititne diù deploratissimus ille status, ad quem Judæos redegit impius Rex *Amon*?

M. Funestum illum Judæorum, regnante nequissimo *Amone*, statum, in quo neglectæ fuerunt cæremoniæ, divinæ Legis præcepta insupèr habita, sacrorum codicum prætermissa lectio, cultus veri Dei penè extinctus, & Idololatria latissimè diffusa; hunc, inquam, infaustum Judæorum sub impio Rege *Amone* statum immutavit, & Regni Judæ decus reparavit piissimus Princeps *Josias*, filius ejusdem Regis *Amonis*, quique octennis tantùm puer in paterno solio à populo constitutus est. Ad virtutem & pietatem à teneris annis factus Rex *Josias*, summâ curâ, ut par erat, divina administravit, Idola destruxit, succidit, contrivit,

trivit, Excelsa, Lucos, & prophanas Aras, totiès iniquo victimarum sanguine pollutas, subvertit, vasa omnia falsorum Numinum cultui olim consecrata, ac singula Idololatriæ instrumenta jussit amoveri è Templo Domini. Delevit etiam aruspices, & sacrificulos *Baalis*, Solis, Lunæ, ac Siderum, nulla reliquit Idololatriæ vestigia, sicque urbem Hierosolymam, ac Templum repurgavit ac mundavit, ut hæc *Civitas Sancta*, illud verò *Sedes Dei* jure optimo dicerentur. Eo regnante, *Helcias*, invenit librum Legis Domini autographum, seu *per manum Moysis* (sicùt legitur lib. 4. Regum cap. 21. & lib. 2. Paralipomenon cap. 34.) cùmque hunc librum coràm *Iosia* legisset *Saphan*, Scriba, audissetque Rex *verba Legis*, *scidit vestimenta sua*, & indoluit maximè, quòd Judæi cæremonias & præcepta Dei tamdiù neglexissent, quod ne deinceps contingeret, librum Legis coràm omni populo congregato in Templo Legi præcepit, fœdus Deum inter & populum innovavit, & accuratam divinæ Legis observationem populo persuasit, eodemque anno, seu decimo octavo Regni sui, tanto apparatu Pascha Hierosolymis celebrandum indixit, ut testetur Scriptura, non esse factum Pascha tale à diebus Judicum, & Regum Israel & Juda. Tandèm Rex *Iosias* adversùs *Nechaonem*, Regem Ægypti, qui bellum Syriæ inferebat, prælium, inconsulto Deo, committere volens, priùsquàm acies inter se concurrerent, sagittâ ictus est,

& ex eo vulnere, in urbem relatus, decessit, cùm regnasset in Juda annis triginta & uno.

D. Ne longiùs, quàm par sit, in texenda serie Regum Judæ, eorumque describenda Historia nostrum protrahatur Colloquium, brevitèr nunc, quæso te, constringe omnia, quæ post mortem Regis *Iosiæ*, sub aliis Regibus Judæ contigerunt usque ad captivitatem Babylonicam, ita tamen, ut, brevitati studens, nihil ex eorum Regum Judæ gestis, quod sit memoriâ dignum, subducas.

M. Occiso *Iosiæ*, Regi Judæ, in prælio Magedonnensi, suffectus est *Ioachazus*, ejus filius, qui tamen paucos post menses à *Nechaone*, Rege Ægypti, exutus Regno, in Ægyptum captivus abductus est, ibidèmque mortuus. Regi *Ioachazo* demortuo in Ægypto, *Nechao*, Rex Ægypti, successorem dedit *Eliakim*, fratrem ipsiusmet *Ioachasi*, & alterum filium Regis *Iosiæ*, qui etiam *Ioakim*, & *Iechonias* est nuncupatus. Hic autem Regnum Judæ per annos undecim variâ & ancipiti fortunâ tenuit, sed tandèm ab Ægyptiorum servitute, cui erat mancipatus, recedens, & *Nabuchodonozori*, Chaldæorum Regi, cui se addixerat, fidem datam violare, & impositum sibi jugum excutere volens, ab Exercitu *Nabuchodonozoris*, ex turmis Chaldæorum, Syrorum, Moabitarum, & Ammonitarum conflato, captus & interfectus est anno undecimo Regni sui, à quo ultimo Regni *Ioakimi* anno, qui concurrit cum anno octavo Regni *Nabuchodonozoris*,

donozoris, Chaldæorum Regis, exordium Judæorum captivitatis Babylonicæ, quæ septuaginta annis duravit, duci debet, indèque nonnulli decipiuntur Chronologi, qui initium 70. annorum captivitatis Babylonicæ accersunt ab anno undevigesimo Regni *Nabuchodonozoris*, & ab anno undecimo ultimi Regis Judæ, seu *Sedekiæ*, quandò videlicèt *Nabuchodonozor*, Rex Chaldæorum, misit Ducem *Nabuzardam*, qui sacrum Templum, domos, murosque Civitatis Hierosolymæ diruit, evertit, incendit, ac solo æquavit, sicùt Sacræ Litteræ produnt lib. 4. Regum cap. 25. Sed de exordio & fine septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, opportuniùs, propitio Numine, differemus in nostris Colloquiis in Historiam sextæ Mundi Ætatis. Redeamus itaque ad seriem Regum Judæ. *Eliakim*, Rex Judæ, qui, ut mox diximus, anno Regni sui undecimo ab Exercitu *Nabuchodonozoris*, Chaldæorum, seu Babyloniorum Regis, occisus est, reliquit filium binominem, dictum *Ioakim*, & *Iechoniam*. Sed hic paternæ impietatis hæres, tribus mensibus in Regni administratione exactis, deportatus est in Babylonem, & in ejus locum subrogatus est *Matthanias*, dictus *Sedekias*, patruus Regis *Ioakimi*, in Babylonem deportati, filiusque Regis *Iosiæ*. Hic est ille *Sedekias* ultimus Judæ Rex, qui anno undecimo Regni sui occæcatus, & vinctus in captivitatem Babylonicam ductus est. Eodem anno undecimo Regni *Sedechiæ* venit Hierosolymam *Nabuzardan*,

zardan, Exercitûs Babylonici Princeps, qui Templum, Regiam, domos universas concremavit, urbis mœnia circumquaque evertit, & Hierosolymis homines dumtaxàt tenuioris fortunæ colendis agris vineisque reliquit, quibus *Godoliam* præfecit. Sed *Godolia* cum pluribus Judæis, & Chaldæis ab *Ismaele*, Ammonita, occiso, reliqui Judæi, qui Hierosolymis remanserant, profecti sunt in Ægyptum, socios se eis adjungentibus Prophetis, *Hieremiâ*, & *Baruchо*, qui sub Regibus *Joakimo*, & *Sedekia* imminentem captivitatem Babylonicam, & conflagrationem Templi prædixerant, ob idque ab illis Regibus, qui lucentem veritatem amabant, oderant redarguentem, variis,acerbisque pænis affecti sunt, sicùt commodiùs ostendemus in tertio Colloquio in Historiam quintæ hujus Mundi Ætatis, ubi datâ operâ illustriora Prophetarum Gesta referemus, eorumque vaticinia expendemus. Habes nunc seriem & Historiam Regum Judæ, à quarto anno Regni *Salomonis* usque ad *Sedekiam*, qui fuit ultimus Regum Judæ.

D. Memoriâ quidèm teneo Historiam Regum Judæ usque ad *Sedekiam*, qui fuit ultimus, & in quo nobilissimum Judæ Regnum omninò extinctum est, ita volente Deo, qui, ut ait Scriptura Sacra, *mutat tempora & ætates, & transfert Regna atque constituit*. Optarem tamen, ut, ad meæ memoriæ subsidium hìc insereres accuratam Tabulam Chronologicam, quæ mihi indigitaret annum à creatione Mundi,

Mundi, quo Reges Judæ à *Davide* usque ad *Sedekiam*, Regnum inierunt, & quot annos Regno potiti sunt.

M. Tabulas Chronologicas à creatione Mundi usque ad quartum Regni *Salomonis* annum, quo jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta, memini, me jam in præcedentibus Colloquiis, juxtà calculum sacri Textûs Hebræi, contexuisse, nunc, ut votis tuis faciam satis, inhærendo eidem Chronologiæ, quam in putandis annis à creatione Mundi accuratiorem tradidi in singulis Mundi Ætatibus, attexam Tabulam Chronologicam, quæ tibi indicabit annum Mundi, quo Reges Judæ à *Davide* usque ad *Sedekiam* Regnum inierunt, & quot annos Regno potiti sunt.

TABULA CHRONOLOGICA

REGUM JUDÆ,

à Davide usquè ad Sedekiam.

D*Avid* Regnum Judæ iniit anno à creatione Mundi ter millesimo septuagesimo quinto. Regnavit quadraginta annis, & obiit anno Mundi ter millesimo centesimo decimo quinto antè Æram vulgarem, seu antè Natale vulgare Christi, anno millesimo vigesimo quarto.

Salomon Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo decimo quinto. Regnavit annis quadraginta, & excessit è vivis anno Mundi ter millesimo centesimo quinquagesimo quinto, antè Æram vulgarem anno nongentesimo octogesimo quarto.

Roboamus Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo centesimo quinquagesimo quinto. Regnavit annis septemdecim, & vitâ functus est anno Mundi ter millesimo centesimo septuagesimo secundo, antè Æram vulgarem anno nongentesimo sexagesimo septimo.

Abias Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo centesimo septuagesimo secundo. Regnavit tribus annis, & abiit è vivis anno Mundi ter millesimo centesimo septuagesimo quinto, antè Æram vulgarem anno nongentesimo sexagesimo quarto.

Asa,

Asa Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo centesimo septuagesimo quinto. Regnavit annis quadraginta & uno, & mortuus est anno Mundi ter millesimo ducentesimo decimo sexto, antè Æram vulgarem anno nongentesimo vigesimo tertio.

Josaphat Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo decimo sexto. Regnavit annis viginti quinque, & obiit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quadragesimo primo, antè Æram vulgarem anno octingentesimo nonagesimo octavo.

Joram Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quadragesimo primo. Regnavit octo annis, & decessit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quadragesimo nono, antè Æram vulgarem octingentesimo nonagesimo.

Ochosias Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quadragesimo nono. Regnavit uno duntaxat anno, & obiit è vivis anno Mundi ter millesimo ducentesimo quinquagesimo, antè Æram vulgarem anno octingentesimo octogesimo nono.

Athalias mater *Ochosiæ*, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quinquagesimo. Regnavit sex annis, & interfecta est anno Mundi ter millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, antè Æram vulgarem anno octingentesimo octogesimo tertio.

Joas Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto.

Regnavit annis quadraginta, & diem ultimum clausit anno Mundi ter millesimo ducentesimo nonagesimo sexto, antè Æram vulgarem anno octingentesimo quadragesimo tertio.

Amasias, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo nonagesimo sexto. Regnavit annis viginti novem, & mortuus est anno Mundi ter millesimo trecentesimo vigesimo quinto, antè Æram vulgarem anno octingentesimo decimo quarto.

Osias, seu *Azarias*, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo trecentesimo vigesimo quinto. Regnavit annis quinquaginta duobus, & vitam cum morte commutavit anno Mundi ter millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, antè Æram vulgarem anno septingentesimo sexagesimo secundo.

Joathas, Regnum Judæ auspicatus est anno Mundi ter millesimo trecentesimo septuagesimo septimo. Regnavit sexdecim annis, & obiit anno Mundi ter millesimo trecentesimo nonagesimo tertio, antè Æram vulgarem anno septingentesimo quadragesimo sexto.

Achaz, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo trecentesimo nonagesimo tertio. Regnavit sexdecim annis, & migravit è vita anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nono, antè Æram vulgarem anno septingentesimo trigesimo.

Ezechias, Regnum iniit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nono. Regnavit annis viginti novem, & mortuus est anno Mundi

Mundi ter millesimo quadringentesimo trigesimo octavo, antè Æram vulgarem anno septingentesimo primo.

Manasses Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo trigesimo octavo. Regnavit annis quinquaginta quinque, & obiit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, antè Æram vulgarem anno sexcentesimo quadragesimo sexto.

Amon, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio. Regnavit duobus annis, & mortuus est anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, antè Æram vulgarem anno sexcentesimo quadragesimo quarto.

Josias, Regnum Judæ inivit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto. Regnavit annis triginta & uno, vitâque functus est anno Mundi ter millesimo quingentesimo vigesimo sexto, antè Æram vulgarem anno sexcentesimo decimo tertio.

Joachas, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo quingentesimo vigesimo sexto, quod tamen per tres dumtaxàt menses degustavit, eoque fuit exutus à *Nechaone*, Rege Ægypti. Quò fit, ut tres illi menses Regni *Joachazi* confundantur cum annis Regni *Eliakim*, qui fuit ejus frater, & in Regno Judæ successor.

Eliakim, qui *Joakim*, & *Jechonias*, dictus est, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo quingentesimo vigesimo sexto. Regnavit

undecim annis, & interiit anno Mundi ter millesimo quingentesimo trigesimo septimo, antè Æram vulgarem anno sexcentesimo secundo. Ab hoc anno undecimo Regni hujus *Eliakim*, seu *Joachim*, duci debet initium septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ. *Joakim*, dictus etiam *Jechonias*, post mortem patris sui *Eliakim*, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo quingentesimo trigesimo septimo. Sed, cùm regnasset per tres tantùm menses, captivus in Babylonem abductus est, ideòque tres illius Regni menses computantur cum annis *Sedechiæ*, illius patrui, & in Regno Judæ successoris.

Sedekias Regum Judæ ultimus, iniit Regnum Judæ anno Mundi ter millesimo quingentesimo trigesimo septimo. Regnavit undecim annis, & anno Regni ejus undecimo, qui concurrit cum anno decimo nono Regni *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, Hierosolymitana Civitas à *Nabuzardane*, Exercitûs Regis *Nabuchodonozoris* Principe, devastata & incensa est, Rex *Sedekias* in Babyloniam, ubi regnabat *Nabuchodonozor*, deportatus est, ac penitùs à Chaldæis eversum augustissimum Templum Hierosolymitanum, postquàm à Rege *Salomone* condi cæptum est, annis CCCCXVIII. ab initio autem Regni *Davidis* anno CCCCLXII. à creatione verò Mundi juxtà accuratiorem, quam sequor, Chronologiam, anno ter millesimo quingentesimo quadragesimo octavo.

D.

D. De Regno Judæ, ejusque Regibus hactenùs satis. Veniamus nunc ad Regnum Israelis, ita dictum, quòd, sicùt anteà observasti, decem Tribus, durius Regis *Roboami*, filii *Salomonis*, jugum excutientes, ab eo defecerunt, & novum Regnum Israelis, à Regno Judæ omninò distractum, constituerunt, sibique *Jeroboamum* Regem præfecerunt. Ea igitur, quæ spectant Regnum Israelis, expendamus, si placet. Sed, ne in tanta argumenti amplitudine ultrà præscriptos brevitatis cancellos nostrum excurrat Colloquium, abundè sufficiet hìc subjicere Tabulam Chronologicam, in qua strictìm describes initium istius Regni Israelitici, seriem Regum, annos, per quos Regnum tenuerunt, præcipua eorum gesta, ac tandèm ejusdem Regni Israelis eversionem.

M. Postquàm decem Tribus à Rege *Roboamo* defecissent, accersiverunt ex Ægypto *Jeroboamum*, Ephraimitam, *Nabati* filium, eumque sibi præfecerunt Regem, nec solùm à domo *Davidis*, Regis, sed à veri Dei cultu desciverunt, & in Idololatriam prolapsi sunt. Hoc pacto unum illud, quod antè *Roboamum* erat apud Judæos Imperium, in duo Regna, sub initium Regni *Roboami*, distractum est; & si ita loqui fas est, dilaceratum. Uni, seu Regno Judæ, quod duabus Tribubus, seu *Judæ*, & *Benjamini* constabat, præfuit Rex *Roboamus*; alteri verò, seu Regno Israelis, quod decem reliquas Tribus complectebatur, præpositus est *Jeroboamus*, cujus gesta, & in Re-

gno

gno Israelitico successorum seriem, annos, & Acta usque ad integram illius Regni Israelitici destructionem brevitèr, ut optas, annotabo in sequenti Tabula Chronologica Regum Israel. Hoc unum tamen velim in antecessum observes, id potissimùm occurrere discriminis Reges Judæ intèr & Reges Israelis, quòd intèr Reges Judæ fuerunt quidèm nonnulli pessimi, sed aliqui tamen optimi & religiosissimi Reges, sicùt superiùs ostendimus; contrà verò, omnes ad unum Reges Israel sese omnibus flagitiis, abominandis Gentium superstitionibus, & Idolorum cultu infames reddiderunt.

TABULA CHRONOLOGICA

REGUM ISRAEL,

In qua brevitèr annotantur eorum anni, & præcipua gesta usque ad integram Regni Israelitici eversionem.

JEroboamus, Ephraimita, qui fuerat servus *Salomonis*, cuique Regnum prædixerat *Abias* Silonites, Propheta, constitutus est primus Rex Israelis à decem Tribubus, quæ à Rege *Roboamo* defecerunt. Porrò, *Jeroboamus*, qui *Thersæ* Regiam suam collocavit, ut Gentem sibi Regnumque firmaret, omnemque Israelitis, quibus imperabat, aditum præcluderet ad Templum Hierosolymitanum, & ad Regem Judæ recursum, impio consilio, & sacrilegâ usus politicâ, eos novâ sacrorum specie à Templo Hierosolymitano adeundo, & à defectione ad Regem Judæ avertit, duobus aureis Vitulis, qui ab insano, delusoque populo colerentur, erectis, uno in *Bethel*, altero in *Dan*. Regem *Jeroboamum* Vitulo aureo litantem supèr Altare, quod extruxerat in *Bethel*, gravitèr quidèm increpuit Propheta (quem *Jadonem* appellat *Josephus*, Hebræus) eumque insigni miraculo, quo ejus manus confestìm exaruit, deterruit Deus; sed, postquàm inflictæ

inflictæ illius pœnæ gratiam *Jeroboamus*, ad preces conversus, obtinuisset à Deo, ad saniorem mentem non rediit, sed in Schismate, quod in Religione fecerat, obfirmato ânimo persistens, fana in excelsis excitavit, Sacerdotes *Aaronis* & Levitas rejecit, & de levi plebecula promiscuè assumpsit Sacerdotes Idolorum. Quò factum est, ut Sacerdotes *Aaronis*, & Levitæ, prædiis suburbanis, & possessionibus suis desertis, in Judæam sese receperint, eosque multi ex decem Tribubus secuti sint, ut Hierosolymis Deo Majorum suorum sacrificarent. Obiit *Jeroboamus*, impius Rex Israelis; postquàm regnasset annis viginti duobus.

Nadab, *Jeroboami* filius, ei in Regno Israelis successit, fuitque paternæ impietatis hæres. Sed anno Regni sui secundo, cùm *Gebbethonem*, Philistæorum urbem, obsideret, à *Baasa* occisus est. Regnavit dumtaxàt annis duobus.

Baasa, interfector *Nadab*, ei in Regno Israelis successit, totam Regis *Jeroboami* stirpem extinxit, secundùm Prophetæ *Ahiæ* Silonitis vaticinium, cùmque animadvertisset, *Asam*, Regem Judæ, avitam Religionem, Deique cultum instaurasse, & multos in suo Regno Israelitico ad eum, Religionis causâ defecisse, ut in fœdus Dei convenirent, & idola abjicerent; perpetuum cum illo Rege Judæ bellum indixit. Urbem *Ramam* Regni Judæ occupavit, dùmque eam munire, & muro circumdare pararet, ut impediret, ne quis è Hierosolymis

lymis egrederetur, aut è Regno suo adiret *Asam*, Regem Judæ: urgente *Benadado*, Syriæ Rege, qui cum *Asa*, Rege Judæ, erat fæderatus, cæptas urbis *Ramæ* munitiones penitùs deserere coactus est. Idolorum cultui addictissimus fuit *Baasa*, Rex Israel, cùmque *Jehu* Propheta execrabile illud crimen ei exprobraret, & ipsi ac toti stirpi ejus integrum excidium denuntiaret, par huic, quod intulerat stirpi *Jeroboami*; hujus reprehensionis impatiens ille impius Rex, adeò irâ excanduit, ut hunc sanctum Prophetam illicò occiderit. Obiit *Baasa*, Rex Israel, postquàm regnasset annis viginti tribus.

Ela, filius *Baasæ*, ei in Regno Israelis successit. Sed, cùm esset omnibus vitiis deditus, bibens ac temulentus in domo *Arsæ*, Præfecti urbis *Thersæ*, oppressus est à *Zamri*, servo perduelli, qui, juxtà vaticinium Prophetæ *Jehu* totam Regis *Baasæ* familiam delevit. Duobus solùm annis *Ela* regnavit supèr Israel.

Zamri, infamis parricida *Elæ*, Regnum Israelis actutùm occupavit, & per septem dies in urbe *Thersa* tyrannidem exercuit, sed populus castra habens contrà *Gebbethonem* Philistæorum urbem, elegit *Amri*, qui erat Princeps militiæ, quo *Thersam*, ubi erat tyrannus, obsidente, ad has angustias redactus est *Zamri*, ut, desperatâ salute, se suosque unà cum Palatio combusserit.

Amri, quem populus Regem Isaelis elegerat, habuit, post mortem Tyranni *Zamri*, unum

unum ejusdem Regni æmulum, seu *Thebnem*, filium *Ginathi*. Prævaluit tamen Rex *Amri*, & mortuo, quatuor post annos, æmulo suo *Thebni*, solus in Israele regnare cæpit, & postquàm Thersæ regnasset sex annis, regni Israelis sedem transtulit Samariam, quam ædificavit in monte, quem emit à *Somer* duobus talentis argenti. Regnavit in integrum *Amri* annis duodecim, & excessit è vivis, & Samariæ sepultus est.

Achab, mali Regis *Amri* pessimus filius, ei in Regno Israelitico successit, omnesque Reges Israelis crudelitate, & impietate longè superavit. *Jezabelem*, filiam *Ethbaal*, Regis Sidoniorum, inferni furiam, duxit in matrimonium, ejusque instinctu Idolo *Baali* Aram, Lucosque consecravit. Hæc est scelestissima juxtà ac crudelissima *Jezabel*, quæ *Nabothum*, vineam suam Regi *Achabo* vendere nolentem, falsis testibus oppressum lapidari curavit, &, conculcatis divinis, humanisque Legibus, Regem *Achabum*, virum suum, in vineæ *Nabothi* possessionem misit. Quamobrem, Propheta *Elias* impio Regi *Achabo* cum tota ejus posteritate, necnon scelestissimæ *Jezabeli* ipsius conjugi, excidium denuntiavit, quod diù non fuit dilatum. *Achabus* siquidèm bellum Syris illaturus, in prælio, ad *Ramoth Galaad* commisso, licèt habitum dissimulasset, occisus est, juxtà vaticinium Prophetæ *Michææ*, quem nequissimus ille Rex de futuro belli exitu antehàc consuluerat. Post verò elap-

sos

sos aliquot annos *Jezabelem*, Regis *Achabi* uxorem, è fenestra prospicientem, *Jehu*, qui tùm temporis erat Rex Israel, deturbari jussit, & in eam, ab equis priùs calcatam, irruentes canes, secundùm Prophetæ vaticinium, prædam devorarunt, nihil prætèr calvariam, & manuum pedumque extrema relinquentes. Mox idem *Jehu*, Rex Israel, septuaginta Regis *Achabi* filios è medio tolli imperavit, & quadraginta cognatos *Ochoziæ*, filii *Achabi*, suique in Regno Israelis decessoris, letho dedit, sicque totam impii Regis *Achabi* stirpem radicitùs extirpavit. Viginti duobus annis regnavit supèr Israel *Achabus*, obiitque, & Samariæ sepultus est. Impietati Regis *Achabi*, ejusque uxori *Jezabeli*, sese tanquàm murum æneum opposuit Propheta *Elias*, multaque insignia edidit miracula. Sed de *Elia*, aliisque Prophetis differendi opportunior sese dabit occasio in Colloquio tertio in Historiam hujus quintæ Mundi Ætatis, ubi Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate tàm sub Regibus Judæ, quàm sub Regibus Israel vaticinati sunt, illustriora Gesta & Oracula, quæ ad Jesum Christum, verum Messiam, collimant, referemus.

Ochozias in Regno Israelis successit patri suo *Achabo*. Is cùm æger corpore esset, ministros misit, qui *Beelzebud*, Accaronitarum Deum, pro salute ejus recuperanda consulerent. Legationem illam Propheta *Elias*, à Deo monitus, vehementèr improbans, obviam se ministris

Regis obtulit, illosque increpitos renunciare ei jubet, mortem illius consequuturam. Tùm Rex ira percitus, multos misit satellites, qui *Eliam* comprehenderent, eumque ad se vel invitum deducerent. Sed missi illi satellites cælesti igne ad vocem Prophetæ *Eliæ* consumpti sunt, & Rex *Ochozias*, ut idem prædixerat Vates, mortuus est, postquàm biennium in administratione Regni Israelitici exegisset.

Joramus, frater *Ochoziæ*, qui absque prole defunctus est, ei in Regno Israelis successit, & *Jeroboami* in Vitulorum cultu, firmandoque schismate impietatem imitatus est. Bellum contrà Moabitas, fæderatus cum *Josaphato*, Rege Judæ, & Idumæorum Rege, felicitèr gessit, Propheta *Elisæo*, ei, in gratiam Regis *Josaphati*, victoriam prædicente, ejusque exercitui, in Idumeæ Deserto, siticulosâ regione, potûs inopiâ periclitanti, subveniente, eique miraculosè aquam à Deo impetrante. *Joramus* à *Jehu*, ab Exercitu Rege Israelitarum acclamato & inaugurato, occisus est, cùm Regno Israelis præfuisset annis duodecim.

Jehu, qui Regi *Joramo* mortem intulit, Regnum Israeliticum adeptus est, & statim totam stirpem impii Regis *Achabi*, ut mox observavimus, funditùs delevit. Sacrificulos etiam omnes *Baalis*, quos, simulando per dolum, se hoc Idolum colere velle, eique solemne offerre sacrificium, unum in locum congregavit, & jugulari præcepit, simulachrum succendit, prophanam ædem demolitus est. At,

ista

ista simulatio, quâ Rex *Jehu* finxit, se Idolum *Baalis* colere velle, meritò à sanctis Patribus damnatur, quia fuit mendacium perniciosum, scandalum publicum, & professio Idololatriæ, sicùt *S. Augustinus* lib. *contrà Mendacium* cap. 2. probat contrà Hæreticos *Priscillianistas*, qui hoc *Jehu* exemplo ad occultandam Religionem fas esse adhibere mendacium perperàm contendebant. Idem cum *S. Augustino* docet Angelicus Doctor 2ª. 2ª. Quæst. 3. Art. 1. ad 2. ubi hæc habet: *Simulationem verò Jehu non est necesse excusari à peccato, vel mendacio, quia malus fuit, ut potè ab Idololatria Hieroboam non recedens.* Quandò igitur Scriptura Sacra cap. 10. v. 30. lib. 4. Regum ait, *Jehu*, Regem Israelis, à Deo fuisse commendatum, & præmio temporali donatum, id de dolo, & simulatione Regis *Jehu* minimè est intelligendum, sed de zelo, quo ille Rex destruxit cultum *Baalis*, sicùt loco mox à me laudato explicat *S. Thomas*, dicens: *Jehu commendatur, & temporalitèr remuneratur à Deo, non pro simulatione, sed pro zelo, quo destruxit cultum Baal.* Quâ in re *S. Thomas* consentientem habet *S. Augustinum*, qui lib. *contrà Mendacium* cap. 2. hæc de *Jehu*, Rege Israelis, scribit: *Cùm verò scriptum sit, eum rectum cor non habuisse cum Deo: quid ei profuit, quòd pro nonnulla obedientia, quam de domo Achab omninò delenda, pro cupiditate suæ dominationis exhibuit, aliquantam mercedem transitoriam Regni temporalis accepit.* Quamvis

 autem

autem *Jehu*, Rex Israelis, cultum *Baalis* aboleverit, omnesque illius Idoli sacrilegos Sacerdotes è medio sustulerit, attamen à *Jeroboami* colendis aureis vitulis nequaquàm recessit, sed quandiù regnavit, jam apud Israelitas inveteratæ Idololatriæ patrocinatus est. Obiit *Jehu*, Rex Israelis, cum annos regnasset viginti octo.

Joachaz, Regis *Jehu* filius, ei in Regno Israelis successit. *Jeroboami* vitulorum aureorum cultui addictissimus fuit, & proptèr hanc superstitionem, ab *Hazaele*, Rege Syriæ, fuit oppressus, multisque malis unà cum Israelitis afflictus est & attritus. Obiit, postquàm regnasset annis septemdecim.

Joas, filius Regis *Joachazi*, ei in Regno Israelitico successit. Æmulator quidèm paternæ impietatis, patre tamen felicior. Vicit enim tribus præliis *Benadadum*, Syriæ Regem. Regnum Israelis obtinuit Rex *Joas* per sexdecim annos, & mortuus est.

Jeroboamus, secundus hujus nominis Israelitarum Rex, filius *Joasi*, successit patri suo in Regno Israelis. Sub hoc Rege *Jeroboamo II.* qui Regno Israelitico præfuit annis quadraginta & uno, ad summam culmen perductum est Regnum Israelitarum. Sed, eo mortuo, omnia in pejus ruere cœperunt, multis exortis motibus, qui primùm ruinæ domus *Jeroboami*, dein, Regni totius Israelitici prævii fuerunt, induxeruntque Anarchiam, seu Interregnum, quod undecim annorum & dimidii spatio continuatum est.

Inter-

Interregnum post mortem Regis *Jeroboami II.* duravit apud Israelitas per annos circitèr duodecim.

Zacharias, filius Regis *Jeroboami II.* post elapsum illud annorum circitèr duodecim Interregnum, ei successit in Regno Israelitico, paternæ impietatis hæres. Sed dumtaxàt per spatium sex mensium Regno potitus est, & post istud tempus semestre à *Sellumo*, filio *Jabes*, trucidatus est. In hoc *Zacharia*, Rege Israelis, defecit omninò posteritas *Jehu*, Regis Israelis, quartâ nimirum generatione, sicùt Deus prædixerat lib. 4. Regum cap. 10. v. 30.

Sellumus, filius *Jabes*, Regnum Israeliticum, quod parricidio invaserat, unico tantùm mense occupavit, & post illud menstruum tempus occisus est à *Manahemo*, filio *Gadi*.

Manahemus, Regnum Israeliticum parricidio itidèm assecutus, turbato rerum statu, de Regni possessione per undecim ferè menses contendit, sed posteà per decem annos pacificè regnavit, & mortuus est.

Phaceia, filius Regis *Manahemi*, ei in Regno Israelitico successit, cùmque per biennium regnasset, conjuratione *Phacee*, filii *Romeliæ*, è vivis sublatus est.

Phacee, filius *Romeliæ*, interempto Rege *Phaceia*, Regnum Israeliticum occupavit, quod postquàm per viginti annos administrasset, conjuratione *Osee*, filii *Elæ*, occisus est.

Osee, Regum Israelis ultimus, interfecto Rege *Phacee*, Israeliticum Regnum usurpa-

vit, ſed emergentibus turbis & ſeditionibus eô ſtatim potiri haud potuit, Republicâ ad Anarchiam quamdam, ſeu Interregnum, per novem annorum ſpatium recidente; ſed turbis domeſticis poſteà compoſitis, regnavit novem annis, & ſub finem anni noni illius pacifici Regni Samariam expugnavit & cepit *Salmanaſſar*, Rex Aſſyriorum, totum Regnum Iſraeliticum ſuam in poteſtatem redegit, & Iſraelitas, ſeu decem Tribus, quæ Regnum Iſraeliticum conſtituebant, deportavit in Aſſyriam, ſicùt prædixerant Prophetæ, præſertìm *Iſaias* cap. 7. v. 8. Hoc pacto, Regnum Iſraeliticum, quod à *Jerobaamo* primo Rege per defectionem Tribuum à *Roboamo*, Rege Judæ, exordium habuit, planè extinctum eſt in *Oſee*, ultimo Iſraelitarum Rege, non ob aliam certè cauſam, niſi quia omnes Reges Iſraelis, peſſimis moribus imbuti, Deum patrum ſuorum reliquerunt, coegeruntque Iſraelitas malos & impios fieri, vel ex hoc ipſo, quòd illos à Deo, & ab avita Religione averterunt, ut falſorum Numinum Idola colerent. Quam in rem hæc appoſitè lib. v. *Divin. Inſtitut.* cap. vi. *Lactantius* ait: *Quid mirum, ſi omnis multitudo, inſolito metu preſſa, in unius* (id eſt, Regis) *adulationem conceſſerat? hunc venerabantur, huic honorem maximum deferebant. Et quoniam mores ac vitia Regis imitari, genus obſequii judicatur, abjecerunt omnem pietatem, ne exprobrare Regi ſcelus viderentur, ſi piè viverent. Sic aſſiduâ imitatione corrupti divinum*

fas

fas reliquerunt, & paulatim malè vivendi consuetudo, mos factus est..... Sed explosa justitia, & veritatem secum trahens, reliquit hominibus errorem, cæcitatem, & ignorantiam. Hæc autem expulsio justitiæ, nihil aliud, quàm desertio divinæ Religionis putanda est &c. Sed de Regibus Israelis, quorum seriem, gesta, & annos in ista Tabula Chronologica brevitèr descripsimus, sat superque dictum sit.

D. Præclaram hìc protulisti *Lactantii* Sententiam, & dignam sanè, quæ in Aulis Regum ac Principum litteris aureis inscriberetur. Verè enim *Lactantius* ait, desertionem divinæ Religionis & defectionem ad Deorum cultum esse fontem omnium malorum. Quæ est enim superstitio Deorum? quæ vis? quæ disciplina? quæ origo? quæ ratio? quod fundamentum? quæ substantia? quò tendit? quid docet, nisi sacrilegia & impietatem? aut quid pollicetur nisi caducas & obscænas voluptates, honores, & divitias? quæ omnia damnat divina Religio, quæ à suis cultoribus exigit bonam mentem, purum pectus, innocentem vitam, ut cælestia, quæ illis promittit, bona consequantur. Sed animadverto, imminere tempus Colloquio nostro finem imponendi. Quocircà, te etiam atque etiam rogo, ut quidquid superest temporis impendas in tradenda notitia rerum, quæ spectant Historiam prophanam, quæque cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis affinitatem aliquam habere, vel ad eam illustrandam conducere possunt.

M. Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis multam affinitatem habet cum Historiis Tyriorum, Ægyptiorum, Assyriorum, Medorum, Chaldæorum, seu Babyloniorum, Græcorum, & Romanorum. Cùm igitur ex illarum Gentium Historiis haud parùm adversùs Atheos & incredulos confirmari possit veritas & antiquitas Historiæ Sacræ, brevitèr res dumtaxàt hìc prælibabimus, quæ in istarum Nationum Historiis aliquam cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis affinitatem, seu connexionem habere possunt. Nec enim animus est integras harumce Gentium Historias, & Regum, qui eis præfuerunt, seriem lato calamo hìc describere, cùm nos in tàm amplo versari argumento non patiantur nostrorum Colloquiorum angustiæ. Si tamen harum rerum uberiorem habere notitiam desideres, consulere poteris, si tibi per otium liceat, *Annales Veteris Testamenti*, quos edidit *Usserius*.

D. Incipe, quæso, à rebus Tyriorum, quæ aliquam cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis affinitatem habent.

M. Per illud tempus, quo ambobus Hebræorum Regnis *Judæ* videlicèt & *Israelis*, præfuerunt Reges, quorum seriem jam in Tabulis Chronologicis dedimus, ac longo, post utrumque extinctum Regnum, spatio, regnatum est apud urbem *Tyrum*, Sidoniorum coloniam, quam annis ducentis & quadraginta antè conditum à Rege *Salomone* Hierosolymitanum Templum fundatam fuisse, ex Tyriorum

riorum Annalibus prodit *Josephus*, Hebræus, lib. 8. Antiq. Jud. cap. 2. In iis Tyriorum Annalibus fit mentio Regis *Salomonis*, & *Hiromi*, seu *Hirami*, Regis Tyriorum, qui, ut dicitur lib 3. Regum cap. 5. concessit *Salomoni* cæsores lignorum ad Templi Hierosolymitani constructionem. Plures Epistolas à Rege *Salomone* ad *Hiramum*, Regem Tyriorum, & vicissim ab *Hiramo* ad Regem *Salomonem* ultrò citròque scriptas fuisse asserit idem *Josephus* cap. 2. lib. 7. Antiq. Jud. aitque, eum, qui vult habere exempla harumce Epistolarum, petere ea posse à publicis Tyriorum Archivorum custodibus. Referuntur etiam cap. 5. lib. 3. Regum, & cap. 2. lib. 2. Paralypomenon Litteræ, quas ad *Hiramum*, Regem Tyri, *Salomon* scripsit, ut mitteret ad eum *ligna cedrina & arceuthina, & pinea de Libano*, promittens ei, se servis illius, seu operariis, qui ligna cæsuri erant, daturum *in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidèm, & vini viginti millia metretas, olei quoque sata viginti millia*. Rejici tamen debet tanquàm planè commentitia & supposititia hæc Epistola, quam *Eupolemus*, Scriptor Ethnicus, in suo quodam de *Elia* Opere, ab *Eusebio*, Episcopo Cæsariensi, laudato lib. IX. *Præparationis Evangelicæ* cap. 31. ait, Regem *Salomonem* scripsisse ad *Suronem*, Regem Tyri, Sidonis, ac Phæniciæ. Hanc, inquam, *Salomonis* Epistolam confictam ac supposititiam esse, quilibet ex solo ipsius titulo

facilè

facilè judicare poteſt. Rex quippè Tyri, temporibus Regis *Salomonis* non appellabatur *Surou*, ſed *Hiromus*, ſeu *Hiramus*, ut conſtat ex *Menandro Ephesio*, & ex *Dione*, Rerum Phæniciarum Scriptore, apud *Joſephum*, Hebræum, lib. 1. contrà *Apionem*, & lib. 8. *Antiquit. Judaicarum*, c. 2. Eumdem Regem Tyri, ſeu *Hiromum*, vel *Hiramum*, miſiſſe Nuncios ad *Davidem*, Regem, patrem *Salomonis*, & ligna cedrina, artificeſque lapidum, à quibus *Davidis* Palatium extructum eſt, narrat Scriptura Sacra lib. 1. Paralipomenon cap. 14. v. 1. Regnavit *Hiromus*, ſeu *Hiramus*, annis ad minus quinquaginta duobus, ſicut pluribus momentis evincit lib. 9. *De Doctrina Temporum* cap. 62. doctiſſimus *Petavius*, contrà *Joſephum*, Hebræum, qui lib. 1. contra *Apionem*, & lib. 8. Antiquit. Jud. cap. 2, ex *Menandro Ephesio*, qui Tyriorum Hiſtoriam litteris prodidit, refert, *Hiromum*, ſeu *Hiramum*, regnaſſe poſt mortem patris ſui *Abibali*, Regis Tyriorum, annis dumtaxàt viginti quatuor. Miſſos facio alios Tyriorum Reges, tùm quia illorum, qui antè *Abibalum*, patrem *Hiromi*, ſeu *Hirami*, regnarunt, nomina, teſte *Joſepho*, loco mox à me laudato, planè ignoramus; tùm quia aliorum Regum Tyri, qui poſt *Hiramum* regnarunt, Hiſtoria nullam cum Hiſtoria Sacra quintæ Mundi Ætatis affinitatem habet. Carthago condita à Tyriis, ſeu Phœnicibus, dicitur anno poſt Templum *Salomonis* inchoatum centeſimo quadrageſimo quarto.

quarto. Hæc est Carthago, urbs in Africa celeberrima, olim Romæ æmula, quam posteà *Scipio*, Consul Romanus, & Bello Punico Præfectus, expugnavit, funditùsque delevit. Eadem tempestate, quâ in Africa Carthago condita est à Tyriis, Rempublicam *Lacedæmoniorum* in Græcia saluberrimis Legibus celebrem reddidit *Lycurgus*, de quo *Plutarchus* in ejus vita.

D. Historia Regum Ægypti habetne cum Sacra Historia quintæ Mundi Ætatis aliquam affinitatem?

M. Scriptura Sacra trium Regum Ægypti mentionem facit, quorum notitia haud parùm Historiam Sacram quintæ Mundi Ætatis illustrare potest. Primus Ægypti Rex, cujus meminit Scriptura Sacra cap. 14. v. 25. lib. 3. Regum, est *Sesacus*. Sic enim habet: *In quinto autem anno Regni Roboam, ascendit Sesac, Rex Ægypti, in Hierusalem, & tulit thesauros domûs Domini, & Thesauros regios, & universa diripuit, scuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon.* Hunc Regem Ægypti, quem Scriptura Sacra appellat *Sesacum*, alium non fuisse, quàm *Sesostrem*, Regem Ægyptiorum, dictum etiam *Seoosim*, & *Sesonchim*, quique juxtà *Manethonem* regnavit annis quinquaginta novem, superiùs, referendo gesta Regis *Roboami*, ostendi ex *Josepho*, Hebræo, *Diodoro*, & *Strabone*. Quapropter, de hoc Ægyptiorum Rege, quem Scripturà Sacra appellat *Sesacum*, quique, regnante *Roboa*-

mo, filio *Salomonis*, irrupit in Judæam, eamque diripuit, ac depopulatus est, plura hìc dicere non vacat. Alter Ægyptiorum Rex, cujus meminit Sciptura Sacra, est *Nechao*, hujus nominis II. qui Syris bellum inferens, missis ad *Josiam*, Regem Judæ, sibi ex adverso cum exercitu occurrentem, Nuntiis, ait: *Quid mihi & tibi est, Rex Juda? Non adversùm te hodie venio, sed contrà aliam pugno domum; ad quam me Deus festinatò ire præcepit. Desine adversùm Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te. Noluit Josias reverti, sed præparavit contrà eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei; verùm perrexit, ut dimicaret in prælio Maggedo; ibique vulneratus à sagitariis, dixit pueris suis: Educite me de prælio, quia oppidò vulneratus sum ..... & asportaverunt eum in Hierusalem, mortuusque est*, lib. 2. Paralipomenon, cap. 35 v. 21. 22. 23. & 24. Idem *Nechao*, Rex Ægypti, *Joachazum*, Regem Judæ, *Josiæ* filium, duxit captivum in Ægyptum, & tributo Judæis imposito, *Joakimum*, qui etiam *Eliakim*, & *Jechonias* dictus est, Hierosolymis Regem Judæ constituit, sicùt legitur lib. 4. Regum cap. 23. v. 33. & 34. Tertius Ægypti Rex, cujus meminit Scriptura Sacra, dicitur *Apries*, sed à lxx. Interpretibus vocatur *Vapres*, & à Latino Interprete Prophetæ *Ieremiæ* cap. xliv. v. 30. appellatur *Ephree*. Ad hunc Ægyptiorum Regem, captâ ab Assyriis Hierosolymorum urbe, Judæorum reliqui

liqui confugerunt. Ejusdem *Ægyptiorum* Regis exitium vaticinati sunt *Ieremias*, loco mox à me laudato, & *Ezechiel*, qui cap. 29. v. 3. eum nominat *Draconem magnum* ob illius superbiam. Periit ille *Apries*, Rex Ægypti, in prælio, quod conseruit cum *Amasi*, cui Ægyptii Regnum detulerunt, cùm à Rege *Aprie* defecissent. Captus enim in hoc prælio Rex *Apries* fuit ab *Ægyptiis* strangulatus. Sed de tribus illis Ægypti Regibus, quorum meminit Scriptura Sacra, & quorum notitia non nihil lucis afferre potest Historiæ Sacræ quintæ Mundi Ætatis, hæc carptim observasse sufficiat.

D. Video sanè Historiam Sacram præclarè cum Annalibus Tyriorum, & *Ægyptiorum* consentire, adeòque Atheos, aliosque incredulos, & projectæ conscientiæ viros, quos Scripturæ Sacræ veritatem & auctoritatem negare, aut in dubium revocare non pudet, posse ex ipsis prophanarum Gentium Historiis facili negotio convinci. Sed perge, quæso, eâdem brevitate cum claritate conjunctâ ostendere connexionem, seu affinitatem, quam habent Historiæ Assyriorum & Medorum cum Historia Sacra quintæ Mundi *Ætatis*.

M. *Sardanapalo*, postremo Assyriorum Rege, ob luxum & socordiam, quâ omnes suos Majores supergressus est, à Præfecto Medorum *Arbace* contempto, &, post fusum illius exercitum, mori compulso, Imperium Assyriorum destructum est, & ad Medos translatum.

Quot

Quot annis steterit Assyriorum Imperium, ob varias Scriptorum sententias, certò statui non potest, sicùt commonstravi in Dissertatione quinta Tractatus, quem Romæ edidi, *De annis & Mysteriis Iesu Christi Servatoris nostri.* Ab Assyriorum jugo liberatis Medis autonomiam reddidit *Arbaces*, id est, ipsis permisit, ut Reipublicæ more suis Legibus viverent. Quamdiù hæc sub *Arbace* duraverit Medorum autonomia? non constat. Hoc unum certum est, Medos, anarchiæ incommoda ferre non valentes, *Deiocis* imperio sese subjecisse. Hic est ille *Deioces*, Medorum Rex, *Herodoti* libris celebratus, à quo condita est urbs *Hecbatanis*, quique alio nomine in Sacra Historia *Iudithæ* nuncupatur *Arphaxad*; quod nomen ab Arbace (qui, ut mox dixi, contrà *Sardanapalum*, postremum Assyriorum Regem, rebellavit, & Medorum Monarchiam instituit) ductum usurpabant Medorum Reges. *Arbaces* siquidèm aliâ vocis inflexione *Arpacad*, tùm pinguiore sono *Arphaxad* dicebatur. *Dejoces* itaque, dictus etiam *Arphaxad*, post destructum in *Sardanapalo* Assyriorum Imperium, fuit primus Medorum Rex. Sed dùm novum Medorum Imperium assurgeret, Assyrii jugum servitutis, quod ipsis imposuerant Medi, statim excusserunt, novumque Regnum in urbe Ninive excitarunt, & sibi eum Regem præfecerunt, quem Scriptura Sacra cap. xv. v. 29. lib. 4. Regum appellat *Teglatphalassarem.* Porrò, hic Rex Assyriorum *Teglathphalassar*

lassar magnam Israelitis intulit cladem regnante *Phacee*, Rege Israelis. Multis enim eorum civitatibus occupatis, tres Tribus in Assyriam deportavit, sicùt legitur cap. 15, v. 29. lib. 4. Regum. In belli societatem ab *Achazo*, Rege Judæ, vocatus *Teglathphalassar*, Assyriorum Rex, contrà *Rezinem*, Syriæ Regem, Damascum vastavit, Damascenos Cyrenem transtulit, & Rezinem, Regem, interfecit, sicùt narrat sacer Auctor lib. 4. Regum cap. 16. Mortuo Rege *Teglathphalassare*, Regnum Assyriorum obtinuit *Salmanassar*, qui Regnum Israelis omninò destruxit, & decem Tribus in Assyriam transtulit, utì legitur cap. 16. & 18. lib. 4. Regum. *Salmanassari*, Regi Assyriorum, successit *Sennacherib*, qui, munitissimis Regni Judæ civitatibus occupatis, *Ezechiæ*, Regi Judæ, gravissimum tributum indixit, totamque Judæorum Gentem funditùs delevisset, nisi Deus per Angelum suum octoginta quinque millia Assyriorum in ejus castris unâ nocte interemisset. *Sennacheribo*, Assyriorum Regi, successit *Assaradon*, ejus filiorum natu minimus, qui, deficiente Regum Babyloniorum stirpe, Babyloniæ Regnum occupavit, sicque Babylonium & Assyriacum Regna, antehàc divisa, conjunxit. Misit etiam Assaradon, Assyriorum Rex (quem Scriptura Sacra appellat *Assar-baddonem*) colonias in urbem Samariam; & *Manassem*, Regem Judæ, in Babylonem captivum abduxit.

D.

D. Clariùs, si placet, expone, qui factum fuerit, ut *Assaradinus*, Assyriorum Rex, Babylonium & Assyriacum Regna, anteà divisa, conjunxerit, & utrumque obtinuerit?

M. Regnante apud Judæos *Joathamo*, seu anno decimo quinto *Joathami* Regis Judæ, Chaldæi, seu Babylonii, Medorum dominationis pertæsi, excusso jugo, Babyloniæ Regnum excitarunt, & *Nabonassarum*, Regem crearunt anno Mundi, juxtà Chronologiam, quam sequor, ter millesimo trecentesimo nonagesimo secundo; Periodi Julianæ ter millesimo nongentesimo sexagesimo septimo, Olympiadis octavæ anno secundo, à conditâ Roma anno septimo, antè Æram vulgarem anno 747. die primo mensis Ægyptiaci *Thot*, id est, die vigesimâ sextâ mensis Februarii. Indè exordium sumit celebris illa apud Chronographos Epocha, quæ *Æra Nabonassari* nuncupatur. De qua Æra consule quæ diximus in Apparatu Chronologico, quem adjecimus ad calcem Tractatûs, quem edidimus *De Mysteriis & annis Jesu Christi*, ubi de omnibus Cyclis, Periodis, Æris, & Epochis latè disseruimus, ibidèmque accuratum texuimus Canonem Chronologicum à creatione Mundi usque ad annum primum Æræ vulgaris per nobiliores Periodos, Æras, & Epochas, tàm Græcas, quàm Latinas, productum. Intèr successores *Nabonassari*, Chaldæorum, seu Babyloniorum Regis, percenset Canon Ptolo-

maicus

malcus Babyloniorum Regum *Mardokempadum*, quem Propheta *Isaias* cap. 39. v. 1. appellat *Merodoch Baladan*, quique, ut docent periti Scripturæ Sacræ Interpretes, misit ad *Ezechiam*, Regem Judæ, Legatos & munera, ut huic Regi de recuperata ejus valetudine gratularetur, sicùt legitur lib. 4. Regum cap. 20. v. 12. Babyloniæ Regnum à tempore *Nabonassari* usquè ad *Assaradonem*, Regem Assyriorum, suos habuit Reges diversos omninò à Regibus Assyriorum. Sed *Assaradon*, seu *Assaradinus*, Regnum Babylonium, post anarchiam octo annorum invasit, & ambobus conjunctis Regnis, Babylonio & Assyrio, quæ priùs divisa erant, solus ipse Assyriis simul & Babyloniis imperavit. *Assaradoni*, seu *Assaradino*, Assyriorum & Babyloniorum Regi, successit *Saosduchinus*, qui itidèm utrumque Regnum administravit. *Saosduchinum* in administratione utriusque Regni, Assyrii & Babylonii, excepit *Chinaladanus*. Post *Chinaladanum* regnavit *Nabopolassar*, seu *Nabuchodonozor primus*, pater *Nabuchodonozoris Magni*, qui patri suo *Nabopolassari* successit, & anno Regni sui octavo, qui concurrit cum annó undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, captivos in Babyloniam abduxit Judæos, à quo anno, sicùt memini, me jam observasse, ducendum est exordium septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ. *Nabuchodonozor*, dictus *Magnus*, successores habuit, qui tamen ad sacram Historiam quintæ Mundi Ætatis, quam in

præſentia deſcribimus, quæque finem habet in captivitate Babylonica, non pertinent. Quocirca illorum Babyloniæ Regum, qui *Nabuchodonozori* ſucceſſerunt, ſeriem & geſta opportuniùs referemus in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam Sacram ſextæ Mundi Ætatis, quam ex notitia Babyloniorum Regum, *Nabuchodonozoris* ſucceſſorum, haud parum lucis mutuari poſſe brevitèr oſtendemus.

D. Regum Tyriorum, Ægyptiorum, Aſſyriorum, Medorum, Chaldæorum, ſeu Babyloniorum, notitiam, quæ illuſtrandæ Sacræ Hiſtoriæ quintæ Mundi Ætatis inſervire poteſt, hactenùs tradidiſti. Præſtat nunc, ut ſummatìm perſtringas res præcipuas, quæ apud Græcos contigerunt, & ad Hiſtoriam Sacram quintæ Mundi Ætatis referuntur.

M. Res præcipuas, quæ apud Græcos contigerunt, & ad Hiſtoriam ſacram quintæ Mundi Ætatis referuntur, delibabo dumtaxàt, ne longior ſim, eaſque in pauca capita contraham, ex quibus compendioſam quidèm Rerum Græcorum hauries notitiam, quæ tamen tibi, Sacræ Hiſtoriæ ſtudioſo, abundè ſufficere poterit.

Et primò quidèm in quinta Mundi Ætate cæpit celebrari in Græcia clariſſimum *certamen olympicum*, & habita eſt prima *Olympias* anno trigeſimo octavo *Oziæ*, ſeu *Azariæ*, Regis Judæ, anno à creatione Mundi ter milleſimo trecenteſimo ſexageſimo tertio. Periodi Julianæ ter milleſimo nongenteſimo trigeſimo octavo.

octavo. Antè Æram vulgarem, seu Christianam, anno septingentesimo septuagesimo sexto. Videsis *Canonem Chronologicum*, quem ad calcem *Tractatûs*, quem edidimus, *De Mysteriis & annis Jesu Christi*, attexuimus à creatione Mundi usque ad annum primum Æræ Christianæ per celebriores Periodos, Æras, & Epochas continuatum. In Olympiadibus definit illud temporis intervallum, quod à *Varrone*, in libello *Censorini* de die natali, *Mythicum*, seu fabulosum, appellatur, incipitque apud Græcos tempus, quod dicitur historicum, quia res in eo gestæ veris Historiis continentur.

Secundò, *Salomone* Regnum ineunte, Atheniensis Respublica ab Archontibus, sivè Prætoribus perpetuis, regebatur. Sed *Joathami*, Regis Judæ, temporibus, Athenienses Archontes suos, anteà perpetuos, decennali potestate contentos esse voluerunt. Decreverunt posteà Athenienses, teste *Eusebio* in Chronico, ut Archontes singulis annis eligerentur, & novem Magistratuum constitueretur Imperium. Corinthiis, Lacedæmoniis, Argivis, & Spartanis Reges præerant. Urbes celeberrimæ à Græcis, durante quintâ Mundi Ætate, conditæ sunt, videlicèt *Smyrna*, *Chalcedon* in Bithynia, *Byzantium* in Thracia, *Massilia*, urbs Galliæ Narbonensis, portu & emporio præstantissimâ.

Tertiò, apud Græcos in quinta Mundi Ætate conditum est Regnum Macedonicum, cui

aliquot Reges, quorum tamen incertus est numerus, præfuerunt ante *Alexandrum Magnum*, qui fuit *Philippi*, Macedonum Regis, filius, quique, devicto *Dario Codomano*, ultimo Persarum Rege (sicùt ostendemus in Colloquiis nostris in Historiam sextæ Mundi Ætatis) Regnum Persarum transtulit ad Græcos.

Postremò, in quinta Mundi Ætate floruerunt in Græcia multi clarissimi Poetæ, præsertìm *Homerus*, & *Hesiodus*. In Philosophia verò primas tenuerunt septem dicti *Sapientes*, quorum unus fuit *Solon*, Atheniensium Legislator. Sed quàm arrogantèr illi Græci sapientum nomen sibi tribuerent, elegantèr *Lactantius* lib. 4. *Institutionum Divinarum* cap. 1. declarat his verbis: *O miserum calamitosumque sæculum, quo per orbem totum septem soli fuerunt, qui hominum vocabulo cierentur! Nemo enim potest jure dici homo, nisi qui sapiens est. Sed si cæteri omnes, pratèr ipsos stulti fuerunt, ne illi quidèm sapientes: quia nemo sapiens esse verè, judicio stultorum potest. Adeò abfuit ab his sapientia, ut ne posteà quidèm increscente doctrinâ, & multis magnisque ingeniis in idipsum sempèr intentis, potuerit perspici veritas & comprehendi. Nam post illorum septem sapientum gloriam, incredibile est, quanto studio inquirendæ veritatis Græcia omnis exarserit. At primum nomen ipsum sapientiæ arrogans putaverunt, seque non sapientes, sed studiosos sapientiæ vocaverunt. Quo facto & illos,*

los, qui temerè sapientum sibi nomen asciverant, erroris stultitiæque damnaverunt, & se quoque ipsos ignorantiæ, quam quidèm non diffitebantur. Sed de Rebus Græcorum satis.

D. Superest ut pauca dicas de Rebus Romanorum. Et primò scire velim, quisnam fuerit urbis Romæ conditor? Dein, sub quo Rege Judæ condita fuerit Roma? Denique, quænam fuerit prima Regiminis Romæ forma?

M. Roma nomen accepit à Romulo, qui eam condidit, quique recens à se conditam urbem fraterno sanguine fædavit. Anno autem nono Regni *Joathas*, Judæorum Regis, juxtà Epocham Varronianam, *Romulus* condidit Romam, hoc est, anno Mundi ter millesimo trecentesimo octogesimo sexto. Anno Periodi Julianæ ter millesimo nongentesimo sexagesimo primo. Anno tertio Olympiadis sextæ. Anno antè Æram vulgarem septingentesimo quinquagesimo tertio. Hæc autem Epocha Varroniana de anno, quo condita est Roma, præferenda est aliis Epochis, seu *Capitolinæ*, *Catonianæ*, *Polybianæ*, *Fabianæ*, tùm quia hæc Epocha Varroniana, sic dictâ à *Terentio Varrone*, sempèr in publicis monumentis usi sunt Romani, & celebriores eorum Scriptores, *Censorinus*, *Vellejus Paterculus*, *Plutarchus*, *Cornelius Tacitus*, *Aulus Gellius*, *Eutropius*, *Plinius*, &c. Tùm quia etiam eamdem Epocham Varronianam de condita Roma tanquàm pro norma habuerunt Imperatores Romani, *Augustus*, *Claudius*, *Domitianus*, *Severus*,

& *Philippus*, ſicùt ex ludis ſæcularibus, ab unoquoque eorum celebratis, clarè conſtat. Hos ſiquidèm ludos omnes apud *Cenſorinum* legimus, qui in alia Epocha locum non habent, præterquàm Varronianâ. Quod ſpectat primam Romæ Regiminis formam, certum eſt, primævum illius ſtatum fuiſſe Monarchicum, ſeu Reges cum ſuprema auctoritate ei præfuiſſe, quorum ſeriem, & annos, per quos regnarunt, brevitèr hìc indicabo.

SERIES REGUM ROMANORUM,

Et anni, per quos Romæ regnarunt.

ROmulus, Urbis Romæ conditor, fuit primus Rex, & regnavit annis triginta septem.

Post mortem *Romuli*, fuit INTERREGNUM unius anni.

Numa Pompilius fuit secundus Rex, & regnavit annis quadraginta tribus.

Tullius Hostilius fuit tertius Rex, & regnavit annis triginta duobus.

Ancus Martius fuit quartus Rex, & regnavit annis viginti quatuor.

Tarquinius Priscus fuit quintus Rex, & regnavit triginta octo annis.

Servius Tullius fuit sextus Rex, & regnavit quadraginta quatuor annis.

Tarquinius Superbus fuit septimus & ultimus Rex, & regnavit annis viginti quinque.

Ex his annis Regum Romanorum simul collectis emergit summa ducentorum & quadraginta quatuor annorum, per quos Reges cum suprema auctoritate Romæ præfuerunt. Verùm, ob stuprum, quod *Sextus*, filius Regis *Tarquinii Superbi*, castissimæ *Lucretiæ* intulit, regia potestas Romæ in integrum extincta est, & in Regum locum suffecti sunt

 Consules,

Consules. Anno igitur ducentesimo quadragesimo quinto à condita Roma, incipiunt Fasti Consulares, quibus adscribuntur nomina Consulum Romanorum, & in quibus digerendis atque emendandis strenuam navarunt operam doctissimi viri *Onuphrius*, *Sigonius*, *Pighius*, *Pagius*, & Cardinalis *Norisius*, quos, si tibi per otium liceat, consulere poteris, plura enim de his impræsentiarùm dicere non vacat. Hoc unum tamen, ut faciliùs retundere possis impietatem Atheorum, & Incredulorum, qui Historiæ Sacræ omnem fidem & authoritatem derogant, addam huic, quam hactenùs tradidi, notitiæ Rerum variarum Gentium, quæ cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis aliquam affinitatem habent, addam, inquam, nonnullos esse Scriptores prophanos, quorùm testimonia Atheis & Incredulis suspecta esse haud possunt, qui rerum, quas narrat Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis, meminêre, earumque veritatem confirmatunt. *Menander* in Historia, quam descripsit, Phænicum, meminit Prophetæ *Eliæ*, qui in Regno Israelis vaticinatus est, summamque siccitatem indictis supplicationibus depulit. Hujus prophani Scriptoris testimonium refert *Josephus* lib. 8. Antiq. Jud. cap. 7. *Joakimi*, Regis Judæ, & Prophetæ *Jeremiæ* meminêre *Eupolemus*, & *Alexander Polbystor*, ut videre est apud *Eusebium* lib. 9. Præparationis Evangelicæ cap. 39. Babylonicæ Judæorum captivitatis sub *Nabuchodonozore*, Babyloniorum

Rege,

Rege, meminit *Berosus*, Rerum Chaldaicarum Scriptor, laudatus à *Josepho* lib. x. Antiq. Jud. cap. xi. *Josephi* locum *Eusebius* inseruit lib. 9. *Præparationis Evangelicæ* cap. xi. Quâ fronte ergò audent Athei, aliique profligatæ conscientiæ homines increduli, in dubium revocare Sacram Judæorum Historiam, cui tamen Annales variarum Gentium Tyriorum, Ægyptiorum, Assyriorum, Medorum, Chaldæorum, seu Babyloniorum, Græcorum, & Romanorum luculentissimum perhibent testimonium, eamque extrà omnem dubitationis aleam ponunt.

D. Grates tibi rependo maximas, quòd non tantùm Historiæ Sacræ quintæ Mundi Ætatis notitiam dederis, sed etiam ejus veritatem, contrà Atheos, aliosque id genus incredulos homines, comprobaveris ex ipsismet Annalibus variarum Gentium, nec non ex prophanis Scriptoribus, quorum testimoniis, si viri increduli, qui sacrilegâ temeritate omnia Historiæ Sacræ monumenta in Sacrorum Scriptorum libris contenta repudiant, assentiri nolint, digni profectò sunt, quos in suis plusquàm cimmeriis tenebris immersos relinquamus.

M. Eo de argumento pleniùs disserui in Tractatu, quem edidi, *De Scriptura Sacra*, in cujus priori parte pluribus momentis adstruo Antiquitatem, Revelationem, Inspirationem, & divinam authoritatem Sacrorum Librorum, qui complectuntur Historiam Veteris Testamenti,

menti, ibique difflavi Atheorum, & Incredulorum ficulneas objectiones. Hunc igitur Tractatum, si plura scire aveas, adire & legere non te pigeat. Nunc autem colligamus vasa, postridiè alterum habituri Colloquium, in quo excutiemus, eàdemque operâ diluemus præcipua Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes circà Historiam Sacram quintæ Mundi Ætatis proponere solent.

COL-

COLLOQUIUM SECUNDUM,

In quo excutiuntur ac brevitèr diluuntur præcipua Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Interpretes circà Sacram Historiam quintæ Mundi Ætatis proponere solent.

D. INTERFUI nuperrimè virorum eruditorum cætui, in quo de æterna sorte Regis *Salomonis* hinc & indè acerrimè disputatum est. Alii *Salomonem* damnatum esse affirmabant, hisce momentis fulti. Primò, quia Scriptura Sacra, lapsum *Salomonis* describens, de ejus pænitentia, ne verbum quidèm facit, sed altum servat silentium. Porrò, si Rex *Salomon* post lapsum resipuisset, & ad meliorem frugem sese recepisset, ejus pænitentiam non celasset Scriptura Sacra, sicùt non tacuit Regis *Davidis* pænitentiam, sed potiùs disertam de ea mentionem facit. Prætereà, si *Salomonem* reverà post lapsum pænituisset, destruere omninò debuisset Fana, seu Templa, quæ falsis Numinibus consecraverat. At, ejusmodi Templa, Idolis erecta, nunquàm à *Salomone* fuisse diruta, sed usquè ad *Iosiam*, Regem Judæ, permansisse testatur Scriptuaa Sacra. Denique, ad probandam æternam Regis *Salomonis* damnationem, citabant viri illi eruditi non solùm

solùm *Tertullianum*, antiquum Scriptorem, lib. *De Præscriptione* cap. 2. sed etiam sanctos Patres, & Scriptores Ecclesiasticos, videlicèt *S. Cyprianum* Epist. VI. ad *Rogatianum*, & lib. *De Unitate Ecclesiæ*. *S. Augustinum* lib. 22. contrà *Faustum*, Manichæum, cap. 81. lib. 3. De Doctrina Christiana cap. 21. lib. 12. *De Civitate Dei* cap. 20. & Enarratione in Psalmum 126. *S. Joannem Chrysostomum* Sermone *De Pænitentia*, *S. Gregorium Magnum* lib. 2. *Moralium* cap. 2. quibus adjungebant *S. Nilum, Bedam, Lyranum, Tostatum, Bellarminum*, aliosque modernos Scriptores, qui sententiæ de perpetua *Salomonis* damnatione apertè suffragantur. Verùm, hæc de æterna *Salomonis* damnatione sententia non arridebat aliis ejusdem cætûs viris eruditis, qui *Salomonem* æternâ salute donatum esse magnis animis pertendebant, idque se his momentis evincere posse autumabant. Primò, quia *Salomon*, post suum lapsum, scripsit librum, dictum *Ecclesiasten*, in quo pænitens & dolens, quòd Idolorum cultui, & vanis mulierum amoribus vacasset, exclamat cap. I. v. I. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Secundò, quia veteres Rabbini testantur, *Salomonem*, pænitentiâ ductum, postquàm sese in templo virgis acritèr flagellasset, Regno se abdicasse, & scipione nixum, ostiatim emendicasse, & in circulis ac compitis Hierosolymorum clamasse: *Ego Salomon fui olim Rex supèr Israel*. Tertiò, proferebant viri illi eruditi plumbeos quosdam

Grana-

Granatenses Libros Arabicè scriptos, quos Hispani à *S. Jacobo*, Apostolo, aut ab ejus Discipulis exaratos credunt, in quibus locupletissimum de pœnitentia *Salomonis* extat testimonium, his verbis expressum: *Et flevit scelus fletu vehementi, & condonatum est illi, & obiit fidelis & servus.* Deniquè, aiebant illi viri eruditi, in hanc sententiam de pœnitentia *Salomonis*, ac subindè de æterna illius salute, ultrò descendere *S. Hieronymum*, *S. Gregorium Taumaturgum*, *Rupertum*, ac benè multos recentiores Scriptores. Hactenùs fidelitèr retuli quidquid viri eruditi illius, cui interfui, literarii cætûs pro æterna *Salomonis* sorte ultrò citròque dixerunt. Tuum nunc est brevitèr ostendere, quænam probabilior sit sententia, quam ipse, obviis, ut aiunt, ulnis confestìm amplectar.

M. Auctor tibi sum, ut de æterna *Salomonis* sorte neutram secteris sententiam. Nec enim damnatum esse *Salomonem* ex eo colligi potest, quòd Scriptura Sacra ejus lapsum commemoret, ejus verò pœnitentiam omninò reticeat, quia eadem Scriptura Sacra nec *Adami*, nec *Lothi*, nec *Sampsonis* pœnitentiæ meminit, eos tamen pœnitentiam egisse, eosque in cælis esse receptos, constans est omnium sententia. Nec similitèr *Salomonis* pœnitentia probari potest ex libris, quos edidit, *Ecclesiaste*, & *Proverbiorum*, quia doctissimi viri, quos intèr censetur *Bellarminus* in lib. *De Verbo Dei*, docent, libros, *Ecclesiasteu*, *Proverbiorum*, & *Canticum*

cum Canticorum fuisse à *Salomone* conscriptos antequàm sese in libidinem effunderet, & in Idololatriam prolaberetur, idque colligunt ex eo quod *Salomon* his in libris nullam prorsùs mentionem faciat sui lapsûs, suæque Idololatriæ, nec suæ pænitentiæ, quod tamen, si eum verè pænituisset, facere omni procul dubio debuisset, ut scandalum, quod peccans dederat, pænitens resarciret. Quod verò de *Salomone* retulisti, eum videlicèt pænitentem virgis sese in Templo verberasse, Regno abdicasse, & ostiatìm emendicasse, id, inquam, Rabbinorum venam sapit, & purum figmentum est, crasso filo contextum, Scripturæ Sacræ oppositum, cujus nullum in sanctis Patribus, & Scriptoribus Ecclesiasticis, vel minimum apparet vestigium. Procul hinc ergò tàm malè consarcinata fabula. Libros autem illos Granatenses, Arabicè scriptos, in quibus de pænitentia *Salomonis* expressum extat testimonium, tanquàm spurios, & pseudepigrapha continentes monumenta, jure optimo explodunt viri eruditi, quò fit, ut hujus furfuris libros, tanquàm genuinos *S. Jacobi*, vel ejus discipulorum fœtus, in tanta doctrinarum luce, in tanta doctissimorum Criticorum frequentia venditare; atque fucum facere frustrà tentarint nonnulli Scriptores Hispani.

D. Quid ergò tu de æterna *Salomonis* sorte sentis? Video enim, tibi neutram, quam adduxi, virorum eruditorum, probari sententiam.

M.

M. Sentio, nihil certi de æterna *Salomonis* sorte pronuntiari posse sivè ex Scriptura Sacra, quæ, ut mox diximus, eâ de re silet, sivè ex communi sanctorum Patrum consensu, quia intèr illos alii saluti *Salomonis* adversantur, alii patrocinantur, sivè deniquè ex judicio Ecclesiæ Catholicæ, quæ supèr hac re nihil hactenùs definivit. Quocircà, hæc de æterna *Salomonis* sorte controversia est adhùc instàr litis sub judice pendentis, de qua in utramque partem, salvâ & inculpatâ fide, disputandi libera permittitur potestas. Dubiam autem & incertam *Salomonis* sortem esse voluit Deus, ut omnibus metum sanctum incuteret & salutarem, doceretque nos perituras Mundi fugere delitias, à sæcularibus pompis abhorrere, atque satagere diligentèr, ut per bona opera certam nostram vocationem faciamus, & cum timore ac tremore salutem nostram indesinentèr operemur. *Qui ergò stat, videat ne cadat.*

D. Legebam nuperrimè in Scriptura Sacra cap. 2. lib. 3. Regum, *Salomonem*, ut suum firmaret Regnum, non solùm præcepisse, ut interficeretur *Adonias*, ipsius frater primogenitus, qui Regnum, ad quod jus habebat, affectabat, verùm etiam, *Abiatharem*, Summum Sacerdotem, exauctorasse, & *Joabum*, militiæ Principem, in Tabernaculo, ad quod confugerat, capitis damnasse. Quæro igitur nunc, an Rex *Salomon* in his indicendis pœnis justè se gesserit, aut peccaverit?

M. *Salomon*, qui à patre suo *Davide*, con-

ſentiente omni populo, Rex fuerat conſtitutus, non iniquè egit, quandò *Adoniam*, fratrem ſuum primogenitum, occidi juſſit. Nam primò *Adonias* Regnum invadere, & in *Salomonem*, Regem legitimum, conjurando, eum è ſolio totis viribus deturbare moliebatur. Verum quidèm eſt, *Adoniam*, vivente adhuc patre ſuo *Davide*, veniam affectatæ tyrannidis, & conjurationis criminis à *Salomone* obtinuiſſe eâ tamen Lege, ut nihil deinceps novi moliretur, nec ambitu ac faſtu ſuo novarum turbarum, aut ſuſpicionum anſam præberet. Huic autem conditioni non ſtetit *Adonias*. Sed poſt mortem *Davidis*, patris ſui, in novam contra Regem *Salomonem*, cui fidem ſuam obſtrinxerat, conjurationem prorupit; Regiam dignitatem denuò uſurpare tentavit, ſicque perfidiæ, perduellionis, & criminis læſæ Majeſtatis factus reus, juſtè à *Salomone* occidi juſſus eſt. Prætereà, *Adonias*, licèt primogenitus eſſet, jus tamen nullum adRegnum ſibi vindicare poterat, tùm quia Deus, in cujus manu ſunt omnia jura Regnorum, ſe non *Adoniæ*, ſed *Salomonì* daturum Regnum ſignificavit *Davidi* per Prophetam *Nathanem*, ſicùt legitur lib. 2. Regum cap. 7. v. 12. Hanc autem divinam diſpoſitionem probè norat *Adonias*, quippè qui ſic *Bethſabeam*, matrem *Salomonis*, affatus eſt: *Sed translatum eſt Regnum, & factum eſt fratris mei, à Domino enim conſtitutum eſt ei.* Tùm quia etiam *David*, nullâ habitâ ratione primogenituræ *Adoniæ*, potuit citrà ullam injuſtitiam

tiam suum Regni instituere successorem filium *Salomonem*, quia sicut in præcedenti Colloquio observavimus, successio Regni apud Judæos ex patris voluntate pendebat. Hinc Rex *Roboamus* ex viginti septem, quos procreavit, filiis, *Abiam*, non primogenitum, sed quartum, & ex tertia uxore susceptum, Regni Judæ suum constituit successorem. Deniquè, Rex *Salomon* justâ de causa *Abiatharem* Sacerdotio exauctoravit, & *Ioabum*, qui, regnante *Davide*, erat militiæ Princeps, capitali pænâ mulctavit; quia ambo, ut testatur Scriptura Sacra, conjurationis *Adoniæ* in *Salomonem*, Regem legitimum, conscii erant, ejusque partes suis consiliis & auctoritate juverant, faverant, atque promoverant. In his ergo pænis, quas *Salomon* inflixit *Adoniæ*, fratri suo, Sacerdoti *Abiathari*, & militiæ Principi *Ioabo*, justè se gessit, nullamque peccati maculam contraxit.

D. Multà mihi tàm circà libros, quos edidit Rex *Salomon*, quàm circà alios libros, quos in quinta Mundi Ætate Scriptores, Spiritu Sancto afflati, exararunt, suppetunt proponenda Dubia. Legi etenim, ne ad hoc præsens nostrum Colloquium imparatus accederem, lucubrationes quorumdam virorum eruditorum, qui de Libris Sacris lato calamo disseruerunt, ex quibus nonnullas excerpsi difficultates, quæ spectant Authores, doctrinam & numerum Sacrorum Librorum, qui in quinta Mundi Ætate fuerunt conscripti. Quæ omnia, juxtà brevem & expeditam methodum, quæ tibi fami-

liaris est, meoque captui magis accommodata, explanandi curam ut in præsentia suscipias te etiam atque etiam rogo. Et inprimis, à te scire velim, quot libros *Salomonis* Ecclesia Catholica suo in Canone Librorum Sacrorum percenseat?

M. Tres dumtaxàt *Salomonis* libros, videlicèt *Ecclesiasten*, *Proverbia*, & *Canticum Canticorum* Catalogo Librorum Sacrorum accenset Catholica Ecclesia, ut constat ex his Romanis Pontificibus, Conciliis, & sanctis Patribus, qui Sacrorum Librorum Indices scripserunt, *Innocentio I. Gelasio I. Eugenio IV.* Conciliis Carthaginensi III. Laodiceno, & Æcumenico Tridentino, *Melitone*, *Origene*, Auctore Synopseos Scripturæ Sacræ, *S. Athanasii* nomine inscriptæ, *S. Gregorio Nazianzeno*, *Cyrillo Hierosolymitano*, *Hilario*, *Epiphanio*, *Hieronymo*, *Augustino*, & *S. Joanne Damasceno.* Sed, si, prætèr Canonem Ecclesiasticum, singillatìm expendamus tres illos libros, videlicèt *Ecclesiasten*, *Proverbia*, & *Canticum Canticorum*, compertum atque exploratum erit, *Salomonem* esse legitimum illorum parentem. Verùm enim verò, ut ab *Ecclesiastis* libro incipiamus, certum est, neminem unquàm negasse, aut in dubium revocasse, *Salomonem* esse auctorem istius libri, exceptis Talmudistis, & *Hugone Grotio*. Talmudistæ siquidèm putant, auctorem Libri Ecclesiastis esse *Ezechiam*, Regem Judæ. *Grotius* verò esse *Zorobabelem* auguratur. Sed isti oppidò

pidò falluntur. Nam hæc verba, quibus hic liber inchoatur: *Verba Ecclesiastæ, filii David Regis Hierusalem*, & ista, quæ sequuntur: *Locutus sum in corde meo dicens: Eccè magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientiâ, qui fuerunt antè me in Hierusalem*, hæc, inquam, verba nec in Regem *Ezechiam*, nec in *Zorobabelem* quadrare possunt, sed dumtaxàt conveniunt *Salomoni*, qui fuit filius *Davidis*, Regis, quique sapientiâ & magnificentiâ nullum parem habuit. Prætereà, si capita ejusdem libri septimum & octavum, ubi fit sermo de Sapientia, attentè legas, multa in his comperies, quæ soli *Salomoni* aptari & congruere possunt. Addo deniquè, Auctorem istius libri *Ecclesiastis* disertè cap. 12. testari, se multas composuisse Parabolas: *Cùmque esset sapientissimus Ecclesiastes, composuit Parabolas multas*. Quod sanè alteri, quàm *Salomoni* competere nequit.

Quòd spectat librum *Proverbiorum*, una est omnium sententia, *Salomonem* esse auctorem hujus libri, idque declarat capitis primi libri istius initium: *Parabolæ Salomonis, filii David, Regis Israel*. Dubitant tamen nonnulli, an integer Proverbiorum liber fuerit à *Salomone* conscriptus? hisque momentis ducuntur. Primò, quia caput vigesimum quintum hujusce libri ab his verbis exordium ducit: *Hæ quoque Parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ, Regis Iuda*. Quæ verba innuere videntur, præcedentes quidèm Parabolas à *Sa-*

mone esse scriptas, & subsequentes Parabolas, seu illas, quæ à capite vigesimo quinto usque ad finem, seu ad caput trigesimum primum inseruntur, adscribendas esse viris *Ezechiæ*, Regis Juda. Hanc dubitationem confirmant hæc verba, quibus incipit caput trigesimum libri Proverbiorum: *Verba congregantis filii vomentis*, quæ verba ex Textu Hebræo sic juxtà Versiones Chaldaicam, & Syriacam, verti debere docent viri eruditi: *Verba Agur, filii Jake; Prophetiam dixit vir ad Ithiel, ad Ithiel & Uchal.* Non ergò Proverbiorum liber est unius dumtaxàt *Salomonis*, sed ex aliorum Scriptorum Parabolis collectus & concinnatus. Deniquè libri Proverbiorum caput ultimum, seu trigesimum primum, his verbis auspicatur: *Verba Lamuelis Regis* &c. Harum itaque Parabolarum, quæ continentur in postremo capite libri Proverbiorum auctor non est *Salomon*. His momentis ducti nonnulli, dubitant, num liber Proverbiorum, totus quantus est, *Salomoni* asseri ac vindicari debeat? Sed præposteram esse illam dubitationem ostendit illustrissimus *Daniel Huetius*, Episcopus Abrincensis, in sua *Demonstratione Evangelicâ*, Propositione IV. pag. 190. ubi doctissimè observat, Parabolarum *Salomonis* collectionem factam esse diversis temporibus, partìm antè *Ezechiam*, Regem Juda, partìm temporibus ejusdem Regis *Ezechiæ*, partìm deniquè *Aguris*, filii *Jake*, temporibus. Nam antè captivitatem Babylonicam ter mille Parabolæ

rabolæ *Salomonis* in Templi Tabulariis asservabantur. Sed, combuſtis in excidio Hieroſolymitano Sacris Codicibus, quibus deſcriptæ continebantur *Salomonis* Parabolæ, *Eſdras*, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, ex ingenti *Salomonis* Parabolarum numero aliquot tantùm particulas, ſanctorum virorum diligentiâ, & ſingulari Dei providentiâ flammis exemtas nactus eſt, & collegit. Hinc factum eſt, ut priora viginti tria capita libri Proverbiorum cum viginti duobus primis verſibus capitis vigeſimi quarti nullâ ex parte mutilata ſint, ſed talia extent, qualia à *Salomone* deſcripta ſunt. Reliquorum autem libri Proverbiorum ſeptem capitum compilatio cum poſtrema ejuſdem libri capitis vigeſimi quarti parte, multorum, id eſt, tàm virorum, quos in hunc finem ſelegit Rex *Ezechias*, quàm *Aguris*, & *Lamuelis* collectio eſt, Parabolis *Salomonis*, hinc indè excerptis conflata, & ab *Eſdra*, qui, poſt captivitatem Babylonicam, Spiritu Sancto afflatus Libros Sacros recognovit, & à mendis, quæ in eos irrepſerant, repurgavit, in ordinem digeſta. Sed ſatis diluta manent hæc quorumdam Scriptorum circà Auctorem totius libri Proverbiorum dubitationis adducta momenta, quæ profectò tanti non ſunt, ut quemquàm à communi ſententia quæ integrum Proverbiorum librum *Salomoni* adjudicat, divellere debeant.

Supereſt nunc, ut brevitèr oſtendam, *Salomonem* eſſe Auctorem libri *Cantici Canti-*

corum. Et primò quidèm Titulus istius Operis *Cantici Canticorum*, tàm in Hebraico Exemplari, quàm in lxx. Interpretum Versione, *Salomonem* indicat Auctorem. Præterea, in hoc Sacro Libro sæpiùs citatur *Salomon*, sicùt, Exempli gratiâ cap. 3. v. 7. *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt*. Et v. 9. *Ferculum fecit sibi Salomon de lignis Libani*. Et v. 11. *Egredimini & videte filiæ Sion, Regem Salomonem, in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis suæ, & in die lætitiæ cordis sui*. Quæ verba, juxtà sensum litteralem, apertè denotant nuptias, quas cum filia Regis *Pharaonis* inivit Rex *Salomon*. Addo etiam, singularem opinionem Talmudistarum, qui librum *Cantici Canticorum* non *Salomoni*, sed Regi *Ezechiæ*, adscribunt, totius Ecclesiæ Catholicæ judicio, & communi Doctorum calculo jure optimo, ceu falsam repudiari.

D. Existimabam ipse, *Salomonem* non tantùm edidisse tres illos, quos ei vindicasti, libros, videlicèt *Ecclesiasten*, *Proverbia*, & *Canticum Canticorum*, sed etiam, eum esse Auctorem librorum *Sapientiæ*, & *Ecclesiastici*, quos *Salomoni*, sicùt nuperrimè legebam, tribuunt quidam Scriptores Ecclesiastici.

M. Libros *Sapientiæ*, & *Ecclesiastici* fuisse *Salomoni* ab antiquis quibusdam Scriptoribus tributos, fatetur *S. Augustinus* lib. 2. *De Doctrina Christiana* cap. 8. & lib. 17. *De Civitate Dei* cap. 20. Sed ibidèm ait, id factum esse

esse *proptèr quamdam eloquii similitudinem. Nam Salomonis non esse nihil dubitant quique doctiores.* Addo etiam, antiquos illos Scriptores non in eo sensu libros *Sapientiæ*, & *Ecclesiastici* tribuisse *Salomoni*, quòd putarent, hosce duos libros fuisse à *Salomone* editos, dispositos, ordinatos, ac digestos, sicùt nunc sunt; sed solùm eo in sensu, quòd alii Scriptores, post *Salomonis* mortem, ex libris ab ipso exaratis, & hàc illàc dispersis, quorum etiam nonnulli injuriâ temporum perierunt, Sententias & Parabolas collegerunt. Scripsit enim *Salomon* (sicùt legitùr cap. 4. v. 32. lib. 3. Regum) tria millia parabolarum, & quinque millia carminum, ex qua immensa copia alii Scriptores, Spiritu Sancto afflati, mortuo *Salomone*, ipsius Sententias, & documenta excerpserunt, litterisque mandarunt, ut ipsamet testatur Scriptura Sacra cap. 25. libri Proverbiorum. In hoc itaque sensu libri *Sapientiæ*, & *Ecclesiastici* à veteribus Scriptoribus *Salomoni* tribuuntur, quamvis concors sit omnium eruditorum sententia, prædictos libros, quales nunc extant, à *Salomone* non fuisse conscriptos. Cæterùm, quinam sint Auctores librorum *Sapientiæ*, & *Ecclesiastici*? mox, juxtà probabiliorem virorum eruditorum opinionem, indicabimus.

D. Licèt tres illos *Salomonis* libros, *Proverbia*, *Ecclesiasten*, & *Canticum Canticorum*, sine ullo prorsùs errore conscriptos, divinâque pollere auctoritate constantissimè profi-

tear, nonnulla tamen in his, sed præsertìm in *Ecclesiaste*, & *Cantico Canticorum*, circà doctrinam & mores leguntur, quibus, utì observant doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes, abutuntur viri impii, & ex quibus Hæretici occasionem arripiunt sacram illorum librorum auctoritatem labefactandi. Hæc autem loca, quibus viri impii, & Hæretici perperàm abutuntur, quæque intèr legendum eruditorum Scriptorum Opera annotavi, & ne è memoria exciderent, in his schedulis descripsi, nunc proferam, quò, illis semel à te dilucidatis, promptior ac paratior sim, ad elidenda impiorum hominum, & Hæreticorum argumenta. Ordiar autem à libro *Ecclesiastis*, quem Athei, Epicurei, aliique ejusdem furfuris homines, qui negant immortalitatem animæ, ac vitam, belluarum more, transigunt, impiæ suæ doctrinæ favere dictitant, eò potissimùm nomine, quòd cap. 2. v. 23. istius libri dicitur: *Nonne melius est comedere, & bibere?* Et cap. 13. v. 19. & seq. *Idcircò unus interitus est hominis & jumentorum, & æqua utriusque conditio. Sicùt moritur homo, sic illa moriuntur. Et nihil habet homo jumento ampliùs ..... Quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursùm, & si spiritus jumentorum descendat deorsùm.* Quibus verbis, inquiunt Athei, & Epicurei, apertè innuit Auctor libri *Ecclesiastis*, nihil post hanc vitam sperandum esse, persuadetque hominibus, ut sese obscænis voluptatibus, quæ gustu, aliisque corporis sensibus percipiuntur, ingurgi-

ingurgitent, quamdiù hac communi luce fruuntur.

M. Mirum sanè, quòd Athei, & Epicurei, qui omnem fidem derogant Scripturæ Sacræ, ejusque divinam auctoritatem, revelationem, & inspirationem negant, velint in Sacro Ecclesiastis Libro aliquod sacrilegæ suæ doctrinæ expiscari præsidium. Sed quàm frustrà id moliantur, multis momentis evincam. Primò, quia *Salomon*, Libri Ecclesiastis Auctor, hæc verba, quibus abutuntur Athei, & Epicurei, non ex sententia sua profert, sed ex persona stultorum & impiorum hominum, quorum varias opiniones de finibus bonorum & malorum producit in medium, discutit, & examinat, ac tandèm disputationi suæ coronidem his verbis imponit: *Finem loquendi paritèr omnes audiamus. Deum time, Mandata ejus observa. Hoc est enim omnis homo, & cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sivè bonum, sivè malum illud sit*, cap. 12. v. 13. & 14. Libri Ecclesiastis. Præterquàm quòd, etsi darem, *Salomonem* hæc verba: *Nonne melius est comedere, & bibere* &c. non ex persona impiorum, sed ex sua protulisse sententia, indè tamen colligi dumtaxàt posset, *Salomonem* approbasse modestum, temperatum, & legitimum bonorum temporalium usum, sicùt ipsemet mentem suam clarissimè aperit cap. 3. v, 13. ejusdem libri, dicens: *Omnis homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est.* Porrò, usus tantùm modestus

modestus & legitimus bonorum temporalium meritò appellari potest *Donum Dei*, non verò effrænis & immoderata illorum fruitio. Hinc *Salomon* in hoc Ecclesiastis libro eum in finem unicè collimare videtur, ut coerceat libidinem impiorum hominum, qui, cupiditati suæ laxantes habenas, impotenti æstu indulgent voluptatibus, & deliciis carnalibus, quas vanas, fluxas, & humani cordis explendis desideriis omninò impares esse luculentèr ostendit. Plurìbus verbis etiam inculcat, ne vitæ emendatio usquè ad senectutem procrastinetur, tùm proptèr juventutis celeritatem, tùm proptèr senectutis, quam multa solent circumvenire incommoda, fragilitatem, calamitatem, & finem, qui eam consequitur, seu amaram mortem, & strictam divini judicii exactionem. Quæ certè omnia jugulant Atheorum, & Epicureorum impietatem. Pari perspicuitate *Salomon* adstruit eodem in libro immortalitatem animæ, & supremùm Dei judicium. Sic enim cap. 3. v. 16. ait: *Vidi sub Sole in loco judicii impietatem, & in loco justitiæ iniquitatem, & dixi in corde meo: justum & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.* Et cap. 12. v. 1. *Memento*, inquit, *Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequàm veniant dies afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent.* Subdit posteà versu septimo ejusdem capitis: *Et revertatur pulvis in terram suam, undè erat, & spiritus ad Deum, qui dedit illum.* Quo sanè ad stabiliendam con-

trà

trà Atheos, & Epicureos spiritualitatem animæ, ejusque immortalitatem nihil evidentius dici potest. Sed quorsùm, dices, *Salomon* aliis in locis ejusdem Libri Ecclesiastis, asserit, *unum interitum esse hominis, & jumentorum, & æquam utriusque conditionem?* ut quid etiam affirmat *Salomon*, neminem nosse *si spiritus filiorum Adam ascendat sursùm, & si spiritus jumentorum descendat deorsùm?* Numquid ejusmodi locutiones innuere videntur, *Salomonem* dubitasse saltem de immortalitate animæ? At ipse respondeo, ex his locutionibus colligi nullo pacto posse, *Salomonem* negasse, aut in dubium revocasse animæ immortalitem. Ratio in promptu est, quia si Athei ex his verbis: *Quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursùm?* inferant, *Salomonem* negasse, aut in dubium vertisse rationalis animæ immortalitatem, non absimili ratione ex istis verbis: *Quis novit, si spiritus jumentorum descendat deorsùm?* oportebit, ut Athei, & Epicurei colligant, *Salomonem* negasse, vel in dubium vocasse mortalitatem jumentorum, seu brutorum animantium. Quis autem eò desipiat, ut suum in animum inducat, tàm absurdam sententiam, & ineptam dubitationem in mentem *Salomonis*, Regis, post homines natos sapientissimi, cadere potuisse. Crediderim ergò ipse, *Salomonem* per hæc verba: *Quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursùm? & si spiritus jumentorum descendat deorsùm?* voluisse deplorare ignorantiam & cæcitatem impiorum, qui,

qui, omnibus vitiis deditì, quasi degenerant in belluas, sibique falsò ex his, quæ apparent sensibus, persuadent, unum, eumdemque esse hominis & jumentorum interitum, quasi diceret *Salomon*, qui in Libro Ecclesiastis personam sacri Oratoris agit: *Tanta est impiorum hominum ignorantia & cæcitas, ut perperàm sibi persuadeant, unum interitum esse hominis & jumentorum. Quis enim intèr illos impios novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursùm? & si spiritus jumentorum descendat deorsùm?* Eâ locutione, quæ sacris verbis Dei Præconibus familiaris est, usus est *Salomon* in Libro Ecclesiastis, ut ostenderet, sceleslos & impios homines ita Dei, suique immemores vivere, ut nec Deum timeant, nec perspectam habeant immortalitatem animæ, planèque ignorent præclaras dotes, quibus homo discrepat à belluis. Deniquè, quandò *Salomon* in Libro Ecclesiastis dicit, *unum interitum esse hominis & jumentorum, & æquam utriusque conditionem*, id intelligit de corpore hominis, non de ipsius animâ. Una quippè in belluis dumtaxàt concipitur substantia, videlicèt materialis & corporea, quâ pereunte, nihil residui in his permanere potest. At, in homine gemina distinguitur substantia; una nimirùm, quæ materialis est, trinâque extensione in longum, latum, & profundum prædita, & est corpus. Altera in homine substantia est expers materiæ, & spiritualis, ut potè ex natura suâ capax cogitationis, intellectionis, & volitionis. Quò

fit,

fit, ut, desinente in homine substantiâ corporeâ, superstes sit sempèr anima, quæ est substantia incorporea & immortalis. Sed hæc ad vindicias Libri Ecclesiastis, dicta sufficiant, ex quibus facilè etiam intelliges, quàm sinistrum, juxtà ac insulsum sit judicium, quod de eo libro profert Hæresiarcha *Lutherus*, quem in suis *Convivalibus Colloquiis De Libris Veteris & Novi Testamenti*, hæc effutire non puduit: *Ecclesiastes Liber*, inquit, *non est plenus, multa habet abrupta; neque ocreis, neque calcaribus indutus est, hoc est, nullam habet perfectam sententiam? Equitat in arundine longa, sicuti ego, dùm eram in Monasterio.* Dignum sanè patellâ operculum! nimirùm *Lutherus* Salomonem ex suo voluit metiri ingenio, & quia ipse, vinolentiæ & crapulæ deditus, non nisi plenissimè potatus animum ad scribendum, vel concionandum appellere solebat, ideò ludicrè ait, Auctorem Libri Ecclesiastis non esse plenum, eumque absque ocreis, & calcaribus equitare in arundine longa. Sed mittamus sacrilegas istius Heræsiarchæ facetias, quibus palàm declaravit, se in corde *Lucianum*, Deûm, hominumque irrisorem, aut alium quemdam de grege *Epicuri* porcum, grandem inhalantem crapulam, aluisse.

D. Non minori petulantiâ Hæretici insurgunt contrà *Salomonis* librum, qui per excellentiam dicitur *Canticum Canticorum*. Aiunt enim, sicùt nuperrimè legebam, hunc librum nihil præ se ferre divinum, sed esse obscænam impudici

impudici amoris cantilenam, seu garritum conjugum intèr se, seu intèr *Salomonem*, & filiam Regis *Ægypti*, quam uxorem duxerat. Asserunt, *Salomonem* in hoc libro secretiora nuptiarum arcana, lenesque conjugum sub noctem susurros, honestis tamen verborum involucris eâ arte obtexisse, ut sine ulla distortione latentes sensus possint à lectoribus inveniri. Quocircà, audactèr pronuntiant, ab illius libri lectione omnes arceri debere, ne intèr illum legendum ad amorem prophanum alliciantur. Hanc igitur Hæreticorum petulantiam, quæso te, ut brevitèr hìc retundas, & germanum aperias *Cantici Canticorum* sensum.

M. Hunc Hæreticorum errorem, librum *Salomonis*, qui inscribitur *Canticum Canticorum*, prophanos amores, & nuptiarum arcana exprimere impiè asserentium, jam olim *Theodoretus* Præfatione in *Canticum Canticorum* doctissimè confutavit. Verùm, quia eumdem errorem postremis hisce temporibus recoxerunt Anabaptistæ, aliique moderni Hæretici, non abs re erit paucis verbis illum dispungere. In primis, *Esdras*, qui post laxatam captivitatem Babylonicam Canonem Sacrorum Librorum condidit, *Canticum Canticorum* intèr Sacras Scripturas collocavit. Ecclesia etiam Catholica, cujus judicium indeficiens est, & falli omninò nescium, divinam *Cantico Canticorum* auctoritatem vindicavit. Credibile autem ne est, *Esdram*, & Ecclesiam Catholicam voluisse

voluisse *Canticum Canticorum* accensere Catalogo Librorum Sacrorum, si revera hic liber, ut blaterant Hæretici, prophanum aliquid saperet, & obscæni eructaret scintillas amoris? Prætereà, sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici *Origenes*, *Eusebius*, *Cyprianus*, *Basilius*, uterque *Gregorius*, *Diodorus*, *Joannes Chrysostomus*, & alii posteriorum temporum Scripturæ Sacræ Interpretes, qui librum *Cantici Canticorum* doctissimis Commentariis illustrarunt, ejusque arcanos ac mysticos sensus piè ac sagacitèr scrutati sunt, docent, istud *Canticum Canticorum* complecti Colloquium Christi vel cum Ecclesia, quam acquisivit sanguine suo, quamque sibi mediâ Incarnatione despònsavit, vel cum anima, quam per fidem sibi sponsam itidèm copulatam imbuit sanctitatis doctrinâ, & vitæ spiritualis perfectione per metaphoras. similitudines & parabolas instituit. Hæc est doctrina sanctorum Patrum, quos verosimile non est hunc *Cantici Canticorum* librum Commentariis illustrare voluisse, si hic liber, prophanum, ut garriunt Hæretici, aleret amorem. Addo etiam, Paraphrastem Chaldæum, & *Mosem Mammonidem*, Rabbinorum doctissimum, asserere, *Salomonem* isto Dramate, seu *Cantico Canticorum*, expressisse amorem Dei ergà dilectum sibi ac fidelem populum Israeliticum. Non ergò prophanum & obscænum amorem spirat liber *Cantici Canticorum*, sed divinum & spiritalem, sicùt ostendit *S. Hieronymus* lib. 1. contrà Hæreticum

cum *Jovinianum*. Non inficior tamen, Hebræos non permittere juvenibus lectionem hujusce libri, cujus reconditos sensus penetrare haud possunt, utpotè necdùm perfecti, tamque solidi cibi capaces. Sed ex hac prohibitione nihil adversùs divinam libri *Cantici Canticorum* auctoritatem extundi potest, quia, ut appositè observat *Origenes* Homilia 1. in *Canticum Canticorum*, Hebræi prohibent paritèr lectionem principii libri Genesis, sicùt initium ac finem Prophetiæ *Ezechielis*; & tamen Hebræi, non obstante illâ prohibitione, integro Genesis libro, sicùt initio & fini Prophetiæ *Ezechielis* divinam attribuunt auctoritatem. Quæ cùm ita se habeant, æquumne est, ut, despectâ Ecclesiæ Catholicæ, & sanctorum Patrum auctoritate, aurem præbeamus nefariis Hæreticis, qui in sacrum *Cantici Canticorum* librum temerè, & perfrictâ fronte debacchantur, eumque pro suo nutu & arbitrio eximunt è Sacrorum Librorum Canone, quem *Esdras*, speciali Spiritûs Sancti lumine illustratus, contexuit, & Catholica approbavit Ecclesia?

D. Expeditam nunc habeo & paratam solutionem argumentorum, quæ ad convellendam, vel elevandam sacram librorum, quos edidit *Salomon*, auctoritatem ex contraria parte opponi possunt. Iuvat modò, si placet, tantispèr inquirere in Auctores librorum *Sapientiæ*, & *Ecclesiastici*, quos ex Ethicarum *Salomonis* Scriptionum, seu Sententiarum compilationibus decerptos esse superiùs quidèm observasti,

vasti, sed illorum ordinem, contextum, ac compositionem esse alterius Scriptoris, à *Salomone* planè distincti, insinuasti. Cedo itaque nomina Auctorum, à quibus conscripti sunt libri *Sapientiæ*, & *Ecclesiastici*, eâdemque operâ summam exhibe rerum, quas præcipuè complectuntur sacri illi duo libri.

M. Quamvis certum sit, librum *Sapientiæ* ex variis *Salomonis* Sententiis hàc illàc dispersis fuisse conflatum, ac subindè doctrinam, eo in libro contentam, esse *Salomonis*, sicùt declarat ejusdem Sacri Libri Titulus, qui in Græca, Syriaca, & Arabica Versionibus nomen *Salomonis* præfert: Attamen, quis sit Auctor ille, qui doctrinam *Salomonis*, seu Ethicas ejus Sententias collegit & compilavit, easque in hoc *Sapientiæ* libro, quem nunc habemus, digessit, disposuit, & ordinavit? incertum omninò est. Utut sit, certissimè constat, Auctorem istius *Sapientiæ* libri, qualem nunc habemus, fuisse à Deo inspiratum, & spiritu prophetico afflatum hæc de Passione Christi Domini capite secundo scripsisse: *Si enim est verus filius Dei, suscipiet eum, & liberabit eum de manibus contrariorum. Contumeliâ & tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius. Morte turpissima condemnemus eum* &c. Quæ verba si conferantur cum iis, quæ cap. 27. Evangelistæ *Matthæi* leguntur, planum erit, hoc esse illustre de Passione Christi Domini Vaticinium. Advertere tamen debes, hunc *Sapientiæ*

librum non extare in Hebræorum Canone, quem *Esdras* post solutam captivitatem Babylonicam condidit, insertum tamen esse Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canoni, quem Catholica contexuit Ecclesia, quæ infallibili, quo pollet, judicio defectum Canonis Hebræorum sarsit, & divinam libro *Sapientiæ* asseruit auctoritatem. Quò fit, ut nullus, nisi Hæreticus, hunc *Sapientiæ* librum esse sacrum ac divinum inficias ire possit. Continet autem hic *Sapientiæ* liber undeviginti capita, quorum hæc summa est. Primò, hortatur hujus sacri libri Scriptor, Reges, Principes, & Magistratus ad zelum, studium, & amorem Sapientiæ, eisque suadet servare justitiam, quæ viam sternit ad veram acquirendam sapientiam. Justorum vitam & mortem felicem esse ostendit, impiorum verò vitam neque diuturnam esse neque felicem, mortem inhonoratam, & post mortem coràm Tribunali Dei fletus, miserum in Inferno statum, æternosque cruciatus. Præterea, explicat Sapientiæ originem, docet modum illam acquirendi, ejusque excellentiam commendat. Postremò, plurimis exemplis illustrium Patriarcharum, & totius populi Israelitici palàm facit utilitates, fructus, & effectus Sapientiæ.

Auctor libri, qui dicitur *Ecclesiasticus*, non alius est, quàm *Jesus filius Sirach*, qui ex variis *Salomonis* moralibus excerptis Sententiis, & in ordinem digestis hunc librum concinnavit. Quàm plurimas enim *Salomonis* Sen-

tentias

tentias ex libris *Proverbiorum*, *Ecclesiastis*, & *Sapientiæ* in istum *Ecclesiastici* librum translatas fuisse luculentèr demonstrat *Drusius* lib. 1. *Observationum*, & illustrissimus *Daniel Huetius*, Abrincensis Episcopus, in sua *Demonstratione Evangelica*, *Propositione IV.* Nec solùm Jesus, filius Sirach, Hierosolymitanus, *Salomonis* Sententias compilavit ac digessit in libro, qui *Ecclesiasticus* appellatur; verùm etiam ad *Salomonis* Sententias adjecit suas, sicùt legitur in Prologo istius libri: *Avus meus Jesus, postquàm se ampliùs dedit ad diligentiam lectionis Legis & Prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent, ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam.* Et capite 50. v. 29. ejusdem libri: *Doctrinam sapientiæ, & disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach, Ierosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo.* Undè liquet, Jesum filium Sirach, esse Auctorem libri *Ecclesiastici*, quia (ut perdoctè observat illustrissimus Abrincensis Episcopus in sua *Demonstratione Evangelicâ*, Propositione IV. pag. 204.) sicùt domûs opifex censetur is, non qui materiam cædit, aut cæmenta tundit, sed qui hæc aliundè subministrata ordine collocat, & suis quoque locis ad condendam domum disponit; ita Sententias à *Salomone* ferè excogitatas, tanquàm cæmenta

ac materiam collegit Jesus Sirachi filius, & in ejus, quo nunc utimur, Operis fabricationem digessit. Hunc librum *Ecclesiastici*, sicùt & librum *Sapientiæ* non recenset Canon Esdrinus, seu Hebræorum Canon, quem *Esdras* post laxatam captivitatem Babylonicam condidit, tùm quia hi duo libri, qui ex moralibus *Salomonis* Sententiis à diversis auctoribus magnam partem conflati sunt, necdùm prodierant tempore *Esdræ*: tùm quia etiam, perturbato adhuc post captivitatem Babylonicam statu Reipublicæ Hebræorum, duo isti libri ad notitiam *Esdræ* non pervenerunt, ac dumtaxàt reperti ac noti fuerunt, postquàm *Esdras* Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canonem jam clausisset & obsignasset. Cæterùm, Ecclesia Catholica, cui ex officio incumbit de Libris Canonicis tàm Veteris, quàm Novi Testamenti proferre judicium, nulli errori obnoxium, libros *Ecclesiastici*, & *Sapientiæ* tàm in Concilio Laodiceno, quàm in Æcumenica Synodo Tridentina Sessione 4. juxtà traditionem sanctorum Patrum, accensuit Canoni Sacrorum Librorum Veteris Testamenti. Testatur *S. Athanasius* in Epistola Festali, libros *Sapientiæ*, & *Ecclesiastici* fuisse in antiqua Ecclesia Cathecumenis, præ cæteris aliis Scripturæ Sacræ libris, prælectos, ut potè faciliores, & efformandis moribus magis idoneos. Sicùt enim liber *Sapientiæ*, ut mox observavi, suppeditat salutaria documenta, & pias, rudibusque etiam pervias Sententias morales, quæ homines,

mines, quovis in statu ad sapientiam & virtutem probè instituere possunt; ita Auctor libri *Ecclesiast.* dat præcepta de singulis virtutibus, præclara etiam complectitur documenta, quæ non solùm ad propriam perficiendam excolendamque personam, sed ad familiam, & Rempublicam gubernandam vel utilia sunt, vel necessaria; denique, omnium virtutum, & documentorum exempla, quæ tradidit, elogiis Patriarcharum, Prophetarum, & Principum illustrium Veteris Testamenti concludit.

D. *Salomonis*, aliorumque Regum tàm Judæ, quàm Israelis gesta in superiori Colloquio compendiosè narrasti, eaque, sicùt memini, te ibidèm annotasse, excerpsisti ex sacra Historia Regum, quæ in quatuor libris Regum, & in duobus libris Paralipomenon fusè descripta legitur. Sed, ut major huic Historiæ concilietur auctoritas, suaque ei constet antiquitas, debes nunc proferre in medium Sacros Scriptores, qui prædictam Historiam in quatuor libris Regum, & in duobus libris Paralipomenon litteris mandarunt, atque summatìm delibare singula, quæ seorsìm in istis libris continentur.

M. Quisnam sit quatuor librorum Regum Auctor? non satis constat. Probabilius tamen censent viri eruditi, *Samuelem*, qui Regis *Saulis* ætate vixit, esse Auctorem lib. 1. Regum usquè ad caput vigesimum quintum, finem verò ejusdem libri, totumque secundum librum Regum fuisse exaratum à Prophetis

Gad, & *Nathan*, qui gesta *Davidis*, Regis litteris consignarunt, ejusque temporibus floruerunt. *Gesta autem David Regis prima & novissima scripta sunt in libro Samuelis videntis, & in libro Nathan Prophetæ, atque in volumine Gad videntis.* Liber tertius Regum usque ad obitum *Salomonis* scriptus fuit à *Nathan*, *Abia Silonite*, & *Addo*, Prophetis, qui, regnante *Salomone*, vixerunt, ejusque res gestas memoriæ prodiderunt, sicùt legitur lib 2. Paralipomenon cap. 9. v. 29. *Addo*, & *Semeias*, ejusdem ævi Prophetæ, commendarunt res gestas à Rege *Roboamo*, filio *Salomonis*, ut legitur cap. 12. lib. 2. Paralipomenon. Res *Abiæ*, Regis Juda, scripsit *Addo*, Propheta, sicùt legitur cap. 13. lib. 2. Paralipomenon. Res gestas *Josaphati*, Regis Juda, scripsit Propheta *Jehu*, filius *Hanani*, sicùt legitur cap. 20. lib. 2. Paralipomenon. Deniquè *Isaias*, Propheta, qui in diebus *Oziæ*, *Joathan*, *Achaz*, & *Ezechiæ*, Regum Juda, vaticinatus est, scripsit res memorabiles gestas à Regibus Juda *Ozia*, & *Ezechia*. Hinc gesta *Ezechiæ*, Regis Juda, quæ narrantur libri quarti Regum capitibus 18. 19. & 20. deprompta sunt ex quatuor integris capitibus Prophetiæ *Isaiæ*, videlicèt ex capitibus 36. 37. 38. & 39. Probabilius itaque est, *Esdram*, qui, post captivitatem Babylonicam, divino afflatus Spiritu, Sacram Scripturam instauravit; Historiam Regum tàm Judæ, quàm Israelis, ex his Prophetarum, seu Sacrorum Scriptorum, de

de gestis Regum Commentariis excerpsisse, eamque in compendium redactam, in unum codicem coëgisse. Quod spectat duos libros Paralipomenon, in quibus itidèm describitur Historia Regum; constans est Hebræorum opinio, illos ab *Esdra* fuisse lucubratos. At, illustrissimus *Daniel Huetius*, Abrincensis Episcopus, in sua *Demonstratione Evangelica*, *Propositione IV*. existimat, duos Paralipomenon libros non ex Actis solùm diurnis collectos fuisse, sed etiam ex Prophetarum, quos superiùs laudavimus, videlicèt *Semeiæ*, *Addo*, *Jehu*, *Nathanis*, *Abiæ Silonitis*, *Isaiæ*, aliorumque de gestis Regum Scriptionibus, seu Commentariis, digestos & concinnatos esse ab *Esdra*, postquàm Israelitæ, è captivitate Babylonica soluti, ad natale solum jam rediissent.

D. Si verum sit, *Esdram* Historiam Regum tàm Judæ, quàm Israelis hausisse, & compendiosam reddidisse ex variis Commentariis, quos de gestis Regum antehàc Scribæ, seu Prophetæ, fusiori calamo scripserant; cur, quæso, viri eruditi paucis abhinc annis tanto æstu in *Richardum Simonium* eò potissimùm nomine invecti sunt, quòd hic celebris Scriptor in sua *Historia Critica Veteris Testamenti* probandùm suscepisset, *Moysem* esse quidèm Auctorem Legis, quæ descripta est in Pentateucho, verosimilius tamen esse, Historiam, quæ narratur in Pentateucho non esse scriptam à *Moyse*, sed potiùs exaratam fuisse post

mortem *Moysis* ab aliquo publico Scriba, qui à Republica Hebræorum scribendis eorum Annalibus erat destinatus, quique ex veteribus aliorum Scribarum, qui *Moysis* temporibus coævi fuerunt, Diariis, & Commentariis excerpsit monumenta Historiæ, quæ Pentateucho continentur, eaque in ordinem digessit, & & in compendium redegit. Hoc *Richardi Simonii* Systemate, non minuitur, opinor, sacra Pentateuchi auctoritas, sicùt viri eruditi nihil omninò derogant sacræ ac divinæ auctoritati quatuor librorum Regum, & duorum librorum Paralipomenon, tametsi fateantur, *Esdram*, post solutam captivitatem Babylonicam, Historiam Regum Judæ, & Israelis, his libris comprehensam, excerpsisse ex Commentariis veterum Scribarum, qui Regum Judæ, & Israelis, sub quibus floruerunt, res géstas datâ operâ in litteras retulerunt, fusiùsque descripserunt.

M. Jure optimo novum istud *Richardi Simonii* Systema ab omnibus viris eruditis fuit explosum. Nam primò, si *Moyses*, ut pertendit ille Scriptor, sit tantùm Auctor Legis, sed non Sacræ Historiæ, quæ in Pentateucho continetur, indè sequitur planè, *Moysem* non esse Auctorem totius Pentateuchi. Quod sanè adversatur Scripturæ Sacræ, quæ expresse ac disertè innumeris in locis integrum Pentateuchum *Moysi*, ceu vero ac legitimo parenti, adscribit ac vindicat. Sacræ etiam auctoritati, & antiquitati Pentateuchi derogat novum istud

Richardi

Richardi Simonii Systema, palàmque favet impietati *Obbesii*, Scriptoris Angli, *Eduardi Herberti*, *Spinosæ*, *Peyrerii*, qui, levissimis adducti rationibus, ausi sunt perfrictâ fronte negare, *Moysem* esse Auctorem Pentateuchi, ut hoc pacto Sacræ Scripturæ auctoritatem, & antiquitatem penitùs labefactarent, viamque munirent ad Atheismum. Præterea, nullâ efficaci ratione, nullâ alicujus ponderis ratione, nullo prorsùs antiquitatis monumento fulcitur hoc systema *Richardi Simonii*, qui capitibus primo, secundo, & tertio *Historiæ Criticæ Veteris Testamenti* asserit, in Republica Hebræorum fuisse publicos Scribas, qui à *Moyse*, *Josue*, cæterisque aliis Sacrorum Librorum Scriptoribus erant omninò distincti, quique à Republica auctoritatem habebant res memorabiles suis temporibus gestas litteris consignandi. Sed hoc purum putumque commentum est, quia de illis publicis Scribis, quos in Republica Hebræorum fuisse dictitat *Simonius*, quosque ab Scriptoribus, qui Spiritu Sancto afflati Sacros Libros exararunt, affirmat fuisse diversos, ne apex quidèm in tota Scriptura Sacra, ac ne minimum quidèm occurrit vestigium. Immò, *Josephus*, Hebræus, lib. 1. contrà *Apionem* testatur, penès dumtaxàt Prophetas, qui *antiquissima & veterrima*, *secundùm inspirationem à Deo factam* cognoscebant, potestatem fuisse libros, quos ceu sacros ac divinos recipiebat Respublica Hebræorum, conscribendi. Nunquàm igitur in Republica Hebræorum,

bræorum extiterunt illi publici Scribæ, ut finxit *Simonius*, quibus ex officio incumberet res memorabiles suis temporibus gestas in litteras referre, quique essent diversi à *Moyse*, *Josue*, & à cæteris aliis Scriptoribus, qui, inspirante Deo, Sacros Veteris Testamenti Libros ediderunt. Postremò, non est par ratio de Pentateucho *Moysis* ac de quatuor libris Regum, & de duobus libris Paralipomenon, quia Scriptura Sacra, ut anteà ostendimus, apertè indicat Prophetas, seu Sacros Scriptores, qui gesta Regum, sub quibus claruerunt, fusè descripserunt, ex quorum Commentariis *Esdras*, speciali Spiritus Sancti assistentiâ illustratus, post laxatam captivitatem Babylonicam excerpsit, & in Epitomen redegit Historiam Regum, tàm Judæ, quàm Israelis, sicut eam nunc habemus comprehensam quatuor libris Regum, & duobus libris Paralipomenon. At, nullibi Scriptura Sacra ait, tempore *Moysis* fuisse Scribas, seu Prophetas, qui Historiam rerum, quæ sub *Moyse*, Reipublicæ Hebræorum Duce, contigerunt, in litteras retulerint. Nullibi etiam Scriptura Sacra innuit, fuisse post mortem *Moysis* aliquem Scribam, seu Prophetam, qui Historiam rerum gestarum tempore *Moysis* exscripserit ex Commentariis veterum Scribarum, quos *Richardus Simonius* fingit *Moysi* fuisse coævos. Hæc, inquam, non tantùm silet Scriptura Sacra, sed etiam clarissimè testatur, *Moysem* esse Auctorem totius Pentateuchi, hoc est, non solùm Legis, sed

sed & Historiæ rerum gestarum, quæ in eo referuntur. Jure itaque ac meritò viri eruditi improbarunt systema *Richardi Simonii*, qui, etsi fateatur, *Moysem* esse Auctorem Legis, quæ continetur in Pentateucho, asserit tamen, Historiam rerum, quæ ibi narrantur, à *Moyse* scriptam non esse, sed à publicis Scribis, qui *Moysi* coævi erant, fuisse exaratam, eamque, post *Moysis* obitum, ex veterum illorum Scribarum Commentariis excerptam esse ab aliquo publico Scriba, qui ejusmodi Historiam rerum gestarum sub *Moyse*, in Epitomen redegit, qualem nunc habemus in Pentateucho *Moysis*. Hoc autem *Richardi Simonii* systema falsi convincitur non solùm ex Scriptura Sacra, sed ex perpetua, sibique semper constanti traditione, quæ, ut alibi observavimus, viguit semper apud Judæos, Samaritanos, & Christianos, quâque omni ævo creditum est, *Moysem* esse Auctorem totius Pentateuchi.

D Video nunc parem non esse rationem de Auctore Pentateuchi, ac de Auctore librorum quatuor Regum, & duorum Paralipomenon. *Moysem* quippè esse totius Pentateuchi Auctorem extrà omnem dubitationis aleam positum est; sed quatuor librorum Regum, & duorum librorum Paralipomenon diversi assignantur Scriptores (non quidèm publici illi in Republica Hebræorum Scribæ, quos proprio marte & è suo cerebro finxit *Simonius*, quique in rerum natura nunquàm extiterunt) sed Prophetæ, quos ex Scriptura Sacra indi-

casti,

casti, videlicèt *Samuel*, *Abio Silonites*, *Nathan*, *Addo*, *Semeias*, *Jehu*, & *Isaias*, qui gesta Regum, sub quibus vaticinati sunt, litteris tradiderunt, eaque ex eorum Commentariis *Esdras*, post laxatam captivitatem Babylonicam, Deo afflante & inspirante, excerpsit, digessit, & compendiosè in quatuor libris Regum, & duobus libris Paralipomenon descripsit. Hæc modò nota ac explorata habeo. Sed, ut faciliùs memoriâ tenere possim ordinem, quem in digerenda in his libris Historia Regum tenuit *Esdras*, obnixè te rogo, ut hìc quatuor librorum Regum, & duorum librorum Paralipomenon, quales nunc habemus, mihi Analysin exhibeas.

M. Annuo quidèm lubentissimè, sed eâ tamen Lege, ut tu ipse sacros illos libros, sicùt & totam Scripturam Sacram in fonte legas, quò illam tibi familiarem reddere possis, & divinam, quam complectitur, doctrinam in purum putumque, ut dici solet, succum pro viribus vertere studeas. Ordior aùtem à primo libro Regum, qui in quatuor partes distribui potest. In prima agitur de ortu, & gestis *Samuelis*, de peccatis filiorum *Heli*, Summi Pontificis, & de funesta illius morte post acceptum nuncium de Arca Fæderis, captâ à Philistæis. In secunda parte describuntur *Saulis* inauguratio in Regem Israel, & *Samuelis* obitus. In tertia parte narrantur *Davidis* victoriæ, ejusque unctio in Regem Israel. In postrema parte referuntur persecutiones, quibus

David

David ab ingrato *Saule*, Rege, fuit exagitatus. Continet hic primus liber Regum in Editione Vulgata capita triginta & unum,

In secundo libro Regum describuntur res gestæ à morte *Saulis*, Regis, usque ad finem Davidici Regni. Dinumerantur omnes victoriæ quas *David*, postquàm fuit constitutus Rex supèr Regnum Judæ, & supèr totam Gentem Hebræam, reportavit. Narrantur fuga *Absalonis*, filii *Davidis*, Regis, proptèr necem, quam intulit *Ammoni* fratri suo, qui suam & *Absalonis* sororem constupravit, ejusque reditus Hierosolymam, & conjuratio in *Davidem* Regem, patrem suum, quem è solio exturbare molitus est. Deniquè, recensentur Dei flagella, queis populus Israel afflictus, & à quibus Dei benignitate liberatus est. Complectitur hìc secundus liber Regum in Editione Vulgata capita viginti quatuor.

Tertius liber Regum exhibet Historiam ab obitu *Davidis*, & unctione filii ejus *Salomonis* in Regem totius Israel usquè ad mortem *Josaphat*, Regis Juda, & *Achabi*, Regis Israel. In primis, referuntur exordia Regni *Salomonis* qui, jussu *Davidis*, patris sui, Rex Israelis salutatus, multa præcepta ac consilia, sibi ab eo antè mortem relicta, executioni mandavit, morti addicendo *Adoniam*, fratrem suum, qui Regno inhiabat, *Abiatharem*, Summum Pontificem, *Joabum*, militiæ Principem, qui à partibus *Adoniæ* stabant, & *Semei*, qui *Davidem*, Regem injuriis lacessiverat. Prætereà, in

in hoc tertio Regum libro describitur magnificentia Regis *Salomonis*, potissimùm in structura Templi Hierosolymitani, Domûs Regiæ, & plurium civitatum. Commendatur ejusdem *Salomonis* sapientia, post homines natos maxima, necnon ipsius ostenditur Idololatria, cum ardenti in mulieres libidine conjuncta, à qua antè mortem recessisse, & ad meliorem frugem se recepisse minimè legitur. Postremò, texitur Historia Regis *Roboami*, qui fuit *Salomonis* filius, & cujus jugum excutientes decem Tribus Israel *Jeroboamum* sibi præfecerunt Regem, gestaque produntur non solùm Regum Juda, qui post *Roboamum* regnarunt, videlicèt *Abiæ*, *Asæ*, *Josaphati*, sed etiam Regum Israelis, qui, post *Jeroboamum*, supremum in decem Tribus obtinuerunt dominium, scilicèt *Nadab*, *Ela*, *Zamri*, *Amri*, & *Achabi*. Habet hic liber tertius Regum in Editione Vulgata capita viginti duo.

In quarto libro Regum texitur primò Historia Regum Judæ, qui ab obitu Regis *Josaphati* regnarunt usquè ad captivitatem Babylonicam, id est Regum *Jorami*, *Ochosiæ*, *Athaliæ*, *Joasi*, *Amasiæ*, *Oziæ*, seu *Azariæ*, *Joathas*, *Achazi*, *Ezechiæ*, *Manassis*, *Amonis*, *Josiæ*, *Joachazi*, *Eliakimi*, *Joakimi*, & *Sedeciæ*, qui ultimus fuit Regum Juda, & à *Nabuchodonozore*, Babyloniorum Rege, in Babyloniam captivus deportatus. Deindè, describuntur gesta Regum Israelis ab obitu impii *Achab*, Regis Israel, usquè ad captivitatem

Assy-

Assyriacam, nempè Regum *Ochosiæ*, *Jorami*, *Jehu*, *Joathazi*, *Joasi*, *Jeroboami II. Zachariæ*, *Sellumi*, *Manahemi*, *Phaceiæ*, *Phacee*, & *Osee*, qui fuit postremus Regum Israelis, quemque *Salmanazar*, Assyriorum Rex, unà cum decem Tribubus Israeliticis duxit in captivitatem Assyriacam, totumque Israelitarum Regnum, quod à *Jeroboamo I.* exordium habuit, penitùs eversum suam in potestatem redegit, suoque Assyriorum adjecit Imperio. Continet hic liber quartus Regum in Editione vulgata viginti quinque capita. Habes nunc brevem Analysin rerum, quæ narrantur in quatuor libris Regum. Nunc attexam Analysin duorum librorum Paralipomenon, qui ita appellantur, quia sunt velùt Chronicon, Diarium, & reassumptio plurium, quæ vel prætermissa, vel non ita fusè narrata sunt in quatuor libris Regum, quorum videntur esse veluti supplementum. Paralipomenon siquidèm vox Græca est, quæ Latinè redditur *Prætermissorum*, seu *Residuorum*. Duo libri Paralipomenon, teste *S. Hieronymo* in Prologo, unum dumtaxàt librum apud Hebræos efficiunt, qui ab illis vocatur; *Verba dierum*, sed proptèr sui magnitudinem, in duos libros à Christianis distributus est. In primo libro Paralipomenon, qui in Editione vulgata constat capitibus viginti novem, contexitur Genealogia, seu propagatio Gentis Israelitarum ab Adamo, primo hominum parente, usquè ad *Davidem* Regem. Posteà, Regis *Saulis* præmissâ Historiâ, ejusque

ejusque reprobatione & morte, describuntur *Davidis* inauguratio in Regem, atque heroica illius adversùs Israelitarum hostes gesta, & victoriæ, necnon præclaræ, quibus pollebat, virtutes, præsertìm verò zelus, quo flagrabat, promovendi Dei cultum, eximia pietas, & felix Regni administratio. Alter Paralipomenon liber, qui in Editione vulgata in triginta sex capita divisus est, complectitur Historiam Regis *Salomonis*, & aliorum Regum Juda, qui regnarunt usquè ad captivitatem Babylonicam, & ad calcem ejusdem libri fit mentio de reditu Judæorum è captivitate Babylonica in Judæam anno primo *Cyri*, Persarum Regis.

D. Captivitas illa Assyriaca, in quam, ut mox dixisti, decem Israelitarum Tribus à *Salmanazare*, Assyriorum Rege, abductæ sunt, præcessitne tempore captivitatem Babylonicam, in quam Judæi à *Nabuchodonozore*, Babyloniorum Rege, fuerunt deportati?

M. Captivitas Assyriaca, præcessit captivitatem Babylonicam annis centum viginti duobus. Captivitas siquidèm Assyriaca decem Israelitarum Tribuum, contigit, ut convenit inter omnes Sacræ Chronologiæ peritos, anno nono Regni *Osee*, qui fuit ultimus Israelitarum Rex. Annus autem nonus Regni *Osee*, concurrit cum anno sexto Regni *Ezechiæ*, Regis Juda, ut fatentur itidèm omnes Chronologi. Hac autem semel positâ captivitatis Assyriacæ Epochâ, proclivè est ostendere, hanc capti-

captivitatem antevertisse centum & viginti duobus annis captivitatem Babylonicam, quia ab anno sexto Regni *Ezechiæ*, à quo petitur initium Assyriacæ Tribuum Israelitarum captivitatis, usquè ad annum undecimum Regni *Joakimi*, Regis Juda, cui anno, juxtà probabiliorem opinionem, præfigendum est Judæorum captivitatis Babylonicæ exordium, certum est interfluxisse centum & viginti duos annos, sicùt ex isto annorum Regum Judæ calculo, quem hìc subjicio, facilè colligi potest. *Ezechias*, Rex Judæ, regnavit in integrum viginti novem annis, & anno sexto Regni sui contigit Assyriaca decem Tribuum Israelis captivitas. *Ezechias* igitur, post Assyriacam decem Tribuum Israelis captivitatem, regnavit adhùc viginti tribus annis. Porrò, si illis viginti tribus annis, per quos *Ezechias* regnavit post Assyriacam decem Tribuum Israelis captivitatem, addas annos quinquaginta quinque Regni *Manassis*, duos annos Regni *Amonis*, annos triginta & unum Regni *Josiæ*, & annos undecim Regis *Joakimi* (anno quippè undecimo Regni *Joakimi* illigari debet initium Captivitatis Judæorum Babylonicæ) confestìm, subducto istorum annorum calculo, comperies, ab anno sexto Regni *Ezechiæ*, Regis Judæ, quo cæpit Assyriaca decem Tribuum Israelis captivitas, usque ad Regni *Joakimi*, Regis itidèm Juda, annum undecimum, à quo ducendum est principium captivitatis Judæorum Babylonicæ, confestìm, inquam,

reperies, interfluxisse annos centum viginti duos, quibus Assyriaca decem Tribuum Israelis præcessit Babylonicam Judæorum captivitatem. Porrò, circà illam Assyriacam decem Tribuum Israelitarum captivitatem tria occurrunt singulari observatione digna, quæ hìc prætermittere minimè debemus. Primò, hanc Assyriacam decem Tribuum captivitatem, quam Deus inflixit Israelitis, ob illorum impietatem, & idololatriam à *Jeroboamo*, primo eorum Rege, cæptam, & ad hæc usquè tempora continuatam; prædixit Propheta *Amos* cap. 5. v. 27. his verbis: *Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus exercitum nomen ejus*. Hoc autem vaticinium edidit *Amos* annis sexaginta quinque antè excidium Regni Israelitici, seu antè deportationem decem Tribuum Israelis in Assyriam. Prophetavit enim *Amos* anno vigesimo quinto *Osiæ*, Regis Judæ. Jam si ab anno Regni *Osiæ* vigesimo quinto numeres, supererunt ex annis Regni *Osiæ*, qui regnavit quinquaginta annis duobus, anni viginti septem. His adde annos quindecim Regni *Joathan*, sexdecim *Achaz*, & sex *Ezechiæ* (anno quippè sexto Regni *Ezechiæ* accidit, ut anteà diximus, Assyriaca decem Tribuum Israelis captivitas) & habebis summam annorum sexaginta quinque, qui effluxerunt à vaticinio Prophetæ *Amos* usquè ad Assyriacam decem Tribuum Israelis captivitatem. Hinc facilè explicatur, quo pacto intelligendus sit Propheta *Isaias*, qui cap. 7. v. 8. non solùm prædicit Re-

gni

gni Israelitici excidium, sed & illius designat tempus his verbis: *Adhùc sexaginta & quinque anni, & desinet Ephraim esse populus.* Hujus autem Epochæ annorum sexaginta quinque initium arcessiri haud potest ab eo tempore, quo *Isaias* hoc fudit vaticinium videlicèt à diebus *Achaz*, Regis Judæ, sub quo prophetavit; quandòquidèm à diebus Regis *Achaz* usquè ad decem Tribuum deportationem non sexaginta quinque anni, sed dumtaxàt viginti tres anni decurrerunt. *Achaz* enim Rex Judæ, regnavit annos dumtaxat sexdecim, quibus si annos sex Regis *Ezechiæ* addideris (anno quippè sexto Regni *Ezechiæ* facta est decem Tribuum Israelis deportatio) emerget summa annorum tantùm viginti trium. Initium itaque illius Epochæ sexaginta quinque annorum de futura decem Tribuum Assyriacâ captivitate, quam prædixit *Isaias*, referendum non est ad tempus, quo ille Propheta sub Rege Juda *Achazo* vaticinatus est, sed ad tempus, quo Propheta *Amos* eamdem Assyriacam decem Tribuum deportationem futuram prædixit, id est, ad annum vigesimum quintum *Osiæ*, Regis Judæ. Ab anno siquidèm vigesimo quinto illius Regis, quo Propheta *Amos* hanc Assyriacam captivitatem futuram prædixit, usquè ad annum sextum Regni *Ezechiæ*, quo in Assyriam deportatæ sunt decem Tribus Israelis, numerantur anni sexaginta quinque, sicùt mox ostendimus.

Prætereà, observare debes, post Israelitici

Regni excidium, & decem Tribuum deportationem, novos colonos tàm in urbe Samariæ, quæ antehàc erat caput Regni Iſraelitici, quàm in aliis Samariæ Civitatibus, loco Iſraelitarum, qui in Aſſyriacam abducti fuerunt captivitatem, collocatos eſſe à Rege Aſſyriorum *Aſſaradone*, qui lib. 1. *Eſdræ* cap. 4. v. 10. vocatur *Aſenaphar*. Sed cùm iſti novi coloni, quos de *Babylone*, de *Cutha*, de *Avath*, & *Emath*, & de *Sapharvaim* illùc miſerat hic Aſſyriorum Rex, Deum Iſraelis non colerent, à leonibus infeſtati ſunt. Quod ubi Regi Aſſyriorum innotuiſſet, unum ex Iſraelitis Sacerdotibus è Samaria in Aſſyriam deportatis, qui Ritum colendi Deum Iſrael ipſos edoceret, miſit Rex ad illos, qui tamen cum vero Dei cultu, quem ab iſtis Iſraelitis Sacerdotibus edocti fuerant, vitulinam ſuperſtitionem, & Idolorum ſuorum cultum pertinaciſſimè retinuerunt, ſicùt legitur lib. 4. Regum cap. 17. Hæc fuit prima origo perpetui Judæos intèr & Samaritanos diſſidii, quod progreſſu temporis ita exarſit, ut intèr illos nihil conſuetudinis & ſocietatis eſſet, ſicùt mulier Samaritana dicebat Chriſto Domino: *Non coutuntur Judæi Samaritanis*, cap. 4. v. 9. Evangelii S. *Joannis*.

Deniquè, præſtat ut obſerves, durationem hujus Aſſyriacæ Iſraelitarum captivitatis perpetuam fuiſſe, nec ex ea unquàm decem Tribus Iſraelis liberatas, ad natale ſolum fuiſſe reverſas, ſicùt prædixerant Prophetæ, præſer-

præsertìm *Osee*, qui cap. 1. v. 6. hæc nomine Domini denunciat domui Israel: *Non addam ultrà misereri domui Israel, sed oblivione oblivíscar eorum.* Paucos tamen ex Israelitis, sed ex viliori plebe, in patria reliquerunt Assyrii, nec eos in captivitatem deportarunt, sicùt prædixerat *Isaias* cap. 17. v. 6. His verbis: *Et relinquetur in eo sicùt racemus, & sicùt excussio oleæ duarum, vel trium olivarum in summitate rami, sivè quatuor, aut quinque in cacuminibus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Israel.* Sed satis hactenùs dictum sit de Assyriaca decem Tribuum Israelis captivitate, quæ contigit anno nono *Osee*, Regis Israelis, & anno sexto *Ezechiæ*, Regis Judæ, sub *Salmanazare*, Assyriorum Rege, quem perperàm Hebræi confundunt cum *Senacheribo*, altero Assyriorum Rege, qui, ut jam in superiori Colloquio observavimus, regnante *Ezechia*, Hierosolymorum urbem cum validissimo exercitu obsidione vallavit, eamque expugnasset, ni Deus audaciam ejus fregisset, & ad preces *Ezechiæ*, Regis Judæ, centum octoginta quinque millia Assyriorum in ejus castris per Angelum interemisset.

D. Nunc scio, Assyriacam decem Tribuum Israelis captivitatem contigisse anno nono *Osee*, qui fuit ùltimus Israelitarum Rex, & anno sexto *Ezechiæ*, Regis Judæ, eamque præcessisse centum & viginti duobus annis captivitatem Babylonicam, quam anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, cæpisse, memini, te supè-

riùs observasse. Optarem tamen, ut paulò fusiùs ostenderes modò, Judæos reverà in captivitatem Babylonicam fuisse abductos anno undecimo *Joakimi*, Regis Juda. Legi etenim nonnullos Scriptores, quorum alii initium captivitatis Babylonicæ arcessendum putant ab anno quarto *Joakimi*, Regis Juda. Alii hujus captivitatis exordium referunt ad annum undecimum *Sedekiæ*, qui Regum Judæ ultimus fuit. Profer igitur in medium ea, quæ tibi suppetunt, momenta, ad præfigendum initium captivitatis Babylonicæ anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ.

M. Captivitatis Babylonicæ initium ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, ducendum esse, hoc unum mihi persuadet argumentum. Captivitas Babylonica, in quam Judæi à *Nabuchodonozore*, Babyloniorum Rege, ducti sunt, septuaginta annorum intervallo in Sacris Litteris definitur *Jeremiæ* cap. 25. *Danielis* c. 9. & l. 2. Paralipomenon c. 36. illorum verò septuaginta captivitatis Babylonicæ annorum exitum & finem in anno primo Regis *Cyri* constituendum esse constat ex mox citato capite lib. 2 Paralipomenon. Atqui ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, usquè ad annum primum Regis *Cyri*; qui laxavit captivitatem Babylonicam, effluxerunt anni septuaginta; initium igitur captivitatis Babylonicæ peti debet ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ. Ut autem clariùs intelligas, intervallum septuaginta annorum reapsè interfluxisse

fluxisse ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, usquè ad annum primum Regis *Cyri*, debes accuratè distinguere duplicem Epocham Regni *Cyri*. Prima Epocha Regni *Cyri* desumitur ab anno primo, quo *Cyrus* in Perside regnare cæpit, qui annus concurrit cum anno primo Olympiadis quinquagesimæ quintæ. Hæc est prima Epocha Regni, quod *Cyrus* in Perside inivit. Altera Epocha Regni *Cyri* ea est, quæ auspicatur anno vigesimo octavo Regni, quod *Cyrus* inivit in Perside, eo siquidèm anno Rex *Cyrus*, postquàm debellasset *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, Babylonico Imperio potitus, Monarchiam Persicam instituit, hoc est, tanquàm supremus Monarcha in Babylone regnare cæpit anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ. *Cyrus* itaque regnavit in integrum triginta annos, sicùt ei Historici omnes constantèr tribuunt, sed annos viginti septem regnavit in Perside, alios verò tres ultimos regnavit in Babylone tanquàm supremus Monarcha. Quandò igitur in Scriptura Sacra legitur, captivitatem Babylonicam laxatam esse anno primo Regis *Cyri*, id intelligi non debet de anno primo, quo *Cyrus* in Perside regnare cæpit (nam sicùt fatentur omnes periti Chronologi, *Cyrus* Regnum Persicum obtinuit anno primo Olympiadis quinquagesimæ quintæ, quo quidèm tempore necdùm *Cyrus* Asiam, & Babylonem occupaverat) sed id intelligi oportet de anno primo Regni, seu Imperii, quod *Cyrus*, post devic-

tum *Darium Medum*, seu *Nabonidum*, tanquàm supremus Monarcha, in Babylonia regnare cœpit. Id autem, ut mox diximus, contigit anno vigesimo octavo Regni *Cyri* in Perside initi, seu anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ, & antè Æram Vulgarem anno quingentesimo trigesimo secundo. Hac præmissâ observatione de duplici Regis *Cyri* Epochâ, quam multi Chronologi promiscuè confundentes, in constituendis exordio & fine septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, à veritatis tramite deflexerunt; hac, inquam, præmissâ de duplici Regis *Cyri* Epocha observatione, luculentèr ex isto, quem hìc subjicio, Canone Chronologico, constabit, ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, usquè ad annum primum Regni, quod *Cyrus* non in Perside, sed in Babylonia inivit, effluxisse spatium septuaginta annorum, per quos duravit captivitas Babylonica.

CANON

CANON CHRONOLOGICUS

Ab anno undecimo Joakimi, *Regis Iudæ, quo cæpit captivitas Babylonica, usquè ad annum primum Regni, quod* Cyrus *inivit in Babylonia tanquam supremus Monarcha.*

J*Oakin*, Rex Judæ, regnavit undecim annis, & anno Regni ejus undecimo, qui concurrit cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, cæpit captivitas Babylonica, quæ duravit septuaginta annis.

Nabuchodonozor, Babyloniorum Rex, regnavit annis quadraginta tribus, cùmque Judæos in captivitatem Babylonicam abduxerit anno ineunte octavo Regni sui, sequitur, illum, post abductos Judæos in captivitatem Babylonicam, regnasse triginta sex annis, & mortuum esse anno trigesimo sexto captivitatis Babylonicæ.

Evilmerodachus, filius *Nabuchodonozoris*, regnavit duobus annis, & obiit anno ab incepta captivitate Babylonica trigesimo octavo.

Balthazar cum *Nirigliſſare*, patre suo, & *Nabuchodonozoris* genero, regnavit quatuor annis, & è vivis excessit anno ab incepta captivitate Babylonica quadragesimo secundo.

Darius Medus, dictus *Nabonidus*, & *Labynitus*

bynitus, interfecto *Balthasare*, fuit à Babyloniis Rex electus, & regnavit annos viginti septem, desiitque regnare anno ab incepta captivitate Babylonica sexagesimo nono. *Berosus* scribit, hunc *Darium Medum*, regnasse in Babylonia annis viginti septem, & tandèm anno ultimo Regni sui victum ac fugatum à *Cyro*, Persarum Rege, Borsippen sese recepisse, ubi *Cyri*, eum insequentis, arbitrio se permisit, & ab ipso Caromaniæ Præfecturâ donatus est. At, Josephus, Hebræus, scribit, *Cyrum* anno decimo septimo *Darii Medi* fuisse è Perside, ubi regnabat, egressum, &, universâ subactâ Asiâ, in Babylonem impetum fecisse. Quæ res movit plures Chronologos, ut dicerent, *Darium Medum* regnasse annis dumtaxàt septemdecim. Verùm, ipse cum doctissimo Ludovico *Capello* in sua *Chronologia Sacra*, probabilius censeo, errorem esse in numero, & 27. loco 17. esse legendum. Vel, si nullus sit error in numero, dicendum est, Regem *Cyrum* è Perside fuisse egressum anno decimo septimo *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, sed decennium in subigenda Asia, priusquàm Babyloniam expugnaret, impendisse, adeò ut solùm sub finem anni vigesimi septimi Regni *Darii Medi* Babyloniam occupaverit, novumque Regni primordium, debellato *Dario Medo*, *Cyrus* in Babylonia acceperit, ac Persicam Monarchiam instituerit anno vigesimo octavo Regni, quod in Perside inierat, qui annus vigesimus octavus Regni *Cyri* in Perside initi

fuit

fuit itidèm annus primus Regni, seu Imperii, quo tunc *Cyrus* in Babylonia potiri cæpit, & simul annus ab incepta Captivitate Babylonica septuagesimus, quo *Cyrus*, ut perhibet Scriptura Sacra, laxavit captivitatem Babylonicam, quæ ad septuaginta annos protracta est.

Ex hoc Canone Chronologico clarè, ni mea me fallat mens, colligi potest, ab anno undecimo *Ioakimi*, Regis Judæ, usquè ad annum primum Regni, quod *Cyrus* non in Perside, sed in Babylonia, devicto *Dario Medo*, inivit, elapsos fuisse annos septuaginta, ac subindè, initium captivitatis Babylonicæ, quæ septuaginta duravit annos, arcessendum esse ab anno undecimo Regni *Joakimi*, non verò ab anno quarto illius Regni, sicùt per errorem obrepsit benè multis Chronologis, qui duplicem Epocham, quam mox assignavimus, Regni *Cyri* nullo pacto discernentes, sibi, aliisque persuadere tentarunt, initium septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ sumendum esse ab anno quarto *Joakimi* Regis Judæ, eorumque finem & exitum peti debere ab anno primo Regni Cyri in Perside initi, quod sanè oppidò falsum est, cùm ab anno *Joakimi*, Regis Judæ, quarto, qui concurrit cum anno primo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, usque ad annum primum, quo *Cyrus* Regnum in Perside inivit, interfluxerint dumtaxàt anni quinquaginta. Nihilò probabilior est Sententia *Josephi*, Hebræi, lib. 1 contrà *Apionem*, & quorumdam antiquorum Scriptorum, qui

ex or-

exordium septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ ducunt ab anno undecimo Regni *Sedekiæ*, qui fuit Regum Judæ ultimus, & eorumdem septuaginta annorum finem atque exitum completum fuisse dictitant in anno primo Regni *Cyri*; hæc, inquàm, Sententia quorumdam antiquorum Scriptorum omni prorsùs probabilitate caret. Primò, quia ab anno undecimo Regni *Sedekiæ*, Regis Judæ, qui successit *Joakimo*, usque ad annum primum Regni, quod *Cyrus* sivè in Perside, sivè in Babylonia inivit, septuaginta anni numerari haud possunt. Secundò, quia antiqui illi Scriptores initium & finem septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ malè confuderunt cum initio & fine septuaginta annorum desolationis Templi & Civitatis Hierusalem. Licèt enim verum sit, initium septuaginta annorum desolationis Templi, & urbis Hierusalem sumendum esse ab anno Regis *Sedekiæ* undecimo, qui concurrit cum anno undevigesimo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, qui hoc anno (sicùt jam in superiori Colloquio observavimus) misit *Nabuzardanem*, Principem Exercitûs, à quo civitas Hierusalem vastata & incensa est, Templumque toto Orbe augustissimum dirutum, soloque æquatum: quamvis, inquam, initium septuaginta annorum hujus desolationis Templi, & Hierosolymorum urbis, fateantur omnes Chronologi petendum esse ab anno Regis *Sedekiæ* undecimo, qui fuit annus decimus nonus Regni *Nabuchodonozoris*, falsum tamen

tamen eſt, & Scripturæ Sacræ contrarium, quod ſibi perſuaſerunt quidam antiqui Scriptores, videlicèt, initium ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ eſſe itidèm repetendum ab anno undecimo *Sedekiæ*, Regis Juda; cùm tàm ex Scriptura Sacra, quam ex accurato annorum calculo certum ſit, captivitatem Babylonicam contigiſſe ſub *Joakimo*, Rege Judæ, deſolationem verò Templi, & urbis Jeruſalem accidiſſe ſub *Sedekia*, Rege Judæ, & *Joakimi* ſucceſſore. Similitèr, licèt verùm ſit, captivitatem Babylonicam, quæ ſeptuaginta duravit annos, finem habuiſſe anno primo Regni, quod *Cyrus* non in Perſide, ſed in Babylonia, devicto *Dario Medo*, inivit, ſicùt anteà expoſuimus. Falſum tamen, & Sacræ Chronologiæ oppoſitum eſt, quod antiqui illi Scriptores, quos intèr cenſentur *Julius Africanus* in Chronographia apud *Euſebium* lib. 10. Præparationis Evangelicæ cap. 10. *Cyrillus Alexandrinus* lib. 8. contrà *Julianum*, Imperatorem Apoſtatam, & *Julius Hilario* in Libello *De Mundi Duratione*, aſſerunt, finem ſeptuaginta annorum deſolationis Templi, & Civitatis Hieruſalem ducendum eſſe à *Cyro*, Perſarum Rege; cùm tamen omnium Sacræ Chronologiæ peritorum, & ſanctorum Patrum *Hieronymi* in Prologo Commentarii in *Aggæum* Prophetam, *Auguſtini* lib, 18. *De Civitate Dei* cap. 26. & *Theodoreti* in cap. 1. *Zachariæ* Prophetæ, conſtans ſit, & ſacris litteris maximè conſentanea ſententia, ſeptuaginta

ginta annos desolationis Templi & Civitatis Hierusalem finem exitumque habuisse in anno secundo *Darii Hystaspis*, Persarum Regis, qui post *Cyrum* regnavit, sicùt operosiùs ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam sextæ Mundi Ætatis, ad quam referenda est Historia Regum Persarum, sub quibus finem habuerunt tàm septuaginta anni captivitatis Babylonicæ, quæ cæpit anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, quàm septuaginta anni desolationis Templi & urbis Hierusalem, quæ accidit anno undecimo *Sedekiæ*, Regis Judæ, & anno undevigesimo ejusdem *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis.

D. Quamvis ultrò consentiam, ut Historiam Regum Persarum, sub quibus finem, exitumque habuerunt tàm septuaginta anni captivitatis Babylonicæ, quàm septuaginta anni desolationis Templi, & civitatis Hierusalem, remittamus ad Colloquia nostra in Historiam sextæ Mundi Ætatis, obitèr tamen hìc, cum bona tua veniâ, proponam difficultatem, quam nuperrimè legi apud doctissimum *Melchiorem Canum*, qui cap. 5. libri 11. *De Locis Theologicis* in sententiam eorum, qui finem septuaginta annorum desolationis Templi referunt ad annum secundum *Darii Hystaspis*, Persarum Regis, acritèr invehitur his verbis: *Mihi profectò, ut dixi, nulla via explicandorum eorum testimoniorum apparet, nisi planè consentiendo, quod ad annum primum Cyri, septua-*

septuaginta desolationis anni interfluxerunt. Intelligo autem quosdam rei hujus summam ita distinguere, ut captivitatis, seu Babylonicæ, *septuaginta annos à transmigratione ad primum annum Cyri computent: at in secundo Darii*, seu Hystaspis, *anno septuaginta desolationis annos absolvant. Quod si verum esset, discrepantiam opinionum probabilis sanè concordia esset inventa. Sed nihil falsius invenio, cùm ad veritatem cæpi revocare rationem. Transmigratio enim*, seu captivitas Babylonica, *fuit in anno Nabuchodonozori octavo, ut* 4. *Regum libro cap.* 24. *scribitur. Desolatio verò in ejusdem Regni anno undevigesimo facta est*, 4. *Regum cap.* 25. *Vastatio ergò*, id est, desolatio Templi & urbis Hierusalem, *post undecim annos transmigrationi*, seu captivitati Babylonicæ, *successit. A primo autem anno Cyri ad Darii secundum, sine controversia plures quàm triginta anni interfluxerunt. Nullo ergò modo fieri potest, ut à transmigratione Jechoniæ*, seu *Joakimi*, Regis Juda, *ad annum Darii secundum septuaginta anni numerentur*, Et post nonnulla interjecta, subdit Melchior Canus: *sed septuaginta eversionis*, seu desolationis Templi, *annos non in primo Cyri, sed in Darii secundo expletos esse, id verò constantissimè pernegamus, non nostrâ opinione nos, sed Scripturæ testimonio freti.* Hactenùs proposui *Melchioris Cani* argumentum, quod adversùs tuam militat sententiam. Nunc, quæso, aperi viam, quâ me ex eo extriçare valeam,

M.

M. In hanc antiquorum Scriptorum Sententiam ideò ivit *Melchior Canus*, vir alioquì acerrimi judicii, & non minùs doctrinâ, quam facundiâ clarus, quia non distinxit geminam Epocham, quam superiùs assignavimus, Regni *Cyri*, videlicèt Epocham Regni, quod *Cyrus* inivit in Perside, ubi regnavit viginti septem annis, & alteram Epocham Regni, quod devicto *Dario Medo*, inivit idem *Cyrus* in Babylonia, ubi, tanquàm supremus Monarcha, regnavit tribus annis. Hinc *Melchior Canus*, nullâ factâ distinctione duplicis illius Epochæ Regni *Cyri*, asserit primò, *Cyrum* regnasse triginta annis, utì testantur omnes Historici, qui de *Cyro* scripserunt. Quod quidèm verum esse lubens profiteor, si hoc in sensu intelligatur, quòd *Cyrus* regnaverit viginti septem annis in Perside, & deindè tribus annis in Babylonia tanquàm supremus Monarcha. At, *Cyrum* regnasse triginta annis in Perside constantèr pernego. Secundò, ait *Melchior Canus*, desolationis Templi annos septuaginta, finem habuisse anno primo Regni *Cyri*, quod à veritate Historiæ prorsùs alienum est. Nam septuaginta anni captivitatis Babylonicæ, quæ initium habuit anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, completi sunt non anno primo Regni, quod inivit *Cyrus* in Perside, sicùt supponit *Melchior Canus*, sed anno primo Regni, quod inivit *Cyrus* in Babylonia, ubi, tanquàm supremus Monarcha, imperavit tribus annis, sicùt ostendimus in Canone Chronologico. Cùm igitur

igitur desolatio Templi & urbis Hierusalem post undecim dumtaxàt annos successerit captivitati Babylonicæ (contigit quippè desolatio Templi anno undecimo *Sedekiæ*, Regum Judæ ultimi, & anno decimo nono *Nabuchodonosoris*) nullà ratione fieri potuit, ut septuaginta anni desolationis Templi finem habuerint sivè in anno primo Regni, quod *Cyrus* inivit in Perside, ubi regnavit viginti septem annis, sivè in anno primo Regni, quod idem *Cyrus*, tanquàm supremus Monarcha, inivit in Babylonia, ubi tribus annis imperavit. Tertiò, *Melchior Canus* pertendit, à primo anno Regni *Cyri* usque ad annum secundum *Darii Hystaspis*, Persarum Regis, plures quàm triginta numerari annos. Sed, quamvis id verum sit, si calculus annorum ducatur ab anno primo Regni, quod inivit *Cyrus* in Perside, falsum tamen omninò est, si annorum supputatio fiat ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, tanquàm supremus Monarcha, inivit in Babylonia usquè ad annum secundum *Darii Hystaspis*, Persarum Regis. Tantùm enim abest, ut ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, velùt supremus Monarcha, inivit in Babylonia, & eodem anno laxavit captivitatem Babylonicam, quæ per septuaginta duravit annos, numerentur usquè ad annum secundum *Darii Hystaspis* plures quàm triginta anni, sicùt affirmat *Melchior Canus*, ut potiùs undecim circitèr dumtaxàt interfluxerint anni, quod sic brevitèr demonstro. *Cyrus* anno primo Regni,

quod, tanquàm ſupremus Monarcha, inivit in Babylonia, laxavit captivitatem Babylonicam, & regnavit in Babylonia tribus annis. *Cyro* in Monarchia Perſarum ſucceſſit ejus filius *Cambyſes*, qui regnavit ſeptem annis. *Cambyſi* ſucceſſit *Smerdes Magus*, qui uno tantùm anno imperavit. *Smerdi Mago* ſucceſſit *Darius Hyſtaſpis*, cujus Regni anno ſecundo, finem exitumque habuerunt ſeptuaginta anni deſolationis Templi & urbis Hieruſalem. Patet itaque ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, ut ſupremus Perſarum Monarcha, inivit in Babylonia, & quo captivitatem Babylonicam ſolvit, uſquè ad annum *Darii Hyſtaſpis* ſecundum, quo diximus, finem exitumque habuiſſe ſeptuaginta annos deſolationis Templi & urbis Hieruſalem, interfluxiſſe dumtaxàt annos circitèr undecim, non verò plures quàm triginta numerari annos, ſicùt ait *Melchior Canus*, ſecutus ſententiam quorumdam antiquorum Scriptorum, qui non diſtinguentes duplicem Epocham Regni *Cyri*, videlicèt Epocham Regni, quod *Cyrus* inivit in Perſide, ubi viginti ſeptem annis Regnavit; & alteram Epocham Regni, quod *Cyrus*, tanquàm ſupremus Monarcha, inivit in Babylonia, eòque per tres annos potitus eſt; factam Chronologiam, circà initium & finem ſeptuaginta annorum tàm captivitatis Babylonicæ, quàm deſolationis Templi & urbis Hieruſalem, inexplicabili confuſione perturbarunt. Sed de his iterùm redibit ſermo in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam

ſextæ

ſextæ Mundi *Ætatis*, ubi annorum *Cyri*, Monarchiæ Perſicæ conditoris, nec non ejus in Monarchia Perſica ſucceſſorum, accuratam ſeriem dabimus, uſquè ad *Darium Codomannum*, qui fuit ultimus Perſarum Monarcha, & devictus ab *Alexandro Magno*, natione Græco, à quo planè deſtructâ Monarchiâ Perſicâ, initium habuit Monarchia Græcorum.

D. Nunc mentem tuam circà initium & finem ſeptuaginta annorum tàm captivitatis Babylonicæ, quàm deſolationis Templi & urbis Hieruſalem, aſſecutus ſum, &, ſuppoſitâ ſemel duplici Epocha Regni, quod inivit *Cyrus*, facilè intelligo, initium ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ petendum eſſe ab anno *Joakimi*, Regis Juda, undecimo, qui concurrit cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, qui Judæos in captivitatem Babylonicam abduxit; finem verò ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ referendum eſſe ad annum primum Regni, quod inivit *Cyrus*, non in Perſide, ſed in Babylonia, ubi Monarchiam Perſicam inſtituit, ibidèmque, tanquàm ſupremus Monarcha, tribus annis imperavit. Similitèr, facili negotio intelligo, initium ſeptuaginta annorum deſolationis Templi, quæ contigit undecim annis poſt exordium captivitatis Babylonicæ, ſumendum eſſe ab anno undecimo *Sedekiæ*, Regis Juda, & ab anno decimo nono *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis; finem verò ſeptuaginta annorum ejuſdem deſolationis

K 2 Templi

Templi arcessendum esse ab anno secundo Regni *Darii Hystaspis*, Persarum Regis, cùm ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, tanquàm supremus Monarcha inivit in Babylonia, eodemque anno laxavit captivitatem Babylonicam, numerentur usquè ad annum secundum *Darii Hystaspis* anni circitèr undecim, quibus desolatio Templi, & urbis Hierusalem, posterior fuit captivitate Babylonicâ. Horum itaque, quæ spectant initium & finem septuaginta annorum tàm captivitatis Babylonicæ, quàm desolationis Templi, tàm claram, tàmque perspicuam tradidisti notitiam, ut majorem desiderare haud possim. At, circà Regem *Nabuchodonozorem*, qui Judæos in Babyloniam captivos abduxit, hoc unum mihi superest proponendum dubium. Legi etenìm non multis abhinc diebus apud Prophetam *Danielem* cap. 4. v. 30. terribilem calamitatem, quâ Deus, præpotens scelerum ultor, superbiam *Nabuchodonozoris* edomuit: *Eâdem horâ*, inquit Daniel, *sermo completus est supèr Nabuchodonozor, & ex hominibus abjectus est, & fænum, ut bos, comedit, & rore Cæli corpus ejus infectum est, donec capilli ejus in similitudinem Aquilarum crescerent, & ungues ejus quasi avium*, Quæro igitur, an Rex *Nabuchodonozor*, terribili illâ sententiâ cælitùs ipsi denunciatâ, humanam formam amiserit, & stupendâ metamorphosi in belluam fuerit conversus?

M. Neque formam humanam, neque corporis figuram perdidit Rex *Nabuchodonozor*, sed

sed justo Dei judicio, perturbatâ ipsius phantasiâ, in dementiam ac furorem incidens, Regno, & hominum societate pulsus est, & in solitudinem cum feris ablegatus, ubi herbis, quadrupedis instar, prono corpore vescebatur, nec humano more articulatas voces proferebat; sed ritu bestiarum inconditos sonos resonabat, noctes ac dies jacens sub dio, pluvias, gelu, & æstum patiens, alium corporis induit colorem, pilis toto corpore hispidus evasit, ejus cæsaries, per vultum, cervicem, humerosque fluitavit, & ungues in morem avium rapacium crescentes obriguerunt. Sic *Nabuchodonozor*, se feram esse ratus, per saltus, aviaque discursans, vitam, post hominum memoriam, longè infelicissimam, per septennium traduxit, *divinâ* (ut inquit *Theodoretus* in cap. 4. Danielis) *providentiâ destitutus, & ne propinquorum quidèm curâ potitus, cùm tamen ipsi adessent uxor, liberi, & cognati .... Nam quia homo cùm esset, & in honore maximo, non intellexit; sed comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis, & qui in sibi subditos ferinâ mente & animo fuerat, meritò etiam ferinâ & agresti vitâ justissimè damnatus fuit.* At, post exactum hujus à sæculis inauditæ pœnitentiæ septennium, Deus, qui mortificat & vivificat, deducit ad inferos, & reducit, salutem mentis, & Regnum restituit *Nabuchodonozori*, qui apud *Danielem* cap. 4. v. 33. hæc de se ipso testatur: *In ipso tempore sensus meus reversus est ad me,*

(id est, rationis usus) *& ad honorem Regni mei, decoremque perveni, & figura mea reversa est ad me*; non quòd antehac corporis sui figuram perdidisset, sicùt perperàm quidam interpretantur, sed quòd absterfis sordibus, resectis unguibus, & pilorum silvâ, quà in solitudine agens, horrebat, cultum corporis, pristinamque munditiem recuperarit. Hinc *Nabuchodonozor* in tanti beneficii à Deo accepti gratiarum actionem erumpens, ait versu sequenti mox laudati capitis lib. Danielis: *Nunc igitur ego Nabuchodonozor laudo, & magnifico, & glorifico Regem Cæli, quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, & gradientes in superbia potest humiliare.* Ex his *Nabuchodonozoris* verbis sancti Patres, *Hieronymus* Epist. 7. & *Augustinus* Epist. CXI. alias CXXII. ad *Victorianum* colligunt, *Nabuchodonozorem* ad Deum verum esse conversum, & æternam salutem consecutum. Eidem sententiæ adstipulantur, prætèr *Pseudo-Dorothæum*, & *Pseudo Epiphanium* in *Vitis Prophetarum*, *Theodoretus* in Comment. in Danielem, *Lyranus*, *Dionysius* Carthusianus, & alii; quos citat *Salianus* in Annalibus Veteris Testamenti ad annum Mundi 3472. Sed, ipse de æterna *Nabuchodonozoris* salute nihil certi pronunciare audeo, quia, licèt Scriptura Sacra *Nabuchodonozorem* agnovisse quidèm Deum, & laudasse disertè testetur, nullibi tamen significat, cum ab Idololatria descivisse, secundùm Deum, ejusque sanctam Legem, vixisse, atque in justitia

titia perseverasse. Salutem itaque Regis *Nabuchodunozoris*, vel ejus damnationem, in medio relinquo. Hoc unum tantùm dicam, debere omnes Reges ac Principes Terræ, quâcumque polleant auctoritate, semper præ oculis habere præclaram illam Sententiam, quam Rex *Nabuchodonozor*, flagellatus à Deo, & ad bonam frugem conversus, protulit, dicens: *Igitur post finem dierum*, id est, post septennium pœnitentiæ, *ego Nabuchodonozor oculos meos ad Cælum levavi, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi, & glorificavi, quia potestas ejus, potestas sempiterna; & regnum ejus in generationem, & generationem: Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt: juxtà voluntatem enim suam facit tàm in virtutibus cæli, quàm in habitatoribus terræ, & non est, qui resistat manui ejus, & dicat ei: Quare fecisti?* cap. 4. lib. *Danielis* v. 31. & 32.

D. Cùm captivitas Assyriaca, quæ anno nono Regni *Osee*, ultimi Israelitarum Regis, & anno sexto *Ezechiæ*, Regis Judæ, contigit, & in quam *Salmanazar*, Assyriorum Rex, decem Tribus Israeliticas abduxit, præcesserit, sicùt jam observasti, centum viginti duobus annis captivitatem Babylonicam, quæ accidit anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, qui Judæos in Babyloniam deportavit; maximam profectò à me inires gratiam, si

si hic describere velles *Tobiæ* Historiam, quam in hujusce Assyriacæ decem Tribuum Israelis captivitatis tempora incidisse aiebat mihi nuperrimè vir eruditus.

M. Intèr Israelitas, quos *Salmanazar*, Assyriorum Rex, post expugnatam Samariam, & eversum Israeliticum Regnum, in Assyriacam captivitatem deportavit, unus fuit *Tobias senior*, ex Tribu & Civitate Nephtali oriundus, qui unà cum uxore *Anna*, & filio *Tobia juniore* in eamdem captivitatem, seu *Niniven* translatus est. Commendatur maximè hic *Tobias Senior* in libro, qui ejus nomine insignitur, ab eximia, quam habuit, in Deum fide ac pietate, à vitæ innocentia, à fuga consortii malorum, à divinæ Legis observatione, à cibis vetitis abstinentia, à charitate & misericordia, quam ergà pauperes & suos contribules captivos exercuit, à cura sepeliendi mortuos, deniquè ab invicta animi constantia, & heroica patientia, quæ enituit tùm in rebus adversis, quas passus est sub *Sennacheribo*, Assyriorum Rege, *Salmanasaris* filio, & successore, qui odio & furore in Israelitas percitus, quotidiè plurimos morte afficiebat, eò quòd tempore *Ezechiæ*, Regis Judæ, urbem Hierosolymorum obsidens, fusis ab Angelo centum octoginta quinque Assyriorum millibus in castris, ipse turpi, præcipitique fugâ è Judæa, in quam irruperat, excedere, suaque relegere vestigia coactus fuisset: tùm etiam in illo extraordinario & inopinato casu, quo *To-*

bias

bias, dùm à sepeliendis popularibus mortuis nimiùm fatigatus, & parieti incumbens placidum somnum carperet, calidis stercoribus, è nido hirundinum in ejus oculos incidentibus, excæcatus est. In his, inquam, summa enituit patientia *Tobiæ*, qui jacturam bonorum, quibus à *Sennacheribo* Rege exutus, ad extremam paupertatem fuit redactus, & cæcitatem quâ Deus illum, piis operibus vacantem, probare voluit, æquissimo animo toleravit. Dederat mutuò *Tobias Senior* Gabelo, agnato suo, qui unus erat ex Israelitis in Assyriam deportatis, & habitabat in *Rages*, civitate Medorum, decem talenta argenti, ad quæ recipienda filium suum *Tobiam juniorem*, optimis præceptis institutum, misit. Hujus peregrinationis junioris *Tobiæ* sese comitem, ac itineris ducem præbuit *Raphael*, Archangelus, qui interrogatus à *Tobia* seniore, undè esset? è qua prosapia suam haberet originem? respondit: *Ego sum ex filiis Israel: Ego sum Azarias, Ananiæ magni filius. Novi & omnia itinera ejus*, id est, Regionis Medorum, *frequentèr ambulavi, & mansi apud Gabelum, fratrem nostrum.* His dictis, junior *Tobias* profectus est cum Archangelo *Raphaele*, ejusque consilio piscem, qui juxtà flumen Tygris in illum insilierat, apprehendit, in terram traxit, & exenteravit, atque ipsius fel ac jecur in usum medicamentorum præparandi modum, ab eodem Angelo edoctus est. Cæpto itinere pergentes viatores, ad domum *Raguelis*, qui utriusque

utriusque *Tobiæ* consanguineus erat, diverterunt, ibique *Tobias* junior ab Angelo monitus, *Saram*, filiam *Raguelis* unicam, amplissimi patrimonii hæredem, uxorem petiit, cujus septem viros, Dæmon Asmodæus, luxuriæ Princeps, occiderat, & ab Angelo didicit *Tobias*, quo fine conjugium inire, eoque uti deberet, servatâ videlicèt per tres dies continentiâ, fusis unà cum uxore ardentissimis & concordibus ad Deum precibus, combustoque piscis jecore, cujus suffitu abigeretur impurus ille Dæmon, & in superioris Ægypti Desertum ablegaretur. Hæc omnia Angeli Mandata, cùm sedulò observasset *Tobias* junior, virginem cum timore Dei, & citrà libidinem accepit, cum illa nuptias celebravit, & receptâ curis Archangeli *Raphaelis* à *Gabelo* pecuniâ, ad proprios lares cum sua conjuge *Sara* remigravit, postquàm *Raguel*, pater *Saræ*, utrique benè precatus fuisset, dicens: *Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes, & inveniatis omnia rectè circà parentes vestros, & videant oculi mei filios vestros, priusquàm moriar. Et apprehendentes parentes filiam suam* (seu *Saram*, Tobiæ junioris conjugem) *osculati sunt eam, & dimiserunt ire, monentes eam, honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, & gubernare domum, & se ipsam irreprehensibilem exhibere*, sicùt legitur cap. 10 lib. *Tobiæ*. Ad paternas ædes cum uxore, familiâ, & dote locuplete reversus junior *Tobias*, patris

sui,

fui, quem amantissimè complexus est, oculos felle piscis linivit, eoque remedio excussit albuginem, quæ ei videndi facultatem adimebat. Tunc Archangelus *Raphael* sese eis notum fecit, dicens: *Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam à vobis occultum sermonem. Quandò orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem Domino; & quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. Et nunc misit me Dominus, ut curarem te; & Saram, uxorem filii tui, à Dæmonio liberarem. Ego enim sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus antè Dominum.* Ita legitur cap. 12. libri *Tobiæ*. Hæc ubi dixisset Archangelus *Raphael*, in laudes Dei, & gratiarum actionem erupit *Tobias* senior, qui tùm temporis annos sexaginta natus erat, & vixit adhùc, post receptum ab eodem *Raphaele* visum, annos quadraginta duos, & obiit anno ætatis suæ centesimo secundo, fuitque honorificè sepultus in Ninive, ut legitur cap. 14. libri *Tobiæ*, juxtà Editionem Vulgatam. Propedièm moriturus, *Tobiam*, filium suum, & septem nepotes accersivit, ad pietatem, ad eleemosinam erogandam pauperibus adhortatus est, urbis Ninives eversionem, & reditum Israelitarum in Judæam prædixit, jussitque filio suo, ut, post mortem matris, Ninive discederet unà cum uxore, & filiis suis. Mandatis sanctissimi

tissimi patris obtemperavit junior *Tobias*, ab ejus pietate nequaquàm degener. Mortua matre, reversus est ad soceros suos cum uxore, filiis, & nepotibus, *viditque quintam generationem, filios filiorum suorum, & completis nonaginta novem annis in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum*, cap. 14. lib. *Tobiæ*. Habes nunc summam Historiæ *Tobiæ*, quæ incidit in tempora Assyriacæ decem Tribuum Israelis captivitatis, quæque quatuordecim capitibus comprehensa legitur in libro *Tobiæ*.

D. Pronis auribus hanc, quam delibasti, *Tobiæ* Historiam auscultavi; sed, ne quid dissimulem, tria in hac Historia occurrunt, quæ necdùm planè assequor, quæque mihi exponas velim. Primum est, cùr Deus, qui nunquàm affligit innocentes, voluerit, ut *Tobias*, vir justus, & divinæ Legis observantissimus cultor, per multos annos gravissimis persecutionibus esset obnoxius, & visu orbatus, infelicem vitam duceret? Alterum est, quâ ratione, & arcanâ vi combustio & fumus jecoris piscis potuerint abigere Dæmonium? Postremum istud est, quo pacto Archangelus *Raphael* citrà mendacium dixerit *Tobiæ* seniori: *Ego sum Azarias, Ananiæ magni filius, & mansi apud Gabelum, fratrem nostrum*? cùm tamen reverà nec esset *Azarias*, nec frater *Gabeli*.

M. Hæc tria facilè dilucidari possunt. Inprimis, afflictiones illæ, quas per plures annos passus est senior *Tobias*, demonstrant spe-

cialem

cialem Dei providentiam in Electos , quos Deus, qui omnia sapientèr moderatur, adversis fortunæ casibus interdùm jactari permittit , eorumque patientiam rebus asperis in hac mortali vita exercet ac probat, ut illos post constantem in exantlandis laboribus fortitudinem, maximis cumulet beneficiis, & internis solatiis atque incredibili lætitiâ perfundat, sicùt de semetipso testatur Apostolus *Paulus*: dicens: *Superabundo gaudio in tribulationibus meis*. Hic est certè Electorum triumphus, qui & in afflictionibus sibi sempèr constantes ac invicti sunt, muniti præsidio Dei, & dùm ipsis aliquid prosperitatis affulget, id totum gratis animis acceptum referunt bonitati, munificentiæque divinæ. Quò fit, ut nec, sæviente fortunâ, despondeant animum, nec rebus secundis insolescant. Falleris autem, dùm asseris, Deum nunquàm affligere innocentes. Numquid enim *Abrahamus*, & *Job* fuerunt viri innocentes? & tamen, sicut in superioribus nostris Colloquiis ostendimus, Deus obedientiam *Abrahami*, & patientiam *Jobi* multis, iisque acerbissimis afflictionibus probavit. Nonne innocens erat Dei-para? de ea tamen *Lucæ* cap. 2. dicitur: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Nonne tandèm, ut alia mittam, exempla, innocens erat Christus Dominus, sicùt ait Apostolus *Paulus* cap. 7. Epistolæ ad Hebræos? & tamen *oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam*, sicut legitur cap. 24. Evangelii *S. Lucæ*. Hinc jure optimo

S.

S. Pius V. proscripsit hanc *Michaelis Baii*, Doctoris Lovaniensis, propositionem, quæ est ordine septuagesima secunda. *Omnes omninò justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum, undè Job, & Martyres, quæ passi sunt, proptèr sua peccata passi sunt.* *Clemens* verò *XI.* Pontifex Maximus, in sua Constitutione *Unigenitus Dei Filius* &c. confixit huic geminam propositionem *Quesnelli*, quæ est ordine septuagesima, & his verbis concepta: *Nunquàm Deus affligit innocentes, & afflictiones sempèr serviunt vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.* Sed nunc brevitèr explicandum est, quâ ratione & virtute fumus combusti cordis, seu jecoris piscis, potuerit abigere Dæmonium, cùm fumus sit res materialis & sensibilis, quæ in substantiam purè spiritualem, quâ prædictus est Dæmon, agere minimè possit? sed dico, suffitum illum assati cordis, seu jecoris piscis, nullam habuisse virtutem occultam expellendi Dæmonem, sed merum dumtaxàt fuisse signum temporis, quo expellebatur Dæmon, & efficaciæ precum ad solium Dei ascendentium, non secùs ac ignis, qui è Cælo missus consumebat victimas, quas *Abel* offerebat Deo, signum erat, sacificia *Abelis* Deo grata & accepta esse. Vel etiam dico cum peritis Scripturæ sacræ Interpretibus, hunc fumum efficaciam quamdam habuisse ab ipso Deo, naturæ auctore, cordi, & jecori piscis inditam ad fugandos Dæmones, quia Deo, ad manifestandam omnipotentiam suam,

ſuam, aliquandò placet ſuperbos illos ſpiritus rebus corporeis ſubjicere. Poſtremò, difficile non eſt, Archangelum *Raphaelem* ab omni mendacio excuſare. Potuit enim abſque mendacio aſſerere, *ſe eſſe ex filiis Iſrael*, quia Iſraelitas, & præſertim Tribum Nephtali cuſtodiendi provincia fuerat ei à Deo demandata. Potuit citrà mendacium appellare Gabelum *fratrem ſuum*, quia, ut ait *S. Gregorius Nyſſenus* in libro *De Vita Moyſis*, Angelus eſt quodam modo frater hominis ob naturæ ſpiritualis ſimilitudinem, vel quia Angeli, ſicùt & homines, eumdem patrem habent, videlicèt Deum; gratiæ ſanctificantis adoptionem, & divinæ, æternæque hæreditatis poſſeſſionem. Potuit etiam Archangelus *Raphael* dicere, ſe eſſe *Azariam*, quia formam & ſimilitudinem *Azariæ* præferebat, perindè ac Angelus cap. 31. lib. Geneſis ait ſine mendacio, ſe Deum eſſe, quia perſonam Dei repræſentabat, ejuſque defungebatur officio. Sæpiùs autem ſigno tribuitur nomen ſignificati, ſicùt imago *S. Petri* dicitur *S. Petrus*. Deniquè, Archangelus *Raphael*, interrogatus à *Raguele*, undenàm ipſe, & *Tobias* junior, quem ſecum ducebat, eſſent? abſquè mendacio reſpondit: *Ex Tribu Nephtali ſumus*, quia reverà *Tobias* ſuum ex Tribu Nephtali genus ducebat, Angelus autem *Raphael*, comes *Tobiæ*, licèt ad Tribum Nephtali per naturæ generationem non pertineret, ſpeciali tamen deputatione ad Tribus Nephtali cuſtodiam, ſicùt mox diximus, erat à

à Deo destinatus. Hæc itaque Archangelus *Raphael* absque mendacio & amphibolia protulit, subindèque in ejus verbis restrictionum, ut aiunt, mentalium, & dubiæ ancipitisque significationis vocum usum frustrà expiscari conati sunt laxiores quidam Theologi, quorum error à Sede Apostolica fuit jure merito Censurâ perstrictus.

D. Quisnam est Auctor libri *Tobiæ*?

M. Liber *Tobiæ*, qui Chaldaico sermone & caractere in Assyriorum regionibus, ubi uterque *Tobias* captivus egit, primùm fuit scriptus, complectitur quatuordecim capita, quorum duodecim priora esse à seniore *Tobia* exarata, vero quàm simillimum videtur, tùm quia in his duodecim capitibus senior *Tobias* in propria persona loquitur, juxtà interpretationem Græcam, ad quam Syriaca & Hebræa sunt expressæ: tùm quia etiam hic erat solemnis Hebræorum mos, ut res suas in Commentarios referrent: tùm quia deniquè Archangelus *Raphael* (sicùt legitur cap. 12. lib. *Tobiæ*) præcepit seniori *Tobiæ*, ejusque filio, ut in libro scriberent quæ ipsis evenerant. Vulgata quippè lectio sic habet: *Narrate omnia mirabilia ejus.* Et Græcus Interpres, qui est antiquissimus, sic vertit: *Scribite in libro quæ evenerunt. Tobias* itaque senior, mandato Angeli morem gerens, duodecim priora hujusce libri capita conscripsit, sed caput decimum tertium ejusdem libri, & partem capitis decimi quarti, in quo refertur *Tobiæ* senioris interitus, *Tobias* filius

filius litteris mandavit, duo verò postremi versiculi capitis decimi quarti fuerunt adjecti à *Tobiæ* junioris filiis, aut nepotibus, qui ejus mortem ac sepulturam scripto tradiderunt. De hoc libro *Tobiæ* nullam *Josephus*, Hebræus, in Antiquitatibus Judaicis mentionem fecit, quod tibi mirum videri haud debet. Primò, quia Historia *Tobiæ*, clàm velutì gesta, & intrà unius familiæ terminos domesticos clausa, non pertinebat ad publicam Gentis Judaicæ Historiam, quam dumtaxàt litteris consignandi *Josephus* officium in se susceperat. Eâdem de causâ, *Josephus* in libris, quos edidit, *De Antiquitatibus Judaicis*, prætermisit omninò Historiam *Jobi*, quæ ad Judaicæ Nationis Historiam minimè spectabat. Prætereà, cùm *Josephus* Iudæorum Historiam ex monumentis Hebraicis collegerit atque concinnarit, librum *Tobiæ* prætermisit, quia non hebraicè, sed chaldaicè, ut mox diximus, erat conscriptus. Deniquè, libri *Tobiæ* ideò *Josephus* non meminit, quia hic liber non extabat in Canone primario Judæorum. Sunt enim perdocti Scripturæ Sacræ Interpretes, qui docent, Judæos duplicem habuisse Sacrorum Librorum Canonem; unum videlicèt primarium, qui continebat libros Prophetarum conscriptos usquè ad tempora *Esdræ*, à quo, post laxatam captivitatem Babylonicam, primarius ille Sacrorum Librorum Canon fuit clausus & obsignatus: Alterum verò quasi secundarium Sacrorum Librorum Canonem, qui continebat libros, prophe-

à Deo destinatus. Hæc itaque Archangelus *Raphael* absque mendacio & amphibolia protulit, subindèque in ejus verbis restrictionum, ut aiunt, mentalium, & dubiæ ancipitisque significationis vocum usum frustrà expiscari conati sunt laxiores quidam Theologi, quorum error à Sede Apostolica fuit jure merito Censurâ perstrictus.

D. Quisnam est Auctor libri *Tobiæ*?

M. Liber *Tobiæ*, qui Chaldaico sermone & caractere in Assyriorum regionibus, ubi uterque *Tobias* captivus egit, primùm fuit scriptus, complectitur quatuordecim capita, quorum duodecim priora esse à seniore *Tobia* exarata, vero quàm simillimum videtur, tùm quia in his duodecim capitibus senior *Tobias* in propria persona loquitur, juxtà interpretationem Græcam, ad quam Syriaca & Hebræa sunt expressæ: tùm quia etiam hic erat solemnis Hebræorum mos, ut res suas in Commentarios referrent: tùm quia deniquè Archangelus *Raphael* (sicùt legitur cap. 12. lib. *Tobiæ*) præcepit seniori *Tobiæ*, ejusque filio, ut in libro scriberent quæ ipsis evenerant. Vulgata quippè lectio sic habet: *Narrate omnia mirabilia ejus.* Et Græcus Interpres, qui est antiquissimus, sic vertit: *Scribite in libro quæ evenerunt.* *Tobias* itaque senior, mandato Angeli morem gerens, duodecim priora hujusce libri capita conscripsit, sed caput decimum tertium ejusdem libri, & partem capitis decimi quarti, in quo refertur *Tobiæ* senioris interitus, *Tobias* filius

filius litteris mandavit, duo verò postremi versiculi capitis decimi quarti fuerunt adjecti à *Tobiæ* junioris filiis, aut nepotibus, qui ejus mortem ac sepulturam scripto tradiderunt. De hoc libro *Tobiæ* nullam *Josephus*, Hebræus, in Antiquitatibus Judaicis mentionem fecit, quod tibi mirum videri haud debet. Primò, quia Historia *Tobiæ*, clàm velutì gesta, & intrà unius familiæ terminos domesticos clausa, non pertinebat ad publicam Gentis Judaicæ Historiam, quam dumtaxàt litteris consignandi *Josephus* officium in se susceperat. Eâdem de causâ, *Josephus* in libris, quos edidit, *De Antiquitatibus Judaicis*, prætermisit omninò Historiam *Jobi*, quæ ad Judaicæ Nationis Historiam minimè spectabat. Prætereà, cùm *Josephus* Iudæorum Historiam ex monumentis Hebraicis collegerit atque concinnarit, librum *Tobiæ* prætermisit, quia non hebraicè, sed chaldaicè, ut mox diximus, erat conscriptus. Deniquè, libri *Tobiæ* ideò *Josephus* non meminit, quia hic liber non extabat in Canone primario Judæorum. Sunt enim perdocti Scripturæ Sacræ Interpretes, qui docent, Judæos duplicem habuisse Sacrorum Librorum Canonem; unum videlicèt primarium, qui continebat libros Prophetarum conscriptos usquè ad tempora *Esdræ*, à quo, post laxatam captivitatem Babylonicam, primarius ille Sacrorum Librorum Canon fuit clausus & obsignatus: Alterum verò quasi secundarium Sacrorum Librorum Canonem, qui continebat libros,

 prophe-

prophetico quidèm spiritu exaratos, sed quodam inferiori Prophetiæ genere. Apud Judæos siquidèm duplex Prophetiæ genus distinguitur, unum excellentius sub priori Templo, quod vocant *Spiritum Sanctum*, quodque desiit circà tempora *Esdræ*; & aliud obscurius Prophetiæ genus, quod nuncupant *Filiam Vocis*, id est, *Inspirationem*, divinam quidèm, sed obscuriorem, quàm esset prior inspiratio. Hoc itaque secundo inspirationis genere scriptos libros Judæi tanquàm divinos, & Agiographos admittebant quidèm, sed illos tamen non in eodem gradu & auctoritatis loco habebant, quo libros, qui primo Prophetiæ genere erant conscripti; undè ejusmodi libros, primario Sacrorum Librorum Canoni non accensebant. Hinc *Josephus*, Hebræus, lib. 1. contrà *Apionem* hæc habet: *Ab Artaxerxe* (qui fuit post laxatam captivitatem Babylonicam Persarum Rex) *usquè ad nostrum tempus, singula quidèm conscripta, non tamen prioribus simili fide sunt habita, eò quòd non fuerit certa successio Prophetarum.* Non mirum igitur esse debet, si *Josephus*, Hebræus, de libro *Tobiæ*, qui in primario Sacrorum Librorum apud Judæos Canone non extabat, nullam in Judaicis, quas descripsit, Antiquitatibus mentionem fecerit.

D. Agnoscitne Ecclesia Catholica librum *Tobiæ* tanquàm Sacrum & Canonicum?

M. Ecclesia Catholica, in Concilio Æcumenico Tridentino congregata, librum *Tobiæ*

Canoni

Canoni Sacrorum Librorum Veteris Testamenti adscribendum esse sanxit sessione quarta, in qua Catalogum Sacrorum Librorum cùm Veteris, tùm Novi Testamenti datâ operâ contexuit. Quâ in re Patres Concilii Tridentini non aliquid novi moliti sunt, sicùt obstrepunt Hæretici nostri temporis, sed, in texendo Sacrorum Librorum Canone, avitæ traditioni indivulsè adhæserunt. Sequuti enim sunt *Innocentium I.* Summum Pontificem, in Epistola 3. ad *Exuperium*, Episcopum Tolosanum, Concilium Hipponense, celebratum anno 393. Concilium Carthaginense tertium anno 397. Concilium Carthaginense quartum anno 419. Concilium Generale Florentinum anno MCCCCXXXVIII. *S. Augustinum* lib. 2. *De Doctrina Christiana* cap. 8. & *Gelasium I.* Papam, in Concilio Romæ habito anno 494. Huic publico & infallibili Ecclesiæ judicio obtemperare debent omnes fideles, quia, ut inquit Christus Dominus cap. 18. Matthæi: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicùt Ethnicus & Publicanus.* Quam in rem apposite *S. Augustinus* in libro contrà Epistolam Fundamenti cap. 5. ait: *Evangelio non crederem, nisi Ecclesiæ me commoveret auctoritas.* Huic auctoritati, & falli nescio Ecclesiæ Catholicæ judicio parêre detrectantes Hæretici, nullam habent Regulam Fidei, & sub obtentu internæ, quam se habere mentiuntur, assistentiæ Spiritûs Sancti, qui potiùs est spiritus vertiginis, & Ecclesiæ divisor, sùs dèque omnia

 miscent,

miscent, & plusquàm dictatoriam sibi arrogantes auctoritatem, librum *Tobiæ*, & alios, quos volunt, è Sacrorum Librorum Canone, quem texuit Catholica Ecclesia, temerè, & pro arbitratu suo expungunt. Sed quis non videt, quòd, si semel non ex publico Ecclesiæ judicio, sed ex versatilibus privatorum hominum opinionibus de Sacris & Canonicis Libris esset judicandum, pessimè fuisset Ecclesiæ à Deo consultum. Nam, quandò variarent, ut sæpè contingere assolet, privatorum hominum opiniones, & alius librum quemdam censeret esse Canonicum, alius verò negaret, quis, amabo, obortam litem dirimeret, & certum, cui standum esset, pronunciaret judicium, si id juris ad Ecclesiam non pertineret? Sic in re tanti momenti contentiones, quæ perpetuò emergerent, corpus Ecclesiæ varias in partes & factiones distraherent, ejus sacram auctoritatem humanæ opiniones penitùs labefactarent, impunè grassarentur errores, Hæretici à nullo Judice argui, damnari, & in ordinem redigi possent; tot essent Religiones, quot capita; essemus sicùt parvuli fluctuantes omni vento doctrinæ, &, quod caput est, nulla esset Summorum Pontificum, nullæ Episcoporum, nulla Legum Ecclesiasticarum, & Conciliorum auctoritas, nulla in fidelibus obedientia. Certè hoc unum argumentum, è judicio Ecclesiæ Catholicæ petitum, nobis instàr omnium esse debet ad retundendam audaciam Hæreticorum, qui librum *Tobiæ*, & nonnullos

alios,

alios, quibus Ecclesia divinam asseruit auctoritatem, audent sacrilegâ temeritate è Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canone eximere. Sed hìc debemus occurrere duplici Hæreticorum objectioni. Dicunt enim primò, librum *Tobiæ* non extare in Canone Sacrorum Librorum, quem habent Judæi, quemque secuti sunt antiqui sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici, nimirùm *Melito Sardensis*, *Origenes*, *Athanasius* in Epistola Festali, Auctor Synopsis Scripturæ Sacræ, *S. Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi IV. *S. Hilarius* Præfatione in Psalmos, *Amphilochius*, *Epiphanius*, *Hieronymus*, *Joannes Damascenus*, *Leontius* & multi alii veteres, doctrinâ ac pietate conspicui, quibus addi debet Synodus Laodicena, quæ in Canone, quem condidit, Sacrorum Librorum Veteris Testamenti, librum *Tobiæ* non reponit. Hæc est prima Hæreticorum objectio, quam ut faciliùs diluere possis, velim obitèr observes, Veteris Testamenti libros alios esse, qui dicuntur *Protocanonici*, alios verò, qui appellantur *Deuterocanonici*. Libri Protocanonici sunt illi, qui sempèr & ubique & ab omnibus fuerunt recepti, sicùt Ex. Gr. Pentateuchus Moysis. Libri Deuterocanonici Veteris Testamenti sunt hi, qui licèt in Sacrorum Librorum Canonem sint modò ab Ecclesia Catholica relati, antiquitùs tamen à quibusdam Ecclesiis, & ab aliquot sanctis Patribus, necnon Scriptoribus Ecclesiasticis, tanquàm Canonici non admittebantur, sed an-

ceps adhùc erat eorum auctoritas. Ejusmodi sunt in Veteri Testamento libri *Tobiæ*, *Judithæ*, *Sapientiæ*, *Ecclesiastici*, sex postrema capita libri *Estheris*, quædam Prophetæ *Danielis* capita, & primus ac secundus Machabæorum libri. Hac præmissâ observatione, dico, quòd cùm ab *Esdra*, qui post captivitatem Babylonicam, seu tempore *Artaxerxis Longimani*, filii *Xerxis*, Persarum Regis, floruit, clausus & obsignatus fuisset Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canon, non potuit vetus Synagoga librum *Tobiæ*, & alios libros, mox à me citatos, Veteris Testamenti Deuterocanonicos, inserere Canoni, non quòd reipsâ Canonici non essent, sed quia, ut ait *Josephus*, Hebræus, loco mox à me laudato, jam tùm temporis defecerat series Prophetarum, quorum auctoritate libri in sacrum Canonem referebantur. Verùm, hæc auctoritas referendi libros in Sacrum Scripturæ Canonem, quæ id ætatis, senescente Synagogâ, jam defecerat, revixit in Ecclesia Christi, quæ in Conciliis Generalibus Florentino, & Tridentino, libro *Tobiæ*, & aliis libris, quos memoravi, Deuterocanonicis Veteris Testamenti, de quorum sacrâ & canonicâ auctoritate antehàc dubitaverant privatæ quædam Ecclesiæ, necnon aliqui sancti Patres, ac Scriptores Ecclesiastici, divinam auctoritatem decretorio tandèm judicio asseruit ac vindicavit. Quò fit, ut, post hanc solemnem Ecclesiæ Catholicæ definitionem, nemini integrum sit in dubium revocare sacram aucto-

auctoritatem libri *Tobiæ*, & aliorum librorum, quos Canoni Scripturæ Sacræ indeficienti judicio accensuit Ecclesia, tametsi potuerint antiquitùs, id est, priusquàm Ecclesia Catholica Canonem Librorum Sacrorum condidisset, ac promulgasset, quædam privatæ Ecclesiæ, & aliqui sancti Patres, ac Scriptores Ecclesiastici salvâ ac inculpatâ fide sequi Sacrorum Librorum Canonem Esdrinum, in quo liber *Tobiæ*, & alii Veteris Testamenti Libri Deuterocanonici, à me assignati, desiderantur; non secùs ac apud omnes tanquàm Hæreticus, jure merito audiret ille, qui *Millenariorum* errorem, jam solemni Ecclesiæ definitione, in Conciliis Florentino & Tridentino promulgatâ, proscriptum, postliminiò revocare ac pertinacitèr propugnare vellet, quamvis aliundè certissimè constet, aliquos antiquos Patres, & Scriptores Ecclesiasticos, antequàm hæc doctrina *Millenariorum* ab Ecclesia fuisset eliquata ac confixa, eidem doctrinæ, citrà ullam tamen erroris notam, patrocinatos esse.

Sed aliam objectionem contrà librum *Tobiæ* instaurant Hæretici, quam insolutam prætermittere haud debemus. Aiunt enim, in libro *Tobiæ* manifestam offendi antilogiam, seu contradictionem, in hoc sitam, quòd cap. 3. & 5. hujus libri dicitur, *Saram* cum patre suo *Raguele* mansisse in *Rages*, civitate Medorum, & juniorem *Tobiam*, cùm ad eamdem civitatem pervenisset, apud eos divertisse, & fuisse commoratum. At, capite nono ejusdem libri di-

dicitur, Archangelum *Raphaelem* missum fuisse à juniore *Tobia* ad *Gabelum*, in urbe *Rages* manentem, ut ab eo reciperet decem talenta argenti, quæ ipsius pater *Tobias* senior, ei mutuò dederat. Quo in loco, inquiunt Hæretici, manifestâ contradictione sese implicat libri *Tobiæ* auctor, non secùs ac ille palàm sibi contradiceret, qui, Romæ existens, diceretur mittere aliquem servum Romam ad amicum suum. Verùm, huic Hæreticorum objectioni respondent Polemici Scriptores Catholici, hanc non veram, sed apparentem dumtaxàt esse antilogiam, quæ facilè conciliari potest. Nam primò, verosimile est, duas extitisse civitates ejusdem nominis *Rages* cum aliqua vocum distinctione, quæ in Versionibus sensim intercidit. Secundò, dici potest, *Gabelum*, & *Raguelem*, cives quidèm fuisse ejusdem urbis *Rages*, sed *Raguelem* cùm filia Sarâ, ac totâ familiâ suâ mansisse in Villula rurali ab urbe *Rages* aliquot milliariis distante; *Gabelum* verò suum habuisse domicilium in ipsamet urbe *Rages*. Quo semel posito, facilè intelligitur, Archangelum *Raphaelem* ex ea rurali domo *Raguelis* missum fuisse à juniori *Tobia* ad *Gabelum*, in ipsa urbe *Rages* manentem. Deniquè, in Textu Hebræo, & in Versione Græca lib. *Tobiæ* cap. 3. legitur, *Raguelem* cum filiâ suâ *Sarâ* mansisse non in urbe *Rages*, sed in *Ecbatanis*, Metropoli Medorum, quæ civitas erat in planitie; urbs autem *Rages*, in qua permanebat *Gabelus*, sita erat in monte non

procùl

procul diſſito, indèque omninò evaneſcit apparens illa contradictio, quæ in libro *Tobiæ* occurrere videtur, quamque veram & realem eſſe, ſibi, aliiſque perſuadere fruſtrà Hæretici moliuntur,

D. Quæ de Hiſtoria *Tobiæ*, & de ſacra auctoritate libri, qui ejuſdem *Tobiæ* nomen præfert, hactenùs ſingulari cum perſpicuitate dixiſti, nullum mihi & de veritate illius Hiſtoriæ, & de divina libri *Tobiæ* auctoritate dubidandi locum relinquunt. Veniamus nunc, ſi placet, ad Hiſtoriam *Judithæ*, circà quam multa hærent animo proponenda tibi Dubia, quorum primum iſtud eſt, an verè aliquandò contigerit Hiſtoria *Judithæ*, quæ in libro ejuſdem *Judithæ* nomine inſcripto deſcribitur. Audivi enim, eſſe nonnullos Scriptores, qui ex nominibus, quæ perſonis in Hiſtoria *Judithæ* imponuntur, inferunt, hunc *Judithæ* librum non referre ſpeciem alicujus Hiſtoriæ, quæ aliquandò reverà contigerit, ſed Parabolæ, vel Tragicomediæ, ad pietatem tamen, & Myſterium aliquod exprimendum concinnatæ. Sic unus ex illis Scriptoribus, videlicèt *Hugo Grotius*, cujus Commentarium in librum *Judithæ* nuperrimè legebam, parabolicè hanc Hiſtoriam interpretatur. Nomen *Judithæ*, inquit, ſignificat Nationem Judaicam, quæ tùm temporis cùm deſolata & omni ope divinâ eſſet deſtituta, rectè per fœminam *Juditham*, quæ vidua ſupponitur, deſignatur. *Nabuchodonozor*, cujus in libro *Judithæ* fit mentio,

mentio, figura eſt Diaboli, populum Dei affligentis. *Holofernes*, Princeps militiæ *Nabuchodunozoris*, Chaldaicè idem eſt ac Latinè lictor ſerpentis. *Joakin*, ſeu *Eliakin*, idem ſonat ac *Deus ſurgens*, nempè quòd Deus votis ac precibus oppreſſi Populi Judaici exoratus ſurgat ad liberandum populum ſuum. *Bethulia* idem pollet ac *Domus Dei*, id eſt, religioſus cultus, quem Diabolus & miniſtri ejus oppugnant. Hac parabolicâ nominum, quæ Actoribus, ſeu perſonis, quæ inducuntur in Hiſtoria *Judithæ*, imponuntur, interpretatione concludit *Hugo Grotius*, librum *Judithæ*, non ſpeciem præferre veræ Hiſtoriæ, quæ aliquandò contigerit, ſed ſpeciem Parabolæ, vel Tragicomediæ, ad pietatem tamen & ad aliquod Myſterium effictæ. Quid de tàm ſingulari *Grotii* ſententia judicandum ſit, tuum nunc eſt breviter declarare.

M. Hæc erronea *Grotii* ſententia, cui præiverunt *Lutherus*, *Beroaldus*, *Scaligerus*, aliique hujus furfuris Heterodoxi, multis momentis proſcribi debet. Primò, quia Eccleſia Catholica, & ſancti Patres, *Clemens I.* Romanus Pontifex, in Epiſtola ſua primâ ad Corinthios, *Clemens Alexandrinus*, *Tertullianus*, *Origenes*, *Euſebius*, *S. Hieronymus*, & alii benè multi, hanc *Judithæ* Hiſtoriam veram eſſe conſtantiſſimè profitentur. Secundò, perſonarum, quarum in Hiſtoria *Judithæ* habetur mentio, Genealogiæ deſcribuntur, reſque ab illis geſtæ his caracteribus deſignantur, qui

fabuloſam,

fabulosam, aut parabolicam narrationem minimè redolent; sed veracem exhibent Historiam. Quin, ad calcem libri *Juditha* testatur Scriptor illius Historiæ, specialem à Judæis festivitatem fuisse institutam ad conservandam memoriam illius victoriæ, quam de *Holoferne*, Principe militiæ *Nabuchodonozoris*, Regis Assyriorum, heroina fœmina *Juditha* reportavit: *Dies*, inquit, *victoriæ hujus colitur à Judæis ex illo tempore usquè in præsentem diem*. Porrò, si hæc *Judithæ* Historia vera non esset, Auctor libri *Judithæ* non historicus, sed insignis impostor audire & haberi deberet, quippèqui falsas personarum genealogias, res nunquàm in orbe terrarum gestas, & spuria monumenta obtrusisset; quod certè nemo, nisi sit ab Ecclesia Catholica extorris, dicere, suumque in animum inducere poterit. Sed, inquiunt Hæretici, nullus hactenùs repertus est modus, quo dilucidè explicari possit, quis sit *Arphaxad*? Quisve *Nabuchodonozor*? Quæ illa civitas *Bethuliæ*, ab *Holoferne* obsessa? Deniquè, an hæc *Judithæ* historia contigerit antè Judæorum captivitatem Babylonicam, vel post illorum reditum è captivitate Babylonica? His dissecandis nodis, aiunt Hæretici, nullus hactenùs tàm felix fuit Scriptor, qui convenientem potuerit adhibere cuneum, & historiam *Judithæ* conciliare cum Historia Judæorum, atque Regum Assyriorum, & Medorum; undè inferunt, veram non esse Historiam *Judithæ*, sed meram esse Parabolam, aut Tragicomediam.

At,

At, turpissimè in hoc hallucinantur Heretici. Nam, prætèr quàm quòd assignabimus modò tempus, quo verè contigit Historia *Juditbæ*, eâdemque operâ ostendemus, prædictam Historiam posse facili negotio conciliari cum Historia Judæorum, & Regum Assyriorum, atque Medorum: certissimum etiam est, iniquissimi esse ingenii veteres inficiari, aut in dubium revocare Historias eo solo nomine, quòd tum Chronologia, seu cum ratione temporum haud satis cohærere videantur. Christum Dominum natum, baptizatum, & mortuum esse nullus Christianus dubitat, & tamen quo anno Mundi, & quoto Imperii *Augusti* anno natus sit Christus Dominus? vel quo anno ætatis suæ accesserit ad baptismum, & Cruci fuerit affixus? non adeò evidens est, & in his enodandis chronologicis difficultatibus, maximoperè insudant Theologi, & in varias distrahuntur opiniones. Quorsùm igitur Hæretici veritatem Historiæ *Juditbæ* negant, eo argumento ducti, quòd necdùm intèr Scriptores Christianos conveniat de tempore, quo contigit hæc *Juditbæ* Historia? Apage tàm insulsum argumentum, dignum sanè, ut vulgo aiunt, patellâ operculum.

D. Assigna, quæso, tempus, quo contigit Historia *Juditbæ*, ut indè convincantur Hæretici, qui illius Historiæ veritatem negant, eamque meram esse Parabolam, poeticum figmentum, & Tragicomediam dictitare non verentur.

M.

M. Circà tempus, quò contigit Historia *Judithæ* dissidium est intèr eruditos. *Bellarminus*, *Serarius*, *Salianus*, *Petavius*, *Pererius*, & illustrissimus *Daniel Huetius*, Abrincensis Episcopus, Historiam *Judithæ* in quinta Mundi Ætate, hoc est, antè captivitatem Babylonicam, tempore *Manassis*, Regis Juda, contigisse arbitrantur. Alii verò, quos intèr censetur *Natalis Alexander* in secundo Tomo *Historiæ Ecclesiasticæ Veteris Testamenti* pag. 375. asserunt, Historiam *Judithæ* contigisse in sexta Mundi Ætate, id est, post laxatam Judæorum captivitatem Babylonicam, tempore *Xerxis*, Regis Persarum. Ipse verò, libratis æquâ lance hinc indè momentis, lubens descendo in sententiam illorum, qui Historiam *Judithæ* ad tempora *Manassis*, Regis Judæ, referunt; hoc est, antè Judæorum captivitatem Babylonicam. At enim, eo tempore, regnante *Manasse*, Medorum Rex erat *Dejoces*, libris historici *Herodoti* maximè celebratus, a quo condita est urbs *Hecbatanis*, quique alio nomine in Historia *Judithæ* nuncupatur *Arphaxad*, quod nomen, ut memini, me alibi observasse, ab *Arbace* (qui, rebellando contrà Assyriorum Regem, Monarchiam Medorum instituit) ductum usurparunt Medorum Reges. *Arbaces* siquidèm aliâ vocis inflexione *Arpacad*, tùm pinguiore sono *Arphaxad* dicebatur. *Nabuchodonozor* verò, cujus in Historia *Judithæ* fit mentio, fuit ille Assyriorum Rex, qui tempore *Manassis*, Regis Juda, regnabat.

gnabat in Ninive. Quis autem nominatìm fuerit ille *Nabuchodonozor*, Affyriorum Rex? vel quo nomine in Gentilium Hiſtoriis donetur? parvi refert, cùm nomina veterum illorum Aſſyriorum Regum, ſicùt & Regni tempora confuſa admodùm ſint & incerta, ſicùt facilè colligitur ex illarum Nationum Hiſtoriis, quas deſcripſerunt *Beroſus*, *Manetho*, *Cteſias*, *Diodorus*, & *Herodotus*. Non deſunt tamen periti hujus temporis Critici, qui cenſent, *Nabuchodonozorem*, illum Aſſyriorum Regem, qui tempore *Juditbæ* regnabat in Ninive, fuiſſe *Saoduſchinum*, filium *Aſſaradon*, Regis Aſſyriorum, qui, ſicùt ſcribit *Ptolomæus*, regnabat in Ninive. Quæ omnia de *Arphaxad*, Rege Medorum, & de *Nabuchodonozore*, Aſſyriorum Rege, necnon de illorum Regnis, quæ tempore *Judithæ*, ſicùt ex initio illius Hiſtoriæ compertum habemus, erant toto Oriente florentiſſima, & invicem æmula, optimè quadrant cum tempore, quo *Manaſſes* regnavit in Juda ante captivitatem Babylonicam; ſed nullo pacto referri poſſunt ad tempus, quo Judæi è captivitate Babylonica ad natale ſuum ſolum reverſi ſunt, tùm quia poſt reditum Judæorum è captivitate Babylonica, Ninive, urbs celeberrima, & Regni Aſſyriorum caput, fuit omninò deſtructa: tùm quia etiam poſt captivitatem Babylonicam Regna Medorum & Aſſyriorum non erant ampliùs diviſa & æmula, ſicùt erant tempore *Judithæ*, nec erant ampliùs Reges Medorum, & Aſſyriorum.

rum, cùm certum sit tàm è sacra, quàm prophana Historia, *Cyrum*, Persarum Regem, qui captivitatem Judæorum Babylonicam laxavit, post devictum *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, Regnis Medorum, & Assyriorum potitum esse, eumque instituisse Monarchiam Persarum, quam ejus successores, Persarum Reges, tenuerunt usquè ad *Darium Codomanum*, ultimum Persarum Regem, quem devicit *Alexander Magnus*, & eversâ penitùs Monarchiâ Persarum, instituit Monarchiam Græcorum. Cùm igitur temporibus *Juditha*, ut videre est in ejus Historia, adhùc extarent Regna Medorum & Assyriorum invicèm æmula, & *Arphaxad* esset Rex Medorum, *Nabuchodonozor* verò Rex esset Assyriorum, nullâ ratione dici potest, Historiam *Juditha* contigisse post reditum Judæorum è captivitate Babylonica, sivè hanc Historiam referendam esse vel ad tempora *Cambysis*, Persarum Regis, & in Monarchia Persica successoris, sicùt visum est *Eusebio*, Episcopo Cæsariensi; vel ad tempora *Xerxis*, Persarum Regis, sicùt post *Georgium Syncellum* sentiunt multi moderni viri eruditi, vel deniquè ad tempora *Antiochi Epiphanis*, Syriæ Regis, id est, paulò antè Assamonæorum, seu Machabæorum Regnum, quemadmodùm falsò asserit *Hugo Grotius*.

D. Quamvis hæc, quæ adduxisti, momenta apertè evincant, Historiam *Juditha* sub *Manasse*, Rege Juda, contigisse ante captivitatem Baby-

Babylonicam, illisque lubentissimè acquiescam, ad pleniorem tamen assequendam hujus rei notitiam, optarem ut hìc brevitèr referres, ac dilueres præcipua argumenta, quibus permoti alii viri eruditi asserunt, Historiam *Judithæ* contigisse post captivitatem Judæorum Babylonicam, illiusque Historiæ Epocham referunt vel ad tempora *Cambysis*, Persarum Regis, vel ad *Xerxem*, alterum Persarum Regem, vel deniquè ad tempus *Antiochi Epiphanis*, Syriæ Regis. Horum enim, opinor, uberiori explicatione poterit haud parùm Sacra Historia illustrari.

M. Scriptores, qui pertendunt, Historiam *Judithæ* post reditum Judæorum è captivitate Babylonica contigisse, pluribus pugnant momentis, quæ hìc delibare, iisque brevitèr facere satis abundè sufficiet. In primis, dicunt, nullam omninò in Historiâ *Judithæ* fieri mentionem *Manassis*, Regis Juda, sed tantùm *Eliakimi*, seu *Joakimi*, Summi Sacerdotis, quod argumento est, hanc *Judithæ* Historiam non contigisse sub *Manasse*, Rege Juda, antè captivitatem Babylonicam, sed tantùm post captivitatem Babylonicam, quandò videlicèt summa rerum erat penès Summos Sacerdotes, & in ipsis administrandæ Judæorum Reipublicæ suprema residebat auctoritas. Verùm, hæc objectio facilè solvitur. Ideò enim in hac *Judithæ* Historia de *Manasse*, Rege Juda, fit nulla mentio, tum quia hæc Historia *Judithæ* non contigit in Regno Juda, cui præerat *Manasses*,

ſes, ſed in Regno Iſraelitico, in Tribu *Simeonis*, è qua *Juditha* oriunda erat, quæque Regi Juda non parebat: tùm quia etiam hæc *Judithæ* Hiſtoria contigit ſub *Manaſſe*, Rege Juda, captivo, aut ſub initium illius Regni, cùm adhùc vix ex ephebis eſſet egreſſus, ut potè duodennis tantùm, & adminiſtrando Regno impar. Mentio tamen fit in Hiſtoria *Juditæ* de Summo Sacerdote *Eliakino*, ſeu *Joakino*, quia, cùm ageretur de negotio Religionis, ipſe profectus eſt ad illos Iſraelitas, qui *Bethuliæ* urbem incolebant, & dominio *Manaſſis*, Regis Juda, non ſubdebantur, ut dejectos illorum animos ſpe arrigeret, atque ad ſtrenuam ejuſdem urbis ab *Holoferne*, exercitûs *Nabuchodonozoris*, Regis Aſſyriorum, Principe, obſeſſæ defenſionem animaret.

Secundò, aiunt, tempore *Manaſſis*, Regis Juda, nullum fuiſſe Summum Sacerdotem, dictum *Eliakin*, ſeu *Joakin*, ſicùt fidem facit Catalogus Summorum Sacerdotum, quem texuit *Joſephus*, Hebræus, in libris *Antiquitatum Judaicarum*. Sed reſpondeo ipſe, Summum Sacerdotem tempore *Manaſſis*, Regis Jùda, potuiſſe eſſe binomium, ac ſubindè Summum illum Sacerdotem, qui in Hiſtoria *Judithæ* appellatur *Eliakin*, ſeu *Joakin*, alio nomine in Catalogo Summorum Sacerdotum, quem texuit *Ioſephus*, deſignari. Prætèr quàm quòd cap. 18. lib. 4. Regum *Eliakin* inter primores Sacerdotes recenſetur, & *Iſaias* cap. 22. diſertam *Eliakin*, Summi Sacerdotis, men-

tionem facit his verbis: *Et erit in die illa, vocabo servum meum Eliacim, filium Helciæ, & induam illum tunicâ tuâ, & cingulo tuo confortabo illum, & potestatem tuam dabo in manus ejus, & erit quasi pater habitantibus Jerusalem, & domui Juda.* Quod certè apprimè *Eliakino*, seu *Joakino*, Summo Sacerdoti, sub quo contigit Historia *Judithæ*, convenit.

Tertiò, inquiunt illi Scriptores, *Judithæ* Historiam tempore *Manassis*, Regis Juda, non contigisse, quia, regnante *Manasse*, Israelitæ urbem *Bethuliam* non incolebant, quippè qui à *Salmanasare*, Assyriorum Rege, jam fuerant in Assyriam deportati anno sexto *Ezechiæ*, Regis Juda, patris *Manassis*. Sed urbs *Bethulia* id ætatis incolebatur à Cuthæis, & Babyloniis, qui à *Salmanasare*, Assyriorum Rege, fuerant hùc translati. Verùm, licèt ipse ultrò fatear, *Bethuliam* fuisse urbem Regni Israelitici extrà Regnum Juda, & decem Israelis Tribus à *Salmanazare*, Assyriorum Rege, in Assyriam anno sexto *Ezechiæ*, Regis Juda, captivas esse abductas, existimo tamen, aliquot Israelitas in patrio solo remansisse, plures non multò post captivitatem Assyriacam illùc esse reversos, qui plurimas è civitatibus, præsertìm eas, quæ in montanis sitæ erant, occuparunt. Immò, multi Israelitæ in urbe *Samaria*, & in aliis finitimis civitatibus, unà cum Cuthæis, & Babyloniis, quos illùc miserat *Salmanasar*, Assyriorum Rex, habitabant, & cum illis, Legem Mosaicam

faicam edoctis, verum Deum Israelis colebant. Quid igitur mirum, si Israelitæ, & Cuthæi, urbis *Bethuliæ* incolæ, cultum veri Dei, quem adorabant, contrà impetus *Holoefernis*, Principis militiæ *Nabuchodonozoris*, defendere volentes, huic Assyriorum militiæ Præfecto, urbem *Bethuliæ* obsidenti, & veram Religionem totis suis viribus exterminare molienti, strenuè animosèque restiterint.

Quartò, Historiam *Judithæ* non sub *Manasse*, Rege Juda, seu antè captivitatem Babylonicam, contigisse, sed dumtaxàt post reditum Judæorum ex eàdem captivitate Babylonica, probant nonnulli viri eruditi ex ea, in qua *Holofernes*, exercitûs Assyriorum Princeps, versabatur ignorantia rerum à Gente Israelitica gestarum. *Holofernes* quippè, ut legitur cap. 5. lib. *Judithæ*, postulavit ab *Achiore*, quænam esset Gens Israelitica? Quis illius Gentis Rex? quasi Gens Israelitica fuisset ei penitùs ignota. Quod sanè in tempora *Manassis*, Regis Juda, competere non potest, quia, regnante *Manasse*, Israelitarum natio probè nota erat Assyriis, ut potè qui illorum Regionem frequentèr invaserant, eosque sub *Salmanasare*, Assyriorum Rege, captivos in Assyriam abduxerant. His addunt viri eruditi responsionem *Achioris* dicentis *Holoferni*, Israelitas, Deo duce, ex Ægypto in Palæstinam esse translatos, sed, ob neglectum Dei sui cultum, sæpè à multis Nationibus fuisse profligatos, & captivos adductos; immò Templum

Hierosolymitanum (sicùt legitur in Versione Græca libri Judithæ) solo æquatum, ac penitùs dirutum fuisse; ipsos tandèm è sua dispersione fuisse nupèr reductos, & iterùm possidere Hierusalem, ubi sunt Sancta Sanctorum. Porrò, Iudæorum captivitas, in qua Templum Hierosolymitanum eversum ac dirutum fuit, alia esse non potest, quàm captivitas Babylonica. Desolatio quippè Templi & urbis Hierusalem contigit anno undecimo *Sedekiæ*, qui Regum Judæ fuit ultimus, & anno decimo nono *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, hoc est, anno undecimo post jam inchoatam captivitatem Babylonicam, quæ initium habuit anno undecimo *Joakimi*, Regis Juda, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis. Captivitas itaque illa, ex qua *Achior* ait *Holoferni*, Judæos esse reversos, alia esse non potest, quàm captivitas Babylonica, proindèque Historia *Judithæ* referri dumtaxàt potest ad reditum Judæorum è captivitate Babylonica. Hoc argumentum, quod primâ fronte videtur ad persuadendum efficax, potest tamen facilè solvi. At enim, licèt non inficias eam, *Holofernem*, Assyriorum Exercitûs Principem, plura, regnante *Manasse*, de Israelitis audire potuisse, verisimile tamen est, illum necdùm eorum statum penitùs penetrasse, donec ex *Achiore* cognovit illorum originem, Religionem, & veram illorum fortitudinis & constantiæ causam. Potuit autem *Achior* verè dicere *Holoferni*, Israelitas,

tas, Deum deserentes, sæpiùs in varias abductos fuisse captivitates, & ex illis ad patrium solum, tempore *Manassis*, Regis Juda, esse reversos. Pluriès siquidèm Israelitæ traditi fuerunt in manus Gentium, videlicèt Ægyptiorum, Moabitarum, Ammonitarum, sed ex illis captivitatibus jam tempore *Manassis*, Regis Juda, in patriam redierant. Ad id autem, quod dicitur, legi in Versione Græca libri *Judithæ*, *Achiorem* respondisse *Holoferni*, Templum Hierosolymitanum fuisse solo æquatum ac penitùs dirutum, dico cum viris Linguæ Græcæ peritis, vocem græcam id minimè significare, sed solùm innuere, Templum fuisse conculcatum, ac profanatum. Quod certè absque Templi destructione, victrices illæ nationes, à quibus Judæi, antè captivitatem Babylonicam, fuerunt identidèm debellati, atque subacti, factitarunt.

Ultimum argumentum, quod adducunt aliqui viri eruditi, ut probent, Historiam *Judithæ* non sub *Manasse*, Rege Juda, hoc est, antè captivitatem Babylonicam, sed sub *Xerxe*, Persarum Rege, seu post captivitatem Babylonicam, contigisse, petitur ex pace, quæ consecuta est facinus & victoriam *Judithæ*, & de qua dicitur cap. 17. v. 20. lib. *Judithæ*: *Mansit in domo viri sui annos centum quinque, & defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia.* Et vers. 30. *In omni autem spatio vitæ ejus non fuit, qui perturbaret Israel, & post mortem ejus annis multis.* Id au-

tem cadere non potest in tempora *Manassis*, Regis Juda. Supponamus etenim, *Juditham*, quando adiit *Holofernem*, natam fuisse annos circitèr viginti quinque (tunc enim juvenis erat, cùm *Vagao*, Eunuchus *Holofernis*, eam cap. 12. v. 12. libri *Judithæ* appellet *puellam.*) Subtrahamus itaque viginti quinque illos annos, quos *Juditha*, quandò adiit *Holofernem*, nata erat, supererunt anni vitæ *Judithæ* octoginta, per quos Israelitæ, seu Judæi, altissimâ pace perfrui debuerunt. Atqui tamen ex Sacra Scriptura constat, Israelitas tempore *Manassis*, Regis Juda, non fuisse per octoginta annos pace potitos. Nam Rex *Manasses* fuit ab Assyriis in captivitatem abductus, quæ certè Regis captivitas absquè aliqua pacis perturbatione accidere haud potuit. Præterea, ab illa captivitate Regis *Manassis* usquè ad Bellum Ægyptiacum, in quo *Josias*, Rex Juda, nepos *Manassis*, interremptus est, non interfluxerunt anni octoginta, sicùt constans est omnium Sacræ Chronologiæ peritorum sententia. Si igitur Historia *Judithæ* incidisset in tempora *Manassis*, Regis Juda, nullâ ratione dici posset, per totam *Judithæ* vitam, ac per multos annos post ejus obitum, neminem fuisse, qui perturbaret pacem Israelis, sicùt legitur in libro *Judithæ.* Hoc est ultimum argumentum illorum Scriptorum, qui Historiam *Judithæ* post captivitatem Babylonicam contigisse pertendunt. Sed, proclive est ostendere, Israelitas reverà potitos fuisse diuturnâ

illâ

illâ pace, de qua in libro *Juditha* habetur mentio, sivè Historia *Juditha*, contigerit sub initium *Manassis*, Regis Juda, sivè inciderit in tempora captivitatis ejusdem Regis *Manassis*. Enim verò, si Historia *Juditha* referatur ad initium Regni *Manassis*, comperietur, Israelitas, seu Judæos, tàm in vita *Juditha*, quàm post ipsius obitum, diuturnâ pace fuisse potitos. *Juditha* siquidèm annum ætatis suæ trigesimum attigerat, quandò sub initium Regni *Manassis* occidit *Holofernem*. *Manasses* autem regnavit annis quinquaginta quinque, *Amon* ejus filius, regnavit duobus annis, *Iosias*, filius *Amonis*, & nepos *Manassis*, regnavit annis triginta & uno, fuitque interfectus à *Necaone*, Rege Ægypti, in Bello Ægyptiaco. Si igitur computentur anni triginta, quos nata erat *Juditha*, quandò occidit *Holofernem*, insupèr anni quinquaginta quinque Regni *Manassis*, duo anni *Amonis*, & anni triginta & unus Regni *Iosiæ*, qui occisus est in Bello Ægyptiaco, compertum erit, ab ortu *Juditha* usquè ad istud Bellum Ægyptiacum effluxisse annos centum & decem octo profundæ pacis. Cùm igitur *Juditha* vixerit annis centum quinque, palàm consequitur, Israelitas, seu Judæos, toto tempore vitæ *Juditha*, & tredecim annis post ejus obitum, pace fuisse potitos. Nec huic paci obfuit captivitas *Manassis*, Regis Juda, quia hæc captivitas solam *Manassis* personam, non verò Reipublicæ Judaicæ statum respexisse videtur. *Manasses* quippè,
 Rex

Rex non in Bello, sed fraude & dolo ab Assyriis captus est, & non multò post liber dimissus, sicùt refert *Iosephus* lib. 10. Antiq. Jud. cap. 4. Quò fit, ut in captivitate Regis *Manassis* nullum extiterit Bellum, quod conturbarit pacem in Israel. Immò non desunt viri doctissimi, qui asserunt, pacem non fuisse perturbatam in Israele per Bellum *Ægyptiacum*, in quo *Iosias*, Rex Juda, fuit occisus, quia hoc Bellum *Ægyptiacum* non intrà Regnum Israelis, sed extrà Regnum fuit gestum, aiuntque, pacem in Israele fuisse dumtaxàt perturbatam anno undecimo *Ioakimi*, qui in Regno Juda fuit *Iosiæ* successor, quique unà cum primoribus Judæorum fuit à *Nabuchodonozore* in captivitatem Babylonicam abductus. Quâ semel admissâ doctissimorum Scripturæ Sacræ Interpretum sententiâ, erunt post obitum *Iudithæ*, anni pacis in Israele viginti novem, proindèque verum erit, quod scribit Auctor libri Judithæ: *In omni spatio vitæ ejus* (seu Judithæ) *non fuit qui perturbaret Israel, & post mortem ejus annis multis*. Quòd si malis Historiam *Iudithæ* referre ad *Manassis*, Regis Juda, captivitatem, quæ accidisse videtur anno decimo ipsius Regni, poteris itidèm supponere, *Iuditham* paulò adultiorem fuisse, seu annum trigesimum octavum ætatis attigisse; quandò adiit *Holofernem*, quâ ætate mulieres, quæ nullum filium genuerunt, juvenilem formam adhùc retinere solent, orisque venustatem. Quod in *Iuditha* eò faciliùs credi debet, quòd

quòd Deus, ut inquit Scriptura Sacra, singularem ei contulerit splendorem. Undè non mirum, si auctâ à Deo ipsius pulchritudine, *Juditha* vetulo militiæ Assyriorum Præfecto *Holoferni* placuerit. Hac autem factâ hypothesi de referenda Historia *Judithæ* ad captivitatem *Manassis*, Regis Juda, planum erit, pacem in Israele non fuisse perturbatam in Israele toto tempore vitæ *Judithæ*, & post ipsius obitum viguisse adhuc pacem in Israele per undecim annos, immò per viginti duos annos, si Bellum Ægyptiacum, ut volunt gravissimi Scriptores, non perturbaverit pacem in Israele, sed tantùm captivitas Babylonica, quæ, sicùt mox diximus, incidit in annum undecimum *Ioakimi*, Regis Juda. Sivè igitur Historia *Iudithæ* referatur ad initium Regni *Manassis*, sivè ad ejusdem Regis captivitatem, verè dici poterit, in omni spatio vitæ *Iudithæ*, & post ipsius obitum annis multis neminem fuisse, qui perturbaverit pacem in Israele, sicùt legitur in libro *Iudithæ* cap. ultimo v. 30.

D. Vix, ut candidè fatear, à risu temperare potui, dùm dixisti, *Iuditham*, annos triginta octo natam, *Holoferni*, vetulo militiæ Assyriorum Præfecto, formæ suæ decore & illecebris placuisse, quasi verò ei non placuisset, si vetulus non fuisset. Sed, ut optimè observasti, Deus auxit *Iudithæ* pulchritudinem, quâ jam vetulus *Holofernes* faciliùs captus est, & *Iudithæ* artibus delusus. Nunc, obsecro te, indica mihi Auctorem libri *Iudithæ*, & præci-

pua

pua describe illius Heroinæ gesta, quæ in prædicto libro narrantur.

M. Quisnam sit Auctor libri *Iudithæ*, incertum est. Nonnulli existimant, Auctorem istius libri esse *Eliakimum*, seu *Ioakimum*, cujus mentio fit in libro *Iudithæ*, quique, ut anteà observavimus, summum apud Judæos Pontificatum tenuit temporibus *Manassis*, Regis Juda. Sed mihi magis probatur conjectura illustrissimi Abrincensis Episcopi, qui existimat, librum *Iudithæ* fuisse scriptum temporibus captivitatis Babylonicæ ad leniendam hujus exilii ægritudinem, & ad spe arrigendos captivorum Judæorum animos; maximè cùm hic *Iudithæ* liber Chaldaicâ Linguâ, quæ Judæis, in captivitate Babylonica degentibus, familiaris erat, conscriptus fuerit, teste *S. Hieronymo*, qui latinè illum reddidit, sic tamen, ut fateatur, *se magis sensum è sensu, quàm ex verbo verbum transtulisse*. Ex Chaldaico etiam hujus libri *Iudithæ* Exemplari, Græca Versio expressa est à Judæis Hellenistis. Quod spectat præclara *Iudithæ* gesta, hic præcipua indigitabo juxtà ordinem, quo in libro *Iudithæ* describuntur. Et primò quidèm, præmittuntur in libro *Iudithæ*, superbia *Nabuchodonozoris*, Assyriorum Regis, qui, post reportatam insignem victoriam de *Arphaxad*, Medorum Rege, in Campo Magno *Ragau*, circà *Euphratem*, & *Tygrim*, adeò intumuit, elatus rebus secundis, ut de toto Orbe suæ ditioni subjiciendo consilium inierit, validissimi

illius

illius exercitûs sub *Holoferne* progressus; Syriæ, Mesopotamiæ, Lybiæ, Ciliciæ, Apameæ, ac Idumeæ expugnatio, Provinciarum & Urbium deditio, munitarum destructio, Israelitarum timor, illorum tamen ad *Holoferni* resistendum fusæ ad Deum preces, indictaque jejunia. Deindè, Auctor libri *Iuditha* describit obsidionem, quâ *Holofernes* cum ingenti Assyriorum exercitu urbem *Bethuliæ* cinxit, & felicem ejusdem civitatis liberationem, promovente *Iudithâ*, quæ Principes, animum jam despondentes, objurgavit, vacillantes erexit, Israelitas, qui in urbe Bethuliæ obsessi intempestivæ deditionis terminum ad quinque dies præfixerant, ad patientiam, ad spem proximæ liberationis, ad opis divinæ implorationem induxit, &, post fusas ad Deum ardentissimas preces, ac spe in Deum, pudicitiæ ipsius custodem, animata, cuneo hostium se dedit, castra *Holofernis* intrepida adiit, qui ubi illam vidit magnificè ornatam, ejus amore captus est, inciditque in laqueos, ex quibus sese extricare haud potuit. *Iuditha* quippè ex hilaritate *Holofernis* opportunam nacta occasionem perficiendi sanctum, quod inierat, Bethuliam liberandi consilium, huic militiæ Assyriorum Præfecto, nimiâ compotatione sopito, & altùm stertenti, caput exerto gladio abscidit, & in urbem Bethuliæ ovans, & per medias hostium acies intemerata procedens, reversa est. Tunc de muro Bethuliæ suspenso *Holofernis* capite, totus Assy-

riorum

riorum Exercitus, timore panico perculsus, tumultuariam arripuit fugam, & à Judæis undique concurrentibus & insequentibus cæsus ac profligatus est. Post hæc, *Iuditha* pro tàm celebri victoriâ Epinicium Deo cecinit, à Summo Pontifice propriis spoliis *Holofernis* condecorata est, & laudata ab universo populo, præ ingenti gaudio acclamante: *Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri.* Hæc sunt in summa præcipua *Iudithæ* gesta, quæ narrat Auctor libri, qui sanctissimæ illius Heroinæ nomine insignitur.

D. Quam auctoritatem in Ecclesia Catholica obtinet liber *Iudithæ*?

M. Sacram ac divinam obtinet auctoritatem. Ecclesia siquidèm Catholica, in Concilio Generali Tridentino congregata, librum *Iudithæ* in Sacrorum Librorum Canone, Sessione IV. percensuit, secuta veterem traditionem, quam confirmarunt Concilium Carthaginense III. Summi Pontifices, *Innocentius I.* in Epistola ad *Exuperium*, Episcopum Tolosanum, & *Gelasius I.* in Concilio lxx. Episcoporum celebrato Romæ anno 494. quibus suffragatur *S. Augustinus* lib. 2. *De Doctrina Christiana* cap. 8. *Iuditham* etiam, tanquàm incomparabilem Heroinam, plurimis laudibus efferunt sancti Patres, quos intèr censentur *S. Clemens*, Romanus Pontifex in sua Epistola 1. ad Corinthios, *S. Clemens Alexandrinus* lib. 4. *Stromatum*, *Origenes* Hom. 19. in Joannem, *S. Ambrosius* lib. 3. *De Officiis* cap. 13. & in libro

libro *De Viduis*: & alii. Ex quibus non solùm refellitur *Hugo Grotius*, qui,ut superiùs observavimus, totum quod libro *Iuditha* narratur, meram parabolam esse docet, verùm etiam confutantur Hæretici, qui librum *Iudithæ*, tanquàm Canonicum non recipiunt. Fateor tamen, librum *Iudithæ* non fuisse temporibus *S. Hieronymi* (sicùt testatur S. ille Doctor Præfatione in libros *Salomonis*, & Præfatione in librum *Iudithæ*, adhùc ab universali Ecclesia in Canonem Sacrorum Librorum adscriptum, neque extare in antiquis Sacrorum Librorum Catalogis, quos texuerunt *Melito*, *Origenes*, *S. Athanasius*, in Epistola Festali, *S. Hilarius*, *S. Gregorius Nazianzenus*, *S. Cyrillus Hierosolymitanus*, & Concilium Laodicenum. Sed indè concludi dumtaxàt potest, librum *Iudithæ* non esse *Protocanonicum*, sed tantummodò *Deuterocanonicum*, sicùt superiùs ostendi de libro *Tobiæ*. Fateor etiam, librum *Iudithæ* non esse repositum in Sacro Hebræorum Canone, quem *Esdras* post solutam captivitatem Babylonicam condidit. Sed id cum illustrissimo *Daniele Huetio*, Abrincensi Episcopo, contigisse puto, quia eo tempore, quo ab *Esdra* conditus est Sacrorum Librorum Canon, res judaicæ in tantis erant positæ angustiis, utpotè Hierosolymorum urbe necdùm mænibus cinctâ, & urgentibus undique hostibus, ut *Esdras* habere haud potuerit omnes popularium suorum Scriptiones, quæ in Sacrorum Librorum Canonem recipi merebantur.

tur. Quò factum est, ut libri *Tobiæ*, *Iudithæ*, & nonnulli alii, qui in hoc Canone Esdrino non fuerant repositi, in eum posteà ab Hebræis non fuerint admissi, quia fas ac licitum sibi non putarunt Hebræi aliquem librum adscribere Canoni, postquàm *Esdras* Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canonem clausisset atque obsignasset. Hæc est etiam omni procul dubio ratio, cur *Iosephus*, Hebræus, nullam in suis Antiquitatibus Judaicis de Historia *Iudithæ* mentionem fecerit. Sibi etenim in describendis Antiquitatibus Judaicis *Iosephus* proposuerat, ea tantùm litteris mandare, quæ in libris Canonicis Hebræorum habebantur, sicùt ipsemet profitetur in Proœmio totius Operis, & cap. 11. lib. 10. Cùm igitur liber *Iudithæ* in Canonem Hebræorum, proptèr rationem, mox à me adductam, non esset receptus, nec Hebraicè, sed Chaldaicè esset scriptus; mirum nemini videri debet, quòd de *Iudithæ* Historia *Iosephus*, Hebræus, nullam prorsùs in conscribendis Antiquitatibus Judaicis mentionem fecerit. Sed hìc finem nostro imponamus Colloquio, cùmque fervere jamjam incipiant æstivi calores, quieti indulgeamus usquè ad proximum nostrum Colloquium, quod, sacro propitio Numine, die Jovis habituri sumus, & in quo de Vitis Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, hoc est, antè captivitatem Babylonicam, vixerunt, necnon de his, quæ fuderunt, Oraculis, quæque in Jesu Christo, Servatore nostro,

tro, perfectissimè fuerunt adimpleta, sermonem instituemus. Tu fac, ut imparatus non accedas.

COLLOQUIUM TERTIUM,

In quo describuntur Vitæ Prophetarum, qui *in quinta Mundi Ætate, seu antè Captivitatem Babylonicam, vixerunt, & sub Regibus Judæ, & Israelis plura fuderunt Oracula, quæ in Jesu Christo, vero Messia, clarissimo exitu fuerunt adimpleta.*

D. PRiusquàm ad describendas Vitas Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, id est, antè captivitatem Babylonicam, vixerunt, te accingas, generalem rerum, quæ spectant conditionem & dotes Prophetarum, in antecessum habere maximè peroptarem. Expone igitur primò, quid sibi velit istud Prophetæ nomen?

M. Hi, quos vocamus Prophetas, Hebraicè *Nabi*, appellabantur olim *Videntes*, Hebraicè *Roe*, sicùt testatur sacer Auctor lib. 1. Regum cap. 9. v. 9. his verbis: *Olim in Israel sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum: Venite, & eamus ad videntem* (hebraice Roe) *Qui enim Propheta dicitur hodiè, vocabatur olim videns*, (Hebraicè Roe) Pro-

Prophetæ autem ii soli, propriè loquendo, dicuntur, qui nomine & auctoritate Dei loquuntur, & quibus Spiritus Sanctus speciali inspiratione notitiam rerum futurarum revelat, ut eas hominibus, ad illorum solatium & instructionem annuncient. Quò fit, ut non omnis divina revelatio dicenda sit Prophetia, nec singuli illi, quibus divinæ factæ sunt revelationes, Prophetarum loco haberi debeant, alioquin Reges *Pharao*, *Balthazar*, & *Nabuchodonozor*, quibus factæ sunt de his, quæ eventura illis erant, revelationes, Prophetæ essent appellandi, quod certè nemo dixerit. Verus itaque Propheta *nihil aliud est*, inquit *S. Augustinus* quæst. 19. in Exodum, *nisi annunciator verborum Dei hominibus, qui Deum vel non possunt, vel non merentur audire.* Prophetiam intèr dona Spiritûs Sancti reponit Apostolus *Paulus* in Epist. 1. ad Corinth. cap. 12. v. 10. & cap. 14. v. 23. & 24. ejusdem Epistolæ Prophetiam præfert dono Linguarum dicens: *Si ergò conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes Linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles, nonne dicent, quod insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus; occulta cordis ejus manifesta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuncians, quod verè Deus in vobis sit.* Et v. 29. 30. & 31. ait: *Prophetæ autem duo, aut tres, dicant, & cæteri dijudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior*

prior taceat. Poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare, ut omnes diſcant, & omnes exhortentur. Quibus poſtremis Apoſtoli *Pauli* verbis patet, hùc potiſſimùm veram tendere Prophetiam, ut ſoletur fideles, eoſque doctrinâ & adhortatione inducat ad ea credenda, & certiſſimè expectanda, quæ ſacer Vates, afflatus Spiritu Sancto, futura prædicit. Indè inferas velim, Prophetiam, propriè loquendo, eſſe tantùm de futuro, quia, ut optimè ait *S. Gregorius M.* Homiliâ 1. in Ezechielem: *In duobus temporibus Prophetia ethymologiam perdit, quia cùm ideò Prophetia dicta ſit, quòd futura prædicat, quandò de præterito aut præſenti loquitur, rationem ſui nominis amittit.*

D. Poſſuntne certi aſſignari characteres, ſeu manifeſtæ notæ ac teſſeræ, quibus verus Propheta à falſo ſecernatur?

M. Plures Scriptura Sacra præſcribit Regulas, quibus verus Propheta poteſt à Pſeudo-Propheta diſcerni. Prima Regula legitur cap. 13. v. 1. & ſeq. lib. *Deuteronomii*, his verbis concepta: *Si ſurrexerit in medio tui Propheta, aut qui ſomnium ſe vidiſſe dicat, & prædixerit ſignum atque portentum, & evenerit, quod locutus eſt, & dixerit tibi: Eamus, & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſerviamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut ſomniatoris.* Sicùt igitur, quicumque in Veteri Lege aliquid contrà divina Moſaicæ Legis Præcepta prædixiſſet, non audiebatur, ſed tanquàm falſus Propheta rejiciebatur, ta-

metsi id casu evenisset, quod locutus fuisset; ita in Nova Lege, si quis doceat, aut spargat in vulgus prædictiones, quæ sint contrà Legem Evangelicam, seu Doctrinam Christi, is, ceu impostor & falsus Propheta, repudiari debet, nullâ habitâ ratione fortuiti eventûs, si quem haberent prædictiones ab ipso factæ. Alteram regulam ad internoscendum verum Prophetam à falso tradit Scriptura Sacra c. 18. v. 21. & seq. lib. *Deuteron.* & hæc est: *Si tacitâ cogitatione responderis: Quomodò possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus? Hoc habebis signum: Quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui Propheta confinxit, & idcircò non timebis eum.* Quidquid enim Deus futurum prædicit, suum infallibilitèr consequitur eventum, ac subindè qui nomine Dei aliquid futurum prædicit, quod suo frustratur eventu, verus Propheta esse non potest. Ab hac tamen regula excipi debent Prophetiæ, quæ non sunt absolutæ, sed comminatoriæ dumtaxàt & conditionatæ, quæ videlicèt aliquam conditionem aut expressam, aut tacitam, & subintellectam, important, quæque proferuntur à Prophetis juxtà Leges divinæ justitiæ, attentis præsentibus circumstantiis, & hominum demeritis: quibus postea commutatis, Deus avertit quod prædictum fuerat. Exempli Gr. Quandò Propheta *Jonas*, missus à Deo ad Ninivitas, dixit eis: *Adhùc quadraginta dies, & Ninive subvertetur,*

tetur; quandò etiam Propheta *Isaias*, sicùt legitur l. 4. Regum c. 20. ait *Ezechiæ*, Regi Juda, lethali morbo in lecto decumbenti: *Morieris & non vives*; quamvis neutrum horum evenerit, falsa tamen non prædixerunt illi Prophetæ, quia illorum Prophetiæ non erant absolutæ, sed comminatoriæ tantùm & conditionatæ, pendentes à præsentibus circumstantiis gravissimi morbi Regis *Ezechiæ*, & à demeritis Ninivitarum, quibus circumstantiis & demeritis deindè commutatis, avertit Deus quod ab illis Prophetis fuerat prædictum. Sic in istis Prophetiis comminatoriis facturum se disertè testatur Deus c. 18. v. 7. & seq. Prophetæ *Jeremiæ*, dicens: *Repentè loquar adversùm Gentem, & adversùs Regnum, ut eradicem, & destruam, & disperdam illud. Si pænitentiam egerit Gens illa à malo suo, quod locutus sum adversùs eam, agam & ego pænitentiam supèr malo, quod cogitavi, ut facerem ei.* Quod contigit in Ninivitis, qui ad prædicationem Prophetæ *Jonæ* pænitentiam egerunt. Tertia regula, cujus beneficio verus Propheta à falso dignosci potest, hæc est: *quicumque nomine Dei vaticinantur, & tamen serviunt passionibus suis, avaritiæ, adulationi, libidini &c. Hi sunt falsi Prophetæ, qui, sicùt ait Propheta Ezechiel, prophetant de corde suo, & consuunt pulvillos cubitis hominum*, similes illis Pseudo-Prophetis, qui, teste Prophetâ *Michæâ* cap. 3. *comederunt carnem populi, pellem eorum desupèr excoriarunt, qui in pecunia divinant, qui mordent dentibus suis, prædicant*

pacem, & si quis non dederit in ore eorum quidpiam, sanctificant super eum prælium, id est, indicunt ei prælium. Hos falsos Prophetas cognoscendi modum docet nos Christus Dominus, dicens: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Quarta regula, per quam verus Propheta secernitur à falso, hæc est: *Quicumque nomine Dei vaticinantur, seque à Deo missos probant virtute miraculorum ac signorum, hi sunt veri Prophetæ. Hi verò, qui se missos esse à Deo nullis miraculis ac signis comprobare possunt, haberi debent tanquàm falsi Prophetæ*, de quibus Dominus apud *Jeremiam* Prophetam cap. 14. v. 14. ait: *Et dixit Dominus ad me: falsò Prophetæ vaticinantur in nomine meo, non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos; visionem mendacem, & divinationem, & fraudulentiam, & seductionem cordis sui prophetant vobis.* Postrema regula, quâ veri Prophetæ secernuntur à falsis, ista est: *Hi veri censendi sunt Prophetæ, quos in Veteri Lege universus Populus Judaicus habuit, excepit, & coluit; quibus Deus, & Prophetæ testimonium perhibuerunt, quorum Oracula Christus Dominus ejusque Apostoli laudarunt, confirmarunt, & quorum Libros Propheticos tàm vetus Synagoga, quàm Catholica Christi Ecclesia Sacrorum Librorum Canoni accensuerunt.* Ope istarum, quas hactenùs tradidi, regularum, facilè intelliges, hos Prophetas, quorum præclara gesta in præsenti Colloquio compendiosè descripturus sum, quique antè captivitatem Babyloni-

cam Vaticinia fuderunt, veros fuisse Prophetas, ac subindè dignos, quibus indubitatam fidem præbeamus.

D. Quomodò Deus certam futurorum notitiam Prophetis inspirare seu revelare solet?

M. Bifariàm solet Deus inspirare, seu revelare Prophetis certam quarumdam veritatum, & rerum futurarum notitiam, videlicèt, mediatè, & immediatè. Revelatio mediata fit per Angelos, quorum ministerio utitur Deus. Revelatio immediata fit à Deo, & est duplex, una exterior, altera interior. Revelatio immediata exterior declaratur per vocem externam, quâ Propheta docetur, quid dicere, agere, vaticinarive debeat. Revelatio immediata interior fit quandòque in somniis per repræsentationem, seu per imagines objectorum; quandòque in extasi, in qua Propheta, à suis sensibus alienatus, extrà se rapitur, sivè, ut inquit Scriptura Sacra, *irruit in eum Spiritus Sanctus*, qui illum ad loquendum & scribendum impellit. Deniquè, fit aliquandò immediata revelatio interior, dùm Propheta expergefactus sedatæ mentis est, sui juris, & tranquillè utens suorum sensuum exercitio, ea loquitur, vel litteris mandat, quæ, afflante Spiritu Sancto, ei inspirantur, ac revelantur. Hinc facilè reddi potest ratio, cur in libris Prophetarum interdùm Vaticinia, disturbato ordine rerum, referantur, nec disponantur juxtà rationem temporum. Hæc quippè confusio indè orta est, quia solenne est Prophetis,

divino impulsis motu, & sacro furore correptis, non rationis humanæ dictata sequi, aut accuratam rationem temporum texere, sed potiùs, prout cælestis se dat spiritus, dissipato & indigesto ordine divina fundere Oracula. Quæ confusio tantùm abest, ut divinæ Librorum Propheticorum auctoritati quidquam detrahat, ut potiùs probet, illos libros non esse humanæ mentis opus, res concinnè, consertè, & contextè singulas explicantis, & rationum cohærentiam sequentis, sed esse conscriptos ab hominibus, afflatu cælesti instinctis, ac res futuras, sibi à Deo revelatas, per intercisa & salebrosa promentibus Oracula. Advertere tamen debes, veros Prophetas non eo pacto moveri à Spiritu Sancto, quo Energumeni ab immundis spiritibus impelluntur; vel quo olim Vates Ethnici, & Pythonissæ in rabiem agebantur; vel quo Pseudo-Prophetæ, Montanistarum, sicùt observant *S. Epiphanius* in *Hæresi Montanistarum*, & *S. Hieronymus*, Præfatione in Comment. in Prophetam *Nahum*, furore & insaniâ correpti, quidquid veniebat in buccam temerè effutiebant, quos nonnulli apud Hæreticos nostri temporis fanatici, violentis motibus se agitantes, imitari solent; sed Spiritum Sanctum sic sacros Prophetas incitasse, ut mente semper sanâ, & liberi arbitrii usu fruerentur, seque eorum genio, & spiritui accommodasse, ne ipsorum conatus, labor, & industria inutilis esset. Undè, quia varius erat sacrorum

Pro-

Prophetarum genius, varius itidèm est illorum in scribendo stylus, in aliis quidèm elegans, sicùt in Propheta *Isaia*, qui erat ex illustri prosapia oriundus, & in Aula Regia versatus; in aliis verò humilis & simplex, sicùt in Propheta *Amos*, qui erat pastor ovium; non secùs ac flatus uno ore emissus, pro varia calamorum dispositione, varios sonos edit è fistula.

D. Tenemurne credere, Prophetas Veteris Testamenti sacra fudisse Oracula, quæ verè, & propriè pertineant ad Jesum Christum, promissum à Deo Messiam, & totius humani generis Redemptorem?

M. Id certè citrà ullam animi dubitationem credere debemus. Primò, quia Apostolus *Paulus* cap. 26. Act. Apost. affirmat, omnia, quæ de Christi Domini Adventu, Morte, Resurrectione, & Doctrina prædicabat, fuisse jam à Prophetis prædicta; *Nihil extrà dicens, quam ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse & Moyses*. Prætereà, eodem argumento, ex vaticiniis Prophetarum Veteris Testament petito, usi sunt antiqui Patres ad probandum contrà Ethnicos vera esse, quæ de Jesu Christo, Servatore nostro, credimus. Sic enim *Athenagoras* in Legatione pro Christianis ait: *Eorum, quæ novimus, & credimus, habemus Prophetas testes. Origenes* lib. 2. contrà *Celsum*, Ethnicum, *validissimam demonstrationem* vocat argumentationem, ductam ex Prophetarum prædictionibus. *S. Cyprianus* adversùs

Judæos in Præfatione ad *Quirinum*, ait: *Prædictiones Prophetarum valere ad prima fidei lineamenta formanda. S. Augustinus* Tractatu 35. in *Joannem*, hæc habet: *Quid est Christus? dicit Paganus; cui nos respondemus: Quem prædixerunt Prophetæ.* Et cap. 2. lib. 13. contrà *Faustum*, Hæreticum Manichæum, hæc scribit: *Dicere non esse aptam Gentibus Hebræorum Prophetiam, ut credant in Christum, quùm videamus omnes Gentes per Hebræam Prophetiam credere in Christum, ridicula insania est.* Et sanè, omnia, quæ Prophetæ de venturi Messiæ Ortu, Vitâ, Doctrinâ, Miraculis, Morte, Resurrectione &c. prædixerunt, ita in Jesu Christo fuisse adimpleta demonstravi in Tractatu, quem edidi *De Vita, Mysteriis, & Annis Jesu Christi*, ut in tanta luce, atque in hoc Vaticiniorum eventu, nunc omnium oculis perspicuo, atque coruscante Sole meridiano clariori, nullus, nisi planè obduratus, aut occæcatus Judæus, cæcutire, aut caligare possit. Hinc duplex error rejici debet. Primus est Gentilium, qui dictitant, hæc Prophetarum Vaticinia fuisse datâ operâ à Christianis conficta ac procusa. Sed hic error refellitur primò, quia ipsimet Judæi, jurati Christianorum hostes, palàm profitentur, hæc Prophetarum Vaticinia esse antiquissima, nec unquàm à Christianis excogita, quamvis Judæi, ne fateri cogantur, Jesum Christum esse verum Messiam, nihil non moliantur, ut iisdem Prophetarum Vaticiniis,

quæ

quæ antiquissima ac divina esse agnoscunt, tenebras offundant, eaque, vanis & violentis adhibitis interpretationibus, eludant. Secundò, Evangelistæ in describenda Historia Jesu Christi, & Apostoli, disputantes contrà Judæos, multa laudarunt Prophetarum Oracula ad probandum Jesum Christum esse verum Messiam, ab ipsis prænuntiatum, nec tamen Iudæi (quorum magni intererat reclamare) unquàm Evangelistis, & Apostolis exprobrarunt, aut vitio verterunt, hæc, quibus utebantur, Prophetarum Oracula esse supposititia, & de industria ab illis conficta. Tertiò, Evangelistas, & Apostolos à sacrilega illa nectenda fraude fuisse penitùs alienos, apertè demonstrant, eorum in moribus, in perpetuo vitæ tenore, in modo scribendi candor ac simplicitas, ad illorum prædicationem quasi repentina totius Mundi ad Christum conversio, morum turpissimorum commutatio, Idololatriæ extirpatio, Christianæ Religionis propagatio, Judæorum ruina, atque exterminium; deniquè, ingens miraculorum, quæ patrarunt, multitudo, pauperies, exilia, ac dirissima, quæ in probrosa morte passi sunt, tormenta, hæc, inquam, & alia id genus argumenta, quæ latè exposui in prima Dissertatione prolusoria ad *Tractatum De Mysteriis & Annis Christi*, quem Romæ anno MDCCXXIV. secundis curis adornavi, veritatem & antiquitatem conciliant his Prophetarum Oraculis, quibus usi sunt Evangelistæ & Apostoli ad probandum

Jesum

Jesum Christum esse verum Messiam in Lege promissum, & à Prophetis longè antè prædictum. In alterum errorem circà Vaticinia Prophetarum impegit *Hugo Grotius*, qui in Sacrarum Scripturarum interpretatione ingenio suo plus æquo indulgens, ausus est asserere, Prophetias duplicem involvere sensum, primarium scilicèt, & secundarium. Quâ positâ distinctione, ait, primarium & proprium Prophetarum sensum ad Historias hujus temporis, quo à Prophetis mandabantur litteris, esse referendum; secundarium verò sensum, seu remotum, mysticum, & allegoricum, ad Christum, Servatorem nostrum, dumtaxàt pertinere. Ex quo infert *Grotius*, Prophetias ad Fidem Christianam adstruendam infirmas esse & invalidas, nihilque ad jacienda Fidei fundamenta juvare, sivè, ut ipsemet loquitur: *Non in vim argumenti propriè adhiberi, sed ad illustrandam atque confirmandam rem jam creditam.* Sed hæc temeraria, & inaudita *Grotii* sententia jure merito ab omnibus Theologis exploditur, quia vim apertam facit nativo & germano Prophetarum sensui, quem ad Jesum Christum, verum Messiam, rectà collimare, & in ipso fuisse reverà completum, tàm certò liquet, ut hi, qui huic veritati refragantur, tanquàm cæci in meridie palpare videantur. At enim, ut obitèr dicam, in libris Prophetarum Veteris Testamenti clarè prædicitur adventus Messiæ, qui ex stirpe *Abrahami*, *Isaaci*, & *Jacobi*, ex Tribu *Juda*, & ex

familia

familia *Davidis*, Regis, proditurus est, eo tempore, quo à Tribu Juda, seu à tota Natione Judaica, Regnum deficere debebat, post finem quatuor Monarchiarum, quas Propheta *Daniel* in somnio *Nabuchodonozoris* exposuit, post septuaginta Hebdomades, ab eodem *Daniele* designatas. Adduntur insupèr hujus adventûs Messiæ impleti temporis notæ toto orbe conspicuæ, nimirùm pacis ubique terrarum regnaturæ felicitas, cessatio Sacrificiorum Veteris Legis, Judæorum rejectio ac dissipatio, Gentium vocatio &c. Describuntur etiam minutatìm circumstantiæ loci nativitatis Messiæ in Bethleem, educationis in Nazareth, Prædicationis, Vitæ, Doctrinæ, Miraculorum, Mortis, Resurrectionis, Ascensûs in Cælum &c. Hæc sunt divina Promissa, & Oracula, quæ de venturo Messia extant in libris Prophetarum Veteris Legis, quorum verum & proprium sensum ad Jesum Christum pertinuisse, & in eo exitum suum habuisse, luculentissimè produnt novi fœderis libri, à quatuor Evangelistis & ab Apostolis conscripti. Addo etiam, hanc temerariam *Grotii* sententiam rectâ fronte opponi sanctis Patribus, quos mox laudavi, quique *validissimam Demonstrationem* vocant argumentationem ductam ex prædictionibus Prophetarum. Quod certè dici haud posset, si primarius, seu nativus ac genuinus Prophetiarum sensus (sicùt falsò pertendit *Hugo Grotius*) ad Christum Dominum non referretur.

D.

D. Hæc sat superque sufficit mihi generalis, quam hactenùs tradidisti, notitia circà nomen, inspirationem, auctoritatem Prophetarum Veteris Legis, & Oraculorum, quæ fuderunt, verum, & genuinum sensum. Jam etiam memoriâ teneo omnes, quas præfixisti, regulas ad discernendos veros Prophetas à falsis. Nunc arrectis auribus audiam res, quas præclarè gesserunt Prophetæ, qui in quinta Mundi Ætate, seu antè captivitatem Babylonicam, in Gente Judaica claruerunt.

M. Sexdecim sunt Prophetæ, qui suas Prophetias litteris prodiderunt, quorum quatuor dicuntur *Prophetæ Majores*, videlicèt *Isaias*, *Hieremias*, *Ezechiel*, & *Daniel*. Alii verò vocantur *Prophetæ Minores*, & sunt *Osee*, *Joel*, *Amosus*, *Abdias*, *Jonas*, *Michæas*, *Nahum*, *Habacuc*, *Sophonias*, *Aggæus*, *Zacharias*, & *Malachias*, Intèr Prophetas Majores, unus est, videlicèt *Daniel*, qui vaticinatus est durante captivitate Babylonica, hoc est, jam decurrente sextâ Mundi Ætate, de quo subinde Prophetâ opportuniùs suo loco, seu in Colloquiis nostris in sextam Mundi Ætatem differemus. Similitèr intèr duodecim Prophetas Minores, tres sunt, nimirùm *Aggæus*, *Zacharias*, & *Malachias*, qui post captivitatem Babylonicam, seu in sexta Mundi Ætate, Prophetarum munia obierunt, & quorum præclarè gesta & vaticinia in nostris itidèm Colloquiis in sextam Mundi Ætatem commodiùs referemus. In isto itaque Colloquio

quio texemus brevitèr Historiam Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate sub Regibus Juda Libros Propheticos conscripserunt, & Oracula, quibus prædixerunt adventum Messiæ, seu Christi Domini, indicabimus. Deindè, Prophetarum *Eliæ*, & *Elizæi*, qui in eâdem quinta Mundi Ætate sub Regibus Israelis floruerunt, illustriora Acta, Miracula, & Vaticinia, quæ in libris Regum descripta leguntur, summatìm perstringemus.

D. Incipiamus, si placet, à Prophetis Majoribus, qui sub Regibus Juda insigni res futuras prædicendi dono fuerunt illustres.

M. Principem intèr Prophetas Majores locum Scriptura Sacra tribuit *Isaiæ*, qui initio suæ Prophetiæ filium *Amos* se dicit, non quidèm illius, qui intèr Prophetas Minores ordine tertius est, sicùt perperàm sibi persuasit *Pseudo-Epiphanius* in libro *De Vitis Prophetarum*, sed fuit filius *Amosi*, quem *Amasiæ*, seu *Azariæ*, Regis Juda, fratrem fuisse veteres Scriptores tradunt. Nobilitate generis conspicuus *Isaias*, ut potè è Regia stirpe ortus, cæteris Prophetis eloquentiâ antecelluit. *De Isaia* (inquit *S. Hieronymus* in Præfatione ad *Paulam*, & *Eustochium*) *sciendum, quod in sermone suo disertus sit, quippè ut vir nobilis, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admixtum.* Vaticinatus est *Isaias* sub quatuor Regibus Iuda, scilicèt *Ozia*, *Joathan*, *Achaz*, & *Ezechia*. Prædixit Regi *Achaz* liberationem Hierosolymorum urbis, quæ à *Rasin*, Rege Syriæ, &

Phacee,

Phacee, Rege Israelis, obsidebatur, eidemque Regi futuræ hujus liberationis signum dedit virginem parituram. Quo Vaticinio *Isaiam* prædixisse ortum Christi Domini, qui è Virgine *Maria* nasciturus erat, multis argumentis evicimus in Paragrapho secundo Dissertationis primæ *Tractatus*, quem edidimus, *De Mysteriis*, & *annis Christi Servatoris nostri*, ibidèmque sinistras, & detortas interpretationes, quibus perfidi Judæi hoc *Isaiæ* de Virgine pariturâ Vaticinium obscurare moliuntur, exsufflavimus. Piissimo *Ezechiæ*, Regi Juda, auxilium à Deo contrà Assyrios spopondit & impetravit Propheta *Isaias*, eique lethali morbo decumbenti prorogationem vitæ & Regni in decimum quintum annum, nec non liberationem de manu Assyriorum prædixit, signo etiam dato, mirabili scilicèt solaris umbræ reductione, & solis ipsius retrocessione, Quo insigni miraculo (ut docent sancti Patres *Gregorius Nazianzenus* Oratione 19. *S. Hieronymus* Commentario in caput 38. *Isaiæ*, *S. Augustinus* lib. 21. *De Civitate Dei cap.* 8. & *Theodoretus* quæstione 52. in librum quartum Regum) omnes cælestes orbes unà cum Sole retroacti, horæque plurimæ, nocti detractæ, diei additæ sunt. Prædixit insupèr *Isaias* finem Regnorum Israelis, & Syriæ; excidium urbis *Damasci*, ingentem ac truculentam Babyloniorum vastationem, faciendam à Medis; clades Ægyptiis, & Æthyopibus inferendas; captivitatem decem Tribuum Israelis, quas

in

in Assyriam deportavit *Salmanasar*, Rex Assyriorum. Judæorum scelera vehementèr redarguit Propheta *Isaias*, eisque prædixit futuram eorum tùm captivitatem Babylonicam per *Nabuchodonozorem*, Babyloniorum Regem; tùm captivitatem Romanam per *Titum*, Romanorum Imperatorem. Eos tamen consolatur, certâ spe datâ de restituenda ipsis libertate per *Cyrum*, Persarum Regem, de quo nominatìm, & de ejus victoriis, atque Imperio multa vaticinatus est *Isaias*, longè antequâm Rex *Cyrus* nasceretur. Sed nullus intèr Prophetas clariùs ac distinctiùs Ortum, Vitam, Miracula, & Passionem Christi, veri Messiæ, prædixit, quàm Propheta *Isaias*, *cujus omnis cura* (ut inquit *S. Hieronymus* in Præfatione ad *Paulam*, & *Eustochium*) *de Vocatione Gentium, & adventu Christi est, ut non tùm Propheta dicendus sit, quàm Evangelista. Ita enim universa Christi, Ecclesiæque Mysteria ad liquidum prosecutus est, ut non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere.* His gemina habet *Theodoretus* in *Prologo Commentariorum*, ubi istud de Propheta *Isaia* profert judicium : " Divini quidèm omnes " Prophetæ, non ea solùm prænuntiarunt, quæ " Israeli eventura erant, sed de Gentium etiam " salute vaticinati sunt, & Domini adventum " præmonstrarunt. Omnium verò maximè di- " vinissimo Esaiæ vaticinatio credita est. Nam " apertè omnia prædicit, & prognatam ex A- " braham, & David Benedictionem, & Salva- "
toris "

„ toris Nativitatem ex Virgine, & patrata „ omnium generum miracula, fontesque cu„ rationum; & Judæorum invidiam atque ra„ biem, & Passionem, & Mortem, & Resur„ rectionem ex mortuis, & Ascensionem in „ Cælos, & Apostolorum delectum, & salu„ tem omnium Gentium. Non me latet, Judæos, ut his vaticiniis, quæ Propheta *Isaias* fudit de Christo Domino, Servatore nostro, tenebras offundere possint, tortuosos, & inexplicabiles quærere anfractus, eisque violentas adhibere interpretationes; sed quia in Tractatu, quem lucubravi *De Mysteriis & Annis Christi*, latè ostendi, quàm futiles sint Judæorum interpretationes, omnemque ad vana illorum effugia aditum præclusi, plura hìc non dicam, ne actum agere videar, tibique iteratis repetitionibus fastidium ingeram. Præter hunc, quem habemus, Vaticiniorum *Isaiæ* librum, alia ab eodem Propheta fuisse scripta Opera constat ex capite 36. lib. 2. Paralipomenon, ubi res gestas *Oziæ*, Regis Juda, ab illo litteris mandatas esse narratur. Verùm, hæc Regis *Oziæ* Historia, quam Propheta *Isaias* peculiari libro, à sua Prophetia distincto, conscripsit, injuriâ temporum excidit, plurima tamen vaticinia, quæ sub *Ozia*, Rege, edidit *Isaias*, extant in eo, quem nunc habemus, ejusdem Prophetæ vaticiniorum libro, suntque prioribus quinque capitibus inserta. Deniquè, *Isaias* ab impio *Manasse*, Rege Juda, cujus impietatem libero ore carpebat & insecta-

insectabatur, per summam immanitatem serrâ ligneâ dissectus est, sicùt fert pervulgata Hebræorum traditio, sanctorum Patrum suffragiis confirmata, & sepultus est sub quercu *Ragel*, juxtà sepulchra Regum.

D, Cùm librum, quem edidisti, *De Mysteriis & Annis Christi*, necdùm legerim, nec eum ad manum habeam; obsecro te, ut præcipua *Isaiæ* Vaticinia, quæ ad *Jesum Christum*, Servatorem nostrum, referuntur, indigitare hàud graveris; & eâdem operâ indices loca Tractatûs, quem publicasti, *De Mysteriis & Annis Christi*, in quibus ejusmodi *Isaiæ* Vaticinia in Christo Domino fuisse completa, adversùs Judæos demonstrasti.

M. Potissima *Isaiæ* Vaticinia, quæ ad Christum Dominum, verum Messiam, semotâ omni obscuritate, referuntur, hìc quasi digito monstrare sufficiet. Si enim ea à Judæorum cavillationibus vindicanda suscipere vellem, tanta mihi exuberaret dicendi copia, ut nec modum teneret præsens nostrum Colloquium, nec finem reperiret oratio. Poteris, si tibi per otium liceat, legere Dissertationes, quas mox tibi indicabo, à me in Tractatu *De Mysteriis & Annis Christi* concinnatas, ex quibus plenam *Isaiæ*, & aliorum sacrorum Veteris Testamenti Vatum notitiam Oraculorum hauries, simul & modum refellendi inanes, & jam millies elisas interpretationes Judæorum, qui in tanta luce cæcutiunt, & oculos ad tot affulgentes veritatis radios deplorandâ cæcitate occlu-

dunt, ficùt prædixit ipfemet Prophete *Ifaias* cap. 6. dicens : *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & ejus oculos claude, ne fortè videat oculis fuis, & auribus fuis audiat, & corde fuo intelligat, & convertatur, & fanem cum.* Producturus itaque in medium præcipua Vaticinia, quibus *Ifaias* prædixit Chrifti Domini Myfteria, ordiar ab illis Oraculis, quæ referuntur ad ortum, feu ad nativitatem ejufdem Chrifti Servatoris noftri. Et primò quidèm, quibus verbis poterat *Ifaias* clariùs vaticinari Conceptionem, Ortum, & Nativitatem Chrifti Domini; quàm, dùm cap. 7. fuæ Prophetiæ ait: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel?* Chriftus enim, ut fusè oftendi in Paragrapho fecundo Differtationis primæ Tractatûs *De Myfteriis Chrifti*, folà operatione Spiritûs Sancti conceptus eft in utero mundiffimo *B. Mariæ* Virginis, & ex ea natus eft integris remanentibus virginei pudoris fignaculis. Sed quid etiam luculentiùs eô, quod apud *Ifaiam* c. 9. de ortu Jefu Chrifti legitur, Vaticinio : *Parvulus natus eft nobis, & filius datus eft nobis, & factus eft principatus fupèr humerum ejus, & vocabitur nomen ejus, admirabilis, confiliarius, Deus fortis, pater futuri fæculi, Deus pacis?* E familia Davidis, Regis, oriturum Meffiam disertè prædixit *Ifaias* cap. 11. dicens : *Egredietur virga de radice Jeffe, & flos de radice ejus afcendet.* Quæ divini Oraculi verba Rabbi *Aben-Efra, R. Salomon, R. Arbabanel,*

nel, *R. Arama*, & plerique recentiores Hebræi, de Messia interpretantur. Porrò, Christum Dominum ortum esse ex stirpe *Abrahami*, & è familia Davidis, Regis, ac subindè ex Tribu Juda, ex qua proditurus erat Messias, omni argumentorum genere probavi in Tractatu *De Mysteriis Christi Domini*, Dissertatione tertiâ, quæ est de *Hemmate*, seu de genere & origine Christi Domini. Quin, & Propheta *Isaias* cap. 2. prædixit, nascente Messia, regnaturam ubique terrarum pacem: *Erit in novissimis diebus præparatus mons domûs Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes Gentes..... & judicabit gentes, & arguet populos multos, & conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, non levabit gens contrà gentem gladium, nec exercebuntur ultrà ad prælium.* Hæc autem summa & universalis pax, quæ juxtà Prophetam *Isaiam*, nascente Messiâ, per totum Orbem terrarum vigere debebat, reverà contigit, dùm Chistus Dominus natus est anno quadragesimo Imperii *Augusti*, quo anno Imperatorem *Augustum Jani* Templum clausisse, totumque Orbem beatissimâ & altissimâ pace fuisse potitum, tàm ex sanctis Patribus, quàm ex multis Historiæ Romanæ monumentis evici in Paragrapho 2. Dissertationis septimæ *Tractatus de Mysteriis & Annis Christi, Servatoris nostri*. Sed satis hactenùs, quantùm pati potest Colloquiorum nostrorum brevitas, delibavimus Vaticinia, quibus *Isaias*

Conceptionem, Ortum, & Nativitatem Christi Domini prædixit. Nunc pauca ex innumeris propemodùm Oraculis, quæ de Miraculis, Doctrinâ, Morte & Passione Christi Domini fudit *Isaias*, hìc adjiciam, &, ne in his explicandis longior sim, ea tantùm indicabo loca Tractatûs, quem edidi, *De Mysteriis & Annis Christi, Servatoris nostri*, in quibus de illorum eventu, qui nunc omnium oculis perspicuus est, plenam adversùs Judæos tradidi notitiam. Miracula, quæ venturus Messias patraturus erat, clarissimè *Isaias* cap. 35. prædixit his verbis: *Deus ipse veniet, & salvabit vos: tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet, sicùt cervus, claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Hoc autem *Isaiæ* Vaticinium fuisse in Jesu Christo ad amussim impletum, copiosè contrà Judæos probavi in Tractatu *De Mysteriis Jesu Christi* Dissertatione 14. ubi ostendi, Jesum Christum, dùm in terris conversaretur, quàcumque iter faceret, ægros ac debiles, & omni morborum genere laborantes, uno verbo, unoque momento reddidisse incolumes, adeò ut illi, qui omnibus membris capti erant, receptis actutùm viribus roborati, lectulos ipsi asportarent, in quibus fuerant paulò antè delati, claudis verò, ac pedum vitio afflictis non modò gradiendi, sed etiam currendi dedisse facultatem; cæcorum oculos in pristinum restituisse adspectum, mutorum linguas in eloquium ac sermonem solvisse, surdorum patefactis

tis auribus insinuasse auditum, pollutos, aspersosque maculis repurgasse, mortuos, velut è somno solutos, ad vitam revocasse, tantamque in eo fuisse potestatem, ut imperio suo cogeret ventos obsequi, maria servire, mortem cedere, Infernos obedire. Cælestem Doctrinam Judæis ac Gentibus annunciaturum Messiam prædixit *Isaias* cap. 49. dicens: *Eccè dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usquè ad extremum terræ.* Et rursùs cap. 61. ait: *Spiritus Domini supèr me, eò quòd unxerit Dominus me. Ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem, ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo nostro, ut consolarer omnes gentes.* Hoc *Isaiæ* Oraculum verè fuit adimpletum in Jesu Christo, quippè qui (ut ostendi in *Tractatu de Mysteriis Christi*) cælestem ac divinam Doctrinam, bis à Patre Æterno voce sensibili approbatam, per omnem terram verbis & exemplis seminavit, apud Judæos prædicavit, ad inflectenda saxea eorum corda nihil non egit, Publicanos mirâ comitate, & suavitate morum ad meliorem frugem convertere sategit, & supercilium damnans Pharisæorum, qui sanctitatis obtentu, peccatorum consortia vitabant, innumeros peccatores luce Evangelicâ illustravit. Quin, postquàm surrexisset ex mortuis, præcepit Apostolis suis, quos ex Iudæis, tanquàm è populo primogenito, selegit, ut irent in Mundum universum, prædicarent

Evangelium omni creaturæ, & docerent omnes Gentes, sicque adimpleretur Vaticinium *Isaiæ* cap. ultimo v. 19. suæ Prophetiæ dicentis: *Mittam ex eis*, seu Judæis, *qui salvati sunt, ad Gentes in Mare, in Africam, & Lydiam tendentes sagittam: in Italiam, & Græciam, ad Insulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam, & annuntiabunt gloriam meam.* Deniquè, ut, brevitatis ergò, cætera *Isaiæ* de Christo Domino prætermittam Vaticinia, dicam dumtaxàt, Passionem Christi Domini cum omnibus penè ejus circumstantiis fuisse ab illo Prophetâ graphicè descriptam toto capite quinquagesimo tertio, ubi hæc leguntur. " Ipse autem vulneratus est proptèr iniquitates nostras, attritus est proptèr scelera nostra, disciplina pacis super eum, & livore ejus sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit, & posuit Deus in eo iniquitatem omnium nostrùm. Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum; sicùt ovis ad occisionem ducetur, & quasi Agnus coràm tondente se obmutescet, & non aperiet os suum: De angustia & judicio sublatus est: generationem ejus quis enarrabit? quia abscissus est de terra viventium: proptèr scelus populi mei percussi eum . . . . . Cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogavit. Quæ omnia in Jesum Christum, pro peccatis nostris probrosæ morti addictum, per-

fectissimè

fectiſſimè quadrant. Cui enim meliùs, quàm Chriſto Domino congruunt admirabilis ille ortus cum infima exinanitione, & plurimorum incredulitate junctus, horrenda dolorum, qui nobis debebantur, & innocentiſſima perpeſſio? peccatorum noſtrorum bajulatio? ſumma patientia, & voluntaria ſui ipſius ad ſubeundam mortem oblatio? ovis ad occiſionem ductæ, & Agni coràm tondente ſe obmutcſcentis, nec aperientis os ſuum, inſtituta comparatio? cum ſceleratis deputatio, & fuſa pro tranſgreſſoribus oratio? cui, inquam, meliùs hæc omnia conveniunt; quàm Chriſto Domino, cujus divina generatio, pro Myſterii incomprehenſibilis altitudine & dignitate enarrari non poteſt, qui vulneratus eſt proptèr iniquitates noſtras, tanquàm ovis ad occiſionem ductus, & quaſi Agnus coràm tondente ſe obmutuit, qui deniquè cum ſceleratis reputatus eſt, ut potè intèr duos latrones crucifixus, & pro tranſgreſſoribus, ſeu pro his, qui eum crucifigebant, rogavit, dicens: *Pater, ignoſce illis* &c. Sed de hoc *Iſaiæ* Vaticinio, quod ſpectat circumſtantias Paſſionis & Mortis Chriſti Domini, plura legeſis in Diſſertatione 19. *Tractatus de Myſteriis Jeſu Chriſti*, ubi, eliſis falſis & abſurdis Iudæorum interpretationibus, oſtendi, iſtud *Iſaiæ* Vaticinium, quod omnes veteres Rabbini (ut videre eſt apud noſtrum *Raymundum Martini* in ſuo *Pugione Fidei*) uno ore fatentur, ad Meſſiam eſſe referendum, in Chriſto Jeſu, Servatore noſtro, quantùm ad omnes

O 4 apices

apices fuisse adimpletum.

D. *Hieremias*, qui intèr Prophetas Majores censetur, fuitne coævus *Isaiæ* Prophetæ?

M. *Hieremias*, filius *Helciæ*, Sacerdotis, ex *Anathot*, vico tribus millibus ab Hierosolymis distante, oriundus, posterior fuit Propheta *Isaia*, qui sub *Manasse*, Rege Juda, per summam crudelitatem serrâ ligneâ dissectus est, *Hieremias* verò munus Prophetæ obire dumtaxàt cæpit anno 13. *Josiæ*, Regis Juda, & regnantibus deindè *Joachazo*, *Joakimo*, *Jechonia*, & *Sedecia*, Regibus Juda, per annorum circitèr quadraginta decursum, ad urbis usquè Hierosolymorum integrum excidium (quod sicùt diximus in primo nostro in Historiam quintæ Mundi Ætatis Colloquio) contigit anno undecimo Regni *Sedekiæ*, vaticinatus est in Juda, postquàm decem Tribus Israelis fuissent jam à *Salmanasare*, Assyriorum Rege, in Assyriacam captivitatem deportatæ. In eo, quem *Hieremias* edidit, Vaticiniorum libro gravitèr invehitur in Judæos, ob gravissima illorum peccata, eisque comminatur justissimas pænas propediem à Deo infligendas, præsertìm *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, adventum, Urbis & Templi excidium, & captivitatem Babylonicam. Postremum caput hujus libri Vaticiniorum *Hieremiam*, non habet Auctorem, sed fuit adjectum vel à *Baruch*, Scriba *Heremiæ*, ut censet noster *Sixtus Senensis*, vel ab *Esdra*, sicùt opinantur alii viri eruditi. Pratèr hunc

Vati-

Vaticiniorum librum, *Hieremias* scripsit *Threnos* seu *Lamentationes*, quarum Auctorem fuisse hunc Prophetam probant styli similitudo, locutiones similes in Vaticiniorum libro & in Lamentationibus, parva Præfatio *Threnis* præfixa in lxx. Interpretum Versione, Veterum Patrum, & Ecclesiæ auctoritas, unanimis omnium Interpretum consensus. *Threnos*, seu Lamentationes, claudit *Oratio Hieremiæ*, quæ in Hebraico Exemplari, in lxx. Interpretum Editione, in Chaldaica Paraphrasi, in Syriaca, & Arabica Versionibus, & apud *S. Hieronymum*, à reliquo *Threnorum*, seu Lamentationum *Hieremiæ* Opere non divellitur. Scripsit etiam *Hieremias* Epicædium, seu lugubre Carmen, in morte *Josiæ*, Regis Juda, sicùt narratur lib. 2. Paralipomenon cap. 35. v. 25. quod omninò periit; Epistolam ad Judæos, in captivitatem Babylonicam abducendos, cujus mentio fit cap. 51. v. 60. Prophetiæ *Jeremiæ*, & alteram Epistolam ad eumdem populum, in prædicta captivitate constitutum, quæ inserta est cap. 6. lib. Prophetæ *Baruch*. Auctor sacer lib. 2. Machabæorum cap. 2. v. 1. citat *Descriptiones Hieremiæ Prophetæ*, quæ non sunt transmissæ ad posteros. Deniquè, Propheta *Hieremias*, qui Hierosolymis remanserat, & in captivitatem Babylonicam non fuerat abductus, post mortem *Godoliæ*, qui jussu *Nabuchodonozoris*, in locum *Sedekiæ*, Regis Juda, in Babylonem translati, suffectus fuerat, & ab *Ismaele*, Ammonita, interfectus; in Ægyptum

tum unà cum reliquiis Judæorum deportatus est, ubi à Judæis captivis, quos, propter Idololatriam, solitâ libertate reprehenderet, fuit in urbe *Taphnes* lapidibus obrutus, & martyrii gloria decoratus, cujus subindè memoria Kalendis Maii celebratur in Martyrologiis *Bedæ*, *Rabani*, *Adonis*, *Notkeri*, *Wandelberti*, *Usuardi*, & in *Romano*, nec non in Menologio Græco *Basilii Porphyrogeniti*, Imperatoris, ut videre est apud *Bailletum* in *Tomo de Vitis Sanctorum Veteris Testamenti*. *Baruch*, Propheta, filius *Neriæ*, Hieremiæ discipulus, & Amanuensis, nobilissimâ ortus familiâ, & patriâ linguâ apprimè excultus (teste *Josepho* lib. 10. *Antiq. Jud.* cap. 11.) Prophetiam suam scripsit, sicut ipsemet profitetur *in anno quinto, in septimo die mensis, in tempore, quo ceperunt Chaldæi Hierusalem, omnemque domum combusserunt igni*, id est, in anno quinto post Hierosolymitanum Excidium Prophetiam suam scripsit *Baruch* Babylone; quò hic Propheta, post mortem *Hieremiæ*, sese transtulerat. In hac Prophetia hortatur *Baruch* Judæos captivos ad pænitentiam, inducit Hierusalem, quasi matrem lugentem filiorum suorum captivitatem, sed eam mox consolatur, & prædicit, fore ut Judæi è captivitate Babylonica post septem generationes liberentur. Interim eos monet, ut Chaldæorum Idola non colant, ut porè cùm sint trunci dumtaxàt cariosi, vel lapides ad nullum usum apti aut utiles, quorum vanitatem multis ostendit. Hic

Pro-

Propheticus *Baruchi* liber in vetusto sacrorum librorum Catalogo specialem sedem non obtinebat, eumque plures antiqui sancti Patres sub nomine *Hieremiæ* citarunt, quod illum, instar Appendicis libri Vaticiniorum Prophetæ *Hieremiæ*, spectarent. At, post definitionem *Eugenii IV.* Summi Pontificis, & Synodi Tridentinæ Patrum, qui librum *Baruch*, tanquàm sacrum & canonicum, atque à libro Vaticiniorum *Hieremiæ* omninò distinctum esse declararunt, nullus nisi Hæreticus, divinam libro *Baruchi* auctoritatem abjudicare potest.

D. Suntne in libro Vaticiniorum *Hieremiæ*, & in Libro Prophetico *Baruchi*, ejus Amanuensis, aliquot Oracula, quæ ad Jesum Christum, Servatorem nostrum, verumque Messiam referantur?

M. Benè multa in libro Vaticiniorum *Hieremiæ* extant Oracula, quibus hic Propheta futura Christi Domini Mysteria, Vocationem Gentium, Veteris, seu Mosaicæ Legis abrogationem, novi fœderis sanctionem & institutionem apertissimè prædicit. Pauca ex multis hìc laudare sufficiet. In primis, *Hieremias* cap. 23. Vocationem Gentium, & Christi Domini Adventum prænuntiat. Ait quippè v. 3. illius capitis: *Ego congregabo reliquias gregis de omnibus terris* &c. Et v. 5. ejusdem capitis: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David germen justum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet judicium & justitiam in terrà.* Et v. 6. ejusdem capitis: *In diebus illis salva-*

salvabitur Juda, & Israel habitabit confidentèr, & hoc nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster. Rursùm idem Propheta cap. 31. v. 22. insolitam & miraculosam Christi in utero Virginis conceptionem vaticinatur his verbis: *Usquequò deliciis dissolveris filia vaga? quia creavit Dominus novum supèr terram, fæmina circumdabit virum.* Et v. 31. aliisque sequentibus ejusdem capitis prædicit *Hieremias* Veteris, seu Mosaicæ Legis abrogationem, & Novæ Legis, seu Evangelicæ promulgationem. Hùc etenim rectà collimant isthæc hujus Prophetæ verba: " Eccè
„ dies veniunt, dicit Dominus, & feriam do-
„ mui Israel, & domui Juda fœdus novum,
„ non secundùm pactum, quod pepigi cum
„ patribus eorum in die, quâ apprehendi ma-
„ num eorum, ut educerem eos de terra Æ-
„ gypti, pactum, quod irritum fecerunt, &
„ ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.
„ Sed hoc erit pactum, quod feriam cum do-
„ mo Israel post dies illos, dicit Dominus. Da-
„ bo Legem meam in visceribus eorum, & in
„ corde eorum scribam eam, & ero eis in
„ Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et non
„ docebit ultrà vir proximum suum, & vir
„ fratrem suum, dicens: Cognosce Domi-
„ num: omnes enim cognoscent me à minimo
„ usquè ad maximum &c. Hunc Prophetæ *Hieremiæ* locum ad novi fœderis, à Christo sanciti, promulgationem esse referendum docent Apostolus *Paulus* cap. 8. Epistolæ ad Hebræos,

bræos, & Scripturæ Sacræ Interpretes, quos intèr præcipuè consulere debes *S. Hieronymum*, & *Theodoretum* Comment. in caput 31. *Hieremiæ*. Legesis etiam Dissertationem nostram, quæ in Tractatu *De Mysteriis Christi* est ordine vigesima tertia, in qua adversùs Judæos fusè probavi, Legem illam, quam Deus per *Hieremiam*, aliosque Prophetas se temporibus Messiæ daturum pollicetur, fore novam, à Lege Mosaica omninò distinctam, nec uni soli Populo Judaico, sicùt antehàc, fore peculiarem, sed promiscuè tàm Judæis, quàm Gentilibus, ad Fidem Christi conversis, futuram communem; quæ certè Lex alia esse haud potest, quàm Lex Evangelica, quæ per totum Orbem promulgata & propagata est.

Quòd spectat librum *Baruch*, qui fuit Scriba *Hieremiæ*, duo præsertìm in hoc libro habentur perspicua Vaticinia, quorum primùm confirmat prædictionem *Hieremiæ* de abrogatione Veteris, seu Mosaicæ Legis, & de Novæ, seu Evangelicæ Legis promulgatione, illudque legitur cap. 2. v. 35. libri *Baruch*, his verbis conceptum: *Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum, & non movebo ampliùs populum meum.* Aliud vaticinium refertur ad Christi Domini adventum, & extat cap. 3. v. 36. & seq. ejusdem libri *Baruch*, ubi hæc leguntur: " Hic est Dèus noster, & non " æstimabitur alius adversùs eum. Hic adinve " nit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam "

Jacob,

„ Jacob, puero suo, & Israel, dilecto suo.
„ Posthæc, in terris visus est, & cum homini-
„ bus conversatus est.

Quæ omnia optimè quadrant in Jesum Christum, qui Æterno Patri consubstantialis, ut perditos homines salvaret, homo factus est, ut peccatores sanaret, cum peccatoribus familiaritèr versatus est, ut Judæos alliceret, circumcisus est, purificatus est, observavit Sabbata, baptizatus est, jejunavit, vicit mansuetudine, vicit beneficentiâ, vicit ipsâ veritate, vicit miraculis, quibus coràm innumerâ Judæorum turba à se editis certissimam fidem adjunxit. In hunc potissimum finem Christus, verus Deus, venit in Mundum, & homo factus est, quia, sicùt appositè ait *Lactantius* cap. 24. lib, 4. divinarum Institutiouum: " Si ve-
„ niat ad homines, ut Deus (ut omittam,
„ quòd mortales oculi claritatem majestatis ejus
„ conspicere ac sustinere non possunt) ipse,
„ certè Deus virtutem docere non poterit,
„ quia expers corporis non faciet, quæ doce-
„ bit, ac per hoc doctrina ejus perfecta non
„ erit. Ut igitur Deus mortales docendo, virtutum quoque illis præberet exempla; homo factus est, *in terris visus est, & cum hominibus conversatus est*, suamque doctrinam per omnem terram verbis & exemplis seminavit, & ea, quæ præcipiendo docuit, faciendo confirmavit.

D. Fuitne *Ezechiel*, qui intèr Prophetas Majores censetur, coævus Prophetæ *Hieremiæ*,

miæ, cujus præcipua Acta & Oracula mox protulisti?

M. Temporibus *Hieremiæ* vixit Propheta *Ezechiel*, è Tribu Levitica oriundus, filius *Buzi*, Sacerdotis, in Terra Sarera natus. In id præcipuè *Ezechiel* in suo Vaticiniorum libro incumbit, ut ea confirmet, quæ Propheta *Hieremias* paulò antè Judæis prædixerat, nempè futuram destructionem Hierusalem, & pœnas, quas illis Deus quamprimùm infligere debebat in obsidione & fame urbis Hierusalem, in dispersione populi, in depopulatione ac vastatione totius Judææ, in eversione Civitatis ac Templi combustione, in divina ultione in Regem & Prophetas ob scelera, quæ fiebant in Templo. Hæc, inquàm, eventura mala, quæ Judæis prædixerat *Hieremias*, confirmat Propheta *Ezechiel* ad reprimendam Judæorum contrà *Hieremiam* obmurmurationem. Quod quidèm, ut clariùs intelligas, præstat ut observes, postquàm *Hieremias* persuasisset Judæis, ut sese *Nabuchodonozori*, qui Hierosolymorum urbem obsidebat, dederent, exortum esse murmur horum Judæorum, qui in captivitatem Babylonicam fuerant abducti, adversùs Prophetam *Hieremiam*, quasi eos seduxisset, prænuntiando integrum excidium urbis Hierusalem, quam adhùc tamen stare audiebant; & versâ vice illos Judæos, qui Hierosolymis remanserant, irrisisse alios Judæos, qui Prophetæ *Hieremiæ* consilium secuti, in captivitatem Babylonicam unà cum *Joakimo*, seu

seu *Jechonia*, Rege Juda, fuerant à Rege *Nabuchodonozore* asportati, sibi utrinque persuadentes, *Hieremiæ* Vaticinium de urbis Hierusalem excidio falsum esse, & nunquàm impletum iri. Ad hanc itaque reprimendam & Judæorum, qui in captivitate Babylonica degebant, adversùs *Hieremiam* injustam obmurmurationem, & aliorum Judæorum, qui adhùc Hierosolymis erant, derisionem; Propheta *Ezechiel* omnia *Hieremiæ* Vaticinia de excidio Templi & urbis Hierusalem confirmat. Describit insupèr horrenda crimina totius Judaicæ Gentis, quibus divinam in se iram provocaverat, & imminentis comminatæ vastationis Templi & urbis Hierusalem rationem & modum sub undecim metaphoris adumbrat. Primò, sub metaphora Vitis sterilis rejectæ, & in ignem projectæ. Secundò, sub mataphora Adulteræ. Tertiò, sub metaphora Aquilæ grandis. Quartò, sub metaphora Uvæ acerbæ & aggrestis. Quintò, sub metaphora Leænæ & Leonis. Sextò, sub metaphora saltûs & nemoris comburendi. Septimò, sub metaphora gladii elimati. Octavò, sub metaphora scoriæ, stamni, ferri, & æris. Nono, sub metaphora duarum Meretricum. Decimò, sub metaphora Lebetis pleni carnibus ad ignem appositi. Postremò, sub metaphora rei desiderabilis sublatæ & plangi prohibitæ. In captivitatem Babylonicam Propheta *Ezechiel* cum *Jechonia*, Rege Juda, deportatus est, ibique annos natus triginta, juxtà oram fluminis *Chobar*, anno

quinto

quinto ejusdem captivitatis vaticinari cæpit, sicùt ipse testatur cap. 1. v. 1. & 2. suæ Prophetiæ. Sed, cùm per annos viginti non verbis tantùm, sed factis insolitis, Prophetæ munus obiisset, interfectus est à Gentis suæ Principe, quòd eum, populumque ab Idolorum cultu revocare, & ad pænitentiam adducere totis viribus conaretur, sicùt ait Auctor, qui Vitas Prophetarum scripsit, sub nomine *Epiphanii*, quique testatur, ad ætatem usquè suam superfuisse Prophetæ *Ezechielis* sepulchrum, miraculis clarum, & magno Judæorum concursu frequentatum. *Ezechielis* memoria in Martyrologiis *Bedæ*, *Flori*, *Notkeri*, *Usuardi*, & Romano, die decimâ Aprilis celebratur. Legesis *Bailletum* in Vita Prophetæ *Ezechielis*, quam descripsit in Tomo *De Vitis Sanctorum Veteris Testamenti.*

D. Fuditne Propheta *Ezechiel* aliquot Vaticinia, quæ ad Jesum Christum, & ad Legem Evangelicam referantur?

M. Ex multis Vaticiniis, quibus Propheta *Ezechiel* venturi Messiæ Regnum, Vocationem Gentium, & Judæorum reliquias, ubique terrarum proptèr Christi crucifixionem dispersas, circà finem Mundi convertendas, necnon Legis Evangelicæ, seu Christi Ecclesiæ, ex hostibus victoriam ac propagationem prædixit; tria dumtaxàt, brevitatis causâ, seligam, quæ adversùs pertinaces Judæos rem planè conficient. Primum Vaticinium legitur cap. 24. v. 23. & seq. libri *Ezechielis*, ubi hæc

nomine Dei prænunciat, *Et suscitabo super eas*, id est, oves meas, *Pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David: ipse pascet eas, & ipse erit eis in pastorem. Ego autem Dominus ero eis in Deum, & servus meus David Princeps in medio eorum: Ego Dominus locutus sum, & faciam cum eis pactum pacis.* Hæc autem *Ezechielis* Prophetia verè & accuratè suum exitum habuit in Christo, qui de se ipso ait Joannis cap. 10. *Ego sum Pastor bonus. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Fecit etiam cum hominibus *Pactum pacis* Christus Dominus, qui *Joannis* cap. 14. ait; *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Hinc *Theodoretus* Commentario in hunc locum *Ezechielis* prædictum Vaticinium in Christo fuisse adimpletum probat adversùs Judæos his verbis: *Ostendant igitur nobis, vel pacis, vel sempiternum testamentum: At non poterunt, cùm utroque privati sint. Nobis autem utrumque dedit Dominus. Namque & sempiterna nobis bona pollicitus est, & id nobis est elargitus, ut cum ipso reconciliaremur. Ipse enim*, seu Christus, est pax nostra, *sicùt Auctor est Divus Apostolus* (Epist. ad Ephesios cap. 11. v. 14.) *Et rursùs*: unus ac mediator Deus homo, Christus Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, Epist. 1. ad Timoth. cap. 2. v. 5. Legesis etiam *S. Hieronymum* in Commentariis, & *S. Augustinum* lib. 18. De Civitate Dei cap. 34. ubi Vaticinium istud *Ezechielis* Jesu Christo vindicant.

dicant. Alterum Vaticinium legitur cap. 36. v. 25. & seq. libri *Ezechielis*, eôque clarè designantur Baptismus, quem Christus in Nova Lege instituere debebat, & spiritus adoptionis filiorum Dei, quem dat Lex Evangelica: *Effundam supèr vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris, & dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis.* Postremum Vaticinium extat cap. 37. v. 26. lib. *Ezechielis*, ubi hic Propheta prædicit, Deum daturum tempore Messiæ novum fædus pacis, & pactum sempiternum: *Et percutiam cum illis fædus pacis, pactum sempiternum erit.* Hoc autem fædus pacis, & pactum sempiternum, nihil aliud est, quàm Lex Evangelica, à Christo Hierosolymis data, & deindè à Spiritu Sancto in Monte Sion supèr Apostolos & Discipulos Christi in die Pentecostes effuso, confirmata, atque potenti miraculorum virtute illustrata, juxtà illud Prophetæ *Isaiæ* cap. 2. v. 3. dicentis: *Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus, quia de Sion exibit Lex, & Verbum Domini de Hierusalem.* Hoc Vaticinium fuisse in Jesu Christo, verè adimpletum jampridèm perfidi Judæi propriâ experientiâ intelligere debuerunt, quippèqui sicùt ipsemet prædixit Christus Dominus, post

sufficientem Legis Evangelicæ promulgationem, in pœnam suæ incredulitatis, miseri, & omnibus Nationibus exosi facti sunt, per universum Orbem hàc illàc dispersi vagantur, miseriis & calamitatibus oppressi, laribus, & avito solo profligati, absquè Templo, absquè Rege, vel Duce, sine Sacrificio, sine Sacerdote, Republicâ, & propriâ civitate privati, atque durissimam servitutem ubique terrarum servire coguntur.

D. Cùm *Danielis*, qui locum intèr Majores Prophetas tenet, quique, durante captivitate Babylonicâ, vaticinari dumtaxàt cæpit, Gestorum & Oraculorum narrationem ad ea, quæ in sextam Mundi Ætatem habituri sumus, Colloquia opportuniùs remittendam esse duxeris, nihil in præsentia de Propheta *Daniele* à te percontabor. Sed, ut plenam & absolutam habere possim notitiam Prophetarum, qui in Regno Iuda antè captivitatem Babylonicam Vaticinia sua litteris mandarunt, quique *Prophetæ Minores* appellantur, rogo te, ut illorum tàm illustriora Gesta, quàm Oracula, quæ de Christo Domino, vero Messia, fuderunt, brevitèr hìc describas.

M. Intèr Prophetas Minores, qui antè captivitatem Babylonicam in Regno Iuda vaticinati sunt, primum locum sibi vindicat *Osee*; immò, si habeatur ratio temporis, quo ille Propheta sua cæpit auspicari Vaticinia, primus omnium non solùm Prophetarum Minorum, sed & quatuor Majorum, jure optimo censendus

dus est, quippè qui ætate illos omnes antecessit, primusque omnium futura prædicere aggressus est regnante in Iuda *Ozia*, eodemque munere præclarè functus est sub Regibus Iuda *Joathano*, *Achazo*, & *Ezechiâ*. Fuit autem Propheta *Osee*, filius *Beeri*, ex Tribu *Issachar*, natus non in oppido *Belemoth*, sicùt mendosè legitur apud Pseudo-Epiphanium, & Pseudo Dorotheum in lib. *De Vitis Prophetarum*; sed in oppido *Bethsames*, quod intèr urbes Tribûs *Issachar* recensetur cap. 19. lib. *Josue*, idque disertè testatur *S. Hieronymus* Comment. in cap. 1. *Osee*. Fœminam fornicariam sibi, Dei jussu, matrimonio copulavit Propheta *Osee*, & ex ea filios procreavit, quorum primum appellavit *Semen Dei*; alteri nomen dedit, *absque misericordia*; tertium nuncupavit: *Non populus meus*. Quibus *Osee* filiis, eisque impositis nominibus, continuò, quasi vivis imaginibus, hic Propheta oculis Iudæorum, qui in Idololatriam erant prolapsi, præsentissimum exhibebat eorum excidium, tristeque repudium, quo erant à Deo rejecti. Per illam quippè fæminam fornicariam, cum qua matrimonium iniit Propheta *Osee*, adumbratur Synagoga, quam Deus, tanquàm sponsam suam, in adulterio, id est, in Idololatria, deprehensam, abjicere, repudiare, pænisque addicere decrevit. Sub hoc portento & sensibili signo prædixit *Osee* futuram Israelitarum excæcationem, ipsosque à Deo repudiatos, multo tempore fore sine Deo, sine Templo,

Altari, & Sacrificio, absque Sacerdote, Regno, & Rege. Insupèr memorat Propheta *Osee* summa illa beneficia, quibus Iudæos Deus cumulaverat, nimirùm possessionem fertilissimæ Terræ Chanaan, eductionem & liberationem ab Ægyptiaca servitute, protectionem *Jacob* in sua peregrinatione, miraculosam totius populi in Deserto conservationem, indèque occasionem sumit eorum, post tot ac tanta à Deo suscepta beneficia, maximam & à sæculis inauditam ingratitudinem exprobrandi. Ad summam senectutem vixit Propheta *Osee*, eumque per nonaginta annos munere Prophetæ functum esse affirmant Hebræi.

D. Cedo, si placet, præcipua, quæ *Osee* Propheta, de Iesu Christo, vero Messia, protulit Vaticinia?

M. Multa de Iesu Christo, & Ecclesia, *Osee* Propheta fudit, scriptisque commendavit Vaticinia, quorum illustriora hìc attexam. In primis, Propheta *Osee* cap. 2. v. 17. & seq. perspicuè prædixit Idololatriæ per Iesum Christum abolitionem, novi fœderis institutionem, vocationem Gentium, utriusque Populi, Iudaici & Gentilis, in unam Ecclesiam coalitionem & cohabitationem pacificam, Ecclesiæ deniquè in gratia & Fide Evangelica desponsationem cum Deo æternùm duraturam. Sic enim vaticinatur laudatus Propheta: *Et auferam nomina Baalim de ore ejus ..... & percutiam cum eis fœdus in die illa ..... & arcum & gladium & bellum conteram de terra, & dormire eos faciam*

ciam fiducialitèr, & sponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in justitia, & in judicio, & in misericordia, & in miserationibus; & sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus. Hoc propheticum *Osee* testimonium ad vocationem Populi Gentium, qui antehàc ad Deum non pertinebat, esse referendum, non solùm docet *S. Hieronymus* in Commentario hujus loci, sed & Apostolus *Paulus* cap. 9. Epist. ad Romanos, dicens: *Quos & vocavit nos non solùm ex Judæis, sed etiam ex Gentibus, sicùt in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam; & non dilectam, dilectam; & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam; & erit: in loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.* Alterum est Prophetæ *Osee* de fuga Jesu Christi in Ægyptum, ejusque reditu Vaticinium cap. 11. v. 1. his verbis conceptum: *Ex Ægypto vocavi filium meum.* Quod ad Jesum Christum pertinere, & in eo fuisse reverâ adimpletum, disertè testatur *S. Matthæus* cap. 2. Evangelii sui dicens: *Qui* (sivè *Josephus*, sponsus Dei-Paræ Virginis, Christique Nutritius) *consurgens accepit puerum, & matrem ejus nocte, & secessit in Ægyptum, & erat ibi usque ad obitum Herodis, ut adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam, dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum.* Idem *Osee* Vaticinium in Jesu Christo verè fuisse adimpletum, evincit *S. Hieronymus* Comment. in cap. 11. Prophetæ *Osee.*

 Tertiò,

Tertiò, Propheta *Osee* Resurrectionem Jesu Christi, tertiâ die futuram clarè cap. 6. v. 3. exprimit his verbis: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum: Quasi diluculum paratus est egressus ejus, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & serotinus terræ.* Quartò, Propheta *Osee* de Jesu Christi descensu ad inferos insigne istud (capite 13. v. 14.) edidit Vaticinium: *Ero mors tua, ô mors; morsus tuus ero, inferne.* Quod Vaticinium in Jesu Christo fuit impletum, quia sicùt ille, qui aliquid mordet, partem assumit, partem relinquit: ita Christus Dominus, post mortem suam ad Inferos descendens, momordit Infernum, quia Patriarchas, Prophetas, aliosque Veteris Testamenti Justos ex Inferno, seu ex Lymbo Patrum, eduxit, reprobos verò in Inferno æternùm puniendos reliquit, sicùt fusè commonstravi in Paragrapho 2. Dissertationis 21. *De sepultura Christi, ejusque descensu ad Inferos*, in Tractatu, quem edidi, *De Mysteriis & Annis Jesu Christi.* Deniquè, *Osee*, Propheta, cap. 3. graphicè describit miserum statum, in quo nunc Judæi, proptèr crucifixionem Christi Domini, reperiuntur: *Dies multos*, inquit, *sedebunt filii Israel sine Rege, & sine Principe, & sine Sacrificio, & sine Altari, & sine Ephod, & sine Theraphim.* Certè hujus Vaticinii eventum nunc Judæi, velint nolint, experiuntur, quippè qui vident, se

varias

varias in regiones dispersos cunctis ludibrio esse, probra, & dedecora, innumerasque calamitates pati; nec ampliùs habere Reges, Duces, Pontifices, & Sacrificia, quæ tantùm ipsis offerre licebat in Templo Hierosolymitano, quod jampridèm dirutum est, & cujus ruinas ut videre ac flere possint, lacrymas suas pretio redimere coguntur, *ut qui quondàm emerunt Sanguinem Christi, emant lacrymas suas, & ne fletus quidèm eis gratuitus sit*, sicùt elegantèr ait *S. Hieronymus* in cap. 2. *Sophoniæ*, Prophetæ.

D. Sub quo Rege Juda vaticinari cæpit *Ioel*, qui intèr Prophetas Minores secundo loco censetur? & quænam sunt celebriores ejus Prædictiones?

M. Sub quo Rege Juda vaticinari cæperit *Joel*, filius *Phatuel*, vel è qua Tribu oriundus sit, incertum planè est. *S. Hieronymus* Præfatione in *Joelem*, & *Theodoretus* Præfatione itidèm in *Joelem* existimant, hunc Prophetam supparem & coævum fuisse Prophetæ *Osee*, eumque sub Regibus Juda, *Ozia*, *Joathan*, *Achaz*, & *Ezechia* fuisse vaticinatum. Hoc unum certum est, *Joelem*, post decem Tribuum Israeliticarum captivitatem Prophetæ munus in Regno Juda obiisse, tùm quia de Tribu tantùm Iuda, & non de aliis Tribubus verba facere videtur: tùm quia etiam capite tertio suæ Prophetiæ captivitatem decem Tribuum jam factam apertè innuit his verbis: *Congregabo omnes Gentes, & deducam eas in Vallem*

Vallem Josaphat, & disceptabo cum eis super populo meo, & hæreditate mea Israel, quos dispersferunt in Nationibus. Cùm igitur in Prophetia *Joelis* altum sit de Regno Israelitico silentium, signum est, *Joelem* post Assyriacam decem Tribuum Israelis deportationem, & antè captivitatem Babylonicam in Regno Iuda vaticinatum esse. Sub Symbolis autem Erucæ, Locustæ, Bruchi, & Rubiginis, prædicit *Joel* quatuor potentissimorum hostium, totidèmque Regnorum in Palæstinam irruptiones atque incursiones, quibus tota Iudæa esset atterenda, vastanda, exhaurienda, exscindenda, segetes, vineæ, omnesque fructiferæ arbores penitùs exterminandæ. Quapropter, Iudæos etiam atque etiam adhortatur ad pœnitentiam, ut hæc impendentia mala declinare, & à se amoliri possent. Illos prætereà consolatur, promittendo, Deum ad eos missurum Liberatorem, seu Iesum Christum, cujus duplicem prænuntiat adventum. Primum quidèm Christi Domini adventum his verbis designat *Joel*, Propheta, cap. 2. v. 23. & seq. dicens:
„ Et filii Sion exultate, & lætamini in Domino
„ Deo vestro, quia dedit vobis Doctorem ju-
„ stitiæ, ... & reddam vobis annos, quos
„ comedit locusta, bruchus, & ærugo, & eru-
„ ca: Fortitudo mea magna, quam misi in
„ vos. Laudabitis nomen Domini Dei vestri,
„ qui fecit mirabilia vobiscum, & non confun-
„ detur populus meus in sempiternum. Et scie-
„ tis quia in medio Israel ego sum, ego Do-
„ minus

minus Deus vester, & non est ampliùs, & "
non confundetur populus meus in æternum "
Quis autem, quæso, est ille *Doctor Justitiæ*, quem Propheta *Joel* à Deo datum iri pollicetur, nisi Iesus Christus Dominus? quem Pater Æternus nobis Doctorem justitiæ dedit, dicens: *Hic est filius meus dilectus, ipsum audite*. Et qui à *Joanne* baptizandus, cùm ille, modestiæ ergò, moras necteret, dixit: *Sine modò, sic decet nos implere omnem justitiam*. Alterum Iesu Christi adventum, in quo universos homines judicaturus est, idem Propheta cap. 3. v. 12. & seq. designat his verbis: *Consurgant, & ascendant gentes in Vallem Josaphat, quia ibi sedebo, ut judicem omnes gentes in circuitu ..... populi, populi in Valle concisionis, quia juxta est dies Domini in Valle concisionis. Sol, & Luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum*. Deniquè, Propheta *Joel* nascentis Ecclesiæ Christi primordia accuratè describit, quandò videlicèt Christus Dominus, post devictam mortem, & hominum redemptionem consummatam, in Cælum ascendit, & Spiritum Sanctum cum variorum charismatum donis in Apostolos ac Discipulos effudit. Hoc, inquam, insignè, nascente Ecclesiâ Christi, futurum prodigium Propheta *Joel* cap. 2. v. 28. & 29. prædixit his verbis: *Et erit post hæc, effundam spiritum meum supèr omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt.*
Sed

Sed & super servos meos, & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum. Istud autem *Joelis* Vaticinium de Iesu Christo, & de Spiritùs Sancti ab ipso Missione intelligendum esse docent *S. Petrus* cap. 2. Act. Apost. omnes sancti Patres, universa Ecclesia Catholica, illudque temporibus Messiæ impletum iri, multi ex Iudæis periti Rabbini ultrò profitentur.

D. *Joelem* in serie Prophetarum Minorum excipit Propheta *Amos*, cujus Gesta & Prophetiæ summam referendi nunc tibi onus incumbit.

M. Ex Tribu Iuda, sicùt docent *Eusebius*, *S. Hieronymus*, & *S. Cyrillus Alexandrinus*, originem traxit Propheta *Amos*, qui in exordio Prophetiæ suæ se Pastorem Thecuitam fuisse, atque temporibus *Oziæ*, Regis Iuda, & *Jeroboami*, Regis Israel, biennio antè terræ motum, qui, sicùt ex veteribus Hebræis tradit *S. Hieronymus*, contigit anno vigesimo tertio Regni *Oziæ*, vaticinari cæpisse narrat. Thecue autem, ubi *Amos* pastoris & armentarii officium agebat, pagus erat in Tribu Iuda, sex tantùm milliarium spatio à Bethleem dissitus, ibique *Amos* ad vaticinandum vocatus est à Deo, sicùt ipsemet testatur cap. 7. v. 14. suæ Prophetiæ: *Non sum*, inquit, *Propheta*, *& non sum filius Prophetæ*, *sed armentarius ego sum*, *vellicans sycomoros*, *& tulit me Dominus*, *cùm sequerer gregem*, *& dixit Dominus ad me*: *Vade Propheta ad populum meum Israel.* Crebras Prophetæ *Amoso*, quòd summâ

ma libertate Idolorum cultum carperet, ab impio Bethelis Sacerdote, dicto *Amasia*, inflictas pænas, ac tandèm mortem ipsi ab ejusdem *Amasiæ* filio, elisis clavâ temporibus, fuisse illatam, narrant Pseudo-Epiphanius, & Pseudo-Dorothæus in lib. *De Vitis Prophetarum*, necnon Martyrologium Romanum ad diem 31. mensis Martii. Summa Prophetiæ *Amos* hæc est: Primò, ultionem divinam in Syros, Damasci nomine, quæ Syriæ Metropolis erat, designatos, in Philistæos, Tyrios, Idumæos, Ammonitas, ac Moabitas vaticinatur. Secundò, tàm Iudæis, quàm Israelitis, quos de avaritia, de Idololatria, & de lascivia acritèr redarguit, prædicit idem Propheta futuras calamitates, clades, eversionem, & excidium; videlicèt irruptionem *Sennacherib*, Regis Assyriorum in Israelitas cum validissimo exercitu, eorumque Assyriacam captivitatem: Similitèr denuntiat Iudæis incursiones *Nabuchodonozoris*, qui totam Iudæam ferro & igne depopulari, urbem Hierosolymorum penitùs exscindere, augustissimum Templum succendere, eosque tandèm vinculis constrictos in captivitatem Babylonicam abducere debebat. Deniquè, Propheta *Amos* consolatur Iudæos, hisque impendentibus malis lætum adjungit nuncium de venturo Messia, qui libertatem, pacem, omnemque prosperitatem, & quasi aureum sæculum esset in Orbem invecturus, & omnibus Nationibus veram salutem allaturus. Sic enim capite nono suæ Prophetiæ ait: *In*

die

die illa suscitabo Tabernaculum David, quod cecidit, & reædificabo aperturas murorum ejus, & ea, quæ corruerant, instaurabo, & & reædificabo illud sicut in diebus antiquis, ut possideant reliquias Idumææ, & omnes nationes, eò quòd invocatum sit Nomen meum super eos, dicit Dominus faciens hæc. Quod quidèm Vaticinium fuisse verè adimpletum in Jesu Christo, qui domum David instauravit, dùm in corpus Ecclesiæ, quam suo sanguine acquisivit, omnes Nationes induxit, disertè docet Apostolus *S. Jacobus* cap. 15. v. 14. libri Actuum Apostolorum, ejusdemque Apostoli genuinam prædicti Vaticinii interpretationem omnes, ut par est, amplectuntur sancti Patres, ac tota, quà latè patet, Ecclesia Catholica. Hinc jure ac merito vapulat *Hugo Grotius*, qui, sicùt memini, me superiùs observasse, in Sacrarum Scripturarum interpretatione ingenio suo plus æquo indulgens, hoc Vaticinium Prophetæ *Amosi* fuisse in *Zorobabele* adimpletum, unà cum Judæis asserere non erubuit. Sed hanc falsam Judæorum interpretationem, quàm temerè secutus est *Grotius*, egregiè admodùm refellit *Theodoretus* Comment. in caput nonum Prophetiæ *Amosi*, ubi invictè demonstrat, laudatum Oraculum, non in *Zorobabele*, qui Judæos è captivitate Babylonica in patrium solum reduxit, sed in solo Jesu Christo, ad quem omnes promissiones *Davidi*, Regi, à Deo factæ, pertinebant, suum exitum habuisse.

D.

D. Indica nunc, quæso, Patriam, Tribum, & Vaticinia, quæ fudit *Abdias*, qui in serie Prophetarum Minorum quartus collocatur.

M. Incerta est Patria ac Tribus, è qua genus suum duxit Propheta *Abdias*; nec etiam intèr omnes convenit de ætate, quâ floruit sacer ille Vates. Alii quippè *Abdiam* ætate *Achabi*, Regis Israelis, floruisse tradunt. Alii illum Prophetæ *Eliæ* coævum faciunt. Alii ad *Hieremiæ*, & *Ezechielis* ætatem detrudunt. Alii tandèm probabilius cum *SS. Hieronymo*, *Cyrillo Alexandrino*, & *Theodoreto* censent, *Abdiam* Prophetis *Osee*, *Joeli*, & *Amoso*, necnon *Isaiæ* æqualem, seu coævum fuisse, & sub iisdem Regibus Juda Prophetiam suam edidisse. Brevissima est *Abdiæ* Prophetia, utpotè quæ uno dumtaxàt capite continetur, & in ea vaticinatur *Abdias* ultimam per Chaldæos devastationem Idumæorum, proptèr culpam superbiæ, superstitiosæ scientiæ, & inimicitiæ, quâ, Judæos, fratres suos, opprimere moliebantur. Promittit etiam idem Propheta filiis *Jacob*, sed præsertìm Tribui Juda gratiam perpetuam, terminorum dilatationem, & imperium tùm in Idumæos, tùm in omnes Mundi Nationes. Quod certè contigit temporibus Jesu Christi, veri Messiæ, qui Gentiles, tenebris Idololatriæ immersos, & per Idumæos designatos, eruit è potestate tenebrarum, & transtulit in Regnum Dei, sibique ita universa subjecit, ut in nomine ejus omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum.

Id

Id autem *Abdias* dilucidè verf. 17. fuæ Prophetiæ expreffit his verbis : *Et in monte Sion erit falvatio, & erit fanctus : & poffidebit domus Jacob eos, qui fe poffederant ; & erit domus Jacob ignis, & domus Jofeph flamma, & domus Efau ftipula, & fuccendentur in eis, & devorabunt eos, & non erunt reliquiæ domus Efau*, id eft, Idumæorum, quibus *Efau*, frater *Jacobi*, originem dedit. In hoc *Abdiæ* Vaticinio, tria notantur, quæ in Jefum Chriftum & in ejus Ecclefiam optimè quadrant. Primò, *falvationis*, & *fancti* nomine defignatur Jefus Chriftus : *Vocabis Nomen ejus Jefum, ipfe enim falvum faciet populum fuum à peccatis eorum*, inquit Angelus *Jofepho* c. 1. *Matt.* Secundò, Mons Sion, undè Lex Evangelica proficifci debebat, fignificat Chrifti Ecclefiam, quæ in Monte Sion fundata eft. Poftremò, per deftructionem domûs *Efau* indigitat Propheta *Abdias* Gentiles, qui, depulfis Idololatriæ tenebris, Jefum Chriftum, verum Regem, agnituri erant, juxtà illud Evangeliftæ *Lucæ* cap. 1. v. 23. *Et regnabit* (id eft Chriftus) *in domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis.* Hoc *Abdiæ* Vaticinium Meffiæ adfcribit ex Judæis *Maimonides*, Rabbinus doctiffimus, illudque in Jefu Chrifto fuiffe reverà adimpletum, docent fancti Patres, *Hieronymus* Comment. in hunc locum *Abdiæ*, *S. Auguftinus* cap. 31. lib. 18. *De Civitate Dei*, & *Theodoretus* Comment. in Prophetiam *Abdiæ*.

D. *Jonam*, qui in ferie Prophetarum Minorum

rum quintus assignatur locus, ad prædicandam Ninivitis pænitentiam fuisse à Deo missum, jam probè novi. Sed quænam esset ipsius patria? & an de Jesu Christo speciatìm aliquid prædixerit? adhùc ignoro.

M. Comminiscuntur Hebræi, Prophetam *Jonam* esse natione Sareptanum, & Viduæ Sareptanæ filium. Sed hoc est vanum commentum, contrarium Scripturæ, quæ conceptis verbis cap. 14. v. 25. lib. 4. Regum tradit, Prophetam *Jonam* fuisse filium *Amathi*, natione Getheum, seu oriundum ex oppido *Get-Opher*, non longè distanti à Sephori, quæ *Diocæsarea* appellatur, versùs Tiberiadem in Tribu Zabulonis, ubi & *Jonæ* sepulchrum suâ ætate ostensum *S. Hieronymus* testatur. Coævus fuit *Jonas* Prophetis *Osee*, *Joeli*, *Amaso*, *Abdiæ*, & *Isaiæ*, & sub iisdem Regibus Juda vaticinatus est. *Jonas*, in ea, quam edidit, Prophetiâ, narrat quæ ipsi contigerunt. Et primò ait, se ad urbis Ninives subversionem nunciandam, & intrà quadraginta dies eventuram, à Deo missum fuisse, sed imperio Domini reluctantem, navigio fugisse in Tharsis à facie Domini, ortâque tempestate, jactis sortibus deprehensum, missum esse in mare, absorptum à pisce, in cujus ventre tribus diebus totidemque noctibus fuit, ac tandèm indè stupendo miraculo prodeuntem, Divino Mandato obtemperasse, & rursùs ad Ninivitas missum, eversionem amplissimæ Civitatis prædixisse. Secundò, describit *Jonas*,

Ninivitarum Regem, & Ninives populum, ipso prædicante, pænitentiam agentem, & ad meliorem frugem conversum, atque veniam à Deo impetrantem. Quod ægrè ferens *Jonas*, quia Vaticinium suum adversùs Niniven non impletum iri intelligebat, mortem optavit, sed actutùm à Domino correptus est, qui injustam esse ipsius indignationem convicit exemplo hederæ, quam arefactam esse dolebat ipse *Jonas*, tametsi eam nec sevisset, nec coluisset; indèque edoctus est, quàm immeritò mæstus esset, quòd Deus, pænitentiâ Ninivitarum placatus, civitati maximæ pepercisset, in qua erant plusquàm centum millia hominum, qui non peccaverant. Quâ in re, sicùt apposité observat *Theodoretus* in Prologo Commentarii in *Jonam*, voluit Deus suam ergà Gentes bonitatem & misericordiam demonstrare, seque non modò Judæorum, sed & Gentium salutem curare: *Ut omnes edoceat* (sunt verba Theodoreti) *non se Judæorum Deum solùm esse, sed etiam Gentium, atque ut Veteris & Novi Testamenti cognationem ostendat. Etenim, si antè Incarnationem nullam de Gentibus curam suscepisset, alium Deum illum suspicari Judæi potuissent, ut qui contraria illi faceret, qui Legem dedisset, cùm Judæos hic tantùm curaret, ille verò omnes homines*. Nullum in Libro Prophetico *Jonæ* extat de Jesu Christo, Servatore nostro, Vaticinium. Sed hic Propheta fuit insignis typus Christi, sicut asserit ipsemet Christus

cap.

cap. 11. *Matthæi*, dicens: *Sicùt enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* Hinc sanctus *Hieronymus* in Epistola ad *Paulinum* ait: *Jonas, columba pulcherrima, naufragio suo Passionem Domini præfigurans, Mundum ad pœnitentiam revocat, & sub nomine Ninive, Gentibus salutem nunciat.* Legesis etiam super hac re eumdem sanctum Doctorem Præfatione in *Jonam*, sanctum *Augustinum* cap. 30. lib. 18. *De Civitate Dei*, & *S. Cyrillum Alexandrinum* Præfatione Commentarii in *Jonam*, qui omnes constantèr docent, *Jonam* fuisse spirantem quamdam Jesu Christi, Servatoris nostri, Prophetiam, eumque ventre piscis exceptum, & die tertio redditum esse, ut significaret Christum de profundo Inferni die tertio rediturum.

D. *Michææ*; qui in serie Prophetarum Minorum sextus est, scire nunc gestio patriam, genus, ætatem, ac Prophetiæ summam.

M. In viculo *Morasthi*, juxtà Eleutheropolim, Palæstinæ urbem, natus est Propheta *Michæas*, qui planè diversus est ab altero *Michæa*, filio *Jemlæ*, qui temporibus *Achab* & *Josaphat*, Regum, vaticinatus est, & ab *Achabo* in carcerem conjectus fuit, sicùt legitur lib. 3. Regum cap. 22. Floruit *Michæas*, Morasthites, temporibus Prophetarum *Osee*, *Joelis*, *Amosi*, *Isaiæ*, & sub Regibus Juda, *Joatham*, *Achaz*, & *Ezechiæ* terruit suis Vati-

ciniis Samariam & Hierusalem, hoc est, in scelera, tàm Judæorum, qui erant in Regno Juda, quàm Israelitarum, qui erant in Regno Samariæ, dicto Israelitico, vehementèr invectus est, utrisque excidium & captivitatem denunciando, Israelitis quidèm per Assyrios, Judæis verò per Chaldæos. Principum, qui plebem iniquis Tributis, exactionibus, vectigalibus, fraudibus, & usuris opprimebant; Judicum, qui, acceptis muneribus, justitiæ Leges violabant; Sacerdotum, qui sui officii immemores, lucro inhiabant, suisque commodis præpostere serviebant; Prophetarum, qui sub cubitis peccatorum, à quibus aliquid emolumenti sperabant, pulvillos consuebant, nefanda crimina redarguit Propheta *Michæas*, & proptèr hæc, delendam à Chaldæis Hierosolymam prædixit. Verùm, tot intèr impendentia mala, quæ Judæis eventura auguratur Propheta *Michæas*, lætum eis promittit è captivitate Babylonica per *Cyrum*, Persarum Regem, reditum, & lætiorem ex servitute peccati, mortis, & Diaboli liberationem per Christum, cujus adventûs circumstantias cap. 4. suæ Prophetiæ describit his verbis: *In novissimo die erit mons domûs Domini præparatus in vertice montium, & sublimis supèr colles, & fluent ad eum populi, & prophetabunt gentes multæ, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob.... quia de Sion egredietur Lex, & Verbum Domini de Hierusalem. Et judicabit intèr populos multos,*

multos, & corripiet gentes fortes usquè in longinquum, & concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones, non sumet gens adversùs gentem gladium, & non discent ultrà belligerare &c. Hoc Prophetæ *Michææ* Vaticinium in Christo Domino fuisse adimpletum, multis argumentis evici in Paragrapho secundo Dissertationis, quæ est ordine septima in Tractatu, quem edidi, *De Mysteriis Jesu Christi*, ubi etiam ostendi contrà *Joannem Massonum*, Presbyterum Anglicanum, pacem, quam Prophetæ, adveniente Messiâ, futuram vaticinantur, non solùm fore spiritualem, per quam Messias homines à servitute Diaboli asseret in libertatem filiorum Dei, sed fore etiam pacem terrenam & temporalem, quæ ubique terrarum, sedatis omnibus bellis, vigere debebat. Quod, nascente Christo Domino anno quadragesimo Imperii *Augusti*, reverà contigisse, probant Historiæ Prophanæ Monumenta, sanctorum Patrum authoritate confirmata. Alterum de Jesu Christo Vaticinium *Michæas* cap. 5. suæ Prophetiæ fudit, quo locum, in quo Christus, verus Messias, nasciturus erat, clarissimè prædixit, & his verbis conceptum est: *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Hoc *Michææ* Vaticinium fuit verè in Jesu Christo, qui natus est Bethleemi, adimpletum; nec ullo pacto detorqueri potest ad *Zorobabelem*, tùm quia *Zorobabel* neque Bethleemi,

 leemi,

leemi, neque in Judæa natus est, sed in captivitate Babylonica: Tùm etiam, quia *Zorobabeli* hæc Vaticinii *Michææ* pars: *Egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis* convenire haud potest. Deniquè, hoc *Michææ* Vaticinium non de *Zorobabele*, sed de Messia esse intelligendum ultrò fatentur Paraphrastes Chaldæus *Jonathan*, Auctores Talmudis in Tractatu *Sanhedrin* cap. ultimo, & in Tractatu *De Paschate*; Rabbi quoque *Salomo*, & Rabbi *David Kimki*.

D. *Michæam* in serie Prophetarum Minorum sequitur *Nahum*, qui septimus est, & de cujus patriâ, ætate, & Prophetia paucamodò dicere juvat.

M. Elcesi, Galilææ viculo, in Tribu *Simeonis*, natus est Propheta *Nahum*, floruitque non *Joathami*, Regis Judæ, temporibus, sicùt visum est *Josepho*, Hebræo, lib. 9. *Antiq. Jud.* cap. 11. neque temporibus *Manassis*, impiissimi Regis Juda, sed sub *Ezechia*, Rege Juda, claruit, atque, post abductas jam decem Tribus Israelis in captivitatem Assyriacam, vaticinari cæpit contrà Niniven, & Ninivitas, quibus toties relapsis, totique Assyriorum Imperio, cujus caput erat Ninives urbs, extremum denuntiavit excidium, quod Ninivitæ, suis rapinis, maleficiis, aliisque propudiosis flagitiis iram dei provocantes, sibi accersiverant. Hinc prædixit, *Nabuchodonozorem* Regiam Ninivem urbem, obsessurum, obsessam capturum, captam deprædaturum, deniquè totum Assyriacum Imperium à Chaldæis, &

& Medis devastatum atque excisum iri. Legitur cap. 1. v. 15. Prophetiæ *Nahum* prædictio, quæ, teste *S. Augustino* cap. 31. lib. 18. *De Civitatè Dei* ad Legem Evangelicam refertur. Sic autem habet: *De domo Dei tui interficiam sculptile & conflatile : ponam sepulchrum tuum. Eccè supèr montes pedes Evangelizantis & annunciantis pacem.* Quam Prophetiam *S. Augustinus* loco mox à me laudato sic interpretatur: *Per Evangelium exterminata sculptilia, & conflatilia, id est, Idola Deorum falsorum, & oblivioni tanquàm sepulturæ tradita jam videmus; & hanc etiam in hac re Prophetiam completam esse cognoscimus.*

D. Sub quo Rege Juda vaticinatus est *Habacuc*, qui in ordine Prophetarum Minorum octavus est? & quidnam potissimùm in ejus Prophetia continetur?

M. Vaticinatus est *Habacuc* sub *Manasse*, impio Rege Juda, cujus flagitia non obscurè perstringit cap. 1. v. 4. suæ Prophetiæ, dicens: *Proptèr hoc lacerata est Lex, & non pervenit usquè ad finem judicium, quia impius prævalet adversùs justum, propterea egreditur judicium perversum.* Sed cum illustrissimo Abrincensi Episcopo *Daniele Huetio* advertere debes, duos fuisse Prophetas *Habacuc*, priorem, cujus Prophetia adhùc superest, ortum è Tribu *Simeonis*, coætaneum fuisse *Manassi*, Regi Juda, & antè captivitatem Babylonicam in Regno Juda prophetasse: alterum verò Vatem, eodem nomine *Habacuc* insignitum,

ex Tribu Levi originem duxisse, ut videre est in lemmate Historiæ *Belis*, & *Draconis* præfixo in libro *Danielis*, quod exhibet *S. Hieronymus* Præfatione in *Danielem*, huncque posteriorem Prophetam *Habacuc* illum esse, qui, tempore captivitatis Babylonicæ, jussus à Deo, & ab Angelo raptus detulit ad Prophetam *Danielem*, in lacum Leonum missum, prandium, quod suis messoribus paraverat. De priori dumtaxàt *Habacuc* hìc nobis sermo erit, cujus Prophetiæ hæc summa est: Conquerenti huic Prophetæ, quòd Deus sineret pios ab impiis opprimi, Regnumque *Nabuchodonozoris*, pessimi Idololatræ, viribus & potestate in dies crescere, ac longè latèque propagari; respondit Deus, se, postquàm per Chaldæos punierit Judæos, illicò Chaldæos perditurum, tùm proptèr irreverentiam, quâ *Balthasar*, eorum Rex, Vasa, divino cultui consecrata, prophanis usibus destinaverat; tùm proptèr Chaldæorum, eorumque Regum ebrietatem, crapulam, violentiam, cædes, homicidia, Idololatriam. Hinc Propheta *Habacuc* multiplex *Væ* intentat *Nabuchodonozori*, Chaldæorum Regi, frustràque illum in *Belo*, aut in virtute cujuscumque Idoli suam spem ac fiduciam collocaturum prænunciat. Deniquè, Prophetiam suam concludit Propheta *Habacuc* Carmine Eucharistico, seu Cantico gratiarum actionis, quo summam Dei misericordiam in adventu Jesu Christi, veri Messiæ ac Redemptoris, commendat capite

3.

3. v. 2. dicens: *Domine, opus tuum, in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies, cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis.* Et versu 13. ejusdem capitis: *Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo.* Et versu 18. *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo.* Nec minùs clarè idem Propheta cap. 2. versu 3. Messiam propediè̀m venturum prædicit his verbis: *Quia adhùc visus procùl, & apparebit in finem, & non mentietur, si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.*

D. Benè habet: præcipuas jam compertas habeo prædictiones, quas fuderunt octo Prophetæ Minores, qui in Regno Juda antè captivitatem Babylonicam vaticinati sunt. Unus tamen adhùc superest *Sophonias*, qui in serie Prophetarum Minorum nonus est, quique itidèm in Regno Juda antè captivitatem Babylonicam, res futuras prædixit, de cujus subindè genere, ætate, & Prophetia aliquid scire aveo. De tribus verò aliis Prophetis Minoribus, videlicèt de *Aggæo, Zachariâ*, & *Malachiâ* nihil in præsentia à te percontabor, quia de tribus illis Prophetis Minoribus, qui, sicùt jam me præmonuisti, post captivitatem tantùm Babylonicam vaticinandi munus obierunt, opportuniùs suo loco, id est, in Colloquiis nostris in Historiam sextæ Mundi Ætatis tractaturum te spopondisti.

M. Ex stirpe Regia, seu ex familia *Ezechiæ* Regis Juda, suum genus duxisse *Sophoniam* non-

nonnulli afferunt Scripturæ Sacræ Interpretes, sed,id,cùm incertum sit,in medio relinquo. Hoc unum certum est, Prophetam *Sophoniam*, sicùt ipsemet testatur initio Prophetiæ suæ, fuisse filium *Chusi*, & vaticinatum esse temporibus *Josiæ*, Regis Juda, hoc est, sub exordium Regni ejusdem *Josiæ*, antequàm pius ille Rex sustulisset prophanos & sacrilegos cultus, quos nequissimus *Manasses*, Rex Juda, induxerat, & proptèr quos Propheta *Sophonias* vehementèr Judæos objurgat, eosque simùl adhortatur, ut, extirpatâ penitùs Idololatriâ, aliisque relictis sceleribus, quibus dediti erant, tandèm aliquandò resipiscant, & ad sinceram pænitentiam, verumque Dei cultum redeant. Quod si, obstinatis animis, facere detrectent, eis inevitabile prædicit per *Nabuchodonozorem*, Regem, excidium, non secùs ac Philistæis, Moabitis, Ammonitis, Æthyopibus, & Assyriis. Redarguit acerrimè rapinas Principum Regni Juda, injustitiam Judicum, mendacia Pseudo-Prophetarum, impietatem Sacerdotum, & summam socordiam Judæorum, qui tàm Ninivitarum, quàm aliarum Gentium, quæ, ob sua flagitia fuerant à Deo exterminatæ, funesto, quod præ oculis habebant, exemplo nec sapientiores, nec meliores evaserant. Demùm Propheta *Sophonias*, postquàm multas imminentes calamitates Judæis ominatus est, eos consolatur, promittens, ipsis amæniores sub finem Mundi exorituros soles, futuram illorum conversionem, & in adventu Je-

su Christi, veri Messiæ, multorum è Populo Judaico ad veram Fidem vocationem: " Lau-
„ da filia Sion (inquit *Sophonias* cap. 3. suæ
„ Prophetiæ) jubila Israel, lætare, & exul-
„ ta in omni corde filia Hierusalem. Abstulit
„ Dominus judicium tuum, avertit inimicos
„ tuos: Rex Israel Dominus in medio tui, non
„ timebis malum ultrà. In die illa dicetur Hie-
„ rusalem: Noli timere: Sion, non dissolvan-
„ tur manus tuæ. Dominus Deus in medio tui
„ fortis ipse salvabit. Gaudebit supèr te in læti-
„ tia, silebit in dilectione sua; exultabit su-
„ pèr te in laude &c. Sed satis hactenùs diximus de Prophetis Minoribus, qui in Regno Juda antè captivitatem Babylonicam res futuras, afflante Spiritu Sancto, prædixerunt, quique vocantur *Prophetæ Minores*, non quòd minori, aut inferiori polleant auctoritate, quàm Prophetæ, dicti *Majores*, sed quòd eorum Prophetiæ contractiores ac breviores sint illis, quas ediderunt Prophetæ Majores.

D. Pretèr illos Prophetas, tùm Majores, tùm Minores, quos hùc usquè percensuisti, quique in Regno Juda antè captivitatem Babylonicam prædictiones suas litteris consignarunt, alii fuerunt sacri Vates, præsertìm *Elias*, & *Elizæus*, qui in quinta Mundi Ætate, in Regno Israelitico, antè Assyriacam decem Tribuum captivitatem floruerunt; & de quorum gestis, miraculis, & vaticiniis te aliquid in præsenti nostro Colloquio dicturum fidem tuam oppignerasti. Verùm, priusquàm de

de illis Prophetis sermonem instituamus, optarem, ut veram assignares causam, cur Judæi tot Vaticiniis, quibus Prophetæ, tùm Majores, tùm Minores, Jesu Christi, veri Messiæ, adventum, ejus vitæ œconomiam, Miracula, Doctrinam, Mortem, Passionem, Resurrectionem &c. perspicuè prænunciarunt, fasces submittere, & confessas nolint præbere manus? tàm adamantinæ Judæorum pervicaciæ causam aperias, si placet.

M. Causa, proptèr quam Iudæi tot Prophetarum Vaticinia in Jesu Christo, Servatore nostro, fuisse adimpleta, tàm obstinatis animis confiteri renuunt, suam originem habet ex anticipatis, vetustisque opinionibus, quas de promissi sibi Messiæ dotibus, & officiis altè mentibus suis infixerunt, quasque evellere adeò difficile & arduum est, ut, proh dolor! pauci sint intèr illos, qui ad Christianam Fidem traducantur, jamque cesserit in vulgare proverbium: *Facilius esse Æthyopem dealbare, quàm Judæum ab errore divellere.* In primis, si quis quærat à Judæis, qualem à Prophetis sibi prænuntiatum Messiam existiment, & qualem etiamnùm præstolentur? actutùm respondebunt, Messiam fore virum bellatorem, Gentium domitorem, Levitici Sacerdotis instauratorem, qui etiam *Salomonis* Templum, ac Hierosolymam à fundamentis erigat, atque universam Gentem Judaïcam, toto orbe dispersam, armata manu, strictoque gladio vindicet, & in unum cogat; Gentes verò in suis

Idolo-

Idololatriæ tenebris immersas omninò relinquat. Hæc est prima opinio, quam de promissi Messiæ dotibus Judæi animo imbiberunt. Sed, quàm falsa sit hæc præjudicata opinio, quàm inanes ac crudæ illæ spes, quibus Judæi mentes suas hodiè alunt, apertè ostendunt vaticinia, quæ laudavimus, Prophetarum, qui in Regno Juda, antè captivitatem Babylonicam, id est, in quinta Mundi Ætate, venturi Messiæ dotes & officia prænunciarunt. Hi quippè sacri Vates prædixerunt, venturum Messiam non fore virum bellatorem, &, instar *Cæsaris*, & *Alexandri Magni*, copiarum, exercitûsque ductorem: sed virum humilem, modestum, pacificum, arma mystica dumtaxàt tractaturum, & sacra vitiis, non hominibus bella indicturum. Secundò, prædicunt iidem Prophetæ, Messiam venturum vocaturum ad se non tantùm Judæos, sed etiam Gentes, & Idololatriam, tot sæculorum diuturnitate roboratam, & toto Orbe diffusam, deleturum; illum Legem Novam, seu Evangelicam, consummatâ Veteri, seu Mosaicâ, conditurum, Novum Fædus, impleto Veteri, sanciturum, Ritus Mosaicos, inductis aliis, ablegaturum, destructum Templum Salomonicum, id est, Hierosolymitanum, nunquàm instauratum iri, sed Messiam excitaturum novum Templum spirituale, hoc est, Ecclesiam, ex Judæis & Gentibus ex æquo conflatam, & per totum Orbem dilatatam, in qua coletur Deus in spiritu & veritate. Quæ Prophetarum vaticinia falsi

falsi convincunt hanc opinionem, quam de promisso Messia sibi fingunt Judæi, & veras stabiliunt Notas, ad quarum normam veri Messiæ agnitionem exigere debemus, quæque non solùm rectà collineant in Christum, Servatorem nostrum, sed etiam, quantùm ad omnes circumstantias fuerunt accuratissimè in ipso adimpletæ.

Altera opinio perindè falsa, quæ de promissi Messiæ dotibus insidet Judæorum animis, ea est, quâ sibi persuadent, Messiam, quem venturum nunciant Prophetæ, terreno & æterno potiturum Regno, eumque non moriturum. At, hæc opinio, quam ex funestis, infaustisque præjudiciis hauserunt Judæi, recta fronte pugnat cum Vaticiniis Prophetarum, qui Messiæ non adjudicant Regnum terrenum & temporale, quod exercere debeat Leges politicas condendo, hostes corporalibus pænis, & vi armorum subigendo, sicùt de Messia jactare solent Hebræi, sed Prophetæ tribuunt Messiæ Regnum spirituale, ac cæleste, in eo præsertìm situm, ut à peccati; & Diaboli servitute populum suum redimat, tenebrarum potestates debellet, Idololatriam exterminet, verum Dei cultum stabiliat, æternas fidelibus divitias conferat, animæ sanctitatem, & corpori perennem vitam impertiatur. In hoc sensu Messias appellatur à Propheta *Isaia* cap. 9. Princeps pacis, à *Hieremia* cap. 23. *Rex*, qui *faciet judicium & justitiam in terra*, & ab aliis Prophetis *Rex Pacificus & mansuetus.* Messiam

siam autem moriturum concors est omnium Prophetarum vox. Sepositа quidèm omni obscuritate declarant, Messiam, impiorum circumventione ac malis artibus occisum iri, mortem turpissimam subiturum, attritum iri proptèr scelera nostra, eâdemque operâ describunt (potissimùm Propheta *Isaias* cap. 53.) omnes circumstantias diræ ac probrosæ mortis, quâ Messias in Cruce afficiendus erat. Quæ omnia si attentis, ut par esset, animis perpenderent Judæi, omni procùl dubio falsa illa, quibus de promisso Messia deluduntur, præjudicia abdicarent, appensum cæcis mentibus velum amoverent, & longè alium liberatorem Mundo à Prophetis prædictum viderent, quàm sibi ex præconceptis falsis opinionibus fingunt, atque tandèm aliquandò, in uno, quem agnoscere nolunt, Jesu Nazareno, omnia Prophetarum Vaticinia fuisse ad amussim impleta faterentur.

Deniquè, ideò Judæi Jesum Christum, tanquàm verum Messiam, à Prophetis prædictum, agnoscere nolunt, quia deplorandâ cæcitate, non pauca de promisso Messia Prophetarum Vaticinia, quæ in sensu proprio & litterali sumi debent, ad sensum mysticum & allegoricum de industria detorquere solent, alia verò Prophetarum Oracula, quæ mysticum in sensum intelligenda veniunt, mortiferam secuti litteram, ad sensum litteralem trahunt, ac præposterè accipiunt, ut indè obtendant ac causentur, Prophetarum Vaticinia necdùm esse

esse impleta. Hæc est causa, cur Judæi, saxa in corde gestantes, in tanta Vaticiniorum, quæ de Jesu Christo, vero Messia, fuderunt Prophetæ, claritate, quæ sese omnium ingerit oculis, adhùc cæcutiant. Sed eorum cæcitas, ut obitèr dicam, tantùm abest, ut aliquod negotium Christianis facessere debeat, ut potiùs peremptorium illis suppeditet argumentum ad probandum adversùs perfidos Judæos, Jesum Christum esse verum Messiam, Prophetarum Oraculis prædictum. Hanc etenim futuram Judæorum cæcam in Jesu Christo negando pertinaciam, & obstinationem, ob quam à Deo repudiari, & reprobari meruerunt, prædixerunt sacri Vates, *Isaias* cap. 1. v. 2. de Judæis ait: " Filios enutrivi & exaltavi, ipsi vero spreverunt me: cognovit bos possessorem „ suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel „ autem me non cognovit, & populus meus „ non intellexit. Væ Genti peccatrici, popu„ lo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sce„ leratis, dereliquerunt Dominum, blasphe„ marunt Sanctum Israel, abalienati sunt re„ trorsùm. „ Et cap. 8. v. 14. loquens idem Propheta de adventu Messiæ, ait Judæis: " Erit „ vobis in sanctificationem: in lapidem autem „ offensionis, & petram scandali duabus do„ mibus Israel, & in laqueum, & in ruinam „ habitantibus Hierusalem, & offendent ex „ eis plurimi, & conterentur, & irretientur, „ & capientur. „ Et cap. 6. v. 9. Judæorum cæcitatem luculentèr idem Propheta exprimit his

his verbis: *Vade, & dices populo huic: Audite audientes, & nolite intelligere: Videte visionem, & nolite cognoscere. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude; ne fortè videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & convertatur, & sanem eum.* Propheta *Osee* cap. 9. v. 17. futuram Judæorum reprobationem, & incredulitatem clarè prædixit his verbis: *Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus.* Propheta *Hieremias* cap. 8. v. 9. sic invehitur in Judæos: *Quomodò dicitis, sapientes nos sumus, & Lex Domini nobiscum est? Verè mendacium operatus est stylus mendax Scribarum. Confusi sunt sapientes, perterriti & capti sunt: Verbum enim Domini projecerunt, & sapientia nulla est in eis.* Deniquè, ut alia id genus penè sexcenta Prophetarum Vaticinia prætermittam, Propheta *Ezechiel* cap. 12. v. 2, cæcitatem, pertinaciam & obstinationem Judæorum sic describit; *Fili hominis in medio domûs exasperantis tu habitas, qui oculos habent ad videndum, & non vident, & aures ad audiendum, & non audiunt, quia domus exasperans est.* Cùm igitur Prophetæ prænunciaverint, futurum ut venienti Christo pertinacitèr repugnarent Judæi, in eum, tanquàm in offensionis petram, impingerent, & in Sacrarum Scripturarum intelligentia, velut cæci in meridie palparent, fatendum est, Christum Dominum esse illum Liberatorem à Deo missum, quia Judæi illum

agnoscere nolunt, suaque pertinaciâ & cæcitate Prophetarum Oracula implent, dùm impleta inficiantur. Addo etiam, nec addidisse pigebit, Christum Dominum, postquàm ad Judæorum obstinationem superandam nihil intentatum reliquisset, terribilem hanc in ipsos protulisse Sententiam: *Relinquetur domus vestra deserta*, eisque sæpiùs prædixisse illorum reprobationem, ejectionem, dispersionem, ruinam, & augustissimi Templi Hierosolymitani excidium, longè antequam hæc omnia acciderent, sicùt referunt sacri Evangelistæ, *Matthæus* cap. 14. v. 1. *Marcus* cap. 13. v. 1. & *Lucas* cap. 19. Quorum eventum jampridèm, velint nolint, experiuntur Judæi, qui, ob incredulitatem & diffidentiam suam, ubique dispersi vagantur, durissimæ servituti mancipati. Sed mittamus obstinatos Judæos, eisque meliorem mentem precemur, quò, depositâ illâ adamantinâ, quæ illos occæcat, pervicaciâ, agnoscant tandèm aliquandò Jesum Christum, verum Messiam, Prophetarum Oraculis prædictum. Præstat nunc, ut sub finem nostri Colloquii, quidquid superest temporis insumamus in referendis Gestis, Vaticiniis, & Miraculis Prophetarum *Eliæ*, & *Elizæi*, qui in quinta Mundi Ætate, in Regno Israelitico, id est, sub Regibus Israel floruerunt.

D. Sub quo Rege Israelis claruit Propheta *Elias*?

M. Sub *Achabo*, Rege, decem Tribuum Israelis

Israelis, ultrà omnes Reges in Dominum impio, & sub *Zezabele*, ejus sceleſtiſſima conjuge, quæ Prophetas miſſos à Deo interemit, apparuit *Elias*, dictus *Theſbithes*, ex civitate Galaad oriundus, vir Propheta, potens opere & ſermone, inter ſacros hujus ævi Vates longè clariſſimus, dignuſque, quem Deus impii hujus Regis & Reginæ ſceleratioris conatibus objiceret, ac eximia vitæ ſanctitate & ſingulari miraculorum patrandi virtute præditum, toto orbe illuſtrem redderet. Hic Propheta in veri Dei cultu à puero religiosè inſtitutus, ſecretam à vulgi conſuetudine vitam agens, & in primis divino zelo fervens, adiit intrepidè Regem *Achabum*, & Reginam *Zezabelem*, impietatem utriuſque & Idololatriam vehementèr redarguit, miraculis terruit, ſed ad meliorem frugem non reduxit, immò, illorum iram ita in ſe provocavit, ut, ad declinandam impendentem ſibi mortem, ſæpiùs coactus fuerit fugere in ſolitudinem, ubi Deus eum mirabilitèr nutrivit miniſterio corvorum, ei quotidiè cibum afferentium. Sed, poſtquàm audiſſet Propheta *Elias*, quòd *Achabus*, Rex Iſrael, inſtigante Reginâ *Zezabele*, fœminâ poſt hominum memoriam crudeliſſimâ, vineam *Nabothi* per vim extorſiſſet, & injuſtè regio fiſco addixiſſet, eumque falſis adhibitis teſtibus damnatum, lapidibus obrui juſſiſſet, incunctantèr, jubente Deo, acceſſit ad Regem & Reginam, & utrique, eorumque liberis, atrocem mortem denunciavit eodem in loco, quem

suo sanguine *Nabothus* innocens tinxerat, Regis *Acbabi* sanguinem canibus prædam fore ubi *Nabothi* lapidati cruorem linxissent canes; Reginæ verò *Zezabelis* cadaver, ac filiorum ejus eodem itidèm loco frustatìm à canibus discerpendum atque vorandum. Cujus vaticinii veritatem non multò post eventus comprobavit, & integro familiæ *Acbabi*, Regis Israel, & Reginæ *Zezabelis*, nec non liberorum exterminio, atque sparso sanguine, manibus miseri *Nabothi*, per summam injustitiam trucidati, litatum est. Tandèm *Elias*, Propheta, postquàm multis virtutibus claruisset, & stupenda edidisset prodigia, raptus est in curru igneo, & translatus in quemdam amænum locum, ubi cum Patriarcha *Enocho* suavissimè vivit, opperiens Mundi finem, venturus cum *Enocho* tempore persecutionis Antichristi, in qua ambo morientur, & constantèr pro Fidei Christi Domini defensione sanguinem profundentes, gloriosi Martyrii palmam consequentur, sicùt docet perpetua, sibique sempèr constans sanctorum Patrum, cùm Græcorum, tùm Latinorum, ac subindè Ecclesiæ Catholicæ, traditio.

D. Profer in medium, quæso, præcipua miracula, quæ *Eliam*, Prophetam, regnante impio *Acbabo*, edidisse narrat Scriptura Sacra.

M. Miracula, quæ, regnante impio *Acbabo*, patravit *Elias* Propheta, hæc præcipua in sacris Litteris recensentur. Primum fuit, quòd oratione

oratione suâ cælum conclusit, ne rorem aut pluviam terræ daret. Quò factum est, ut, toto triennio & semestri suspensis cælo aquis, omnibusque locis Solis ardoribus adustis, nec victum habuerint homines, nec pabulum jumenta, sed ingens per triennium itidem & semestre grassata sit in Samaria fames, juxtà *Eliæ* Vaticinium, quod legitur cap. 17. lib. 3. Regum. Alterum Prophetæ *Eliæ* miraculum fuit, quòd pluviam & fertilitatem post illud temporis intervallum precibus à Deo impetraverit, ac prædixerit *Elias*, quandò nullum in cælo futuræ pluviæ appareret indicium, sicut refertur cap. 18. v. 41. lib. 3. Regum. Tertium miraculum fuit panis & carnium à corvis, Deo præcipiente, subministratio singulis diebus, manè & vespere, quamdiù Propheta *Elias* delituit, & sedit ad torrentem *Carith*, ex quo potum sumpsit, donec aruerit, sicut memorat sacer Auctor lib. 3. Regum cap. 17. v. 3. 4. 5. 6. & 7. Quartum miraculum, quod eodem in capite recensetur, fuit farinæ & olei mirabilis multiplicatio in vasculis Viduæ Sareptanæ, ad quam Deus Prophetam *Eliam* pascendum miserat, toto eo tempore, quo duravit sterilitas. Hæc est illa Vidua Sareptana, quam commendat Christus Dominus cap. 4. v. 25. Evangelii *S. Lucæ*, dicens: *In veritate dico vobis, multæ Viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quandò clausum est cælum annis tribus, & mensibus sex, cùm facta esset fames magna in omni terra; & ad nullam illarum missus*

 fuit

sus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam. Quintum Prophetæ *Eliæ* miraculum, quod describitur cap. 17. lib. 3. Regum, est filii ejusdem Viduæ Sareptanæ, ad quam diverterat *Elias*, à morte ad vitam revocatio. Sextum *Eliæ* miraculum, quod cap. 18. lib. 3. Regum narratur, in eo præsertim situm est, quòd Propheta *Elias*, jussu Domini, venit ad *Achabum*, Regem Israel, exprobratoque ei sacrilegio, poposcit ut Populus Israeliticus in Monte Carmeli congregaretur. Accivit etiam *Elias* quadringentos & quinquaginta Idoli *Baalis* Sacerdotes, qui oblatam ab eodem Propheta conditionem acceperunt, ut ille Deus esset, qui cæsam hostiam igne è cælo misso absumeret. Suum itaque auspicati Sacrificium Sacerdotes *Baalis* falsum istud Numen invocarunt, & magnâ vociferatione inclamarunt, ut ignem de Cælo mitteret; sed frustrà, surdoque canebant. Tùm Propheta *Elias*, irridens eos, ait: *Clamate voce majore, Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certè dormit, ut excitetur.* Confusis autem *Baalis* Sacerdotibus, *Elias* cæsum vitulum novo Altari in monte Carmeli imposuit, & invocato Domino, cunctis adspectantibus, ignis Cælo delapsus holocaustum absumpsit. Hoc miraculo attoniti Israelitæ, solo strati, Deum verum agnoscentes, hunc unicum ac verum esse Deum conclamant, moxque, jubente *Elia*, prophani Sacerdotes *Baalis* comprehensi, deductique ad

Torren-

Torrentem *Cison*, omnes ad unum necati sunt. Septimum *Eliæ* miraculum est jejunium quadraginta dierum, quod suprà naturæ vires toleravit hic Propheta, postquàm subcinericio pane ab Angelo allato recreatus fuisset, cùm crudelem *Zezabelem*, quæ eum ad mortem quærebat, fugiens, terroreque correptus, in Deserto obdormivisset in umbra juniperi; cujus in cibi fortitudine grandem viam confecit, ambulans quadraginta diebus & quadraginta noctibus, usquè ad Montem Dei Horeb, sicùt legitur cap. 19. lib. 3. Regum. Hoc miraculo *Elias* effugit persecutionem truculentæ Reginæ *Zezabelis*, quæ tanto æstu in Prophetas sæviebat, ut illos omnes de medio substulisset, nisi vir quidam in Aula Regis *Achabi*, quamvis corruptissimâ, extitisset, nomine *Abdias*, Religione ac Dei timore insignis, qui centum Prophetas, de vita periclitantes, furori impiæ *Zezabelis* subduxit, & in speluncis absconditos pavit, sicùt testatur sacer Auctor lib. 3. Regum cap. 18. Octavum *Eliæ* miraculum fuit apparitio Dei, qui hunc Prophetam, è spelunca egressum, & in monte stantem, allocutus est, eique significavit, sibi servasse *septem millia virorum in Israele, quorum genua non sunt curvata antè Baal* (cap. 19. v. 18. lib. 3. Regum.) Quod mirùm accidit Prophetæ *Eliæ*, qui se solum à sacrilegio immunem esse crediderat. Hæc sunt præcipua miracula, quæ à Propheta *Elia* fuisse patrata narrat Scriptura Sacra.

D. Circà raptum Prophetæ *Eliæ* occurrunt duæ difficultates, quas mihi brevitèr solvas velim. Prima est, an *Elias*, qui etiamnùm vivit; sit simul viator & comprehensor? id est, utrùm sit beatus, & clarâ Dei visione donetur? Altera difficultas est, quomodò, & per quem *Elias* post raptum suum miserit illas litteras, quas scripsit ad *Joramum*, Regem Juda, & quibus ei gravem morbum, mortem, cladem-que toti Regno denuntiat, ut constat ex lib. 2. Paralip. cap. 25. v. 12. ubi expressè dicitur: *Allatæ sunt ei* (id est *Joramo*, Regi Juda) *litteræ ab Elia Propheta.*

M. Cùm ex pervulgata Theologorum sententia solus Christus Dominus fuerit simul viator & comprehensor, existimo, Prophetam *Eliam*, qui etiamnùm vivit, non esse viatorem simul & comprehensorem; id est, illum necdùm esse beatum, & clarâ atque intuitivâ Dei visione donatum. Ecclesia quidèm celebrat Festum *Eliæ* Prophetæ die 20. mensis Julii, sicùt patet ex Martyrologio Romano, Græci etiam Templa *Eliæ* erexerunt, indè tamen non evincitur, *Eliam* nunc frui beatificâ Dei visione, tùm quia Ecclesia non celebrat Festum *Eliæ*, ut beati, sed ut rapti; ita ut statâ illâ die, huic Prophetæ sacrâ, recolat dumtaxàt Ecclesia memoriam *Eliæ* raptûs, ut potè mirabilis, sicùt ait *Cornelius à Lapide*. Tùm quia etiam Græci eodem ducti motivo Templa Prophetæ *Eliæ* erexerunt, quô ei festum diem consecrarunt, sicùt igitur Festum ei instituerunt Græ-

ci,

ci, ut memoriam tantùm mirabilis illius raptûs recolerent, ita & illi erexerunt Templa, aut potiùs non illi, sed Deo; quia, ut alibi, post *S. Augustinum*, me observasse memini, Templa non Sanctis, sed soli Deo, in honorem Sanctorum eriguntur. Quò fit, ut hæc Templa non *Eliæ*, sed Deo sint erecta in honorem raptûs *Eliæ*, qui nunc in loco amæno, nobis planè ignoto, cælestem vitam agit, quique licèt nondùm sit beatus, id est, beatificâ Dei visione non adhùc potiatur, eâ tamen certissimè fruetur, postquàm in fine Mundi, grassante atrocissimâ Antichristi persecutione, Martyrii laureâ fuerit coronatus. Et hæc primæ propositæ difficultati diluicidandæ sufficiant. Altera, quam proposuisti, difficultas, paulò intricatior est, & in ea diluenda doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes variant linguis & sententiis. *Cajetanus* censet, hunc *Eliam*, qui scripsit litteras ad *Joramum*, Regem Juda, diversum esse ab *Elia* Propheta, dicto *Thesbite*, sed hæc non placet sententia. *Vatablus*, Regius Linguæ Hebraicæ Professor, autumat, per *Eliam* designari *Elizæum*, eò quòd *Elizæus* spiritum haberet *Eliæ*; sed hæc opinio nihilò præcedenti plausibilior est. Alii haud improbabilitèr putant, *Eliam* suum antè raptum, has ad *Joramum*, Regem Juda, scripsisse litteras, easque dedisse *Elizæo*, vel alteri, ut eas, post ipsius raptum, redderet Regi *Joram*. Alii denique, quorum sententiæ lubens ipse subscribo, dicunt Prophetam *Eliam*

è loco

è loco, ubi, post suum raptum, unà cum Patriarcha *Enocho* degit, eas ad *Joramum*, Regem, misisse litteras, vel per Angelum formâ humanâ indutum, vel per discipulum suum *Elizæum*, vel per fidelem alium virum, adduntque, quod sicut *Elias* in transfiguratione Christi Domini apparuit, ita potuit, post suum raptum apparere *Elizæo*, vel alicui alteri, cui ejusmodi litteras, à se scriptas, & ad *Joramum*, Regem Juda, directas, eidemque Regi tradendas, crediderit.

D. Acta & præcipua Prophetæ *Eliæ* miracula jam memoriâ teneo. Veniamus nunc ad *Elizæum* Prophetam, *Eliæ* discipulum, qui in quinta pariter Mundi Ætate, & in Regno Israelitico, id est, sub Regibus Israelis, dono Prophetiæ claruit, multisque signis potens extitit, cujus res præclarè gestas audire mihi volupe erit.

M. Sub exordium Regni *Jorami*, Regis Israel, curru igneo vectus *Elias*, & in Cœlum sublatus, *Elizæum*, discipulum suum, duplicis spiritûs sui, Prophetiæ videlicèt ac miraculorum, necnon pallii reliquit hæredem, sicùt legitur cap. 2. lib. 4. Regum. Sub eodem *Joramo*, Rege Israelis, Prophetiis & miraculis claruit *Elizæus*, illumque Regem suis precibus multùm juvit, atque è præsentissimo discrimine eripuit. At enim, cùm Rex *Joramus* Moabitas, violati fœderis reos, bello esset aggressurus, & in societatem militiæ *Josaphatum*, Regem Juda, & Idumæorum Regem asci-

asciviſſet, contigit ut fœderatorum Exercitus præ aquarum penuria in deſerto Idumææ penè deficerent. Periculum advertens Propheta *Elizæus*, opportunam aquam à Deo impetravit, & victoriam prædixit. Moabitarum Rex, Exercitu ſuo fuſo ac profligato, civitatibus dirutis, vaſtatis agris, fructiferis arboribus ſuccifis, fontibus obturatis, ipſa Regni Metropoli obſeſsâ & penè expugnatâ, cùm irrito conatu impetum in hoſtes feciſſet, tandèm per ſummam barbariem ad placandos Deos ſuos, filium ſuum primogenitum, hoſtili adſpectante exercitu, in mœnibus mactavit, obtulitque holocauſtum. Quâ atrocitate perculſi Iſraelitæ, tàmque impium facinus execrati, ſolutâ obſidione, diſceſſerunt, ſicùt legitur cap. 3. lib. 4. Regum. Plurima ab *Elizæo* edita miracula deſcribuntur in eodem quarto libro Regum, quæ ſi in præſentia ſingillatim referenda ſuſciperem, vereor, ne tibi tædio & oneri eſſem, & longiùs, quàm vellem, noſtrum protraheretur Colloquium. Hæc itaque inſignia Prophetæ *Elizæi* miracula in eo, quem mox laudavi libro quarto Regum, lectitare, tuamque ſitim ad ſatietatem uſquè extinguere poteris.

D. Cùm necdùm effluxerit hora, quam Colloquiis noſtris præfigere ſolemus, te etiam atque etiam obſecro & obteſtor, ut non te pigeat indigitare faltèm præcipua, quæ *Elizæus* edidit, miracula, & eâdem operâ brevitèr indicare loca libri quarti Regum, in quibus ejuſ-

ejusdem Prophetæ narrantur prodigia, quò facillius ad fontem, undè pleniùs bibam, recurrere possim.

M. Votis tuis ut faciam satis, præcipua *Elizæi* miracula compendiosâ narratione hìc perstringam, & loca libri quarti Regum, ubi accuratè referuntur, quasi digito monstrabo, ut ea, si tibi per otium liceat, consulere valeas. Primum miraculum, quod, post raptum *Eliæ* patravit *Elizæus*, illud est, quo hic Propheta aquas Jordanis pallio *Eliæ* divisit, siccisque vestigiis Jordanem transivit. Alterum *Elizæus* edidit miraculum, dùm Jericunthinis aquis salubritatem, terræ fertilitatem, sale in fontem injecto, conciliavit. Hæc duo Prophetæ *Elizæi* miracula memorat Scriptura Sacra cap. 2. lib. 4. Regum, ibidèmque fit mentio de tertio *Elizæi* miraculo, quo pueri Bethelitæ illudentes *Elizæo*, calvitiemque ipsi objicientes: *Ascende, calve, ascende, calve*; confestim à duobus ursis, ex proximo erumpentibus nemore, discerpti sunt. Quartum *Elizæi* miraculum est illud, quod jam insinuavi, quodque cap. 3. lib. 4. Regum narratur, nimirùm aquæ fœderatis Exercitibus, & Regibus Judæ, Israelis, & Idumæorum, in Deserto Idumææ, cùm adversùs Moabitas progrederentur, impetratio. Quintum *Elizæi* miraculum, est olei in Vasis Viduæ pauperculæ, & ære alieno oppressæ, multiplicatio, ut, oleo vendito, contracta debita solvere, & liberos alere posset. (cap. 4. lib. 4. Regum) Sextum *Elizæi*

Elizæi miraculum, quod eodem in cap.4.lib.4. Regum legitur, est filii Sunamitidis, hospitæ suæ, quem ipsius Prophetæ *Elizæi* precibus impetraverat, è morte ad vitam reditus. Quæ miraculosa resurrectio adumbrat vocationem Gentium ad Ecclesiam Christi: *Filius mulieris illius, dùm Elizæus absens esset, mortuus est: sic & filius Ecclesiæ, hoc est, populus Gentium, antequàm Christus veniret, peccatis mortuus erat. Descendente de monte Elizæo, filius Viduæ huic vitæ redditur: Descendente de Cælo Christo, filius Ecclesiæ, id est, populus Gentium, suscitatur*, inquit *S. Cæsarius*, Arelatensis Episcopus, Sermone, qui olim intèr Sermones Augustinianos erat CCVI. *De Tempore*, & nunc in novissima & castigatissima Operum *S. Augustini* Editione, quam Parisiis adornarunt doctissimi Patres Benedictini Congregationis *S. Mauri*, extat in Appendice, & est ordine quadragesimus secundus. Septimum *Elizæi* miraculum, est expulsio veneni & amaritudinis à pulmento per modicæ farinæ injectionem (lib.4. Regum cap.4.) Octavum miraculum, est ingentis hominum multitudinis ex paucis panibus ordeaceis exsaturatio. (lib.4. Regum cap. 4.) Nonum *Elizæi* miraculum, quod capite quinto lib.4. Regum narratur, est *Naamanis* à lepra curatio. Erat autem ille *Naaman* Princeps Militiæ Syriæ, vir magnus, fortis, & dives, qui per *Elizæum*, Prophetam, cùm fuisset à lepra sanatus, ita ex hoc suæ curationis miraculo ad Deum ve-

rum

rum conversus est, & à cultu Idolorum descivit, ut *Elizæo* promiserit, se nullum posthàc facturum holocaustum, aut victimas Diis alienis oblaturum, sed soli Deo vero, & hoc unum dumtaxat ab hoc Propheta petierit, ut Regem Syriæ, Dominum suum, in Templo *Remmon* adorantem, ipse pro more sustentare, eoque adorante, corpus itidem inclinare sibi liceret; quod Propheta *Elizæus* concessit, dicens: *Vade in pace*. Larga munera *Elizæo* obtulit *Naaman*, Syrus, quæ ille Propheta constanti animo recusavit, & famulo suo *Giesi*, qui ab eodem *Naaman* munus acceperat, atque mendacio extorserat, lepram, in nepotes etiam transfundendam, inflixit, indèque *Giesi* Simoniacorum typum, & lepram, ei adhærentem, Simoniæ labis figuram esse, docent Scripturæ Sacræ Interpretes. Decimum *Elizæi* miraculum, quod eodem in capite quinto lib. 4. Regum percensetur, est securis in Jordanem delapsæ, injecto post eam ligno, ad ascendendum ex aqua, & supernatandum impulsio. Quo in miraculo adumbrata fuisse Christi Domini, & salvificæ ejus Crucis Mysteria observant *Tertullianus* cap. 13. libri adversus Judæos, *S. Augustinus* lib. 12. contra *Faustum*, Hæreticum Manichæum, & *Theodoretus* quæst. 19. in librum quartum Regum. Undecimum *Elizæi* miraculum, est omnium Regis Syriæ Consiliorum *Joramo*, Regi Israelis, facta ab illo Propheta revelatio (lib. 4. Regum cap. 6.) Duodecimum *Elizæi* miraculum, quod eodem

dem in capite sexto lib.4. Regum memoratur, est Militum Regis Syriæ, qui ad Prophetam capiendum missi erant, excæcatio, simul & illuminatio, cùm in Samariam ducti essent, eorumque vitæ conservatio, cùm ab Israelitarum copiis circumclusi, facilè omnes internecione deleri potuissent. Decimum tertium miraculum, est prædictio abundantiæ frumenti in Samaria, die crastino futuræ, cùm ad summam rerum inopiam redacta esset, sicùt legitur lib.4. Regum capite sexto. Decimum quartum *Elizæi* miraculum, est liberatio urbis Samariæ, à validissimo Syriorum Exercitu obsessæ, & in extremis positæ angustiis. (lib.4. Regum cap.7.) Decimum quintum miraculum, est septennis fames, quam in Terra Israelis futuram prædixit *Elizæus*. (lib.4. Regum cap.8.) Ultimum *Elizæi* miraculum, est prædictio ab eo facta de sanitate simul & morte *Benadab*, Regis Syriæ, de cujus infirmitate ab *Hazaele*, illius Regis Ministro, fuerat consultus. (lib.4. Regum cap.8.)

Habes nunc, quasi in compendio, Historiam, seu præcipua gesta Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, hoc est, antè captivitatem Babylonicam, tàm in Regno Judæ, quam in Regno Israelis, futura prædixerunt, quique vitæ sanctimonia, certissimo vaticiniorum eventu, & multorum evidentiâ miraculorum apertè probarunt, se reverà à Deo missos esse, sibique populorum fidem conciliarunt. At nunc, ut obitèr dicam, vide, si placet, quantùm cæcutiant

cutiant Hæretici nostri temporis, à quibus, si petas, undenàm *Lutherus*, *Calvinus*, aliique Hæresiarchæ suam Missionem acceperint, cùm certum sit, eos non ab Ecclesia Romana, à quâ, facto schismate, sese separarunt, illam accepisse? confestìm respondebunt, *Lutherum*, *Calvinum*, aliosque ejusdem furfuris suos Antesignanos fuisse à Deo extraordinariè missos, non secùs ac in Veteri Lege Prophetæ ad reparandum divinum cultum, ad corrigendos pravos mores, & tollendos serpentes abusus, extraordinariam à Deo Missionem acceperunt. Sed quantùm hac in re fallantur, & cæcutiant Hæretici, tribus momentis brevitèr ostendo. Primò, Prophetæ Veteris Legis se à Deo missos esse, probitate morum, ac vitæ innocentiâ comprobarunt; *Lutherus* autem, *Calvinus*, cæterique variarum Sectarum conditores, ventri, gulæ, & libidini dediti fuerunt, necessitatem bonorum operum, Sacramenti Pœnitentiæ, & Ecclesiæ disciplinæ rigorem sustulerunt, solemnia Religionis Vota, Deo nuncupata, dissolverunt, Monachis, & Sacerdotibus connubia indulserunt, novam, & antiquis Ecclesiæ ritibus contrariam Sacerdotum originem instituerunt. Templa succenderunt, altaria suffoderunt, & excusso Romani Pontificis, & Episcoporum obedientiæ jugo, sectarios suos, Religionis, Sacræ Scripturæ, doctrinæ, ac fidei suæ judices & arbitros constituerunt, eosque ad arma, ad bella, ad sùs dèque omnia in toto Orbe Christiano miscen-

miscenda concitarunt. Hic fuit egregius, si Superis placet, extraordinariæ illorum Heresiarcharum Missionis character. Secundò, Prophetæ Veteris Testamenti certissimo Vaticiniorum, quæ fuderunt, eventu, omniumque oculis nunc perspicuo, fidem omnium Gentium sibi optimo jure conciliarunt, suamque extraordinariam Missionem extrà omnem dubitationis aleam posuerunt. At, quæ unquàm *Lutherus*, *Calvinus*, & alii nefarii Hæresiarchæ Vaticinia ad probandam Missionem suam extraordinariam protulerunt? nulla profectò. Quamvis, etiamsi aliquas edidissent prædictiones, quarum veritatem fortuitus eventus (ut fieri aliquandò assolet) comprobasset; nihilo seciùs rejici, ac diris devoveri deberent tanquàm Pseudo-Prophetæ, quia, juxtà Regulam, quam in exordio hujusce nostri Colloquii, ad discernendum verum Prophetam à falso, constituimus, illi, qui in Lege Evangelica aliquas prædictiones in vulgus spargunt, quæ Legi Evangelicæ, & avitæ doctrinæ, quam Ecclesia Catholica à Christo Domino, ab Apostolis, & sanctis Patribus, perpetuâ, sibique sempèr constanti traditione accepit, & ad hæc usquè tempora intemeratam jugitèr conservavit, oppositæ sunt, tanquàm falsi Prophetæ, & meri impostores, ad decipiendos populos comparati, repudiari ac profligari debent. Hinc Ecclesia Catholica, cui ex officio incumbit suum de motibus extraordinariis Spiritûs sancti ferre judicium, & definire, an

prædicti motus sint ex Deo, seu Spiritu Sancto, vel ex maligno Spiritu, seu ex Diabolo, qui solet se in Angelum lucis transfigurare, damnavit olim Hæresiarcham *Montanum*, & alios, qui, ut incautis ac simplicibus faciliùs imponerent, sese Prophetas, Spiritu Sancto afflatos temerè jactitabant, falsisque Vaticiniis populum deludebant. Damnavit etiam non multis abhinc annis eadem Ecclesia Catholica quosdam fanaticos Hæreticos, qui multum mansuetudinis, & externæ, sed fucatæ, pietatis præ se ferentes, orationis, & magis excoctæ vitæ asceticæ perfectionis studium plenis buccis crepantes, & incredibili fiduciâ dona Sancti Spiritûs sibi arrogantes, benè multos vanâ spe majoris in vita spirituali consequendæ perfectionis lactarunt, in fœdissimas prolapsiones præcipitarunt, & secum in æternam damnationem pertraxerunt. Deniquè, miracula, quæ patrarunt Prophetæ Veteris Legis, evidens eorum extraordinariæ Missioni testimonium perhibuerunt. Sed *Lutherus*, *Calvinus*, aliique novarum Sectarum Coryphæi tantùm abest, ut suam prætensam extraordinariam Missionem aliquo vero miraculo approbarint, ut nequidèm claudum equum sanare unquàm potuerint: sed hæc obitèr annotasse sufficiat adversùs nostri temporis Hæreticos, qui *Lutherum*, *Calvinum*, aliosque falsos Duces, & Pseudo-Prophetas secuti, à recta via aberrarunt, & nunquàm in doctrina sibi constantes, sæpiùs variant linguis & sententiis, carentque

carentque omninò Sacrificio & Sacerdotio Novæ Legis, sine quibus vera Religio stare minimè potest. Quâ de re plura legesis apud illustrissimum *Benignum Bossuet*, Episcopum Meldensem, in aureo, quod gallicè edidit, Opere, inscripto, *De Variationibus Hæreticorum*; & apud Doctissimum nostrum *Michaelem le Quien*, in egregio Opere, quod gallicè itidèm nuperrimè lucubravit *contrà Ordinationes Hæreticorum Episcoporum, & Presbyterorum Anglorum*, ubi invictis momentis probat, nullas & invalidas prorsùs esse Ordinationes, cùm Episcoporum, tùm Presbyterorum Anglorum, ac subindè apud illos Hæreticos non extare ampliùs verum Novæ Legis Sacrificium & Sacerdotium, quibus tamen vera Christi Religio necessariò constare debet.

D. Mittamus *Lutherum*, *Calvinum*, aliosque virulentos Hæresiarchas, quos deceptores,& falsos Prophetas fuisse nunquàm dubitavi, & quorum mores graphicè depingit Christus Dominus cap. 7. *Matthæi*, dicens: *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos*; mittamus itaque istos Pseudo-Prophetas, & expone, quæso, uberiùs quod, mox recensendo nonum *Elizæi* miraculum, obitèr insinuasti, dicens, Prophetam *Elizæum* permisisse *Naamani*, à lepra sanato, & ab Idolorum cultu ad verum Deum converso, ut comitaretur Regem suum, dùm Idolum *Remmon*

mon iret adoraturus, eique adoranti manum daret, cui inniteretur. Id profectò, ut candidè fatear, necdùm capio. Nam, cùm nemini quocumque pretextu liceat Idoli cultum externo ritu simulare, credibile non videtur, Prophetam *Elizæum* permisisse *Naamani*, qui Deum Israelis apertè profitebatur, ut esset minister, cooperator, aut particeps Idololatriæ Regis, eum videlicèt sustentando, & simul cum ipso coram Idolo in Templo Remmon procumbente, sivè corpus incurvante, aut genua flectente, paritèr procumbendo, se incurvando, aut genua flectendo. Hanc sacrilegam, & abominabilem in Dei cultu simulationem *Naamani* permisisse *Elizæum* nulla ratione fit mihi verosimile.

M. Cùm Deus non solùm in spiritu & veritate sit adorandus, sed etiam externo cultu prosequendus, eique soli divini honores, nempè adoratio, sacrificium &c. sint exhibendi, suspicari minimè debes, *Naamanem*, Syrum, voluisse in Templo Remmon cultum Idoli externo ritu simulare, idque à Propheta *Elizæo* fuisse ei concessum. Hanc certè sinistram suspicionem à *Naamane*, Syro, longè amolitur Scriptura Sacra, quæ capite 5. lib. 4. Regum ait, *Naamanem*, postquàm à lepra fuisset à Propheta *Elizæo* sanatus, firmum habuisse propositum colendi unum dumtaxat verum Deum Israelis, & eam ob rem ex singulari pietatis affectu ab *Elizæo* postulasse, ut sibi liceret onus duorum mulorum de Terra Judææ,

quasi

quasi sanctificatà, in Syriam secum deferre, ut supèr eam Altare vero Deo erigeret: *Obsecro te*, inquit, *Naaman*, Syrus, *Elizæo*, Prophetæ, *concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra; non enim faciet ultrà servus tuus holocaustum aut victimam Diis alienis, nisi Domino.* Quæ Scripturæ verba expendens *Theodoretus* quæstione 19. in 4. lib. Regum, hæc habet: *Vir ille admirabilis*, seu *Naaman*, Syrus, *credens vel ipsam Terram Israelis esse sanctificatam, rogavit ut duo onera mulorum ex ea acciperet, ut supèr eam Domino Deo soli offerret, Lege constitutâ, Sacrificia.* Non rogavit igitur *Naaman* Prophetam *Elizæum*, ut Idoli cultum simulare sibi liceret, quod execrandum scelus esse probè növerat, sed id unum petiit ab hoc Propheta, ut videlicèt permitteret ei potestatem suo fungendi munere, seu Ministerio in Aula Regis Syriæ, eumque coràm Idolo procumbentem in Templo Remmon sustentandi, sicùt eum alibi, ex officii sui necessitate, sustentare solebat. Quod ei concessit Propheta *Elizæus*, quia indè nullum vel Idololatriæ, vel scandali periculum emergere poterat. Nam primò *Naamanem* non cultus Idoli conjungebat Regi sacrificanti, & adoranti in Templo Remmon, sed officium dumtaxàt Regi exhibendum, quod nullam ex se relationem ad superstitiosos Ethnicismi ritus habebat, quodque subindè *Naamanem* reddebat quidèm spectatorem impiarum cæremoniarum, sed non ministrum, non coo-

peratorem, aut participem Idololatriæ, sicùt *Tertullianus* lib. *de Idololatria* cap. 16. & 17. egregiè explicat his verbis: *Planè ad Sacerdotium & Sacrificium vocatus, non ibo, proprium enim Idoli officium est, sed neque consilio, neque sumptu, aliâve operâ in ejusmodi fungar. Si propter Sacrificium vocatus adsistam, ero particeps Idololatriæ, si me alia causa conjungit sacrificanti, ero tantùm spectator Sacrificii &c.* Prætereà, actio illa, quâ *Naaman* sustentabat Regem Syriæ, coràm Idolo in Templo Remmon procumbentem, non erat religiosa, sed merè civilis, & politica, quia non Religionis intuitu, sed civilis obsequii gratiâ sese Regi, coràm Idolo genu flectenti, exteriùs accomodabat, nec ullo pacto ad Regis intentionem, Religionem, & Idololatriam attendebat, aut animum applicabat. Postremò, hæc *Naamani* actio nemini scandalum creare poterat, quia omnibus compertum atque exploratum erat, *Naaman* suo ex officio teneri Regem ubique comitari, ipsumque vel manu, vel humeris sustinere, satisque noverant, *Naamanem*, dùm Regem, coràm Idolo se in Templo Remmon incurvantem, sustentabat, nihil aliud hac actione intendere, quàm suo civili, ac politico ergà Regem fungi officio. Jam enim *Naaman* publicè Idolorum cultum abdicaverat, & verum Israelis Deum colebat, cui altare erexerat, & sacellum, in quo eum cum tota sua familia adorabat. Ex his, quæ hactenùs de *Naamane*, Syro, diximus, facili

cili negotio intelligi potest, quàm perperàm eo *Naamanis* exemplo abuterentur nonnulli, ad probandum licitum esse Christianis interesse Sacrificiis Sinarum, eorumque ritus observare ac cæremonias, quas tamen ceù superstitiosas, & Idololatricas declaravit ac proscripsit sancta Mater Ecclesia.

D. De *Elia*, ejusque discipulo *Elizæo*, qui antè captivitatem Babylonicam in Regno Israelis munus Prophetarum obierunt, non plura scire aveo, sed, antequàm huicce nostro finem imponamus Colloquio, hoc unum de Prophetis in genere scire vellem, an verum sit id quod paucis abhinc diebus, audivi in cætu virorum eruditorum, videlicèt Prophetas non tantùm verbis, sed etiam factis, res futuras prædixisse. Ostende, quæso, quo in sensu id intelligendum veniat.

M. Si semel eas, quas nunc habemus, legas sacrorum Vatum Prophetias, facilè percipies, illos non tantùm verbis, verùm etiam factis, interdùm ænigmatibus, signis, figuris, & simbolis res futuras, quas, jubente Domino, debebant annunciare populo, prædixisse, sicùt ex his constabit exemplis, quæ ad illustrandum illum singularem, & solis Prophetis eximium vaticinandi modum, in præsentia adducam, tuisque oculis subjiciam. In primis, Propheta *Isaias* nudus & discalceatus incessit, & hoc celebri ac insolenti facto futuram Ægypti & Æthyopiæ spoliationem & nuditatem prædixit, jussu Dei cap. 20. v. 2. & 3. ei dicentis:

Vade & solve saccum de lumbis tuis, & calceamenta tolle de pedibus tuis, & fecit sic vadens nudus & discalceatus. Et dixit Dominus: sicùt ambulavit servus meus Isaias nudus, & discalceatus, triùm annorum, & portentum erit supèr Ægyptum, & supèr Æthyopiam. Prætereà, Propheta *Hieremias* alio non minùs singulari facto Babylonicam captivitatem prædixit. Vincula enim & compedes collo gestavit, sivè catenis onustus incessit, jussus à Deo, ei cap. 27. v. 2. dicente: *Fac tibi vincula & catenas, & pones eas in collo tuo.* Tertiò, Propheta *Ezechiel*, jussu Dei cap. 3. v. 24. inclusus est in medio domûs suæ, & factus mutus, siluit ad tempus. Et cap. 4. v. 1. & 3. describit in latere Hierosolymorum urbem, & circà eam aggeres, & castra Chaldæorum, eam obsidentium. Et v. 4. cubavit suprà latus sinistrum trecentis nonaginta diebus pro totidèm annis iniquitatis Israel, & quadraginta diebus suprà latus dextrum pro totidèm annis iniquitatis Juda. Et v. 12. ejusdem capitis jussus est coquere panem suum stercore hominum, sed obsecrans impetravit, ut pro stercore hominum substitueret stercus boum. Quibus insolitis factis, sibique divinitùs imperatis, *Isaias* instantem Hierosolymorum urbis obsidionem prædixit, & famem, sordes, angustias, aliasque id genus summas miserias, quas Judæi à Chaldæis, Hierosolymorum urbem obsessuris, suamque in possessionem redacturis, propedièm passuri erant. Quartò, Propheta *Osee* jussu Dei

Dei uxorem fornicariam duxit, ut hoc portentoso & sensibili signo ostenderet, Synagogam Judæorum, quam Deus, tanquàm sponsam suam, in adulterio, seu in idololatria, deprehenderat, fuisse ab ipso rejectam atquè repudiatam. Deniquè, Propheta *Abias Silonites* singulari facto, seu scissione pallii sui, sicùt narratur cap. 11. v. 30 & 31. lib. 3. Regum, prædixit divisionem decem Tribuum Israelis, quarum Rex constitutus est Ieroboamus: *Apprehendensque Abias pallium suum novum, quo coopertus erat, scidit in duodecim partes, & ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego scindam Regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem Tribus.* Ex his ergò, quæ adduxi, exemplis liquidò constat, Prophetas non tantùm verbis, sed etiam factis, jubente Domino, res futuras prædixisse. Adhibent etiam nonnunquàm sacri Vates in suis Prophetiis Ænigmata, sicùt, aliis omissis, videre est apud Prophetam *Ezechielem*, cap. 1. ubi per quatuor animalia, currum Cherubinorum (quæ omnia non verè, sed ænigmaticè & symbolicè tantùm per ideas & figuras imaginarias objecta sunt imaginationi, aut oculis Prophetæ) depingit sacer ille Vates Dei potentiam, magnificentiam, impetum, ac vindictam in Judæos, aliosque hostes, in quos, ut corrigantur, animadvertit, eosque, in malo obduratos, & resipiscere nolentes, cædit, proterit, atquè penitùs exterminat. Figuris tandèm, tropis,

tropis, & metaphoris sæpiùs in suis Prophetiis utuntur sacri Vates. Unicum dumtaxàt exemplum, brevitatis causâ, adducam petitum ex *Isaia* Propheta, qui cap. 11. v. 6. prædicens pacem, quæ futura erat adoriente Messia, hæc habet: *Habitabit lupus cum agno, & & pardus cum hædo accubabit, vitulus & leo & ovis simul morabuntur, & parvulus minabit eos.* Quibus metaphoris, tropis, & figuris prædicit Propheta *Isaias*, futurum ut Gentes, quæ feritate & barbarie, antè adventum Messiæ, bestiis similes erant, adveniente Messia, feritate depositâ, mansuescant, & cum hædis & agnis, seu cum mansuetis Christi, veri Messiæ, Discipulis, in unam Ecclesiam sub uno & eodem Pastore sanctissimè conspirent, atque pacificè vivant. Sed tempus est, ut vasa colligamus, & Colloquio nostro, atque Historiæ in quintam Mundi Ætatem finem imponamus, die proximo lunæ Historiam sextæ Mundi Ætatis, quæ à captivitate Babylonica sumit exordium, & producitur usquè ad Natale Christi, Servatoris nostri, auxiliante Deo, auspicaturi. Interim, auctor tibi sum, ut libros utriusque Testamenti diligentèr evolvas, & attentè consideres mirabilem illum consensum totius æconomiæ vitæ Christi, quam nostrâ causâ peregit, factus homo. Sic enim futurum est, ut non solùm rectiùs intelligas quod lecturus es, verùm etiam ut uberiori fructu, & majori cum fide sis lecturus, cùm videris omnia in utroque Testamento sibi perfectissimè constare.

re. Ex Veteris Instrumenti Voluminibus confer typos, & Prophetarum Oracula, quorum isti Christum delineant atque adumbrant, hæc eumdem adventantem velut oculis fidei demonstrant, & invenies, nihil à Christo, vero Messia, gestum esse, quod non depinxerint Vates illi divini, nihil esse in Christi doctrina, cui non respondeat aliquis Veteris Testamenti locus, quemadmodùm elegantèr docet *Tertullianus* in libro adversùs *Marcionem* quarto. Hinc *Lactantius Firmianus* lib. 4. *Institutionum Divinarum* cap. 5. de Prophetis loquens, hæc habet, quæ ad legendos Prophetarum libros te maximè excitare debent: *Antè omnia* (inquit Cicero ille Christianus) *qui veritatem studet comprehendere, non modò intelligendis Prophetarum vocibus animum debet intendere, sed etiam tempora, per quæ quisque illorum fuerit, diligentissimè inquirere, ut sciat, & quæ futura prædixerint, & post quot annos prædicta completa sint. Nec difficultas in his colligendis inest ulla. Testati sunt enim, sub quo quisque Rege Divini Spiritûs fuerit passus instinctum ..... Adeò antiquiores etiam Græcis Scriptoribus Prophetæ reperiuntur. Quæ omnia eò profero, ut errorem suum sentiant, qui Scripturam Sacram coarguere nituntur tanquàm novam, & recens fictam, ignorantes ex quo fonte sanctæ Religionis origo manaverit. Quod si quis collectis perspectisque temporibus fundamentum doctrinæ salubritèr jecerit, & veritatem penitùs comprehendet, & errorem,*

rorem, cognitâ veritate deponet. Ex hac frequenti Prophetarum, & utriusque Testamenti Sacrorum Librorum lectione salutaria hauries documenta ad institutionem simplicium, ad correctionem improborum; invicta sumes argumenta ad redarguendos Judæos, qui etiamnùm Jesum Christum esse verum Messiam, Prophetarum oraculis prædictum, obstinatis animis inficiantur: Verbo dicam, invenies in sacris litteris ubi vestigium certò facias, ubi tutò figas pedem, ubi citrà fastidium acquiescas, ubi, Sacram perlustrando Historiam, possis sitim tuam ad satietatem usquè explere, & animum tuum castis ac cælestibus oblectare deliciis.

D. Sapientissimis monitis tuis lubentissimè parebo, nec deinceps quosdam juvenes imitabor, qui vel ludicra Poetarum figmenta amplectuntur, & Sacras Litteras fastidiunt, vel fabulas & historias prophanas nocturnâ versant manu, versantque diurnâ; sed potiùs omnes studiorum meorum conatus ad Jesum Christum, Servatorem nostrum, dirigam, ut ejus doctrinam, undè vera proficiscitur sapientia, perfectè calleam, atque memoriâ teneam Sacram Historiam, expressam in libris utriusque Testamenti, quos cæleste Numen inspiravit, sancti Prophetæ prodiderunt, & quorum indubitatam veritatem miracula testantur, sanguis Martyrum illustravit, & piorum hominum consensus tot jam sæculis comprobavit. Hos, inquam, Sacros Libros in sinu meo jugitèr

tèr circumferam, & in deliciis sempèr habebo, singula in his piâ curiositate cognoscere, investigare, disquirere, & excutere studiosè satagam, donec tandèm me in illis libris sedulò meditantem placida mors occupet. Vale, colendissime Magister. Domum nunc me recipio, & postquàm vires meas, immensis hujus æstatis caloribus haud parùm fractas ac debilitatas, refocillaverim, studio gnavitèr incumbam, ut ad primum Colloquium, quod die proximo Lunæ de Historia sextæ Mundi Ætatis habituri sumus, imparatus non accedam.

HIS-

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS TESTAMENTI,
SEU
SEXTÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ à Captivitate Babylonica sumit initium, & finem habet in Natali Jesu Christi, Servatoris nostri.

JUDÆI anno Regni *Joakimi* undecimo, qui concurrit cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, in captivitatem Babylonicum abducti, per septuaginta annos captivi fuerunt, hoc est, ad annum usquè primum, quo *Cyrus*, devicto *Dario Medo*, ultimo Babyloniorum Rege, Monarchiam Babylonicam evertit, & Monarchiam Persicam instituit, seu tanquàm supremus Monarcha Babylone imperare cæpit. Hoc inquam, primo anno Monarchiæ Persicæ *Cyrus* laxavit captivitatem Babylonicam, Judæisque reditum in patriam concessit. Monarchia autem Persica à *Cyro* usquè ad *Darium*, dictum

tum

tum *Codomanum*, duravit annis ducentis duobus. Sed, mortuo *Dario Codomano*, qui fuit ultimus Imperii Persarum supremus Monarcha, cæpit Monarchia Græcorum, instituta ab *Alexandro Magno*, Macedonum Rege, qui, postquàm *Darium Codomanum*, ultimum Persarum Monarcham, in prælio vicisset & occidisset, toto Imperio Babylonico potitus est, Monarchiam persicam extinxit, & tanquàm supremus Monarcha Babylone imperavit. Verùm brevis admodùm fuit Monarchia Græcorum. Quamvis enim *Alexander Magnus* regnaverit duodecim annos, ut in libro primo Machabæorum cap. 1. proditum est, hoc tamen ita intelligendum est, ut *Alexander Magnus* per sex annos regnaverit in Macedonia, & per alios sex annos in Babylone, tanquàm supremus Monarcha, imperaverit. Monarchia itaque Græcorum duravit dumtaxàt sex annis, quia post excessum *Alexandri Magni*, hujus Monarchiæ conditoris, Duces illius Exercitùs Regna ab ipso subacta intèr sese partiti sunt. *Aridæus*, frater *Alexandri Magni*, quem *Philippus*, Rex Macedonum, & ejusdem *Alexandri Magni* pater, ex scorto susceperat, declaratus est Rex, dictusque *Philippus*. Sed, quia mentis satis compos non erat, *Perdiccas*, gente Macedo, cui *Alexander Magnus* moriens annulum suum tradiderat, Regni procurator, re ipsâ Rex, designatus est. Eodem mortis *Alexandri Magni* anno tota Ægyptus, & quidquid Lybiæ ac Cyrenaicæ idem *Alexander Magnus*

Magnus obtinuerat, cum omni illa Arabiæ parte, quæ Ægypto adjacet, *Ptolomæo*, *Lagi* filio, obtigit. Hic *Ptolomæus* plures in Regno Ægypti habuit successores usquè ad famosam, omniumque sermone celebratam, *Cleopatram*, Reginam Ægypti, quæ ab *Octaviano Augusto*, primo Romanorum Imperatore, devicta in pugna Actiaca, sibi necem conscivit, eodemque momento vitam perdidit & Ægypti Regnum, quod venit in potestatem Romanorum. *Seleucus Nicanor*, unus ex præcipuis *Alexandri Magni* Ducibus, duodecim annis post ejusdem *Alexandri Magni* obitum in Babylonia, Media, cæterisque Orientis partibus regnare cæpit, & instituit in Syria Regnum *Seleucidarum*, qui ideò dicti sunt Reges Syriæ, à quibus, sicùt & à Regibus Ægypti, *Ptolomæi Lagi* filii successoribus, dictis *Lagidis*, Judæi multa incommoda pertulerunt. His tamen, seu Ægypti, seu Syriæ Regibus, strenuè obstiterunt Judæi, sivè per *Mathatiam*, eorum ducem, sivè per ejus filios *Judam*, cognomento Machabæum, *Jonatham*, & *Simonem*, qui sigillatim populo Judaico præfuerunt. Tunc enim in Republica Judæorum summa regiminis potestas fuit penès Assamonæos, seu Machabæos, usquè ad *Antigonum*, Aristobuli filium, qui fuit apud Judæos ultimus ex gente Assamonæorum, seu Machabæorum Rex, quem devicit, ac solio deturbavit *Herodes*, alienigena, jam à Senatu Romano declaratus Rex Judæorum. Sub hoc *Herode*, alienigenâ,

Judæo-

Judæorum Rege, natus est JESUS CHRISTUS, Salvator Mundi, hoc est, anno trigesimo sexto Regni *Herodis*, postquàm à Senatu Romano creatus fuisset Rex Judæorum, & anno trigesimo tertio postquàm idem *Herodes* devicisset *Antigonum*, ultimum ex Machabæorum genere Regem Judæorum, sicùt fusè ostendi in Dissertatione sexta *Tractatûs*, quem edidi, *De Mysteriis & annis Jesu Christi*, ubi pluribus momentis probavi, proprium Natale Christi Domini illigandum esse anno quadragesimo Imperii *Octaviani Augusti*, qui annus Imperii *Augusti* concurrit cum anno Regni *Herodis* trigesimo sexto, postquàm à Senatu Romano fuisset constitutus Rex Judæorum, & cum anno ejusdem Regni *Herodis* trigesimo tertio postquàm devicisset *Antigonum*, è gente Assamonæorum, seu Machabæorum, ultimum in Republica Judæorum Regem. Porrò Historia sextæ Mundi Ætatis, quam hìc describendam suscipio, quæque à Judæorum captivitate Babylonica sumit initium, & in Natali Christi Domini finem habet, complectitur omnia, quæ acciderunt Judæis, sivè sub Monarchia Regum Babyloniorum, durante captivitate Babylonica; sivè sub Monarchia Persarum, quam instituit *Cyrus*, qui laxavit captivitatem Babylonicam; sivè sub Monarchia Græcorum, cujus conditor fuit *Alexander Magnus*, &, post illius mortem, sub Regibus Ægypti, & Syriæ. Deniquè, Historia sextæ Mundi Ætatis prodit res præclarè ge-

ſtas à Machabæis, qui ſummâ in Judæorum Republica potiti ſunt poteſtate uſquè ad Herodem, alienigenam, quo in Judæa regnante, JESUS CHRISTUS, ut mox diximus, prodiit in lucem, totius Mundi Salvator, & verus Meſſias, Prophetarum Oraculis longè antehàc prædictus. Ut autem omnia, quæ Hiſtoria ſextæ Mundi Ætatis exhibet monumenta, ad Gentem Judaicam attinentia, nullam confuſionem, obſcuritatemve pariant, ſed ad tuum captum accommodata atque diſpoſita in præclaro ordine, & in optima luce collocentur: tria inſtituam Colloquia, in quorum primo deſcribam res, quæ Judæis, durante captivitate Babylonica, acciderunt ſub Monarchia Regum Babyloniorum. Dein, oſtendam, quinam, poſt ſolutam à *Cyro* captivitatem Babylonicam, fuerit Judæorum Status ſub Monarchia Perſarum. Poſtremò, agam de conditione, ſeu ſorte, quam ſub Monarchia Græcorum, regnante *Alexandro Magno*, &, poſt ipſius obitum, ſub Regibus Ægypti, & Syriæ, nacti ſunt Judæi. In altero Colloquio dirimam aliquot Dubia, quæ circa Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis proponere ſolent Scripturæ Sacræ Interpretes, ibidèmque diſſeram de auctoritate & Hiſtoria librorum *Eſdræ*, Prophetæ *Danielis*, & Reginæ *Eſtheris*, necnon de Prophetis Minoribus *Aggæo*, *Zacharia*, & *Malachia*, qui poſt captivitatem Babylonicam vaticinati ſunt. In tertio Colloquio proferam in medium res præclarè geſtas à Machabæis,

qui

qui summam apud Judæos obtinuerunt potestatem usque ad *Herodem*, alienigenam, quo in Judæa regnante, natus est Christus Dominus, ibidèmque attexam varias Judæorum Sectas, & aliquot Historiæ Romanæ monumenta, quæ ad pleniorem habendam Historiæ Judæorum notitiam sunt apprimè necessaria. Canonem etiam exhibebo Chronologicum annorum, qui à captivitate Babylonica usquè ad Natale Christi Domini interfluxerunt.

COLLOQUIUM PRIMUM,

In quo describuntur res præcipuæ, quæ Iudæis, durante captivitate Babylonica, acciderunt sub Monarchia Regum Babyloniorum, eorumque exhibetur status, post solutam captivitatem Babylonicam, sub Monarchia Persarum, sub Monarchia Græcorum, regnante Alexandro Magno, & post illius obitum, sub Regibus Ægypti, & Syriæ.

D. INcipe, quæso, narrare res, quæ Judæis contigerunt tempore captivitatis Babylonicæ.

M. Captivitas Babylonica, quæ, ut ostendimus in nostris Colloquiis in Historiam quintæ Mundi Ætatis, cæpit anno undecimo Regni *Joakimi*, Regis Juda, & anno octavo *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, duravit septuaginta annis. Regnante *Nabuchodonosore*, res præclarè gessit Propheta *Daniel*, quas commodiùs in sequenti Colloquio expendemus, ubi datâ operâ de auctoritate libri *Danielis*, & de Historia, quæ in eo descripta est, differemus. Sufficiet hìc brevitèr indicare aliquot cælestis sapientiæ specimina, quæ *Daniel* in captivitate Babylonica, regnante *Nabuchodonosore*, edidit. In primis, *Daniel* castissimam

ſimam *Suſanam*, à duobus ſenibus impudicis falsò adulterii accuſatam, temerè à Judicibus damnatam, & lapidibus actutùm obruendam, inſontem declaravit, & ſenes, non minùs calumniâ, quàm effræni libidine infames, interimi juſſit. Secundò, *Daniel* interpretatus eſt ſomnium, quod habuit *Nabuchodonoſor* de ſtatua, cujus caput ex auro, brachia & pectus ex argento, venter & femora ex ære, tibiæ ferreæ, pedes ex luto ferroque malè coagmentati, in quos incidens lapis totam ſtatuam contrivit, & in cinerem vento diſſipandum comminuit. Hoc, inquam, *Nabuchodonoſoris*, Regis Babylonis, ſomnium, dùm ad illud explicandum aliis Chaldæis hæreret aqua, interpretatus eſt *Daniel*, dicens, hanc ſtatuam, quam Rex viderat in ſomnio, ſignificare quatuor Monarchias, videlicèt Babyloniorum, Perſarum, Græcorum, & Romanorum, uſquè ad Chriſti Regnum æternum. Non multò poſt Rex *Nabuchodonoſor*, elatus rebus ſecundis, ſuam ſtatuam auream, cubitorum ſexaginta, eamque ut ſacram effigiem, pœnâ ignis in rebelles conſtitutâ, adorari juſſit. Chaldæi, adulatione depravati, Edicto Regis certatìm paruerunt, ſed *Ananias*, *Azarias*, & *Miſael*, probè ſcientes, hunc honorem ſoli Deo debitum eſſe, ſtatuam adorare renuerunt, ideòque Regis Edicto in fornacem ardentem vincti pedibus fuerunt conjecti. Sed, ô prodigium! tribus illis Hebræis parcit ignis, & infandi operis miniſtros flamma abſorbet.

Tàm insigne miraculum Rex admiratione defixus intuitus est, sequè tres viros in medio ignis deambulantes, & quartum cum illis *Similem Filio Dei*, adspexisse non solùm testatus est, sed, missis per omne Imperium suum Edictis, miraculum promulgavit, Deum Hebræorum laudavit, & ipsi soli cultum & honorem deferendum esse, ultrò confessus est, sicùt legitur cap. 3. libri *Danielis*. Ast, sicùt olim *Pharao*, Ægyptiorum Rex, miraculis, coràm ipso à *Moyse* patratis, terrebatur, sed non immutabatur; ita superbus *Nabuchodonosoris* animus eo miraculo mutatus non est, indèque Deus ad superbiam ejus edomandam permisit, ut in dementiam ac furorem incideret, ita ut, potestate Regiâ abjectâ, & procùl ab omni societate humana remotus, per septem annos unà cum belluis sub dio degens, herbis tantùm vitam sustinuerit, sicùt latiùs exposui in Colloquio secundo in Historiam quintæ Mundi Ætatis. Servavit tamen Deus Imperium *Nabuchodonosori*, donec impleto pænitentiæ tempore, & agnito demùm Deo, post septem annos, & Imperio, & Statui pristino restitutus est. Mortuus est *Nabuchodonosor* anno Imperii sui quadragesimo tertio, antè Natale Christi quingentesimo sexagesimo sexto, ab incepta captivitate Babylonica trigesimo sexto. *Nabuchodonosori*, Babyloniorum Regi, successit ejus filius, dictus *Evilmerodach*, qui sese ergà Judæos propensum exhibuit, dùm *Jechoniam*, Regem Juda, quem

Na-

Nabuchodonosorus captivum Babylonem abduxerat, vinculis exemit, eum inter Reges clientelares præcipuo honore dignatus est, eique annonam, & apparatum regium suppeditavit. Quot annos regnaverit *Evilmerodachus*, non satis liquet. Canon Mathematicus Regum Babyloniorum ei tres annos Regni tribuit. *Severus Sulpicius* lib. 2. *Historiæ Sacræ*, ait, *Evilmerodachum* anno duodecimo Imperii sui diem functum esse. At, mihi longè magis probatur calculus *Berosi*, insignis Rerum Babylonicarum Scriptoris, qui in libro tertio Historiæ Chaldæorum Imperium *Evilmerodachi* duobus annis circumscribit. Postquàm igitur *Evilmerodachus*, Babyloniorum Rex, annis duobus imperasset, obiit anno ab incepta captivitate Babylonica trigesimo octavo, antè Natale vulgare Christi, seu antè Æram Christianam, anno quingentesimo sexagesimo quarto. *Evilmerodacho* successit in Regno Babylonico *Baltasar* unà cum patre suo *Neriglissare*, genero *Nabuchodonosoris*, & marito sororis *Evilmerodachi*, sicut *Berosus* apud *Josephum*, Hebræum, testatur.

D. Estne ille Rex *Baltasar*, qui, sicùt sæpiùs audivi, dùm Principibus ac Præfectis, uxoribus, ac concubinis suis publicum ac regale daret epulum, sacra Deo vasa, quæ Rex *Nabuchodonosor* è Templo Hierosolymitano ablata, Babylonem attulerat, quæque in regiis thesauris asservabantur, proferri imperavit, dùmque ipse ex eis temulentus hauriret,

hisque per luxum & licentiam convivii promiscuè omnis virilis ac muliebris sexus, uxores ejus & concubinæ uterentur, illaque prophanis usibus polluerent; eccè subitò *Baltasar*, Rex, vidit ex cænaculi parte manum promicantem, & digitis Sententiam mortis â Deo, ob tantum sacrilegium, prolatam, scribentem?

M. Hic *Baltasar*, Babyloniorum Rex, ipsissimus est, qui sacra vasa in publico, quod instruxit, convivio prophanis usibus polluendo, in pariete conspexit digitos, hæc verba scribentes: MANE. THECEL. PHARES. Hoc spectaculo perterritus sacrilegus Rex, jussit quamprimùm vocari Magos, Chaldæos, & Aruspices, quibus, ob ignotam sibi scripturam, mussitantibus, nec quidquam respondentibus, Rex, suggerente Reginâ, accersiri jussit *Danielem*, qui olim *Nabuchodonosoris* occulti mysterii somnium revelaverat, & tunc, ob illustrem, quâ donatus erat, sapientiam, summis honoribus præfulgebat. Accitus itaque *Daniel* Scripturam perlegit, & è vestigio interpretatus est, dicens, Regi *Baltasari*, ob sacrilegium, quod patrarat, sacra Deo vasa temerando, ultimum imminere exitium, totumque Imperium ejus Medis ac Persis datum iri. *Hæc est* (inquit Daniel) *interpretatio sermonis*, MANE: *Numeravit Deus Regnum tuum, & complevit illud.* THECEL: *Appensus es in statera, & inventus es minus habens.* PHARES; *Divisum est Regnum tuum, & datum*

tum est Medis & Persis, ita legitur cap. 5. libri *Danielis*. Hæc interpretatio *Danielis*, suum mox consecuta est exitum. Nam eâdem nocte Rex *Baltasar* interfectus est, & Imperium ejus Babylonicum, *Darius*, natione Medus, occupavit, quod ei communi suffragio eorum, qui Regem *Baltasarem* occiderant, delatum, atque traditum est, sicùt *Berosus* apud *Josephum*, Hebræum, affirmat. Non plures quàm quatuor annos *Baltasar*, dictus etiam *Laborosardochus*, unà cum patre suo *Neriglissare*, tenuit Imperium Babylonicum, sicùt idem *Berosus* apud jam citatum *Josephum*, Hebræum, auctor est; Quapropter, *Baltasar* Rex interiit anno ab incepta captivitate Babylonica quadragesimo secundo, antè Natale Christi, seu antè Æram Christianam, anno quingentesimo sexagesimo. Corrigendus itaque est error *Sev.ri Sulpicii*, qui lib. 2. *Historiæ Sacræ*, scribit, *Baltasarem* regnasse annis quatuordecim.

D. Quis est iste *Darius Medus*, qui, post Regem *Baltasarem*, conspiratione Principum trucidatum, ad solium Imperii Babylonici fuit sublimatus?

M. *Darius* iste, qui etiam *Nabonidus*, vel *Labynitus*, appellatur, fuit de semine, seu de genere Medorum, ut legitur cap. 9. lib. *Danielis*. Scribit tamen *Berosus*, eum è Babylone fuisse oriundum. Babylonico Imperio potitus *Darius Medus*, & superiorum Babyloniæ Regum secutus judicium, *Danielem* universo

præfecit

præfecit Imperio, non fecus ac Rex *Nabuchodonosor* eum toti Imperio Babylonico præposuerat, & Rex *Baltasar* eumdem *Danielem* veste purpureâ, & torque aureo donatum, tertium Imperii Principem constituerat. Hunc honorem delatum *Danieli* ægerrimè tulerunt Satrapæ Imperii, & in perniciem *Danielis*, qui charus, acceptusque erat Regi *Dario Medo*, conjurantes, persuaserunt huic Regi, ut sibi diebus proximis triginta divini honores darentur, & promulgato Edicto, nemini per id temporis fas esset alium Dominum, quàm Regem, deprecari. Annuit Rex, sed *Daniel*, veri Dei cultor, Regis Edicto obtemperare detrectans, ab æmulis accusatus, in foveam præceps, ægrè tamen consentiente Rege *Dario Medo*, à leonibus devorandus conjicitur. Quem sequenti die ille Rex, cùm divinitùs incolumem illæsumque servatum comperisset, indè educi jussit, ejusque accusatores in hunc lacum detrudi imperavit, ubi à leonibus confestim discerpti, lacerati, ac devorati, ferarum famem expleverunt. Imperavit *Darius Medus*, Babyloniorum Rex, annis viginti septem, & tandèm anno ultimo Regni sui victus à *Cyro*, Persarum Rege, Borsippen sese recepit, ubi à *Cyro* captus, seseque ejus arbitrio permittens, Præfecturâ Caromaniæ ab eodem *Cyro* victore, donatus est. Non me latet, *Josephum*, Hebræum, post *Berosum* scribere, *Cyrum*, Persarum Regem anno decimo septimo Regni *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, è Perside

fuisse egressum, &, universâ subactâ Asiâ, in Babyloniam impetum fecisse, devictoque *Dario Medo*, Imperio Babylonico potitum esse, eodemque anno Monarchiam Persicam Babylone instituisse. Quæ res multos movit Chronologiæ peritos, ut sibi persuaserint, *Darium Medum* Babylone tantùm imperasse annos septemdecim. Sed ipse (ut memini, me alibi observasse) cum *Ludovico Capello* in sua *Chronologia Sacra*, multò probabilius esse censeo, hunc *Josephi*, Hebræi, locum sub mendo cubare, & loco 17. annorum, Legi debere 27. annos, per quos Babylone *Darius Medus* imperavit; si quis autem pertendat, nullum in *Josephi* numero circà annos Regni *Darii Medi* esse errorem, non admodùm repugnabo ipse, sed dicam, *Cyrum*, Persarum Regem, anno decimo septimo Regni *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, egressum quidèm fuisse è Perside, sicùt ex *Beroso* scribit *Josephus*, Hebræus, illum tamen in subigenda Asia, priusquàm Babyloniam oppugnaret, decennium impendisse, adeò ut exeunte dumtaxàt anno vigesimo septimo Regni *Darii Medi* Babyloniâ potitus sit *Cyrus*, novumque Imperium, debellato ac fugato *Dario Medo*, in Babylonia acceperit, seu Persicam Monarchiam instituerit, cœperitque tanquàm supremus Monarcha Babylone imperare. Postquàm autem *Cyrus*, Persarum Rex, Babylonios sub jugum misisset, imperavit Babylone, tanquàm supremus totius Orientis Monarcha, tribus annis, & anno

anno primo Monarchiæ Persicæ, quam Babylone instituit, laxavit captivitatem Babylonicam, quæ duravit septuaginta annis. Id autem jam clarissimè, prædictum fuerat nominatìm de *Cyro* à Propheta *Isaia* cap. 44. & 45. sic vaticinante: *Qui dico de Cyro, Pastor meus, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Hierusalem: Ædificaberis: & Templo fundaberis. Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam antè faciem ejus Gentes, & dorsa Regum vertam, & aperiam coràm eo januas, & portæ non claudentur.* Hanc Dei voluntatem *Cyrus*, Persarum Rex, statim ac Babylonico Imperio potitus est, & supremus totius Orientis Monarcha evasit, perfectè adimplevit, & singulari ergà Judæos captivos benevolentiâ affectus non tantùm pro ipsorum libertate & in patrium solum reditu, Templique Hierosolymitani instauratione Edictum promulgavit, verùm etiam sacra vasa cum aurea, tùm argentea, quinque millia quadringenta, quæ *Nabuchodonosor*, Babyloniorum Rex, captâ Hierosolymorum urbe abstulerat, & in Templo Idoli *Beli* posuerat, restituit. Hæc omnia gesta sunt anno primo, quo *Cyrus*, Persarum Rex, Babylone, tanquàm supremus Orientis Monarcha, imperare cæpit, seu anno primo Monarchiæ Persicæ. Quâ de re legesis cap. 1. lib. *Esdræ*, & *Josephum*, Hebræum, lib. 11. *Antiquitatum Judaicarum* cap. 1. Captivitas itaque Babylonica, quæ ab anno undecimo *Joakimi*,

Joakimi, Regis Juda, & ab anno octavo *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, initium habuit, duravitque septuaginta annis, fuit tandèm soluta à *Cyro* anno primo, quo, debellato *Dario Medo*, Babyloniorum Rege, *Cyrus*, Persarum Rex, Monarchiam Persicam instituit. Id autem clarissimè prædixit Propheta *Hieremias* cap. 25. v. 12. dicens: *Cùmque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super Regem Babylonis &c.* Et rursùs cap. 29. v. 10. Hæc dicit Dominus: *Cùm cæperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos, & suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum.* Quam Prophetæ vaticinationem fuisse anno primo *Cyri* expletam legitur cap. 36. lib. 2. Paralipomenon, & cap. 1. lib. 1. *Esdræ.* Cave autem ne putes cum quibusdam antiquis Scriptoribus (quorum sententiam noster *Melchior Canus*, vir cæteroquin doctissimus, cap. 5. lib. 11. *De Locis Theologicis* amplexus est) videlicèt ab anno itidèm primo Regni *Cyri* petendum esse finem annorum septuaginta desolationis, seu vastationis Hierusalem, & Templi Hierosolymitani, quæ contigit anno undecimo *Sedekiæ*, ultimi Regis Juda, & anno undevigesimo *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, quæque undecim annis posterior est captivitate Babylonicâ. Cave, inquam, ne hanc quorumdam antiquorum Scriptorum sequaris sententiam, quæ Chronologiæ Sacræ in præfigendis initio & fine tàm septuaginta annorum capti-

anno primo Monarchiæ Persicæ, quam Babylone instituit, laxavit captivitatem Babylonicam, quæ duravit septuaginta annis. Id autem jam clarissimè, prædictum fuerat nominatìm de *Cyro* à Propheta *Isaia* cap. 44. & 45. sic vaticinante: *Qui dico de Cyro, Pastor meus, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Hierusalem: Ædificaberis: & Templo fundaberis. Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam antè faciem ejus Gentes, & dorsa Regum vertam, & aperiam coràm eo januas, & portæ non claudentur.* Hanc Dei voluntatem *Cyrus*, Persarum Rex, statim ac Babylonico Imperio potitus est, & supremus totius Orientis Monarcha evasit, perfectè adimplevit, & singulari ergà Judæos captivos benevolentiâ affectus non tantùm pro ipsorum libertate & in patrium solum reditu, Templique Hierosolymitani instauratione Edictum promulgavit, verùm etiam sacra vasa cum aurea, tùm argentea, quinque millia quadringenta, quæ *Nabuchodonosor*, Babyloniorum Rex, captâ Hierosolymorum urbe abstulerat, & in Templo Idoli *Beli* posuerat, restituit. Hæc omnia gesta sunt anno primo, quo *Cyrus*, Persarum Rex, Babylone, tanquàm supremus Orientis Monarcha, imperare cæpit, seu anno primo Monarchiæ Persicæ. Quâ de re legesis cap. 1. lib. *Esdræ*, & *Josephum*, Hebræum, lib. 11. *Antiquitatum Judaicarum* cap. 1. Captivitas itaque Babylonica, quæ ab anno undecimo *Joakimi*,

Joakimi, Regis Juda, & ab anno octavo *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, initium habuit, duravitque septuaginta annis, fuit tandèm soluta à *Cyro* anno primo, quo, debellato *Dario Medo*, Babyloniorum Rege, *Cyrus*, Persarum Rex, Monarchiam Persicam instituit. Id autem clarissimè prædixit Propheta *Hieremias* cap. 25. v. 12. dicens: *Cùmque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super Regem Babylonis &c.* Et rursùs cap. 29. v. 10. Hæc dicit Dominus: *Cùm cœperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos, & suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum.* Quam Prophetæ vaticinationem fuisse anno primo *Cyri* expletam legitur cap. 36. lib. 2. Paralipomenon, & cap. 1. lib. 1. *Esdræ.* Cave autem ne putes cum quibusdam antiquis Scriptoribus (quorum sententiam noster *Melchior Canus*, vir cæteroquin doctissimus, cap. 5. lib. 11. *De Locis Theologicis* amplexus est) videlicèt ab anno itidèm primo Regni *Cyri* petendum esse finem annorum septuaginta desolationis, seu vastationis Hierusalem, & Templi Hierosolymitani, quæ contigit anno undecimo *Sedekiæ*, ultimi Regis Juda, & anno undevigesimo *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, quæque undecim annis posterior est captivitate Babylonicâ. Cave, inquam, ne hanc quorumdam antiquorum Scriptorum sequaris sententiam, quæ Chronologiæ Sacræ in præfigendis initio & fine tàm septuaginta annorum capti-

captivitatis Babylonicæ, quàm septuaginta annorum desolationis, seu vastitatis urbis Hierusalem, & Templi Hierosolymitani, densissimas tenebras offundit, eamque inexplicabili confusione perturbat. At enim, initium septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ ducendum est ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Juda, qui concurrit cum anno octavo *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, finis verò septuaginta illorum captivitatis Babylonicæ annorum statuendus est anno primo, quo *Cyrus*, Persarum Rex, tanquàm supremus Monarcha in Babylonia imperare cæpit, sicùt in Colloquio secundo in Historiam quintæ Mundi Ætatis contrà *Melchiorem Canum* ostendi. At, exordium septuaginta annorum desolationis urbis Hierusalem, & excidii Templi Hierosolymitani peti debet ab anno *Sedekiæ*, Regis Juda, undecimo, qui concurrit cum anno undevigesimo *Nabuchodcnosoris*, Babyloniorum Regis. Finis verò septuaginta illorum annorum desolationis urbis Hierusalem & Templi, præfigendus est anno secundo *Darii Hystaspis*, qui post *Cyrum*, *Cambysem*, & *Smerdem Magum*, Monarchiam Persicam Babylone tenuit, sicùt in laudato Colloquio commonstravi, idque nunç luculentissimo Prophetæ *Zachariæ* vaticinio confirmare non abs re erit. Angelus enim, qui cap. 1. v. 2. in ipso *Zacharia*, Prophetâ, loquebatur, ait: *Domine Exercituum, usquequò tu non misereberis Hierusalem, & urbium Juda, quibus iratus*

iratus es? Iste jam septuagesimus annus est. Porrò, tunc temporis secundus Regis *Darii Hystaspis* decurrebat annus, ut constat ex versu primo ejusdem capitis Prophetiæ *Zachariæ.* Exitus igitur, seu finis septuaginta annorum desolationis urbis & Templi Hierusalem constituendus est in anno secundo Regis *Darii Hystaspis.* Hostes enim Judæorum, occupato Regis *Cambysis*, qui *Cyro* in Monarchia Persica successit, animo, ædificationem Templi inhibuerunt, sicque Templi Hierosolymitani desolatio & vastitas ad annum usquè secundum Regis *Darii Hystaspis* perseveravit, utì narrat sacer Scriptor lib. 1. *Esdræ* cap. 4. v. 24. ubi hæc habet: *Tunc intermissum est opus domûs Domini in Hierusalem, & non fiebat usquè ad annum secundum Regni Darii, Regis Persarum.*

D. *Cyrum*, Persarum Regem, regnasse annos triginta, nobilissimus quisque, ut audivi, asserit Historicus. Quorsùm ergò dicis, *Cyrum* anno primo Regni sui laxasse captivitatem Babylonicam, eumque annis dumtaxàt tribus Babylone imperasse?

M. Hanc difficultatem memini me præoccupasse in Colloquio secundo in Historiam quintæ Mundi Ætatis. Ibi quippè duplicem distinxi Regni *Cyri* Epocham. At enim, *Cyrus* regnare cæpit in Perside anno primo exeunte Olympiadis lv. eodem scilicèt anno, quo *Darius Medus*, dictus *Nabonidus* & *Labynitus*, occiso *Baltasare*, Rex à Babyloniis fuit electus.

tus. Hæc est prima Regni *Cyri* in Perside initi Epocha, de qua legendus est *Diodorus Siculus* in Bibliotheca, *Thallus*, *Castor*, *Polybius*, in Historiis, *Phlegon*, & *Julius Africanus*, apud *Eusebium* lib. 10. *Præparationis Evangelicæ*. Altera Epocha Regni *Cyri* in Babylonia suscepti exordium habuit anno XXVIII. Regni *Cyri* in Perside initi. Eo siquidèm anno, *Cyrus*, Persarum Rex, postquàm debellasset *Darium Medum*, seu *Nabonidum*, qui per viginti septem annos Babylonicum tenuit Imperium, post captam Babylonem, instituit Monarchiam Persicam, & tanquàm supremus Monarcha in Babylonia imperare cæpit anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ. Regnavit autem *Cyrus* annos triginta, sicùt ei Historici omnes constantèr tribuunt, sed viginti septem annos regnavit in Perside, alios verò tres ultimos annos regnavit in Babylonia tanquàm supremus Monarcha, postquàm devicto *Dario Medo*, Babyloniorum Rege, Imperio Babylonico potitus fuisset. Errant igitur primò nonnulli, qui existimant, *Cyrum* laxasse captivitatem Babylonicam anno primo Regni, quod inivit in Perside, cùm tamen eam tantummodò laxarit anno primo Monarchiæ Persicæ, quam, profligato *Dario Medo*, Babyloniorum Rege, instituit in Babylonia. Secundò, errant alii Scriptores, qui putant, *Cyrum* triginta annos regnasse in Perside, cùm tamen viginti septem tantùm annos *Cyrus* regnarit in Perside, & per tres alios ultimos annos

nos imperaverit, tanquàm ſupremus Monarcha, in Babylonia. Hanc duplicem Regni *Cyri* epocham niſi accuratè diſtinguas, Sacræ Hiſtoriæ Chronologiam inexplicabili confuſione perturbabis, ſicùt opportuniùs oſtendam in ſequenti Colloquio, ubi de libro *Eſtheris*, & de ætate *Mardochæi* ſermonem ſumus habituri.

D Vide, ſi placet, an rectè, juxtà tuum calculum, ſubducam initium & finem ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ. Anno *Joakimi*, Regis Juda, undecimo, qui concurrit cum anno octavo *Nabuchodonoſoris*, Babyloniorum Regis, cæpit captivitas Babylonica. *Nabuchodonoſor*, poſtquàm Judæos in captivitatem Babylonicam abduxiſſet, regnavit annis triginta ſex, ac ſubindè obiit anno trigeſimo ſexto captivitatis Babylonicæ. *Evilmerodachus*, filius *Nabuchodonoſoris*, regnavit duobus annis, & mortuus eſt anno captivitatis Babylonicæ trigeſimo octavo. *Baltaſar* unà cum patre *Nerigliſſare*, marito ſororis *Evilmerodachi*, imperavit Babylone annis quatuor, & occiſus eſt anno quadrageſimo ſecundo captivitatis Babylonicæ. *Darius Medus*, poſt occiſum *Baltaſarem*, fuit à Babyloniis Rex electus, & anno exeunte Regni ſui vigeſimo ſeptimo, qui concurrit cum anno captivitatis Babylonicæ ſexageſimo nono, & cum anno vigeſimo ſeptimo Regni, quod *Cyrus* in Perſide inivit, fuit à *Cyro*, Perſarum Rege, debellatus, & ex Babylonio Imperio dejectus. Deniquè, *Cyrus*, poſt devictum *Darium Me-*

dum, Babyloniorum Regem, post captam Babylonem, toto Imperio Babylonico potitus, Monarchiam Persicam, Babylone instituit anno Regni sui in Perside initi vigesimo octavo, qui fuit annus primus Monarchiæ Persicæ, & annus septuagesimus captivitatis Babylonicæ, quam eodem anno primo Monarchiæ Persicæ *Cyrus* laxavit, & Judæis in patrium solum redeundi facultatem concessit. Hæc omnia, ni mea me fallat opinio, rectè quadrant & cohærent cum eo, quem posuisti, calculo de initio & fine septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ.

M. Exordii & finis septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, accuratum subduxisti calculum, jamque perspectas habes res præcipuas, quæ Judæis à tempore captivitatis Babylonicæ sub *Nabuchodonosore*, ejusque in Imperio Babylonico successoribus, acciderunt usquè ad annum primum Monarchiæ Persicæ, quo *Cyrus*, Persarum Rex, post devictum *Darium Nabonidum*, Babyloniorum Regem, toto Imperio Babylonico potitus, cæpit, ut supremus Monarcha, in Babylonia imperare, eodemque anno primo Monarchiæ Persicæ, quam Babylone instituit, captivitatem Judæorum Babylonicam laxavit. Nunc continenti ordine ea breviter referre operæ pretium est, quæ Judæis, post solutam à *Cyro* captivitatem Babylonicam, durante Monarchiâ Persicâ, contigerunt. In primis, Judæi, postquàm à *Cyro* impetrassent redeundi in patriam, Templique

plique ædificandi facultatem, sese, Ducibus *Zorobabele*, & *Josue*, seu *Jesu*, filio *Josedech*, Summo Pontifice, ad iter acccinxerunt. Ad patriam appulsi Judæi, primam de rebus sacris curam habuerunt, in quibus primas tenuerunt, supremamque potestatem habuerunt Summi illorum Pontifices usquè ad Machabæos, qui (teste *Josepho*, Hebræo, lib. 11. *Antiq. Judaic.* cap. 4.) Sacram deindè administrationem cum prophana, seu regali auctoritate conjunxerunt. Secundi Templi fundamenta quidèm Hierosolymis jecerunt Judæi, sed, quamvis, *Cyrus*, Imperator, ad illam secundi Templi structuram aggrediendam sumptus abundè suppeditasset, non potuerunt tamen Judæi inceptæ Templi ædificationi ultimam admovere manum, quia *Cuthæi*, seu Samaritani, eorum opera, vi, minis, armis, milleque nocendi artibus impediebant, & quibus repellendis impares omninò erant Judæi, tùm quia *Cyrus*, eorum liberator, in Bello Massagetico in longinquis Regionibus implicitus erat; tùm quia idem *Cyrus* in hoc Bello Massagetico unà cum ducentis millibus Persarum trucidatus est, ejusque caput amputatum in utrem, humano sanguine repletum, conjici jussit *Tomyris*, Massagetarum Regina, cum hac crudelitatis exprobratione: *Satia te sanguine, quem sitisti, cujusque insatiabilis sempèr fuisti.* Hoc pacto Imperator *Cyrus*, de Judæis optimè meritus, interiit, postquàm regnasset triginta annos, sicùt testantur *Herodotus*,

V 2

tus, *Ctesias*, & *Dionysius*, Rerum Persicarum Scriptores, quibus addi debent *Cicero* lib. 1. De Divinatione, *Trogus Pompeius*, *Justinus*, ejus breviator, *Eusebius*, *Clemens Alexandrinus*, *S. Hieronymus*, & *Orosius*. Quod tamen, sicùt jam ostendimus, juxtà duplicem Regni *Cyri* Epocham, intelligi debet, ita ut *Cyrus* viginti septem annis regnarit in Perside & per tres annos, tanquàm supremus Monarcha Babylone imperarit.

D. Quisnam in Monarchia Persica successit *Cyro*, & quænam sub illo *Cyri* successore extitit Judæorum Reipublicæ forma?

M. In Monarchia Persica *Cyro* successit *Cambyses*, ejus filius, qui sororem suam non solùm contrà Legem, verùm etiam contrà mores Persarum, uxorem accepit, eamque posteà calcibus in utero percussam occidit. Ægyptiis bellum intulit, totamque Ægyptum in suam potestatem redegit, sed, contrà Æthyopes susceptâ expeditione, maximam sui Exercitùs partem amisit. Apud *Cambysem*, Regem, quem Scriptura Sacra cap. 4. lib. 1. Esdræ *Assuerum*, & *Artaxerxem* vocat, Samaritani, invidiâ perciti, Judæos accusarunt, quòd urbem Hierusalem instaurarent, quorum expostulationem gratam habens *Cambyses*, eis jussit, ut urbis Hierusalem, & Templi ædificationem prohiberent, ut ibidèm ait Scriptura Sacra. *Cambysem* casu se ipsum vulnerasse, ex eoque ictu periisse scribit *Sulpitius Severus* lib. 2. *Historiæ Sacræ*. Sed *Justinus* lib. 1. asserit,

Cambysem,

Cambysem, dùm in equum insiliret, gladio suâ sponte evaginato in femore gravitèr vulneratum occubuisse. Regnavit autem *Cambyses* septem circitèr annis, nullamque prolem reliquit. Ut autem scias, qualis sub *Cambyse*, Rege, extiterit Judæorum Reipublicæ forma, brevitèr advertere debes, Judæos, è captivitate Babylonica reversos, suam utcùmque Rempublicam instaurasse, nunquàm tamen illos deinceps omnimodâ libertate potitos esse, sed primùm Persis, tùm Græcis, postremò Romanis serviisse, Tributisque pendendis obnoxios fuisse. Hinc Judæorum hostes, seu Samaritani, volentes illos ab ædificatione Urbis & Templi Hierosolymitani arcere, litteras (quæ extant cap. 4. lib. 1. *Esdræ*) scripserunt ad *Cambysem*, Persarum Regem, in quibus hæc habent: *Nunc notum sit Regi, quia si Civitas illa* (seu Hierusalem) *ædificata fuerit, & muri ejus instaurati, tributum & vectigal, & annuos redditus non dabunt.* Pendebant ergò Judæi singulis annis tributum & vectigal *Cambysi*, Persarum Regi, quod sanè evidens est eorum, post reditum è captivitate Babylonica, servitutis argumentum. Post obitum *Cambysis*, Persarum Regis, quidam *Smerdis*, Magus, (non ille *Smerdis*, quem *Cambyses*, Persarum Rex, ejusque frater, ex invidia interfici jussit) sed alter *Smerdis*, dictus *Magus*, & simillimus *Smerdi*, fratri Regis *Cambysis*, Monarchiam Persicam invasit, eamque per annum fermè integrum, sese *Smerdim*, fi-

lium *Cyri*, & fratrem *Cambysis* mentiendo, pacificè tenuit. Sed cognitâ fraude, & compertâ hujus *Smerdis Magi* intrusione, septem Principes, factâ conspiratione, ipsum è medio sustulerunt, quorum unus erat *Darius Hystaspis* filius. Intèr autem septem illos Principes convenit, ut sub ortum Solis conscensis equis, ille, cujus equus hinnitum primus edidisset, Persicum obtineret Imperium. Quod auspicium cùm *Dario Hystaspis* filio, arte sui equisonis, felicitèr cessisset, cæteri ex equis protinùs desilientes., ei Imperium Persicum summâ consensione detulerunt.

D. Estne ille *Darius Hystaspis*, in cujus Regni anno secundo, ut anteà dicebas, cessavit desolatio septuaginta annorum vastitatis ac excidii Templi Hierosolymitani, eoque regnante, tandèm aliquandò Templum Hierosolymitanum fuit à Judæis reædificatum?

M. Verè in anno secundo *Darii Hystaspis*, Persarum Regis, finem habuerunt septuaginta anni desolationis, seu vastitatis ac excidii Templi Hierosolymitani, ut sæpiùs dixi. Quod quidèm ut magis exploratum habeas, accuratum annorum septuaginta, qui ab excidio Templi Hierosolymitani usquè ad secundum *Darii Hystaspis*, Persarum Regis, annum effluxerunt, hìc calculum ponam. Vastitatem urbis Hierusalem, & excidium Templi Hierosolymitani jam ostendimus contigisse anno *Sedekiæ*, ultimi Regis Juda, undecimo, qui concurrit cum anno undevigesimo Regni *Nabucodo-*

chodonoſoris, Babyloniorum Regis. Porrò, *Nabuchodonoſor*, in integrum regnavit annis 43. Cùm igitur excidium Templi Hieroſolymitani acciderit anno decimo nono Regni *Nabuchodonoſoris*, palàm ſequitur, *Nabuchodonoſorem*, poſt vaſtitatem & deſtructionem Templi Hieroſolymitani, regnaſſe annis viginti quatuor, quibus ſi addas annos ſucceſſorum *Nabuchodonoſoris* in Imperio Babylonico, videlicèt *Evilmerodachi* annos duos, *Baltaſaris*, unà cum patre *Nerigliſſare*, annos quatuor, & annos viginti ſeptem *Darii Medi*, comperies, ab initio excidii Templi Hieroſolymitani, uſquè ad finem *Darii Medi* effluxiſſe annos quinquaginta ſeptem. Jam verò his quinquaginta ſeptem annis, qui ab initio excidii Hieroſolymitani Templi uſquè ad finem Regni *Darii Medi* effluxerunt, adde annos tres, per quos *Cyrus*, Perſarum Rex, poſt devictum *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, tanquàm ſupremus Monarcha in Babylonia regnavit; adde inſupèr annos ſucceſſorum *Cyri* in Monarchia Perſica, nimirùm ſeptem annos *Cambyſis*, unum annum *Smerdis Magi*, & duos annos *Darii Hiſtaſpis* filii: Ex his, inquam, annis ſimul computatis, ſummam colliges ſeptuaginta annorum Urbis & Templi deſolationis, quæ cœpit anno Regni *Sedekiæ* undecimo, qui concurrit cum anno decimo nono *Nabuchodonoſoris*, Babyloniorum Regis, & finem habuit in anno ſecundo *Darii Hiſtaſpis* filii, Perſarum Regis. Hoc igitur anno ſecun-

V 4 do

do *Darii Hiſtaſpis* filii, Perſarum Regis novam Judæi Templi Hieroſolymitani aggreſſi ſunt ſtructuram. Quæ abſoluta eſt anno ejuſdem *Darii Hiſtaſpis* ſexto, ſicùt legitur cap. 6. lib. 1. *Eſdræ.* Hallucinantur ergò *Joſephus Scaligerus*, *Calviſius*, *Druſius*; & alii, qui pertendunt, *Darium* illum, Perſarum Regem, ſub quo ſecundi Templi Hieroſolymitani fabrica abſoluta eſt, non fuiſſe *Darium Hiſtaſpis* filium, ſed *Darium Nothum*, qui in Monarchia Perſica fuit ſucceſſor *Artaxerxis Longimani*. Quamvis autem ſecundum iſtud Hieroſolymitanum Templum, à Judæis in anno ſecundo *Darii Hiſtaſpis* filii, Perſarum Regis, extructum, non æquaverit prius Templum Salomonicum, quantùm ad ſplendorem, ornatum & magnificentiam; attamen ſecundum iſtud Templum, proptèr præſentiam, quâ Jeſus Chriſtus, *deſideratus cunctis Gentibus*, illud dignatus eſt, majorem gloriam habuit quàm primum, ſeu Templum Salomonicum, ſicùt in proximo Colloquio commonſtrabo ex Oraculo Prophetæ *Aggæi* cap. 2. v. 10.

D. Acciditne, eodem regnante *Dario Hiſtaſpis* filio, aliquid aliud in Republica Judæorum, quod ſit memoriâ & obſervatione dignum?

M. Sub *Dario Hiſtaſpis* filio, Perſarum Rege, contigiſſe celebrem *Eſtheris* Hiſtoriam, quæ ad Nationem Judaicam attinet, opportuniùs oſtendemus in proximo noſtro Colloquio, ibidèmque contrà Hæreticos ſacram

huic

huic Historiæ auctoritatem vindicabimus. Hic brevitèr observare sufficiat, *Darium Histaspis* filium imperasse annis triginta sex, eumque anno quarto vel quinto antè suum obitum in Græciam potentissimum misisse Exercitum, quem Græci, in Campis Marathoniis cum perexigua manu aggressi, ita profligarunt, ut Persarum sex millia & quadringenti in prælio ceciderint. De hac insigni Marathonia pugna, quæ Græcis magnum conciliavit decus, & Persis maximam intulit infamiam, legesis *Herodotum* lib. 6. *Justinum* lib. 2. *Pausaniam* lib. 4. *Cornelium Nepotem* in vita *Miltiadis*, cujus auspiciis Græci in hoc prælio Persas vicerunt; *Valerium Maximum* lib. 5. cap. 3. *Æmilium Probum* in Miltiade, & *Plutarchum* in vita *Aristidis*. Persarum Regni sucessorem *Darius Histaspis* declaravit, antequàm moreretur, filium suum *Xerxem*, quem genuerat ex *Atossa*, Regis *Cyri* filiâ, cum qua, ut regalibus nuptiis Regnum suum firmaret, matrimonium inierat.

D. Fuitne *Xerxes*, Persarum Rex, felicior patre suo *Dario Histaspis* filio?

M. Quin immò, *Xerxes*, Persarum Rex, longè fuit infelicior patre suo *Dario Histaspis* filio. Nam, cùm *Xerxes* in Græciam Expeditionem suscepisset, & classem instruxisset, in qua, ut *Plutarchus*, aliique Historici prophani memoriæ prodiderunt, erant Naves mille & ducentæ, armatorum septingenta millia de Imperio Persarum, & trecenta millia ex copiis auxi-

auxiliaribus, non solùm à Græcis in angustis Thessaliæ faucibus, quæ ab aquis calidis *Thermopylæ* sunt dictæ, profligatus est, sed etiam in navali prælio, ad *Salaminem* commisso, maximam cladem accepit. Victus in hac Salaminia pugna *Xerxes*, Persarum Rex, ex Græcia trepidus fugit, copiarum parte *Mardonio*, duci, relictâ. Sed *Mardonius*, pugnâ ad Platæas, urbem Bæotiæ, commissâ, victus à Græcis occubuit, & totus Persarum Exercitus dissipatus est. Eodem tempore navalem de Persis victoriam Græci ad *Mycalem* reportarunt, Duce *Leotychida*, Lacedæmonio. Nec multò post *Cimon*, filius *Miltiadis*, duas insignes de Persis obtinuit victorias, navalem unam juxtà Cyprum, terrestrem alteram ad Eurymedontem, sicùt testantur Historici Prophani, *Herodotus* lib. 9. *Diodorus Siculus* lib. 11. *Pausanias* in Laconicis, & Bæoticis, *Thucydides* lib. 1. *Justinus* lib. 2. *Plutarchus* in vita *Aristidis*, in vita *Themistoclis*, in libello *de gloria Athenienſium*, & *Cornelius Nepos* in vita *Cimonis*. Sic Xerxes, *Persarum Rex, terror anteà Gentium, bello in Græciam infeliciter gesto, etiam suis contemptui esse cæpit*, inquit *Justinus* cap. 1. lib. 3. ac tandèm in Perside ab *Artabano* occisus est, postquàm regnasset annos viginti & unum. *Xerxi* in Imperio Persico successit *Artaxerxes Longimanus*, ejus filius, qui annos quadraginta regnavit, quorum initium sumi debet ab obitu *Xerxis*, Persarum Regis, & patris *Artaxerxis Longimani*.

mani. Non clam me est, *Pererium*, & *Petavium*, doctissimos Societatis Jesu Scriptores, Epocham Regni *Artaxerxis Longimani* conjicere in annum duodecimum Regni *Xerxis*, Persarum Regis, & patris *Artaxerxis Longimani*, quo anno, aiunt laudati illi Scriptores, *Xerxem*, qui ferale bellum adversùs Græcos movit, *Artaxerxem Longimanum*, filium suum, in Imperii communionem assumpsisse, indèque, seu ab anno duodecimo Imperii *Xerxis*, putari debere exordium quadraginta annorum, quos regnavit *Artaxerxes Longimanus*. Sed hæc *Pererii*, & *Petavii* non mihi probatur sententia. Primò, quia ipse licèt non inficias eam, solenne fuisse olim Persarum Regibus aliquem Regni socium adsciscere, dùm ad bella gerenda, in quibus eorum vita periclitabatur, proficiscebantur; nullibi tamen legitur, Persarum Reges solitos esse, dùm adhùc in vivis essent, aliquem designare socium, qui ejusdem Regni particeps esset. De ea quippè ad Regni societatem vigente apud Persas consuetudine ne minimum quidèm verbum fecerunt veteres Historici, qui de Persarum Regibus scripserunt. Immò, omnes Historici initium putandi annos Regni *Artaxerxis Longimani* dumtaxàt ducunt ab eo anno, quo *Artaxerxes Longimanus*, post defunctum patrem *Xerxem*, imperare cæpit. *Eusebius* quippè; Episcopus Cæsariensis, in Chronico asserit, *Artaxerxem Longimanum* iniisse Regnum anno primo Olympiadis septuagesimæ nonæ, seu anno

anno Periodi Julianæ 4250. antè Æram vulgarem anno 463. Quam quidèm Chronologiæ rationem in præfigenda Epocha Regni *Artaxerxis Longimani* longè antè *Eusebium* tradiderat accuratissimus temporum explanator *Julius Africanus* (cujus quinque Chronologiæ libros laudat idem *Eusebius* lib. 6. Hist. Eccles. cap. 31, eosque fermè integros in Chronicon suum convasavit) juxtà siquidèm *Julii Africani* calculum, quandò *Artaxerxes Longimanus*, Persarum Rex, *vigesimum Regni sui habebat annum, erat octogesimæ tertiæ Olympiadis annus quartus*, ut ex *Julii Africani* quinto Volumine refert *S. Hieronymus* in cap. 9. *Danielis*. Hic autem *Julii Africani* calculus apertè supponit, annum primum Regni *Artaxerxis Longimani* copulari debere cum anno primo Olympiadis septuagesimæ nonæ, seu cum anno Periodi Julianæ 4250. antè Æram vulgarem anno 463. Nam quinque Olympiades, ut notum est omnibus, conficiunt annos viginti. Accedit etiam *Diodorus Siculus*, qui lib. 11. *Biblioth.* refert, *Xerxem*, Persarum Regem, patrem *Artaxerxis Longimani*, occisum fuisse anno quarto Olympiadis septuagesimæ octavæ, ipsumque *Artaxerxem Longimanum*, ejus filium, *Artabano* Regicidâ interfecto, Imperii Persici gubernacula tenere cæpisse anno primo Olympiadis septuagesimæ nonæ, hoc est, post obitum patris sui *Xerxis*, Persarum Regis. Patet itaque, Historicos initium annorum Regni *Artaxerxis Longimani* non

non duxiſſe ab anno duodecimo Regni *Xerxis*, ſicùt perperàm viſum eſt *Pererio*, *Petavio*; & & nonnullis aliis, ſed Epocham Regni *Artaxerxis Longimani* fixiſſe poſt obitum *Xerxis*, ipſius patris.

D. Fuitne hic *Artaxerxes Longimanus*, Perſarum Rex, in Judæorum Gentem propenſus?

M. In Judæorum Gentem benigniſſimus fuit *Artaxerxes Longimanus*, Perſarum Rex. Duo quippè Edicta ad inſtauranda mænia urbis Hieruſalem conceſſit Judæis, unum videlicèt anno ſeptimo Imperii ſui, ſicùt legitur cap. 7. lib. 1. *Eſdræ*; & alterum anno vigeſimo Imperii ſui, utì ſcriptum legimus cap. 2. lib. 2. *Eſdræ*. Sed, à quonam ex utroque *Artaxerxis Longimani* in gratiam Judæorum conceſſo Edicto auſpicari debeant ſeptuaginta *Danielis* Hebdomadæ, quæ numerum annorum quadringentorum & nonaginta conficiunt? commodiùs examinabimus in proximo Colloquio, ubi oſtendemus initium lxx. Hebdomadum Prophetæ *Danielis* putari non debere ab eo Edicto, quod *Artaxerxes Longimanus* in gratiam Judæorum conceſſit anno vigeſimo Regni ſui, ſicùt opinantur benè multi ſacræ Chronologiæ periti, ſed deſumendum eſſe ab eo Edicto, quod *Artaxerxes Longimanus* in gratiam Judæorum promulgavit anno ſeptimo Regni ſui. Totam Ægyptum ſubegit *Artaxerxes Longimanus*, ſed cum Græcis vario ancipitique marte pugnavit, ac tandèm

pacem

pacem cum illis componere compulsus est. Imperavit, ut jam observavimus, annis quadraginta, eique in Monarchia Persica successit *Xerxes Secundus*, unicus ejus filius legitimus, quem *Sogdianus*; dictus etiam *Secundianus*, filius spurius *Artaxerxis Longimani*, occidit, cùm vix quadraginta quinque dies imperasset. *Xerxi Secundo*, Persarum Regi, successit ejus parricida *Sogdianus*, seu *Secundianus*, qui itidèm Imperium Persicum dùm prægustare inciperet, sublatus fuit ab *Ocho*, altero *Artaxerxis Longimani* filio spurio. *Ochus*, statim ac Imperium Persicum parricidio obtinuisset, nomen mutavit, voluitque appellari *Darius*, cui nomini populus addidit cognomen *Nothi*; quod *Artaxerxis Longimani* filius spurius esset. Babylone mortuus est *Ochus*, sivè *Darius Nothus*, Persarum Rex, cùm regnasset annos viginti. *Dario Notho* in Monarchia Persica successit filius ejus natu maximus, *Artaxerxes* appellatus, qui à memoriæ felicitate eximiâ cognomentum *Mnemonis* obtinuit, frequens cum fratre suo *Cyro* bellum gessit, quem tandèm in prælio vicit, & in ejus cadaver contumeliosis modis sæviit. Obiit *Artaxerxes Mnemon*, Persarum Rex, anno Imperii sui quadragesimo tertio, eique filius successit dictus *Artaxerxes Ochus*, Princeps crudelis, qui nullâ sanguinis, sexûs, & ætatis misericordiâ permotus, promiscuè in omnes cognatos suos, & in Principes immanem carnificinam exercuit. Sed *Artaxerxem Ochum*, Persarum Regem,

Regem, anno Imperii sui vigesimo tertio ægrotantem, *Bagoas*, Eunuchus, militum Tribunus, veneno sustulit, & *Arsen*, filium natu minimum Regis *Artaxerxis Ochi*, occisis omnibus ejus fratribus, Persarum Regem constituit, quem etiam idem scelestus *Bagoas* interemit, cùm imperasset annos duos. Occiso *Arse*, Persarum Rege, ad Imperium Persicum provectus est *Darius*, dictus *Codomanus*, in cujus morte finem accepit Monarchia Persica. Hic autem *Darius Codomanus*, ultimus Persarum Imperator, continuo bello ab *Alexandro Magno*, Macedonum Rege, appetitus, tribus præliis fuit superatus, quorum primum datum est ad Granicum Phrygiæ amnem. Alterum commissum est ad *Issum*, Ciliciæ urbem, ubi *Alexander Magnus* matrem *Darii Codomani*, Persarum Regis, ejus uxorem, ac filium adhùc puerum, duasque filias cepit. Tertium deniquè prælium consertum est in Gaugamelis ad flumen Bumadum, sexcentis circitèr stadiis ab Arbelis. Hæc pugna, dicta *Arbellana*, decretoria fuit, quâ *Darius Codomanus* Persicum amisit Imperium, & in Mediam fugere compulsus, à *Besso*, Bactrianorum Satrapâ, gladio confossus est anno Imperii sui septimo. Ejus corpus regio more sepeliri, & Majorum tumulis inferri jussit *Alexander Magnus*. Hoc pacto finem habuit Monarchia Persica, cæpitque sub *Alexandro Magno* Monarchia Græcorum.

D. Quò faciliùs percipere possim quot annos duraverit

duraverit Monarchia Persica, optarem, ut hic Tabulam exhiberes Chronologicam, quæ accuratè ab exordio Monarchiæ Persicæ usquè ad ipsius finem notaret annos, per quos imperarunt Persarum Reges, & simul indicaret annum, quo mortui sunt.

M. Ducentos & triginta annos Monarchiæ Persicæ, seu Imperio Persico, tribuit *Q. Curtius*, quia Regno *Cyri*, qui instituit Monarchiam Persicam, dat annos triginta. Verùm, quamvis *Cyrus*, ut sæpiùs diximus, regnaverit in integrum triginta annos, regnavit tamen in Perside annos viginti septem, & postquàm sub finem anni vigesimi septimi Regni sui in Perside initi vicisset *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, & Imperio Babylonico potitus esset, regnavit in Babylone tribus annis tanquàm supremus Persarum Monarcha. Quapropter, si initium Monarchiæ petatur, sicùt peti debet, ab anno primo, quo *Cyrus*, potitus Imperio Babylonico, tanquàm supremus Persarum Monarcha, Babylone imperare cœpit, perspicuum & exploratum erit, Monarchiam Persicam durasse dumtaxàt annos ducentos & duos, non verò ducentos & triginta annos, sicùt te docebit, hæc, quam subnecto, Tabula Chronologica.

TA-

TABULA CHRONOLOGICA

Exhibens initium & finem Monarchiæ Persicæ, per continuam successionem Regum, qui ei præfuerunt.

Cyrus regnare cæpit in Perside anno primo exeunte Olympiadis quinquagesimæ quintæ, anno à condita Roma centesimo nonagesimo quarto, antè Æram Christianam, seu antè Natale vulgare Christi, anno quingentesimo sexagesimo: Regnavit autem *Cyrus* in Perside annos viginti septem, & anno vigesimo septimo Regni sui in Perside initi devicit *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, totoque Imperio Babylonico potitus, Monarchiam Persicam instituit anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ, anno à condita Roma ducentesimo vigesimo secundo ineunte, anno antè Æram Christianam quingentesimo trigesimo secundo, & postquàm in Babylonia, tanquàm supremus Monarcha, regnasset tribus annis, obiit anno exeunte tertio Olympiadis sexagesimæ secundæ, anno à condita Roma ducentesimo vigesimo quarto, antè Æram Christianam anno quingentesimo trigesimo, Monarchiæ Persicæ anno tertio.

Cambyses, filius *Cyri*, ejusque in Monarchia Persica successor, imperavit septem annis & mortuus est anno secundo Olympiadis sexagesimæ quartæ, anno à condita Roma ducen-

tesimo trigesimo primo, antè Æram Christianam anno quingentesimo vigesimo tertio, Monarchiæ Persicæ anno decimo.

Smerdis Magus, post obitum *Cambysis*, Monarchiam Persicam invasit, & per annum integrum tenuit, fuitque occisus anno tertio Olympiadis sexagesimæ quartæ, anno à condita Roma ducentesimo trigesimo secundo, antè Æram Christianam anno quingentesimo vigesimo secundo, Monarchiæ Persicæ anno undecimo.

Darius Histaspis filius, post mortem *Smerdis Magi*, ad solium Monarchiæ Persicæ provectus, imperavit triginta sex annis, & obiit anno tertio Olympiadis septuagesimæ tertiæ, anno à condita Roma ducentesimo sexagesimo octavo, antè Æram Christianam anno quadringentesimo octuagesimo sexto, Monarchiæ Persicæ anno quadragesimo septimo.

Xerxes Monarchiam Persicam rexit annis viginti & uno, & è vivis excessit anno quarto Olympiadis septuagesimæ octavæ, à condita Roma anno ducentesimo octuagesimo nono, antè Æram Christianam anno quadringentesimo sexagesimo quinto, Monarchiæ Persicæ anno sexagesimo septimo.

Artaxerxes Longimanus præfuit Monarchiæ Persicæ annis quadraginta, & vitâ functus est anno quarto Olympiadis octuagesimæ octavæ, à condita Roma anno trecentesimo vigesimo nono, antè Æram Christianam anno quadringentesimo vigesimo quinto, Monarchiæ Persicæ

cæ anno centesimo septimo.

Xerxes, hujus nominis secundus, & unicus *Artaxerxis Longimani* filius legitimus, successit in Monarchia Persica patri suo, sed paucos post dies à *Sogdiano*, filio spurio *Artaxerxis Longimani*, trucidatus est eodem anno antè Æram Christianam quadringentesimo vigesimo quinto, Monarchiæ Persicæ centesimo septimo.

Sogdianus, parricidio potitus Imperio Persico, paulò post occisus est eodem anno antè Æram Christianam quadringentesimo vigesimo quinto, Monarchiæ Persicæ centesimo septimo.

Darius, dictus *Nothus*, quòd esset *Artaxerxis Longimani* filius spurius, proclamatus est Persarum Monarcha eodem anno, quo ipsius pater abiit è vivis, hoc est, anno quarto Olympiadis octuagesimæ octavæ, à condita Roma anno trecentesimo vigesimo nono, antè Æram Christianam anno quadringentesimo vigesimo quinto. Imperavit viginti annis, & è vita migravit anno quarto Olympiadis nonagesimæ tertiæ, à condita Roma anno trecentesimo quadragesimo nono, antè Æram Christianam anno quadringentesimo quinto, Monarchiæ Persicæ anno centesimo vigesimo septimo.

Artaxerxes, dictus *Mnemon*, id est, memoriâ præditus, post *Darium Nothum*, præfuit Monarchiæ Persicæ annis quadraginta tribus, & obiit anno tertio Olympiadis centesimæ quartæ, à condita Roma anno trecentesimo

 nona-

nonagesimo secundo, antè Æram Christianam anno trecentesimo sexagesimo secundo, Monarchiæ Persicæ anno centesimo septuagesimo.

Artaxerxes, dictus *Ochus*, præfuit Monarchiæ Persarum annis viginti tribus, fuitque veneno sublatus anno secundo Olympiadis centesimæ decimæ, à condita Roma quadringentesimo decimo quinto, antè Æram Christianam trecentesimo trigesimo nono, Monarchiæ Persicæ anno centesimo nonagesimo tertio.

Arses, filius *Artaxerxis Ochi*, post mortem patris, præfuit Monarchiæ Persicæ duobus annis, fuitque occisus anno quarto Olympiadis centesimæ decimæ, à condita Roma anno quadringentesimo decimo septimo, antè Æram Christianam trecentesimo trigesimo septimo, Monarchiæ Persicæ anno centesimo nonagesimo quinto.

Darius, dictus *Codomanus*, ultimus Persarum Monarcha, imperavit annis septem, & anno septimo Imperii sui ab *Alexandro Magno*, Macedonum Rege, victus est, dùmque persequentem *Alexandrum Magnum* fugeret, interfectus est à *Besso* anno tertio Olympiadis centesimæ duodecimæ, à condita Roma anno quadringentesimo vigesimo quarto, antè Æram Christianam anno trecentesimo trigesimo, Monarchiæ Persicæ anno ducentesimo secundo, eodemque anno finem habuit Monarchia Persica, quæ subindè duravit per annos ducentos

centos & duos, non verò per annos ducentos & triginta, sicùt per errorem obrepsit *Q. Curtio.*

Ex hac, quam hìc attexui, Tabula Chronologica Regum, qui Monarchiæ Persicæ præfuerunt, facili negotio intelliges, Judæos, circà seriem Regum, qui Monarchiam Persicam rexerunt, in crassa ignorantia versari, & *Josephum*, Hebræum, magni licèt apud illos nominis Scriptorem Historicum, de Persarum Regum serie imperitè scripsisse, sicùt antè me observarunt eruditi viri, *Bernardus Lamy*, Congregationis Oratorii Presbyter, in suo Apparatu Chronologico, & *Ferrandus*, in supremo Parisiensi Senatu Causidicus, Tom. 1. Libri, quem gallicè edidit, cuique titulus est: *Reflexions sur la Religion Chretienne.* At enim primò, *Josephus*, Hebræus, in serie, quam texit, Regum, qui Monarchiæ Persicæ præfuerunt, aliquos Persarum Reges alto silentio prætermisit. Memorat *Cyrum*, qui Judæos è captivitate Babylonica in libertatem asseruit, recenset *Cambysem*, qui Judæis prohibuit, ne Templum Hierosolymitanum ædificarent; enumerat *Darium Histaspis* filium, qui Judæis potestatem permisit extruendi Templum Hierosolymitanum: percenset *Xerxem*, faventem Judæis, quem tamen non distinguit ab *Artaxerxe Longimano*; meminit *Artaxerxis*, quem itidèm non distinguit ab *Artaxerxe Mnemone*, seu Memorioso, & omissis *Smerde Mago*, *Xerxe Secundo*, *Dario Notho*, & *Arta-*

taxerxe Ocho, Persarum Regibus, protinùs differit de *Alexandro Magno*, quasi isti Persarum Reges nunquàm fuissent in rerum natura. Secundò, *Josephus*, Hebræus, ait, *Nehemiam*, qui ad reædificandos Hierosolymorum muros à Rege Persarum litteras obtinuit, venisse Hierosolymorum urbem, regnante *Xerxe*, cùm tamen Scriptura Sacra doceat, *Nehemiam* venisse Hierosolyma, regnante *Artaxerxe Longimano*. Tertiò, *Josephus*, Hebræus, asserit, *Xerxem*, Persarum Regem, imperasse annos viginti & octo, cùm tamen omnes Historici prophani, qui Historiam Regum Persarum litteris prodiderunt, Regno *Xerxis* tribuant tantùm annos viginti, vel ad summum annos viginti & unum. Postremo, *Josephus*, Hebræus, scribit, hunc *Jaddum*, Summum Judæorum Pontificem, qui *Alexandro Magno*, dùm Hierosolymorum urbem ingressus est, occurrit, eumdem esse ac Sacerdotem *Jeddoa*, cui coævus fuit *Nehemias*, quemque idem *Nehemias* lib. 2. *Esdræ* cap. 12. v. 22. recenset inter Sacerdotes, qui ascenderunt in Hierusalem, ut celebrarent dedicationem mænium ejusdem urbis. Quin, idem *Josephus*, ibidèm, seu lib. 11. *Antiquit. Judaic.* cap. 7. & 8. affirmat, *Sanaballetem*, Cutæum, seu natione Samaritanum, qui *Nehemiam* turbaverat, Hierosolymorum mænia reficientem, eumdem planè esse ac *Sanaballetem* illum, qui castra *Alexandri Magni* secutus est, ei, urbem *Gazam* oppugnanti, suppetias

tias tulit cum auxiliari manu octo millium militum, quique dedit *Manassi*, fratri *Jaddi*, Judæorum Summi Pontificis, filiam suam, nomine *Nicaso*, in matrimonium. Ex qua *Josephi*, Hebræi, narratione palàm consequitur, *Nehemiam*, qui ab *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege, litteras impetravit ad instaurandos Hierosolymorum muros, coævum fuisse *Jaddo*, qui tempore *Alexandri Magni* fuit Summus Judæorum Pontifex, & *Sanaballeti*, qui secutus est castra *Alexandri Magni*. Id autem oppidò falsum esse, & ad aniles fabulas ablegandum, tàm certum est, quàm quod maximè. Nam, si *Nehemias*, qui à Persarum Rege *Artaxerxe Longimano* litteras ad reficiendos muros urbis Hierusalem obtinuit, in vivis adhùc fuisset tempore *Alexandri Magni*, debuisset *Nehemias*, tempore *Alexandri Magni* habere annos centum & sexaginta. Nam, ut videre est in Tabula nostra Chronologica Persarum Regum, ab exordio Regni *Artaxerxis Longimani* usquè ad *Alexandrum Magnum*, qui Persarum Monarchiam evertit, & Græcorum Monarchiam instituit, interfluxerunt centum triginta quinque anni. Credibile enim est, *Nehemiam*, dùm litteras ab *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege, ad instaurandos muros Hierusalem impetravit, attigisse ad minùs annum Ætatis suæ trigesimum quintum, ac subindè si idem *Nehemias* ad tempora *Alexandri Magni* pervenit, sicut innuit *Josephus*, Hebræus, necessariò dicendum esset,

ſet, *Nehemiam*, imperante *Alexandro Magno*, habuiſſe pluſquàm centum & ſexaginta annos. Similitèr, ſi *Jaddus*, qui tempore *Alexandri Magni* erat Summus Judæorum Pontifex, idem eſſet ac ille *Jeddoa*, cujus *Nehemias* cap. 12. lib. 2. *Eſdræ* meminit; ſi etiam ille *Sanaballetes*, qui caſtra *Alexandri Magni* ſecutus eſt, idem eſſet ac ille *Sanaballetes*, qui *Nehemiæ*, inſtaurationem mænium urbis Hieruſalem, ſub *Artaxerxe Longimano*, Perſarum Rege, aggredienti obſtitit, ſequeretur, tàm *Jaddum*, Pontificem, quàm *Sanaballetem* ſub *Alexandro Magno* attigiſſe annum ætatis ſuæ centeſimum & ſeptuageſimum, & tamen utrumque eâ ætate fuiſſe vegetum, fortem ac robuſtum, præſertim *Sanaballetem*, quem *Joſephus*, Hebræus, ait, ad ſubeundos omnes militiæ labores, tempore *Alexandri Magni*, ſtrenuum fuiſſe. Quod quidèm ab omni veri ſpecie abhorrere videtur, cùm id ætatis nulla ſuppetant tantæ longævitatis exempla. Nam, quod nonnulli dicunt, *Mardochæum*, patruum *Eſtheris*, natum fuiſſe, circà hæc tempora, annos pluſquàm centum & quinquaginta, pura putaque fabula eſt, ſicùt oſtendemus in proximo noſtro Colloquio. Hæc autem circà errores, in quos *Joſephus*, Hebræus, in texenda ſerie Regum, qui Monarchiæ Perſicæ præfuerunt, impegit, obitèr obſervaſſe ſufficiat, quò ab illis erroribus ſedulò caveas, & accuratam, quam tibi exhibui, Tabulam Regum Perſarum Chronologicam abſque ulla animi

animi hæsitatione sequaris.

D. Jam intelligo, Monarchiam Persicam per ducentos & duos annos durasse, & *Alexandrum Magnum*, filium *Philippi*, Macedonum Regis, devicto *Dario Codomano*, ultimo Persarum Monarcha, Græcorum Monarchiam instituisse. At nunc, ostende, si placet, qualis sub *Alexandro Magno*, supremo Græcorum Monarchâ, fuerit Judæorum Status? & quæ sint præcipuæ victoriæ, quas *Alexander Magnus* reportavit, & quibus suum nomen reddidit immortale?

M. Intrà paucos annos *Alexander Magnus*, Dux militiæ post homines natos maximus, Europæ partem non exiguam, totamque Asiam in potestatem suam redegit. Triplici prælio, ut jam observavi, *Darium Codomanum*, ultimum Persarum Imperatorem, devicit, ad *Granicum*, ad *Issum*, & in *Gaugamelis*, seu ad *Arbella*. Tyrum, Gazamque, munitissimas urbes, postquàm expugnasset *Alexander Magnus*, rectà venit cum Exercitu Hierosolymam, eique *Jaddus*, Judæorum Pontifex (alius planè ab illo *Jaddo* Sacerdote, cujus meminit *Nehemias* cap. 12. lib. 2. Esdræ) obviam ivit, Sacerdotalibus indutus Vestibus, & supplicum cinctus Levitarum turbâ. Summum Sacerdotem ut vidit *Alexander Magnus*, illum consalutavit, & Nomen Dei, inscriptum in lamina aurea, quam in capite gestabat Summus ille Sacerdos, pronus adoravit, & *Parmenioni*, eum interroganti, quorsùm ipse, qui ab

ab omnibus adorabatur, Judæorum Pontificem adoraret? respondit *Alexander Magnus* (sicùt refert *Josephus*, Hebræus, lib. 11. Antiq. Jud. cap. 8.) *Non hunc*, id est, Iudæorum Pontificem, *se adorasse, sed Deo, cujus Pontifex esset, honorem eum exhibuisse. Hunc enim, inquit, vidi & anteà hoc ipso habitu, cùm adhùc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem, quomodò Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora Exercitum trajicere. Nam suo ductu potiturum me Persarum Imperio &c.* Hæc ubi *Parmenioni* dixisset *Alexander Magnus*, ascendit in Templum Hierosolymitanum, Deo, ex Summi Sacerdotis præscripto, obtulit Sacrificia, Judæis permisit, ut patriis suis Legibus viverent, eisque septimo quoque anno concessit tributorum immunitatem. Sub *Alexandro Magno*, Græcorum Monarchâ, contigit Judæos inter & Samaritanos gravissimum dissidium, cui ansam & occasionem præbuit *Manasses*, frater *Jaddi*, Summi Judæorum Pontificis. *Manasses* siquidèm contrà Legis Mosaicæ præscriptum, & patrios Judæorum mores, uxorem duxit filiam *Sanaballetis*, Satrapæ Ethnici, qui *Darii*, Persarum Regis, nomine Samariam regebat. Ob hanc Legis Mosaicæ transgressionem *Manasses* Sacerdotio abdicatus est, sed prædilectam uxorem suam dimittere nolens, confugit ad *Sanaballetem*, socerum suum, à quo præfectus est Templo in monte *Garizin* extructo, ibique Pontificem se gessit, & implacabile Judæos inter & Sama-

Samaritanos odium concitavit, & dirum schisma quo jam à tempore *Jeroboami*, Regis Israelis, erant separati, auxit ac fovit. Infinitus essem, si omnes Gentes, quas armis subegit *Alexander Magnus*, & singulas, quas retulit, victorias hic percensere vellem. Sufficiet, si dixerim *Alexandrum Magnum* totam Ægyptum suo adjunxisse Imperio, ibique urbem condidisse, quam de suo nomine *Alexandriam* appellavit; eum Babylone, Susisque potitum, fuisse: uno verbo, cum nullo hoste congressum esse, quem non vicerit, nullam urbem obsedisse, quam non expugnaverit, nullam gentem adiisse, quam non domuerit, & à ferâ belluinâque vitæ ratione ad humaniores mores non traduxerit. Talem fore *Alexandrum Magnum*, Græcorum Monarcham, prædixit Propheta *Daniel* cap. 11. v. 3. dicens: *Surget verò Rex fortis, & dominabitur potestate multa, & faciet quod placuerit ei.* Sed, si plura de victoriis, quas in Bactrianâ, Carmaniâ, Indicâ, Hircaniâ, Gedrosiâ, in Gente Brachmanum, & in aliis pluribus locis retulit *Alexander Magnus*, scire aveas, legesis *Diodorum Siculum* l. 17. *Q. Curtium*, *Justinum*, *Plutarchum* in vita *Alexandri*, & *Arianum*. *Regnavit Alexander annis duodecim*, inquit sacer Auctor lib. 1. Machabæorum. Sed annis sex regnavit tanquàm Macedonum Rex, sex verò annis regnavit tanquàm supremus Græcorum Monarcha, postquàm videlicèt devicto *Dario Codomano*, ultimo Persarum Monarchâ, Babylone potitus,

tus, Monarchiam Græcorum instituit, cui per sex dumtaxàt annos præfuit, & Babylone, morbo ex nimia compotatione contracto, annos natus triginta duos, vel, ut alii volunt, triginta tres incohatos, præmaturâ morte raptus est anno primo Olympiadis centesimæ decimæ quartæ, à condita Roma anno quadringentesimo trigesimo, antè *Æram* Christianam, seu antè Natale Christi Domini, trecentesimo vigesimo quarto. Hìc autem velim brevitèr observes, sacrum Auctorem lib. 1. Machabæorum rectè & citrà ullum vel minimum errorem cap. 1. v. 1. scribere, *Alexandrum* primum fuisse, qui regnaverit in Græcia. Quamvis enim certissimè constet, plures, antè *Alexandrum Magnum*, ejusque patrem *Philippum*, regnasse in Græcia Reges Macedonum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Atheniensium, sicùt ex Chronico *Eusebii Cæsariensis* liquidò patet, attamen *Alexander Magnus* primus fuit, qui, post devictum *Darium Codomanum*, ultimum Persarum Monarcham, cæpit cum summo Imperio, id est, tanquàm supremus Monarcha, regnare in Græcia. Hinc ab *Alexandro Magno*, ut fatentur omnes Historici, auspicatur Græcorum Monarchia, quam ipsemet *Alexander Magnus* instituit, & per sex annos, ut mox diximus, tenuit.

D. Mortuo *Alexandro Magno*, perstititne Monarchia Græcorum, quæ ab ipso fuerat instituta?

M. Post obitum *Alexandri Magni* desiit, & cum

cum ipso consepulta est Græcorum Monarchia, quam inter se partiti sunt Duces Exercitûs *Alexandri Magni*, variaque constituerunt Regna, inter quæ præcipua fuerunt Regna Macedoniæ, Ægypti, & Syriæ. Seriem itaque & ordinem successorum *Alexandri Magni* in his tribus Regnis exactè hîc describam, prætermissis tamen, ne longior sim, eorum gestis, bellis, ac victoriis, quæ omnia non ad Historiam Sacram, sed ad Prophanam spectantia, prolixè tractata invenies apud *Usserium* lib. 2. *De Annalibus Veteris Testamenti*. Incipiam porrò à serie & ordine successorum *Alexandri Magni* in Regno Macedoniæ.

SERIES

SERIES REGUM,

Qui successerunt Alexandro Magno in Regno Macedoniæ.

ARidæus, frater *Alexandri Magni*, sed spurius, quem *Philippus* Macedonum Rex, pater *Alexandri Magni*, ex scorto susceperat, regnare cœpit in Macedonia anno primo post mortem *Alexandri Magni*, antè Æram Christianam anno trecentesimo vigesimo tertio. Regnavit autem septem annis, & obiit antè Æram Christianam, seu antè Natale vulgare Christi, anno trecentesimo decimo septimo.

Cassander regnare cœpit anno antè Æram Christianam trecentesimo decimo septimo, regnavit novemdecim annis, & mortuus est anno antè Æram Christianam ducentesimo nonagesimo octavo.

Philippus, frater *Cassandri*, regnare cœpit anno antè Æram Christianam ducentesimo nonagesimo octavo, regnavit uno dumtaxàt anno, & abiit è vivis anno antè Æram Christianam ducentesimo nonagesimo septimo.

Antipater, & *Alexander*, filii *Cassandri*, regnare cœperunt anno antè Æram Christianam ducentesimo nonagesimo septimo. Regnarunt tribus annis, & è vivis excesserunt anno antè Æram Christianam ducentesimo nonagesimo quarto.

Demetrius

Demetrius Poliorcetes regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo nonagesimo quarto. Regnavit sex annis, & obiit anno antè Æram Christianam ducentesimo octuagesimo octavo.

Pyrrhus regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo octuagesimo octavo. Regnavit septem dumtaxàt menses, & mortuus est eodem anno.

Lysimachus regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo octuagesimo octavo. Regnavit sex annis, & obiit anno antè Æram Christianam ducentesimo octuagesimo secundo.

Arsinoe, uxor *Lysimachi*, regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo octuagesimo secundo. Regnavit tantùm septem menses, & obiit anno antè Æram Christianam ducentesimo octuagesimo primo.

Ptolomæus Lagi F. regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo octuagesimo primo. Regnavit duobus annis, & vitâ functus est anno antè Æram Christianam ducentesimo septuagesimo nono.

Meleager regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo septuagesimo nono. Regnavit tantùm menses duos, & mortuus est eodem anno.

Antipater regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo septuagesimo nono. Regnavit tantùm dies quadraginta quinque, & excessit eodem anno.

Sosthenes

Sosthenes regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo septuagesimo nono. Regnavit duobus annis, & obiit antè Æram Christianam anno ducentesimo septuagesimo septimo.

Antigonus Gonatas regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo septuagesimo septimo. Regnavit annis triginta sex, & vitam cum morte commutavit anno antè Æram Christianam ducentesimo quadragesimo primo.

Demetrius, filius *Antigoni Gonatæ*, regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo quadragesimo primo. Regnavit decem annis, & migravit è vita anno antè Æram Christianam ducentesimo trigesimo primo.

Antigonus regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo trigesimo primo. Regnavit duodecim annis, & mortuus est anno antè Æram Christianam ducentesimo decimo nono.

Philippus, filius *Demetrii*, regnare cæpit anno antè Æram Christianam ducentesimo decimo nono. Regnavit quadraginta duobus annis, & obiit anno antè Æram Christianam anno centesimo septuagesimo septimo.

Perseus regnare cæpit anno antè Æram Christianam centesimo septuagesimo octavo, & postquàm decem annos regnasset (totidèm enim Regni annos ei tribuit Eusebius) à Romanis anno antè Æram Christianam centesimo sexagesimo octavo victus fuit, ut scribit sacer Auctor lib. 1. Machabæorum, c. 8. v. 5. ubi

ubi loquendo de Romanis, hæc habet: *Et Philippum, & Persen, Ceteorum Regem*, id est, Macedoniæ, *& cæteros, qui adversùs eos*, (id est, Romanos) *arma tulerant, contriverunt in bello, & obtinuerunt eos.* In prælio, quod cum *Perseo*, ultimo Macedonum Rege, conseruit *Aimilius Paulus*, Romanorum Consul, cæsa sunt viginti millia Macedonum, & capta decem millia, sicùt testantur *Livius* lib. 44. *Velleius Paterculus* lib. 1. *Plutarchus* in *Aimilio Paulo*, *Justinus* lib. 33. *Florus* lib. 2. cap. 12. & *Eutropius* lib. 4. In *Perseo* itaque ultimo Macedonum Rege, anno antè Æram Christianam centesimo sexagesimo octavo, extinctum est à Romanis Regnum Macedonum, cui à tempore *Carani*, conditoris Regni Macedonici, usquè ad *Persen*, seu *Perseum*, ultimum Macedonum Regem, à Romanis victum, præfuerunt triginta novem Reges. A morte verò *Alexandri Magni* usquè ad eumdem *Perseum*, ultimum Macedonum Regem, à Romanis devictum, Regni Macedonici clavum gubernarunt septemdecim illi Reges, quorum seriem hìc descripsi.

D. Quinam in Regno Ægypti fuerunt successores *Alexandri Magni*? & qualis sub illis Regibus Ægypti fuit Status Judæorum?

M. Antequàm seriem hìc exhibeam Regum, qui, mortuo *Alexandro Magno*, in Regno Ægypti successerunt, velim primò observes, eodem anno, quo obiit *Alexander Magnus*, Æ-

gyptum, & quidquid Lybiæ ac Cyrenaicæ *Alexander Magnus* obtinuerat, cum omni illa Arabiæ parte, quæ Ægypto adjacet, obtigisse *Ptolomæo Lagi* filio. Porrò, hic *Ptolomæus Lagi* filius licèt initio non Rex, sed Satrapa, sivè Præfectus appellaretur, neque diadema, nomenque Regium, nisi post annos duodecim ab obitu *Alexandri Magni* usurpaverit, nihilominùs annos ipsius Regni in Ægypto numerant *Lucianus in Macrobiis*, *Eusebius in Chronico*, *S. Epiphanius* in lib. *De Ponderibus & Mensuris* ab anno, quo *Alexander Magnus* obiit. Prætereà, velim observes, *Æram Lagidarum*, sic dictam à *Ptolomæo Lagi* filio, qui primus post obitum *Alexandri Magni* regnavit in Ægypto, non auspicari ab anno, quo mortuus est *Alexander Magnus*, sed ab anno, quo *Alexander Magnus*, post celebrem illam ad Arbella victoriam de *Dario Codomano*, ultimo Persarum Monarcha, reportatam, cæpit tanquàm supremus Græcorum Monarcha regnare in Asia anno videlicèt antè Æram Christianam trecentesimo vigesimo nono. Hac Ærâ, dictâ *Lagidarum*, usi sunt Græci in putandis annis Regni Græcorum sub *Ptolomæis* dictis *Lagidis*, qui post obitum *Alexandri Magni* regnarunt in Ægypto, ita ut initium Regni Græcorum in Ægypto non desumerent ab anno, quo *Ptolomæus Lagi* filius, post obitum *Alexandri Magni* primus cæpit regnare in Ægypto, sed Regni Græcorum exordium ducerent ab anno quo *Alexander Magnus*, devicto *Dario Codomano*,

mano, ultimo Persarum Rege, instituit Monarchiam Græcorum, ipseque, tanquàm supremus Græcorum Monarcha, in Asia imperare cæpit, & Monarchiam per sex annos tenuit. His prælibatis, dabo nunc accuratam seriem Regum, qui, demortuo *Alexandro Magno* in Regno Ægypti successerunt.

SERIES REGUM,

Qui, demortuo Alexandro Magno, in Regno Ægypti successerunt.

Ptolomæus, Lagi filius, annno primo post obitum *Alexandri Magni*, seu anno antè Æram Christianam trecentesimo vigesimo tertio, successit *Alexandro Magno* in Regno Ægypti. Hierosolymorum urbem dolo occupavit, & ad centum hominum millia ex Judæa in Ægyptum traduxit, sicùt testantur *Josephus*, Hebræus, lib. 12. *Antiquit. Judaic.* cap. 1. & 2. & *Eusebius* in Chronico. Princeps fuit litterarum amans, & Bibliothecam instructissimam Alexandriæ instituit, eique præfecit *Demetrium Phalereum*, clarissimum Atheniensem Philosophum. Duas uxores habuit Rex *Ptolomæus Lagi* filius, videlicèt *Euridicem*, & *Berenicem*. Regnavit quadraginta annis, & obiit anno antè Æram Christianam ducentesimo octuagesimo tertio, & anno Æræ Lagidarum quadragesimo sexto.

Ptolomæus Philadelphus, filius *Ptolomæi Lagi*, & conjugis *Berenices*, successit patri suo in Regno Ægypti anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo tertio. Ejus jussu lxx. Interpretes Libros Sacros ex Hebraica Lingua in Græcam transtulerunt, seu celeberrimam illam Scripturæ Sacræ Versionem Græcam adornarunt, quæ sex prioribus circitèr Ecclesiæ

clesiæ sæculis fuit in usu in Ecclesia Catholica, donec in ejus locum suffecta fuerit Editio vulgata, à *S. Hieronymo* lucubrata. Regnavit *Ptolomæus Philadelphus*, post obitum patris sui triginta octo annos, & excessit anno antè Æram Christianam ducentesimo quadragesimo quinto, & anno Æræ Lagidarum octuagesimo quarto.

Ptolomæus Evergetes I. filius *Ptolomæi Philadelphi*, successit patri suo in Regno Ægypti anno antè Æram Christianam ducentesimo quadragesimo quinto. Universam Syriam armis occupavit, & in gratiarum actionem venit Hierosolymam, ibique multa Sacrificia Eucharistica Deo obtulit, & donaria dicavit tàm insigni victoriâ digna, teste *Josepho*, Hebræo, lib. 2. contrà *Apionem*. Patrem suum Regem *Philadelphum* & Literarum & Bibliothecæ Alexandrinæ amplificandæ studio æmulatus est. Regnavit viginti sex annis, & (teste *Justino* lib. 29. cap. 1.) occisus est à filio suo *Ptolomæo Philopatore*, anno antè Æram Christianam ducentesimo decimo nono, & anno Æræ Lagidarum centesimo decimo.

Ptolomæus Philopator, parricida, successit patri suo *Ptolomæo Evergeti* anno antè Æram Christianam ducentesimo decimo nono. Sed sicùt scelestus in occupando Regno fuit, ita segnitèr in eo administrando se gessit, ut fidem faciunt *Justinus* lib. 29. cap. 1. *Polybius* lib. 15. *Plutarchus* in *Erotico* & *Cleomene*, aliique. Regnavit *Ptolomæus Philopator* annis septem-

decim, & obiit antè Æram Christianam anno ducentesimo secundo, & anno Æræ Lagidarum centesimo vigesimoseptimo.

Ptolomæus Epiphanes, filius *Ptolomæi Philopatoris*, successit patri suo in Regno Ægypti anno antè Æram Christianam ducentesimo secundo. Regnavit annis viginti quatuor, & veneno sublatus est anno antè Æram Christianam centesimo septuagesimo octavo, & anno Regni Lagidarum centesimo quinquagesimo primo.

Ptolomæus Philometor, filius *Ptolomæi Epiphanis*, successit patri suo in Regno Ægypti anno antè Æram Christianam centesimo septuagesimo octavo. Regnavit annis triginta quinque, & in prælio adversùs *Alexandrum Balam*, Syriæ Regem, victor licèt, vulneratus, obiit post quatriduum, anno antè Æram Christianam centesimo quadragesimo tertio, & anno Æræ Lagidarum centesimo octuagesimo sexto.

Ptolomæus Evergetes II. successit fratri suo *Ptolomæo Philometori* anno antè Æram Christianam centesimo quadragesimo tertio. Fuit à corporis sagina appellatus *Physcon*, seu *Ventrosus*. Eum crudelissimum fuisse scribit *Justinus* lib. 38. cap. 8. Regnavit *Ptolomæus Evergetes II.* annos viginti novem, & abiit è vivis anno antè Æram Christianam centesimo decimo quarto, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo decimo quinto.

Ptolomæus Laturus, filius *Ptolomæi Evergetis II.* & *Cleopatræ* conjugis, regnare cæpit unà

unà cum matre *Cleopatra* anno antè Æram Christianam centesimodecimo quarto, sed, postquàm cum matre regnasset annos septemdecim, fuit ab eadem matre, seu potiùs novercâ, injustè è Regno expulsus anno antè Æram Christianam nonagesimo septimo, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo trigesimo secundo.

Ptolomæus Alexander I. frater junior *Ptolomæi Laturi*, in ejus locum à matre *Cleopatrâ* substitutus est, cæpitque in Ægypto regnare anno antè Æram Christianam nonagesimo septimo, dùm adhùc frater ipsius *Ptolomæus Laturus* superstes esset, sed exul è Regno. Per decem annos in Ægypto regnavit *Ptolomæus Alexander*, sed, cùm matrem suam *Cleopatram*, quæ illi exitium moliebatur, interfecisset, concursu populi in exilium actus, ac Regno privatus est anno antè Æram Christianam octuagesimo septimo, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo quadragesimo secundo.

Ptolomæus Laturus, frater *Ptolomæi Alexandri*, ab exilio revocatus, secundò regnare cæpit in Ægypto anno antè Æram Christianam octuagesimo septimo. Regnavit octo annis, & obiit anno antè Æram Christianam septuagesimo nono, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo quinquagesimo.

Ptolomæus Alexander II. nepos *Ptolomæi Laturi*, & filius *Ptolomæi Alexandri I.* Regnum Ægypti obtinuit anno antè Æram Christianam septuagesimo nono. Sed, cùm Alexandrini Regem hunc insolentiùs imperantem

ferre minimè poſſent, eum, poſtquàm regnaſſet novemdecim dies, eodem anno interemerunt.

Ptolomæus Alexander III. filius *Ptolomæi Alexandri I.* regnare cæpit in Ægypto anno antè Æram Chriſtianam ſeptuageſimo nono. Regnavit ſeptemdecim annis, & obiit anno ante Æram Chriſtianam ſexageſimo ſecundo, & anno Æræ Lagidarum ducenteſimo ſexageſimo ſeptimo.

Ptolomæus Auletes, Nothus, regnare cæpit in Aegypto anno antè Aeram Chriſtianam ſexageſimo ſecundo. Regnavit tredecim annis, & mortuus eſt anno antè Aeram Chriſtianam quadrageſimo nono, & anno Aeræ Lagidarum ducenteſimo octuageſimo.

Ptolomæus, dictus *Dionyſius*, filius *Ptolomæi Auletis*, cæpit poſt mortem patris ſui regnare in Aegypto, unà cum ſua ſorore famosâ *Cleopatrâ* anno antè Aeram Chriſtianam quadrageſimo nono. Regnavit cum ſua ſorore *Cleopatrâ* quinque annis, & deindè, expulsâ ſorore ſuà *Cleopatrâ*, è Regio Solio dejectus eſt anno antè Aeram Chriſtianam quadrageſimo quarto, & anno Aeræ Lagidarum ducenteſimo octuageſimo quinto.

Cleopatra, ſoror *Ptolomæi*, dicti *Dionyſii*, ad Regnum Aegypti, è quo à fratre ſuo fuerat extruſa, revocata eſt, & agente *Julio Cæſare*, à Romanis in Aegyptum miſſo, Regina Aegypti conſtituta, præfuit ſola huic Regno per quindecim circitèr annos, hoc eſt, uſquè

què ad annum antè Aeram Christianam trigesimum, qui fuit annus trecentesimus Æræ Lagidarum, quo anno *Octavius Augustus*, Romanorum Imperator, qui anno præcedenti *Marcum Antonium*, à quo stabat *Cleopatra*, Regina Aegypti, in pugna Actiaca omninò profligaverat, Alexandriam urbem expugnavit, & in suam redegit potestatem. Tunc enim *Cleopatra*, Regina Aegypti, primùm, quasi mortis sibi consciscendæ causâ, in monumentum insiluit, quod ubi rescivit *M. Antonius*, verumque esse putans, necem sibi intulit, & in sinu *Cleopatræ* mortuus est. Mortem *M. Antonii* confestìm *Augusto*, Imperatori, nuntiavit *Cleopatra*, eique Regnum Aegypti dedidit. Sed, cùm pertimesceret, ne ab *Augusto* in triumphum servaretur, Romamque duceretur, regio cultu exornata, in aureo lectulo recubuit, ibique, morsu aspidis, sinistro brachio admotæ, icta, exanimis inventa est, ut tradunt *Florus* lib. 4. cap. 2. *Vellejus Paterculus* lib. 2. cap. 87. *Plutarchus* in *Antonio*, *Dio* lib. 51. *Eutropius* lib. 7. & *Orosius* lib. 6. cap. 19. Sic periit *Cleopatra*, Aegypti Regina, multorum Scriptorum sermone celebrata, de cujus impotenti ambitione, quâ Imperium etiam in Romanos sperare ausa est, & de fædis illius amoribus, præsertìm cum *Julio Cæsare*, cui *Cæsarionem* filium peperit, & cum *M. Antonio*, ex quo liberos suscepit, eosdem Auctores, quos mox laudavi, lectitare poteris. Mortuâ *Cleopatrâ*, Regnum Aegypti in potestatem Populi

Populi Romani redactum eſt, & deinceps Imperii Romani Provincia fuit. Ab exordio autem Regni *Ptolomæi Lagi* filii in Aegypto, poſt obitum *Alexandri Magni*, uſquè ad *M. Antonii* & *Cleopatræ* mortem, cum quibus Regnum Aegypti deſiit, & apud *Ptolomæum*, tùm in Regum Canone, tùm in Operis magni libro tertio, & apud *Clementem Alexandrinum* lib. 1. *Stromatum*, numerantur anni ducenti nonaginta quatuor, quibus ſi addas annos ſex Monarchiæ *Alexandri Magni*, à cujus exordio incipit Aera Lagidarum, comperies, Regnum Aegypti veniſſe in poteſtatem Romanorum anno trecenteſimo Aeræ Lagidarum.

D. Habeo nunc accuratam ſeriem non ſolùm Regum Babyloniæ, quibus Iſraelitæ à tempore *Nabuchodonoſoris*, Babyloniorum Regis, a quo in captivitatem Babylonicam fuerunt abducti, per ſeptuaginta annos prædictæ captivitatis ſervierunt, ſed etiam ſeriem Regum Perſarum, à *Cyro*, qui inſtituit Monarchiam Perſicam, uſquè ad *Darium Codomanum*, ultimum Perſarum Monarcham, quem devicit *Alexander Magnus*, & Monarchiam Græcorum per ſexennium tenuit. Habeo inſuper ſeriem Regum, qui, demortuo *Alexandro Magno*, ſucceſſerunt in Regno Macedoniæ uſque ad *Perſeum*, ultimum Macedonum Regem, qui fuit victus à Romanis, deniquè, ſeriem Regum, qui *Alexandro Magno*, vitâ functo, ſucceſſerunt in Regno Aegypti uſquè

ad

ad *Cleopatram*, post cujus Reginæ Aegypti obitum Romani in suam potestatem Regnum Aegypti redegerunt, & inter Provincias Imperii Romani numerare cæperunt. Superest nunc, ut hìc subjicias seriem Regum, qui, defuncto *Alexandro Magno*, successerunt in Regno Syriæ. Antequàm tamen id oneris suscipias, rem mihi gratissimam faceres, si uberiorem traderes notitiam illius Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Versionis Græcæ, quam, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, à septuaginta Interpretibus adornatam fuisse, memini, te paulò antè in texenda serie Regum, qui *Alexandro Magno* in Regno Aegypti successerunt, obitèr tantùm observasse. In primis, itaque scire velim, quo pacto hæc Græca Scripturæ Sacræ Versio, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, facta fuerit?

M. Votis tuis ut faciam satis, brevitèr hìc referam Historiam hujusce Sacrorum Librorum Versionis Græcæ excerptam ex *Aristeæ* Epistola ad *Philocratem*, quæ etiamnùm extat, & omnium eruditorum teritur manibus. *Demetrius Phalereus*, insignis Bibliothecæ *Ptolomæi Philadelphi*, Aegypti Regis, Præfectus, conquisitis undique libris eam usquè adeò auxerat ac locupletaverat, ut plusquàm ducenta Voluminum millia complecteretur. Quod cùm sciscitanti *Ptolomæo Philadelpho*, Aegypti Regi, præsente *Aristeâ*, renunciaret *Demetrius Phalereus*, adjecit, daturum se operam, ut brevì

brevì Bibliotheca Regia ad quingenta millium librorum numerum pertingeret, eidemque Regi significavit, Judæorum Leges dignas esse, quæ ex Hebræa Lingua in Græcam translatæ in ejus Bibliotheca reponerentur. *Demetrii Phalerei* petitioni ultrò annuit *Ptolomæus Philadelphus*, Rex Aegypti, scripsitque ad Summum Judæorum Sacerdotem *Eleazarum*, qui in gratiam beneficiorum, quæ Judæi ab eodem Rege acceperant, sex ex singulis Tribubus senes, honestate vitæ, & peritiâ Legum præstantes ad interpretandas Scripturas Sacras misit ad Regem, à quo postquàm perhumanitèr fuissent excepti, in proximam Insulam delati sunt à *Demetrio Phalereo*, & in splendida domo locati, in qua ad nonam usquè horam legis interpretationi operam navabant, sicque collatis Exemplaribus, unàque congregati, spatio septuaginta duorum dierum interpretationem absolverunt. His peractis, *Demetrius Phalereus* totam interpretationem coràm Judæis, qui in Aegypto erant, perlegit, qui eam summis celebrarunt laudibus, & diras imprecati sunt his, qui huic Versioni Scripturæ Sacræ aliquid addere, vel demere, vel quidpiam in ea immutare præsumerent. En tibi, juxtà *Aristeæ* Epistolam ad *Philocratem*, historiam Versionis lxx. Interpretum, qui licèt numero fuerint septuaginta duo, hæc tamen Græca Scripturæ Sacræ Versio, cui concinnandæ incubuerunt, vulgò appellari solet numero rotundo Versio lxx. Interpretum. Porrò,

rò, veritatem hujus historiæ Versionis lxx. Interpretum, ab *Aristæa* relatæ, calculo suo comprobant Scriptores Ethnici *Aristobulus*, *Hecatæus*, *Clearchus*, & apud Judæos *Josephus*, & *Philo*. Nec *S. Hieronymus*, parùm alioquì addictus Versioni lxx. Interpretum, quæ ipsius ætate vitiata erat, unquàm dubitavit de veritatæ Historiæ Versionis lxx. Interpretum, quam litteris prodiderunt *Aristæus*, & *Josephus*, Hebræus, sed potiùs utrumque Scriptorem citat. Quocircà jure optimo explodi debent vanæ conjecturæ, queis plus æquo indulgent, moderni quidam Critici, quos inter censentur *Henricus Valesius*, *Humfredus Hody* in Opere, quod edidit contrà Historiam *Aristeæ*, *Antonius Van-Dale* in Dissertatione suprà Historia *Aristeæ*, *Scaligerus* in Animadversionibus in Chronicon *Eusebii Cæsariensis*, aliique non pauci, qui Thalmudis fabulas & ineptias secuti, asserunt hanc Versionem Græcam Scripturæ Sacræ esse *Opus quinque seniorum*, liberèque pronuntiant, illos libros, quos nunc habemus, *Aristeæ*, *Aristobuli*, *Hecatæi*, & *Clearci* nominibus inscriptos, non esse genuinos illorum Scriptorum Ethnicorum fætus, sed à Judæis Hellenistis datâ operâ fuisse illis affictos, quò faciliùs sub illis Scriptorum titulis, quasi sub larva latitantes, prædictæ Versioni Græcæ, quam in summo pretio habebant, majorem possent conciliare auctoritatem. Verùm, istorum intemperantioris Critices hominum, qui certissima Historiæ

ſtoriæ, & Antiquitatis monumenta à locupletiſſimis teſtibus litteris conſignata inficias ire, aut in dubium revocare præſumunt, futiles conjecturas flocci facere debemus. maximè, cùm jam à viris eruditis *Waltono*, & utroque *Voſſio* fuerint ſat ſupèrque confutatæ. Advertere tamen obitèr debes, *Ariſteam*, qui, ut teſtis oculatus, totius rei geſtæ hiſtoriam deſcripſit, aſſerere, lxx. Interpretes in magnam Baſilicam conveniſſe, ut Libros Sacros græcè interpretarentur, ac ſubindè ſtare non poſſe ſententiam quorumdam, qui, *SS. Juſtinum*, *Irenæum*, & *Cyrillum Hieroſolymitanum* ſecuti, affirmant, lxx. Interpretes in totidèm cellulis incluſos hanc Græcam Scripturæ Sacræ Verſionem perfeciſſe, vel cum *S. Epiphanio* in lib. *De Ponderibus & Menſuris* aiunt, lxx. Interpretes in Cellulis binos incluſos hanc Scripturæ Sacræ Verſionem adornaſſe. De his quippè ſeptuaginta Cellulis, in quibus ſeorſim incluſi lxx. Interpretes univerſam Scripturam Sacram in Græcum ſermonem verterint, ne minimam quidèm mentionem faciunt *Ariſteas*, *Joſephus*, Hebræus, & *S. Hieronymus*, ſed ſolùm aiunt, lxx. Interpretes in publico quodam loco, ſeu in magna Baſilica, ab omni tumultu & ſtrepitu remotâ, congregatos, atque invicèm conferentes, huic lucubrandæ Scripturæ Sacræ Verſioni operam dediſſe, ultimamque admoviſſe manum. Quod ſanè veritati Hiſtoriæ videtur mihi magis conſentaneum. Non nego tamen, ſeptuaginta illos Interpretes habuiſſe

buisse singulos proprium cubiculum, seu cellulam, in qua studiis & orationi vacare, atque Scripturæ Sacræ meditationi incumbere possent. Quis enim, amabo, credat, septuaginta illos Interpretes in Insula *Pharos* sub dio jacuisse, nec ullam habuisse cellulam, in quam statis horis sese reciperent? Hoc unum igitur dumtaxàt nego, videlicèt lxx. Interpretes in totidèm cellulis inclusos universam Scripturam Sacram seorsim græco idiomate donasse, sicùt apertè negat *S. Hieronymus*, qui, ut omnes norunt, summâ prudentiâ, & accuratissimo criterio verum à falso secernens, incertis opinionibus, falso rumore sparsis, aurem nunquàm accommodavit.

D. Hæc Græca lxx. Interpretum Scripturæ Sacræ Versio, quæ, regnante *Ptolomæo Philadelpho*, Rege Aegypti, prodiit in lucem, complectebaturne omnes Libros Sacros Veteris Testamenti in græcum sermonem translatos?

M. Sunt quidam recentiores Scriptores, *Usserius*, videlicèt Armachanus, & *Fronto Ducæus*, qui censent, duas antè Christi Domini adventum extitisse Scripturæ Sacræ Versiones Græcas, unam scilicèt, quæ Sacros Libros tantùm Pentateuchi *Moysis* complectebatur, quamque sub *Ptolomæo Philadelpho*, Aegyptiorum Rege, fuisse elaboratam, & Textui Hebræo consonam asserunt, & hanc esse aiunt veram Versionem lxx. Interpretum, quæ semper delituit in Bibliotheca Alexandrina,

na, nec lecta unquàm, scriptave est à quoquam, ac demùm annis antè Christum quadraginta circitèr & octo fuit incendio consumpta, quandò videlicèt bello priori Alexandrino à *Julio Cæsare* confecto, ex militum seditione celeberrima illa post hominum memoriam Bibliotheca conflagratione periit. Alteram Scripturæ Sacræ Versionem Græcam dictitant illi Scriptores procusam fuisse anno quarto *Ptolomæi Physconis*, Aegyptiorum Regis, eamque comprehendisse omnes Veteris Testamenti libros, quos in suo Canone reponunt Judæi, & hanc integram Scripturæ Sacræ Versionem Græcam negant laudati Scriptores fuisse à septuaginta Interpretibus lucubratam. Sed non est dubium, quin illi Scriptores fallantur, primò, quia *Josephus*, & *Philo*, Hebræi, Apostoli, & Evangelistæ, sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici *Justinus*, *Irenæus*, *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, *Epiphanius*, *Hieronymus*, & alii, unius dumtaxàt Versionis Græcæ Sacrorum Librorum, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, lucubratæ, meminêre. Hæc autem Græca Scripturæ Sacræ Versio, quæ sub *Ptolomæo Philadelpho*, Rege Aegypti, facta est à lxx. Interpretibus, complectitur omnes Libros Sacros Veteris Testamenti in Græcum sermonem translatos. Incredibile namque est, *Ptolomæum Philadelphum*, qui tanto studio omnia antiquitatis monumenta conquirebat, & *Demetrium Phalereum*, ejus Bibliothecæ Præfectum, qui plures Volumi-

num

num myriades ex omnibus terræ partibus collegerat, ut, juxtà Regis desiderium, eam innumeris codicibus locupletatam omnium celeberrimam redderet, contentos fuisse librorum Legis, seu Pentateuchi, græcâ interpretatione, & cæteras nobilissimæ tùm temporis Gentis Judaicæ Historias, & Prophetica Oracula neglexisse. Falsum itaque est, Versionem Græcam Scripturæ Sacræ à lxx. Interpretibus, tempore *Ptolomæi Philadelphi*, Regis Aegypti, adornatam, comprehendisse tantummodò quinque libros Pentateuchi *Moysis* in Linguam Græcam translatos. Præthereà, nullum suppetit antiqui Scriptoris testimonium, ex quo evinci possit, anno quarto *Ptolomæi Phisconis*, Regis Aegypti, procusam fuisse Versionem Scripturæ Sacræ, quæ omnes Sacros Libros Veteris Testamenti in græcum sermonem transfl- latos complecteretur. Fictitia ergò est illa Versio Græca, cujus in tota retrò antiquitate ne vola quidèm ac vel minimum extat vestigium. Non me fugit, esse quosdam viros eruditos (quos inter principem locum obtinet illustrissimus *Daniel Huetius*, Episcopus Abrincensis, in sua *Demonstratione Evangelica*, Propositione 4. cap. 12.) qui sentiunt, antè Versionem Græcam lxx. Interpretum extitisse aliam Scripturæ Sacræ Versionem Græcam imperfectam, mutilam, & dimidiatam. At, illi viri eruditi, quibus ipse assentior, non confundunt Versionem hanc Græcam imperfectam & dimidiatam cum illa Versione Græca, quam lxx.

Interpretes, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, adornarunt, sed potiùs asserunt, hanc Græcam Scripturæ Sacræ Versionem, quæ erat imperfecta & dimidiata, factam fuisse non solùm antequàm *Ptolomæus Philadelphus* regnaret in Aegypto, sed etiam antè Expeditionem *Alexandri Magni* in Asiam, seu antè Imperii Persici excidium, cùmque imperfecta & mutila esset illa Græca Scripturæ Sacræ Versio, jussisse posteà *Ptolomæum Philadelphum*, Regem Aegypti, ut nova omnium Scripturæ librorum Veteris Testamenti à lxx. Interpretibus adornaretur Versio Græca, quæ plena, integra, & omnibus suis numeris esset absoluta. Falsum itaque est, Versionem, quam lxx. Interpretes, regnante *Ptolomæo Philadelpho* in Aegypto, concinnarunt, non fuisse complexam omnes Sacros Libros Veteris Testamenti, sed tantùm quinque libros Pentateuchi *Moysis*. Falsum itidèm est, aliam Versionem Græcam factam esse anno quarto *Ptolomæi Physconis*, quæ comprehenderet omnes Libros Sacros Veteris Testamenti, quos suo Canoni accensent Judæi, sicùt falsò sibi persuaserunt *Usserius*, & *Fronto Ducæus*, mox à me citati.

D. Perstatne adhùc illa Versio Græca, quam lxx. Interpretes, regnante *Ptolomæo Philadelpho* in Aegypto, adornarunt; & habetne modò in Ecclesia Catholica vim & auctoritatem stabiliendi fidem, & mores benè informandi?

M. Perstat adhùc hæc Græca lxx. Interpretum Scripturæ Sacræ Versio, eaque semper

in

in maximo honore, singularique veneratione fuit in Ecclesia. At enim, hac lxx. Interpretum Versione usi sunt Apostoli, & Evangelistæ, qui (sicùt observant *S. Irenæus* lib. 3. *De Hæresibus* cap. 25. & *S. Hieronymus* Præfatione in Evangelia) loca citarunt ex Versione lxx. Interpretum, & per illam instituerunt, atquè in fide nascentem Ecclesiam confirmarunt. Ostendit etiam *Waltonus* Prolegomeno nono *Apparatus ad Biblia Polyglotta Londinensia*, omnes Scripturæ Sacræ Versiones, antiquitùs ab Ecclesia approbatas (exceptâ Syriacâ) ex Versione lxx. Interpretum promanasse, videlicèt Arabicam, Æthyopicam, Armenam, Illyricam, Gothicam, & Latinam Veterem, quâ Ecclesia Latina antè *S. Hieronymum* utebatur. Hanc Versionem etiam lxx. Interpretum, tanquàm divino afflatu editam, uno ore laudant sancti Patres, & quamvis *S. Hieronymus* Versionem lxx. Interpretum reprehendere interdùm videatur, hanc tamen Versionem reapsè non carpit & improbat, sed tantùm perstringit vitia & errata, quæ in illam injuriâ temporum, ut fieri assolet, irrepserant. Hinc sanctus ille Doctor Præfatione in lib. Paralipomenon hæc habet: *Si septuaginta Interpretum pura & ut ab eis in Græcum versa est, Editio permaneret, superfluè me, Chromati, Episcoporum sanctissime, atque doctissime, impelleres, ut Hebræa tibi Volumina latino sermone transferrem..... Nunc verò cùm pro varietate regionum diversa ferantur Exemplaria, & ger-*

mana illa, antiquaque translatio corrupta sit atque violata &c. Idem cum *S. Hieronymo* censent viri hujus temporis eruditi, qui, licèt non inficientur, hanc Græcam lxx. Interpretum Versionem, inevitabili rebus omnibus fato, maculas aliquas levioris momenti, præsertìm in rebus Chronologicis, ex Amanuensium oscitantia contraxisse, constantèr nihilominùs docent, hanc Versionem, ubi non discrepat ab Editione nostra vulgata, quam Patres Concili Tridentini authenticam declararunt, valere adhùc ad stabiliendam Catholicam Fidem, & probè instituendos mores, tùm quia nullâ ratione evinci potest, Versionem lxx. Interpretum in his, quæ spectant Fidem & bonos mores, fuisse aliquandò vitiatam: tùm quia etiam Ecclesia Catholica usquè ad exortum schisma *Photii*, Patriarchæ Constantinopolitani, in octo prioribus Conciliis Generalibus in Oriente celebratis hac Versione lxx. Interpretum ad profligandas Hæreses, quæ identidèm in Ecclesia Græca emergebant, usa est: tùm quia denìquè dici haud potest, hanc lxx. Interpretum Versionem fuisse a Græcis in odium Ecclesiæ Latinæ, post enatum *Photii* schisma, corruptam, cùm certum sit, in Conciliis Æcumenicis, jam grassante *Photii* schismate, in Occidente, seu in Ecclesia Latina, habitis, videlicèt Lugdunensi, & Florentino, nunquàm Latinos objecisse Græcis hanc Versionis lxx. Interpretum depravationem, cum quibus tamen in prædictis Conciliis acerrimè dispu-

disputarunt. Immò, Ecclesia Græca hac Versione lxx. Interpretum etiamnùm utitur, sciente, nec reclamante Ecclesiâ Latinâ. *Sixtus* etiam *Quintus*, Summus Pontifex, Versionem lxx. Interpretum studio Cardinalis *Caraffæ*, Apostolici Bibliothecarii, ex antiquissimo Bibliothecæ Vaticanæ Codice pristino suo nitori & integritati restitutam sua auctoritate approbavit, huicque Romanæ Editioni Versionis lxx. Interpretum, auspiciis *Sixti V.* elaboratæ, primas tribuit inter Versiones Scripturæ Sacræ Græcas doctissimus *Joannes Morinus*, Congregationis Oratorii Presbyter. Postremò, eruditus *Flaminius Nobilius* Editionem Scripturæ Sacræ, dictam *Veterem Italam*, quæ ex Græca lxx. Interpretum Versione erat expressa, & quæ antè Editionem vulgatam, cujus auctor est *S. Hieronymus*, per quinque priora sæcula publicè in Ecclesia Latina legebatur, sed jam à mille & ampliùs annis evanuerat, luci denuò restituit, eamque in publicam lucem edi curavit Romæ anno MDLXXXVIII. & rursùs eamdem Versionem *Veterem Italam*, unà cum Exemplari Græco Vaticano Parisiis editam, anno MDCXXVIII. publicavit prælaudatus *Joannes Morinus*. Ex quibus patet, Versionem Scripturæ Græcam, quam regnante *Ptolomæo Philadelpho* in Ægypto adornarunt lxx. Interpretes, maximo in honore in Ecclesia fuisse, & nunc etiam ad stabilienda ea, quæ ad fidem & bonos mores attinent, auctoritate pollere.

D. Placet mihi admodùm brevis illa historica, quam tradidisti, notitia Versionis Græcæ Sacrorum Veteris Testamenti Librorum, quam regnante in *Ægypto Ptolomæo Philadelpho*, concinnarunt lxx. Interpretes, quæque adhùc in his, quæ fidem & bonos mores spectant, illibata in Ecclesia Catholica, seu Romana, conservatur. Nunc eam, quam te daturum promisisti, exhibe seriem Regum, qui defunctò *Alexandro Magno* in Regno Syriæ successerunt.

M. Cùm Machabæorum Historia, quam in tertio Colloquio in Historiam hujusce sextæ Mundi Aetatis descripturus sum, implicata sit cum Regibus, qui mortuò *Alexandro Magno* in Regno Syriæ successerunt, operæ pretium est illorum Regum ordinem ac successionem hìc exactè attexere, & in optimo lumine collocare. Quod quidèm ut faciliùs exequi possim, velim ut in antecessum brevitèr observes, *Seleucum*, dictum *Nicatorem*. vel *Nicanorem*, id est, *Victoriosum*, unum ex *Alexandri Magni* Ducibus, Regnum Syriæ, devicto ac cæso *Antigono*, obtinuisse anno post obitum *Alexandri Magni* vigesimo tertio, seu anno IV. Olympiadis centesimæ decimæ nonæ, ab urbe Româ conditâ anno quadringentesimò quinquagesimo tertio, antè Aeram Christianam trecentesimo primo. Verùm, tametsi *Seleucus Nicanor* (sicùt testantur *Appianus* in *Syriacis*, & *Plutarchus* in Pyrrho) hoc anno Syriæ Regno potiri cæperit, non tamen ab eodem

dem anno duxit exordium Regni sui in Syria, sed altiùs undecim annis, priusquàm Regnum Syriæ occuparet, voluit Epocham Regni sui in Syria esse repetendam, id est, ab anno, post obitum *Alexandri Magni*, duodecimo, anno 1. Olympiadis centesimæ decimæ septimæ, ab urbe Româ conditâ anno quadringentesimo quadragesimo secundo, antè Æram Christianam anno trecentesimo duodecimo, quo anno *Seleucus Nicanor*, commisso apud Gazam, urbem Palæstinæ, prælio, *Demetrium*, filium *Antigoni*, superavit, profligavit, & Mediam, ac Babyloniam, undè metu *Antigoni* fugerat, & in Aegyptum secesserat, recuperavit. Ab hoc, inquam, anno, quo *Seleucus Nicanor* Babylonem recuperavit, Epocham Regni sui in Syria duxit, quamvis undecim dumtaxàt post annos Regnum Syriæ obtinuerit, & Regium Diadema, ac nomen usurpare cœperit. Hæc est famosa, & omnium Scriptorum sermone decantata Epocha, seu *Aera Seleucidarum*, hoc est, Regum Syriæ post obitum *Alexandri Magni*, quæ incipit anno 1. Olympiadis centesimæ decimæ septimæ, ab urbe Româ conditâ quadringentesimo quadragesimo secundo, post obitum *Alexandri Magni* anno duodecimo, antè Aeram Christianam trecentesimo duodecimo, & priusquàm *Seleucus Nicanor* Regnum Syriæ obtineret, anno undecimo. Falluntur itaque nonnulli Chronologiæ periti, qui putant, Aeram Seleucidarum, seu Regum Syriæ post obitum *Alexandri Magni*,

gni, auſpicari eodem anno, quo *Seleucus Nicanor* Regno Syriæ potitus ſit, cùm tamen certum ſit, *Aeram Sèleucidarum*, ſeu Regum Syriæ, cæpiſſe undecim annis antequàm *Seleucus Nicanor* Regnum Syriæ obtineret. Hanc Aeram Seleucidarum, ſeu Regum Syriæ poſt obitum *Alexandri Magni*, uſurparunt non tantùm Judæi, ſed etiam omnes Syro-Macedones, ſeu Syriæ populi, à Macedonibus devicti, videlicèt *Edeſſeni*, *Apameenſes*, *Damaſceni*, *Emiſſeni*, *Tripolitæ*, *Antiocheni*, *Seleucienſes*, *Laodiceni*, *Gazenſes*, *Gadari*, donec à *Pompeio* ſuis utendi Legibus autonomiam, ſeu libertatem, accepiſſent. Tunc enim illi Populi, antiquatâ ac relictâ hac Seleucidarum Aerâ, novam, quæ meritò appellari poteſt *Aera Pompeiana*, in honorem *Pompeii*, quem, velùt liberatorem ſuum, agnoſcebant, anno ab urbe Româ conditâ ſexcenteſimo nonageſimo inſtituerunt, ſicùt ex multis monumentis, & nummis apud Aſiaticos ſculptis luculentèr demonſtrat doctiſſimus Cardinalis *Noriſius* in aureo illo, quod edidit, Opere *De Epochis Syro-Macedonum*. Præmiſsâ iſta Hiſtorico-Chronologicâ obſervatione, exhibebo nunc ſeriem Chronologicam Regum, qui demortuo *Alexandro Magno* in Regno Syriæ ſucceſſerunt. Hìc tamen duodecim tantùm priores Reges proponam *Alexandri Magni* in Regno Syriæ ſucceſſores, hoc eſt, à *Seleuco Nicanore* uſquè ad *Demetrium II. Nicanorem*, *Demetrii Soteris* filium, qui anno ſecundo Re-

gni

gni sui, ad petitionem *Simonis*, Judæorum Pontificis, fratrisque *Judæ Machabæi*, & *Jonathæ*, absolutam Judæis pacem, libertatem, atque ab omnibus tributis & vectigalibus immunitatem, ac perpetuam inter ipsum Regem *Demetrium II.* & Gentem Judæorum societatem concessit, utì liquet ex ejusdem Regis Syriæ *Demetrii II.* Diplomate, directo ad *Simonem*, Summum Judæorum Sacerdotem, & relato lib. 1. Machab. cap. 13. v. 41. & 42. *Anno centesimo septuagesimo* (id est, Aeræ Seleucidarum) *ablatum est jugum Gentium ab Israel. Et cæpit populus Israel scribere in Tabulis & Gestis publicis: Anno primo sub Simone, Summo Sacerdote, magno Duce & Principe Judæorum.* Anno itaque secundo Regni *Demetrii II. Nicanoris*, filii *Demetrii Soteris*, Regis Syriæ, Judæi, qui, post solutam captivitatem Babylonicam, semper subditi fuerant, primò *Persarum*, deindè *Græcorum* Regibus, plenam libertatem consecuti, non ampliùs Regibus Syriæ subditi fuerunt, sed suos habuerunt Duces, seu Principes ac Reges, qui erant ex genere Assamonæorum, seu Machabæorum, Summum etiam apud Judæos obtinentes Sacerdotium, quique supremam regendæ Reipublicæ administrationem exercuerunt à tempore *Simonis*, Summi Judæorum Sacerdotis, & *Judæ Machabæi*, ac *Jonathæ* fratris, usquè ad *Antigonum*, qui apud Judæos fuit ultimus Rex ex stirpe Assamonæorum, seu Machabæorum, quique devictus est

est, & è solio Regni Judææ dejectus ab *Herode*, alienigenâ, qui, consentiente & approbante Senatu Romano, Rex Judææ fuit declaratus, quo regnante natus est JESUS CHRISTUS, sicùt operosiùs ostendemus in Colloquio tertio in Historiam hujus sextæ Mundi Ætatis, ubi etiam accuratam dabimus seriem aliorum Regum Syriæ, qui *Demetrio II. Nicanori*, filio *Demetrii Soteris*, successerunt, usquè ad integram Regum Syriæ, seu *Regum Seleucidarum*, extinctionem, factam à *Pompeio*, qui in Asiam à Populo Romano missus, Regnum Syriæ in formam Provinciæ redegit, & possessionem fecit Populi Romani anno ab urbe Româ conditâ sexcentesimo nonagesimo, antè Æram Christianam sexagesimo quarto. Hìc igitur exhibebo tantùm seriem duodecim priorum Regum, qui defuncto *Alexandro Magno*, in Regno Syriæ successerunt, id est, à *Seleuco Nicanore* usquè ad *Demetrium II.* qui fuit *Demetrii Soteris* filius, & cujus Regni anno secundo Judæi, plenâ libertate donati, excusserunt jugum Gentium, suosque Principes & Reges habuerunt, à quibus Respublica Judaica cum suprema auctoritate regebatur.

SERIES

SERIES

DUODECIM PRIORUM REGUM,

Qui, defuncto Alexandro Magno, in Regno Syriæ successerunt.

SEleucus, dictus *Nicator*, vel *Nicanor*, seu *Victoriosus*, anno duodecimo post obitum *Alexandri Magni*, seu anno I. Olympiadis centesimæ decimæ septimæ, & anno antè Æram Christianam trecentesimo duodecimo Regnum in Babylonia, Mediâ, Susianâ, aliisque Regionibus Orientalibus constituit, & ab eodem anno duxit Epocham Regni sui in Syria, quamvis, sicùt anteà observavimus, post undecim dumtaxàt annos Regnum Syriæ, devicto ac cæso *Antigono*, obtinuerit anno videlicèt post obitum *Alexandri Magni* vigesimo tertio, anno IV. Olympiadis centesimæ decimæ nonæ, antè Æram Christianam anno trecentesimo primo. Bella contrà *Antigonum*, Asiæ Regem, gessit, ejusque copias profligavit. Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Apameam, Edessam, Beroeam, & Pellas, urbes condidit, & in eas transtulit Judæos, quibus jus civium, & municipalem ordinem æquali cum Græcis honore concessit, sicùt testantur *Josephus*, Hebræus, lib. 12. Antiq. Jud. cap. 3. & *Eusebius* in Chronico. Tandèm, postquàm per

per triginta duos annos regnasset *Seleucus Nicanor*, per insidias trucidatus est anno antè Æram Christianam ducentesimo octuagesimo; anno Regni Græcorum, seu Aeræ Seleucidarum, trigesimo secundo.

Antiochus I. dictus *Soter*, id est, *Salvator*, successit in Regno Syriæ patri suo *Seleuco Nicanori* anno antè Aeram Christianam ducentesimo octuagesimo. Regnavit novemdecim annis, & mortuus est anno antè Aeram Christianam ducentesimo sexagesimo primo, anno Regni Græcorum quinquagesimo primo.

Antiochus II. dictus per adulationem θεὸς, seu *Deus*, successit patri suo *Antiocho Soteri*, anno antè Aeram Christianam ducentesimo sexagesimo primo. Contrà *Ptolomæum Philadelphum*, Aegypti Regem, bella gessit quàm plurima. Duas uxores habuit, videlicèt *Laodicem*, & *Berenicem*, filiam *Ptolomæi Philadelphi*, Aegyptiorum Regis. Sed, cùm regnasset annos quindecim, fuit à priori conjuge sua *Laodice*, veneno interfectus anno antè Aeram Christianam ducentesimo quadragesimo sexto, & anno Regni Græcorum sexagesimo sexto.

Seleucus II. dictus *Callinicus*, filius *Antiochi II.* ejusque prioris conjugis *Laodices* natu major, patri successit in Regno Syriæ anno ducentesimo quadragesimo sexto antè Aeram Christianam. Bellum acerrimum gessit cum *Ptolomæo Evergete I.* Aegyptiorum Rege, *Ptolomæi Philadelphi* filio, qui ulcisci voluit

sororem

ſororem ſuam *Berenicem*, quam uxorem duxerat *Antiochus II.* Rex Syriæ, pater *Seleuci II.* cuique, & ejus filiis, *Laodices*, prior conjux *Antiochi II.* necem intulerat. Annos viginti regnavit *Seleucus II.* dictus *Callinicus*, fuitque interfectus anno antè Aeram Chriſtianam ducenteſimo vigeſimo ſexto, & anno Regni Græcorum octuageſimo ſexto.

Seleucus III. cognominatus *Ceraunus*, filius *Seleuci II.* dicti *Callinici*, ſucceſſit patri ſuo anno antè Aeram Chriſtianam ducenteſimo vigeſimo ſexto. Adversùs *Attalum*, Pergami Regem, militari Expeditione ſuſceptâ, dolo appetitus, propinato veneno in Phrygia periit, tribus annis regnavit, & obiit anno antè Aeram Chriſtianam ducenteſimo vigeſimo tertio, & anno Regni Græcorum octuageſimo nono.

Antiochus III. dictus *Magnus*, fratri ſuo *Seleuco III.* cognominato *Ceranno*, ſucceſſit, anno antè Aeram Chriſtianam ducenteſimo vigeſimo tertio. Plura geſſit bella contrà Reges Aegypti, videlicèt *Ptolomæum Philopatorem*, & *Ptolomæum Epiphanem*, eiſque Judæam, & Samariam eripuit. Sed ei contrà Romanos in Aſia pugnanti malè ceſſit martis alea, & in aliis bellis variam expertus eſt fortunam. *Cleopatram*, filiam ſuam, *Antiochus III.* Rex Syriæ, dedit uxorem *Ptolomæo Epiphani*, Regi Aegypti, eique dotis nomine conceſſit Cyleſyriam, Phenicen, Judæam, atque Samariam. Demùm, poſtquàm regnaſſet annos triginta ſex, interfectus

fectus est anno antè Aeram Christianam centesimo octogesimo septimo, & anno Regni Græcorum centesimo vigesimo quinto.

Seleucus IV. dictus *Philopator*, filius *Antiochi Magni*, successit patri suo antè Æram Christianam centesimo octogesimo septimo: fuit Princeps otio deditus, qui duodecim annos regnavit, & insidiis cujusdam *Heliodori* oppressus, è vivis sublatus est anno antè Æram Christianam centesimo septuagesimo quinto, & anno Regni Græcorum centesimo trigesimo septimo.

Antiochus IV. dictus *Epiphanes*, seu *Illustris*, successit fratri suo *Seleuco IV.* dicto *Philopatori*, anno antè Æram Christianam centesimo septuagesimo quinto. Adversùs *Ptolomæum Philometorem*, Ægypti Regem, bella gessit, & crudelem in Judæos persecutionem excitavit, quam opportuniùs referemus in Colloquio tertio in Historiam hujus sextæ Mundi Ætatis, ubi Assamonæorum, seu Machabæorum, describemus Historiam, & luctuosum, quem *Antiochus Epiphanes* habuit, exitum, sceleſtâ & impiâ ejus vitâ dignum. Regnavit duodecim annis, & obiit anno antè Æram Christianam centesimo sexagesimo tertio, & anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo nono.

Antiochus V. dictus *Eupator*, filius *Antiochi Epiphanis*, patri successit anno antè Æram Christianam centesimo sexagesimo tertio. Cum *Ptolomæo Philometore*, Ægypti Rege, necnon

necnon cum Judæis bellum gessit, & postquàm per biennium regnasset, à *Demetrio Sotere*, filio *Seleuci Philopatoris* peremptus est anno antè Æram Christianam centesimo sexagesimo primo, & anno Regni Græcorum centesimo quinquagesimo primo.

Demetrius Soter, filius *Seleuci Philopatoris*, Antiocho Eupatori, quem occidit, successit anno antè Æram Christianam centesimo sexagesimo primo. Regnavit duodecim annis, & à quodam infimæ sortis juvene, dicto *Alexandro Bala*, vitâ & Regno fuit spoliatus anno antè Æram Christianam centesimo quadragesimo nono, & anno Regni Græcorum centesimo sexagesimo tertio.

Alexander Bala, insititius, Syriæ Regnum, quod *Demetrio Soteri* ademerat, invasit anno antè Æram Christianam centesimo quadragesimo nono. Regnavit quinque annis, sed victus in prælio, à suis necatus est anno antè Æram Christianam centesimo quadragesimo quarto, & anno Regni Græcorum centesimo sexagesimo octavo.

Demetrius II. dictus *Nicanor*, filius *Demetrii Soteris*, cæso *Alexandro Bala*, à Syriæ Regum familia penitùs alieno, Regno Syriæ potiri cæpit anno Regni Græcorum, seu Æræ Seleucidarum, centesimo sexagesimo octavo, & antè Æram Christianam anno centesimo quadragesimo quarto. Fuit duodecimus, post obitum *Alexandri Magni*, Rex Syriæ, & in Regno ancipitem habuit fortunam, variisque

fuit

fuit agitatus procellis, sicùt in Colloquio tertio in Historiam hujusce Mundi Ætatis, texendo Historiam Machabæorum, opportuniùs ostendemus; ibidemque ejusdem *Demetrii II.* Regis Syriæ, successores referemus usquè ad ultimam Regum Syriæ extinctionem, factam à *Pompeio*, in Asiam à Populo Romano misso, qui anno antè Æram Christianam sexagesimo quarto, Regnum Syriæ in formam Provinciæ Imperii Romani redegit. Observasse hìc igitur sufficiat, hunc *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, Regni sui anno secundo, qui concurrit cum anno antè Æram Christianam centesimo quadragesimo secundo, & cum anno Regni Græcorum, seu Æræ Seleucidarum, centesimo septuagesimo, concessisse Judæis, sub Pontificatu *Simonis Machabæi* absolutam à tributis immunitatem, & liberum munitionum Hierosolymis & in reliqua Judæa extructarum dominium, indèque factum esse, ut Gentium jugum à Judæis ablatum sit anno Regni Græcorum, seu Æræ Seleucidarum, centesimo septuagesimo, ac deinceps ipsi Judæi fuerint Regum Syriæ amici, sed non ampliùs subditi, novâque Epochâ Reipublicæ suæ libertatem testati sint, in Tabulis & Actis publicis scribentes: *Anno primo sub Simone Summo Sacerdote, Magno Duce, & Principe Judæorum.* Sed de his plura, auxiliante Deo, in Colloquio tertio in Historiam hujusce sextæ Mundi Ætatis dicemus.

D. Benè multi illustres, & toto Orbe celeberrimi

rimi, sicùt nuperrimè audivi, prodierunt sub Regibus Persarum, sub *Alexandro Magno*, ejusque in Regnis Ægypti & Syriæ successoribus, seu Græcorum Regibus, Philosophi, & Oratores, quorum nomina & Sectas eò lubentiùs audiam, quòd memini, te in præcedentibus nostris Colloquiis ostendisse, Ethnicos Philosophos, Poetas, & Oratores legisse libros *Moysis*, & ex his multa deflorasse, hausisse, excerpsisse, atque in ea, quæ procuderunt, Opera convasasse.

M. Quamvis certum sit, in sexta Mundi Ætate, cujus Historiam describimus, fuisse multis Nationibus viros, humanarum disciplinarum, & Artium Liberalium cultores, Hebræis quidèm *Rabbinos*, seu *Scribas*, & *Legis Doctores*; Babyloniis & Assyriis, *Chaldæos*; Persis, *Magos*; Indis, *Brachmanes*, seu *Gymnosophistas*; Romanis, *Pontifices*; Gallis, *Druidas*; immò in extremis Orientis oris apud Sinas floruisse *Literatos*, quos inter maximè celebratur *Confucius*, qui ideò *Sinensis Philosophus* appellatur, & deniquè, apud Ægyptios extitisse *Hierophantes*; nemo tamen inficias ire potest, Philosophiæ studium in Græcia potissimùm viguisse. Porrò, primi Græcorum Philosophi in duas præcipuas Sectas dividuntur, videlicèt in *Dogmaticam*, & *Academicam*. Secta dogmatica itidèm duplex est, *Ionica* nimirùm & *Italica*. Sectæ *Ionicæ* Dux fuit *Thales Milesius*, qui Miletum, quæ urbs est Ioniæ caput, patriam habuit. Illum natum esse

anno I. Olympiadis trigesimæ quintæ, hoc est, anno sexcentesimo trigesimo nono antè Æram Christianam, memorat *Apollodorus* apud *Diogenem Laertium* in ejus vita. *Thaletem Milesium* sectati sunt *Anaximander*, *Anaximenes*, *Anaxagoras*, *Xenophanes*, *Heraclitus*, *Democritus*, & alii. Sectæ Dogmaticæ *Italicæ* Princeps fuit *Pythagoras*, Samius, discipulus *Pherecydis*, Syri, qui in Italiam tempore *Servii Tullii*, Romanorum Regis, sese recepit, & Crotoniæ non longè à Tarento per viginti circitèr annos Philosophiæ operam dedit, indèque Metapontum profectus, diem ibi supremum obiit anno IV. Olympiadis septuagesimæ, teste *Eusebio* in Chronico. *Pythagoræ* dogmata inter cæteros amplexi sunt *Timæus*, Locrensis, *Archytas*, Tarentinus, *Philolaus*, Crotoniata. *Parmenides*, & *Zeno*, ambo Eleatæ, ac *Melissus*, Samius. Alterius Philosophorum Sectæ, seu Academicæ, Princeps fuit *Socrates*, in Attica natus anno IV. Olympiadis septuagesimæ septimæ, uti testatur *Diogenes Laertius* in ejus vita. Illius Sectæ discipuli assensum omnem cohibebant, nihil affirmabant, sed omnia in dubium révocabant, indèque dicti sunt *Sceptici*; seu *Inquisitores*, appellati sunt etiam *Pyrrhonici* à *Pyrrhone* Academico; vel *Acaleptici*, quasi diceres, qui nihil omninò comprehendere se posse profiterentur. *Socratis* discipuli fuerunt *Crito*, *Aristippus*, *Cebes*, *Zenophon*, *Euclides* &c. Sed inter illos præcipuè eminet *Plato*, cujus Philosophia,

etiam

etiam post Christi Domini adventum, primas obtinuit ad octavum circitèr Ecclesiæ sæculum. Mortuo *Platone*, cæteri *Socratis* successores triplicem constituêre Sectam, *Peripateticorum*, *Stoicorum*, & *Epicureorum*. Sectæ Peripateticæ originem dedit *Aristoteles*, Stagyrâ, oppido Macedoniæ, oriundus anno primo Olympiadis nonagesimæ nonæ. Fuit discipulus *Platonis*, & Præceptor *Alexandri Magni*. Quamvis autem *Aristotelis* Philosophia variam diversis temporibus fortunam sit experta, ut videre est apud *Joannem Launojum*, in libro, quem edidit, *De varia Aristotelis fortuna*, viget tamen adhùc in tribus illustrioribus Scholis, *Thomistarum* scilicèt, *Scotistarum*, & *Nominalium*. Sectæ *Stoicorum* Auctor fuit *Zeno*, è Cittio, Cypri oppido, ortus, qui Philosophiæ dogmata magnâ cum sui nominis commendatione Athenis docuit circà Olympiadem centesimam trigesimam. Postremò, Sectæ Epicureorum Auctor fuit *Epicurus*, Sectator *Democriti*, & *Philosophiæ Mechanicæ* cultor, qui obiit anno secundo Olympiadis centesimæ vigesimæ septimæ. Hanc Philosophiam Mechanicam, à *Democrito*, & *Epicuro* olim excultam, sed multis posteà sæculis derelictam, sæculo proximè elapso multis in locis reformarunt, eamque in Scholas invexerunt *Petrus Gassendus*, & *Renatus Cartesius*, ambo natione Galli, ex quibus duæ propagatæ sunt Sectæ, *Gassendistarum* nempè, & *Cartesianorum*. Sed de Philosophis, qui in sexta Mundi

Ætate floruerunt, & de eorum Sectis plusquàm satis dictum sit. Veniamus nunc ad Poetas & Oratores Græcos, qui antè adventum Christi celebres fuerunt, quosque, brevitatis ergò, hìc indicare abundè sufficiet. Iisdem, quibus Philosophus *Pythagoras*, temporibus claruere *Simonides Ceus*, Poeta Lyricus, & *Anacreon*, cujus exquisitum ingenium, sed mores corruptissimos, Lyrici versus, adhùc superstites, apertè indicant. Circà Olympiadem septuagesimam primam floruerunt insignes Poetæ, *Æschylus*, Poeta Tragicus, *Sophocles*, Tragicorum Princeps, *Pindarus*, qui inter Lyricos Poetas maximè excelluit. In describenda Historia magnam sibi laudem circà Olympiadem octogesimam quartam sibi compararunt *Dionysius Halicarnassensis*, & *Thucydides*, ut videre est apud *Vossium* in lib. *De Historicis Græcis*. His Historicis coævi fuerunt *Euripides*, Poeta Tragicus, & *Protagoras*, non solùm Philosophus, sed etiam Orator eximius. Inter egregios Oratores locum etiam habere debet *Isocrates*, qui anno tertio Olympiadis nonagesimæ tertiæ elegantem Orationem Panegyricam habuit. Sed omnes Oratores longo post se intervallo reliquerunt *Æschynes* & *Demosthenes*, Oratores præstantissimi, qui Athenis Olympiade centesimâ octavâ floruerunt. Regnante *Alexandro Magno*, filio *Philippi*, Macedonum Regis, claruit *Diogenes*, Philosophus Cynicus, qui dolium pro domo habuisse fertur. Iisdem temporibus floruit

Callis-

Callisthenes Olynthius, *Aristotelis* discipulus, Philosophus, Historicus, & Orator præstantissimus. Sub Rege Syriæ *Antiocho I.* dicto *Sotere*, celebris fuit *Cleanthes*, qui *Zenoni*, Stoicorum Philosophorum Principi, successit, & Scholam *Chrysippo* reliquit. Regnante in Ægypto *Ptolomæo*, filio *Lagi*, floruerunt *Polemo*, & *Crantor Solensis*, discipuli *Xenocratis*. His suppares, seu coævi fuerunt *Hieronymus Cardianus*, vitæ *Alexandri Magni*, ejusque successorum Scriptor Historicus; *Megasthenes*, nobilis itidèm Historicus; *Euhemerus Messenius*, Historicus etiam, qui de *Jove* & *Diis* scripsit Historiam, quam latinè vertit *Ennius*. Ad eamdem Epocham pertinent *Menedemus*, Philosophus Eretriensis, *Menander*, Atheniensis, novæ Comediæ Poeta, & *Arcesiles*, sivè *Arcesilaus*, qui, circà Olympiadem centesimam vigesimam, secundæ, seu mediæ Academiæ Princeps fuit appellatus. Hic autem *Socratis* opinioni addidit, ut non modò nihil sciri cum *Socrate* affirmaret, sed ne posse quidèm ullam rem sciri pertenderet. *Arcesilæ* suffragati sunt *Lacydes*, novæ, seu tertiæ Academiæ, auctor, *Evander*, & præcipuè *Carneades*, qui Romæ magnâ cum eloquentiâ novorum Academicorum doctrinam exposuit, ibidèmque discipulos habuit *Clitomachum*, *Philonem*, & *Antiochum*, à quibus eruditus est *Cicero*, qui & ipse Academicus fuit. Deniquè, temporibus *Ptolomæi Philadelphi*, Ægyptiorum Regis, floruerunt *Lycophron*, Poeta Chal-

cidensis, *Theocritus*, Poeta Syracusanus, *Callimachus*, Poeta Cyrenæus, *Aratus*, Poeta in Cilicia natus, *Zoilus*, Amphipolitanus, qui, ob stylum mordacem, quo in summos viros, præsertim *Isocratem*, *Platonem*, & *Homerum*, scripsit, *Canis Historicus* fuit appellatus. *Ptolomæo Philadelpho*, Regi Ægypti, *Manethos Sebennyta*, Heliopolites, Historiam Ægyptiacam, quam in sermonem Græcum transtulit, nuncupavit, teste *Vossio* lib. 1. *De Historicis Græcis* cap. 13. quem, si de Scriptoribus Græcis plura scire desideres, adire poteris. Ipse verò hìc Colloquio nostro finem imponam, opportuniùs de viris illustribus Latinis, qui sextâ Mundi Ætate literaturæ laude claruerunt, dicturus in Colloquio tertio in Historiam hujus sextæ Mundi Ætatis, ubi Res Romanorum compendiosâ narratione referemus. Interim, age curam valetudinis tuæ, & fac, ut in proximo Colloquio, quod postridiè habituri sumus, te lætum ac nitidum videamus.

D. Ægrè profectò à te divellor: sed Sol nos relinquit, & humescit cælum. Præstat itaque imitari aviculas, tectoque ac lecto nos condere. Dabo autem operam, ut domi jacturam temporis non faciam, sed in lectione Scripturæ Sacræ assiduus sim, quò votis tuis pro virili respondere, & non imparatus ad proximum nostrum Colloquium accedere possim. Tu verò, colendissime Magister, cura vicissim per id temporis valetudinem tuam, quâ nihil mihi in vita, secundùm Deum, carius & antiquius erit.

COL-

COLLOQUIUM SECUNDUM,

In quo proponuntur ac diluuntur Dubia, quæ circà Historiam sextæ Mundi Ætatis, tàm Theologi, quàm Scripturæ Sacræ Interpretes agitare solent.

M. Historia Sacra sextæ Mundi Ætatis, quam pro modulo nostro in superiori Colloquio descripsimus, tota quanta est, continetur in libro *Danielis*, unius è quatuor Prophetis Majoribus, qui tempore captivitatis Babylonicæ vaticinatus est; in duobus itidèm libris *Esdræ*, qui Historiam litteris mandavit rerum omnium, quæ Judæis post solutam captivitatem Babylonicam contigerunt; in libro paritèr *Estheris*, ac demùm in libris Prophetarum Minorum *Aggæi*, *Zachariæ*, & *Malachiæ*, qui, post laxatam captivitatem Babylonicam, Vaticinia fuderunt. Ut igitur Sacræ Historiæ sextæ Mundi Ætatis sua constet veritas, operæ pretium est, omnia Dubia, quæ vel circà ejusmodi librorum auctoritatem, vel circà illorum Auctores, vel tempus, quo fuerunt exarati, vel deniquè circà Historias, & Vaticinia, quæ in his continentur, proponi solent, brevitèr quidèm, sed accuratè in isto Colloquio dilucidare, quò semel singulis istis Dubiis liquidò explanatis, nullam in Historia Sacra sextæ Mundi Ætatis nanciscaris diffi-

 cultatem,

cultatem, quæ tibi vel minimum possit facessere negotium. Inquiremus itaque primò, quis & qualis fuerit iste *Daniel*, qui, durante captivitate Babylonica, vaticinatus est? Quænam sint præcipua illius Gesta? Quam auctoritatem in Ecclesia Catholica obtineat liber, qui ejus nomine insignitur? Et an rerum, quas prædixit *Daniel*, veritatem eventus comprobaverit? Prætereà, expendemus omnia, quæ gessit *Esdras*, post solutam captivitatem Babylonicam, & duobus libris, qui ejus nomen præferunt, sacram auctoritatem vindicabimus. Tertiò, præfigemus tempus, in quo sacra *Estheris* Historia contigit, & librum, in quo hæc Historia refertur, divinâ pollere auctoritate ostendemus. Deniquè, examinabimus illustriora Vaticinia, quæ, post captivitatem Babylonicam, tres Prophetæ Minores, *Aggæus*, *Zacharias*, & *Malachias* ediderunt, eaque in Jesu Christo fuisse omni ex parte completa commonstrabimus. Ad ista igitur quatuor potissimùm capita præsens nostrum revocabitur Colloquium. Nunc satagere debes, ut me, juxtà ordinem rerum, appositè interroges, nihilque eorum, quæ ad plenam & absolutam Historiæ sextæ Mundi Ætatis notitiam conducere possunt, prætermittas.

D. Incipiamus, si placet, à *Daniele*, uno è Prophetis Majoribus, qui, durante captivitate Babylonicâ, Prophetiæ dono fuit insignis, & ostende, quis & qualis fuerit iste *Daniel*?

M. Ex semine regio ortus *Daniel*, cùm adhùc adolescens

adolescens esset, Babylonem à Rege Nabuchodonosore translatus est. Aspectu fuit decorus, mente humilis, corpore castus, perfectus in fide, egregius in opere, in virtute summus, in prodigiis clarus, insignis cognitor secretorum cælestium, præscius futurorum, & continuis jejuniis & orationis assiduitate meruit futura prædicere Sacramenta. Singularem, quâ præditus erat, sapientiam, palàm demonstrat illud, quod tulit, judicium, & quo perfidiam duorum impudicorum senum detexit ac condemnavit, & castam *Susannam* ab iniqua illorum accusatione strenuè vindicavit. Scio, nonnullos esse Scriptores, qui asserunt, illum *Danielem*, qui fuit castæ *Susannæ* vindex, alium prorsùs esse à *Daniele*, Prophetâ, eò quòd Scriptura Sacra cap. 13 libri *Danielis*, ubi describitur Historia *Susannæ*, perspicuè dicat, *Danielem*, vindicem *Susannæ*, fuisse juvenem: *Cùmque duceretur ad mortem* (id est, *Susanna*) *suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel*. At, *Danielem*, Prophetam, fuisse antè captivitatem Babylonicam virum jam maturum, grandævum, & multorum liberorum parentem, testatur vates *Ezechiel*, qui antè captivitatem Babylonicam, seu anno sexto *Joakimi*, Regis Juda, Prophetæ munus obiens, ait: *Si fuerint tres viri, Noe, Daniel, & Job, nec filios, nec filias liberabunt*. Ex quibus Prophetæ *Ezechielis* verbis colligunt quidam Scriptores, *Danielem*, Prophetam, antè captivitatem Baby-

Babylonicam fuiſſe jam grandem natu, ut potè liberorum parentem, ac ſubindè *Danielem*, Prophetam, eſſe planè diverſum ab illo *Daniele*, qui *Suſannam* liberavit, quemque Scriptura Sacra, loco mox laudato, appellat *Puerum juniorem*, id eſt, ex ephebis necdùm egreſſum. Hoc præſertim argumento nituntur illi Scriptores, qui duos diſtingunt *Danieles*. Sed non eſt dubium, quin fallantur. Nam primò, ſancti Patres, & Scriptores Eccleſiaſtici *Origenes* in Epiſtola ad *Julium Africanum*, *S. Athanaſius* in Epiſtola ad *Marcellinum*, *S. Joannes Chryſoſtomus* Sermone *De Suſanna*, *S. Ambroſius* lib. 3. *De Spiritu Sancto* cap. 7. & *Severus Sulpitius* lib. 2. *Hiſtoriæ Sacræ*, nullum diſcrimen agnoſcunt inter *Danielem*, Prophetam, & *Suſannæ* vindicem, immò disertè aſſerunt, *Danielem*, *Suſannæ* patronum ac liberatorem, eſſe ipſummet *Danielem*, Prophetam. Præterea, quandò Propheta *Ezechiel*, qui antè captivitatem Babylonicam vaticinatus eſt, ait, *Danielem non liberaturum filios ſuos*, non loquitur abſolutè, quaſi *Daniel* antè captivitatem Babylonicam fuiſſet jam ætate provectus, jamque liberos ſuſcepiſſet; ſed Propheta *Ezechiel* loquitur tantùm hypoteticè, perindè ac ſi diceret: *Si Daniel filios haberet, eos non liberaret.* Nec ſanè alitèr de *Daniele*, Propheta *Ezechiel* loqui potuit, cùm *Danielem*, Prophetam, improlem obiiſſe, id eſt, nullos procreaſſe liberos, longè veroſimiliùs cenſeant doctiſſimi Scriptu-

ræ Sacræ Interpretes. Legesis *S. Hieronymum* lib. 1. contrà *Jovinianum*, ubi primò ait, Prophetam *Ezechielem* tantùm hypoteticè locutum esse, quandò de *Daniele* dicit, eum, si fuisset in terra peccatrice, non liberaturum filios suos, & filias, quia, inquit sanctus ille Doctor, *perspicuè comprobatur, eo tempore, quo hæc dicebantur de Noe, Daniele, & Job, adhùc puerum fuisse Danielem; nec potuisse habere filios & filias, quos suâ justitiâ liberaret.* Secundò, observat ibidèm sanctus ille Doctor, *Danielem*, licèt adhùc puer esset, quandò *Ezechiel* vaticinabatur, anno scilicèt sexto *Joachimi*, Regis Juda, notum tamen populo fuisse, *vel proptèr Susannæ liberationem; & occisionem Presbyterorum*; & eam ob causam, *Danielem* inter grandævos homines, jamque vitâ functos, videlicèt, *Noemum*; & *Jobum*, fuisse ab *Ezechiele*, Propheta: collocatum. Cur autem nonnulli Scriptores sibi falsò persuaserint, *Danielem*, Prophetam, non esse vindicem & liberatorem *Susannæ*? non aliam sanè rationem invenio, nisi quia existimarunt, hanc *Susannæ* liberationem contigisse sub finem captivitatis Babylonicæ, quæ per septuaginta annos duravit, quo tempore *Daniel*, Propheta, non erat certè puer, sed plusquàm octogenarius, undè inferunt, *Danielem*, Prophetam, non fuisse liberatorem *Susannæ*, quia perhibet Scriptura Sacra, *Susannam* liberatam fuisse à *Daniele*, qui adhùc puer erat. Verùm, futilis est hæc quorumdam Scriptorum conjectura.

ctura. Liberatio quippè *Susannæ* contigit tempore Regis *Nabuchodonosoris* sub initium captivitatis Babylonicæ, quandò Daniel, Propheta, adhùc puer erat, non verò sub finem captivitatis Babylonicæ, vel sub Imperio *Cyri*, Persarum Regis. Hinc doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes asserunt, versiculum sexagesimum quintum capitis 13. libri *Danielis*, in quo leguntur hæc verba: *Et Rex Astyages appositus est ad patres suos, & suscepit Cyrus Perses Regnum ejus*, non pertinere ad Historiam *Susannæ*, quæ eodem in capite decimo tertio narratur, sed attinere ad Historiam *Beli*, quæ immediatè post describitur, & cum qua connectitur versiculus ille sexagesimus quintus capitis 13. libri *Danielis*. Id etiam liquidò patet ex contextu & dispositione Græcorum Codicum, præsertim Editionis Græcæ *Sixti V.* Pontificis Maximi, in qua versiculus ille sexagesimus quintus capitis 13. libri *Danielis* connectitur cum Historia *Beli*, non verò cum Historia *Susannæ*, quæ longo tempore præcessit Historiam *Beli*. Non igitur ad finem captivitatis Babylonicæ, vel ad tempora *Cyri*, Persarum Regis, referenda est *Susannæ* Historia, quæ reverà contigit sub exordium captivitatis Babylonicæ, quo tempore *Daniel*, Propheta, *Susannæ* liberator, adhùc juvenis erat. Deniquè, in antiquis Scripturæ Sacræ Versionibus Historia *Susannæ* erat præfixa fronti libri *Danielis*, eò quòd in exordio captivitatis Babylonicæ reverà contigisset, & longè

gè antè Historiam *Beli* : quamvis in Editione nostra vulgata, quæ a Sacro Concilio Tridentino jure optimo Authentica fuit declarata, hæc *Susannæ* Historia capite dumtaxàt decimo tertio libri *Danielis* legatur.

D. Paucis verbis, rogo te, describe *Susannæ* Historiam, & quo pacto Propheta *Daniel*, adhùc juvenis, eam ab iniqua duorum impudicorum senum accusatione vindicarit?

M. *Susanna*, filia *Helciæ*, & uxor *Joachimi*, viri honestissimi & opulentissimi, non minùs pulchritudine, quàm pudicitiâ clara, magnum tempore captivitatis Babylonicæ præbuit, & suæ castimoniæ, & in Deum confidentiæ singulare exemplum, omnium Historiarum monimentis, & omnium mortalium linguis celebrandum. Dùm enim *Susanna* in horto corpus suum sola æstivo tempore lavaret, eccè duo salacissimi senes, qui ejus pudicitiæ insidiantes in eumdem hortum furtivè irruperant, è latebris prodeuntes, illicò ad eam accurrerunt, & dixerunt: *Eccè ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt, & nos in concupiscentia tui sumus, quam ob rem assentire nobis, & commiscere nobiscum, Quod si nolueris, dicemus contrà te testimonium, quòd fuerit tecum juvenis.* Hæsit quidèm attonita castissima *Susanna*, videns, ni duorum illorum senum petitioni succumberet, certissimam sibi imminere mòrtem cum dedecore conjunctam; nihilominùs malens mori, quàm fædari, plus apud ipsam Dei, quàm mortis & honoris cogitatio

tatio valuit. Restitit, clamavit, ejusque clamoribus excitati advolarunt multi, qui fidem adhibentes verbis duorum istorum senum, quos, ut potè Presbyteros, & Populi Judices, putabant esse testes locupletissimos & omni exceptione majores, innocentem *Susannam* dignam morte judicarunt. Sed, dùm ad supplicium duceretur, commodùm adfuit *Daniel*, Propheta, qui tàm accusatores, quàm *Susannam*, & populum ad judicium retraxit, sedensque pro tribunali puer ille judex, jussit, duos istos propudiosos senes separari, & interrogavit primum, sub qua arbore *Susanna* adulterium, cujus eam insimulabat, cum adolescente admisisset, illoque respondente, vidisse *Susannam* peccantem sub arbore, quam Græcus libri *Danielis* Interpres ait fuisse *Schinum*, statim *Daniel*, alludens ad verbum σχίζειν, quod græcè significat *scindere*, ait: *Rectè mentitus es in caput tuum, eccè enim Angelus Domini, acceptâ sententiâ ab eo, scindet te medium.* Rursùs altero sene, dicente, se vidisse *Susannam* peccantem sub arbore, quam Græcus libri *Danielis* Interpretes ait fuisse *Prinum*, confestim *Daniel* alludens ad vocem πρίζειν, quod idem est ac *Secare*, protinùs hanc in eum tulit Sententiam: *Rectè mentitus es in caput tuum, manet enim Angelus Domini, gladium habens, ut secet te medium.* Obitèr tamen advertere debes, *Danielem* in isto judicio, quo *Susannam* ab iniqua duorum illorum senum accusatione vindicavit ac liberavit, usum non esse his vocibus

cibus græcis, nec istis ad voces græcas allusionibus, quippè qui Græcam Linguam non callebat. Sed eum alias voces Linguæ Chaldaicæ, cujus notitiâ jussu Regis *Nabuchodonosoris* imbutus erat, proprias usurpasse, quas posteà Græcus libri *Danielis* Interpres mutavit in voces græcas, & ad eas aptas adhibuit allusiones græcas; quod sanè in optimo interpretandi genere fieri solenne est. Hoc pacto à *Daniele*, Prophetâ, castissima *Susanna* liberata fuit, sartâ tectâ manente ejus pudicitiâ, pro cujus defensione totis viribus restitit, &, ut legitur cap. 13. libri *Danielis*: *Exclamavit voce magnâ*, vitamque suam commendans ac devovens divinæ providentiæ, dixit impudicis senibus: *Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu* Domini. Ex quo patet, quale judicium ferendum sit de hac Propositione cujusdam recentioris Auctoris, cujus nomini parco: " In hac vi & metu infamiæ mortisque poterat Susanna dicere: Non consentio actui, sed patiar & tacebo, ne me infametis & adigatis ad mortem..... Fortè Susanna id nesciebat, vel non cogitabat: sic enim honestæ castæque virgines putant se esse reas, seque consentire lenonibus, si non clamore, manibus, totisque viribus resistant. Potuisset Susanna in tanto periculo infamiæ & mortis negativè se habere, & permittere in se eorum libidinem, modò interno actu in eam non consensisset, sed eam detestata & execrata fuisset, quia majus est

,, bonum

„ bonum vita & fama, quàm pudicitia, undè „ hanc pro illa exponere licet. Istam Propositionem Conventus Generalis Cleri Gallicani anno MDCC. tanquàm *temerariam*, *scandalosum*, *castarum aurium offensivam*, *erroneam*, & *Legi Dei contrariam* propscripsit, & meritò quidèm, quia Lex Dei cap. 22. v. 23. & seq. lib. *Deuteronomii* jubet, ut puella, quæ non clamaverit, cùm posset, ad implorandum domesticorum aut vicinorum auxilium contrà violentum ipsius pudicitiæ aggressorem, lapidibus unà cum eo, qui eam constupravit, obruatur. Et sanctus *Ambrosius* lib. *de Lapsu virginis consecratæ* cap. 3. his verbis excusationem illius virginis, Deo sacræ, quæ à quodam adolescente fuerat deflorata, refellit: *Sed dicis: Nolui hoc malum, violentiam passa sum: Respondebit tibi fortissima illa Susanna, cujus tu nomen fallacitèr bajulas: Ego inter duos utique Judices populi, sola inter sylvas paradisi constituta, vinci non potui, quia nec volui. Tu ab ineptissimo adolescente, & in media civitate quomodò vim potuisti perferre, nisi quia ultrò vitiari voluisti? Quis deniquè tuas voces audivit? Quis obluctationes sensit?* Sed satis hactenùs dictum sit de *Susannæ* Historia, quæ licèt ab aliquot antiquis sanctis Patribus, & Scriptoribus Ecclesiasticis, atque ab aliquibus Ecclesiis non fuerit olim tanquàm sacra & canonica recepta, adeòque non extiterit in primo Scripturarum Sacrarum Canone, constat attamen, Historiam *Susannæ* ab Ecclesiarum

rum parte maxima, & majoris auctoritatis, doctissimisque Patribus tanquàm sacram ac divinam fuisse habitam, & ut talem, post solemnem Ecclesiæ definitionem, in Ecclesia Catholica recipi, id est, ut partem libri *Danielis* eodem spiritu dictatam, & in eadem canonicæ auctoritatis arce positam ac cætera, quæ in sacro *Danielis* libro narrantur. Extabat etiam olim in antiquis Codicibus Hebræis hæc *Susannæ* Historia, quam posteà Judæi, teste *Origene* in Epistola ad *Julium Africanum*, erasérunt, deleverunt, expunxerunt.

D. In quo sita est Historia *Beli*, quæ, sicùt anteà observasti, describitur in libro *Danielis* post Historiam *Susannæ*?

M. Historia *Beli* describitur cap. 14. libri *Danielis*, eique annectitur altera Historia, seu *Draconis*, quem Babylonii, ceù Numen, colebant, quemque *Daniel* interfecit. Incipiam autem ab Historia *Beli*, quam cultissimus Scriptor *Sulpicius Severus* lib. 2. *Historiæ Sacræ* narrat his verbis: " Erat, inquit, eâ
,, tempestate apud Babylonios Beli ex ære Si-
,, mulacrum, quod superstitione hominum con-
,, secratum Cyrus quoque (qui Monarchiam
,, Persicam Babylone instituit) adorare erat
,, solitus, antistitum ejus dolo illusus, qui ves-
,, ci effigiem illam atque potare affirmabant;
,, cùm diurnam pensitationem, quæ Idolo in-
,, ferebatur, clàm ipsi absumerent. Igitur Cy-
,, rus cùm Daniele familiaritèr uteretur, quæ-
,, rit ab eo, cur simulacrum non adoraret,

 ,, cùm

„ cùm manifestum viventis Dei esset indicium,
„ absumentis ea, quæ inferebantur ? Daniel,
„ ridens hominis errorem, negare ib posse fie-
„ ri, ut æs illud, id est, bruta materies, cibo
„ uteretur, aut potu. Accessit ergò Rex Sa-
„ cerdotes, qui septuaginta erant, adhibito-
„ que eos terrore increpitat, quis impensa
„ consumeret, cùm Daniel, vir prudentiâ in-
„ signis, minimè id ab insensibili simulacro
„ posse fieri contenderet. Tùm illi, confisi pa-
„ rato dolo, inferre & obsignari à Rege Tem-
„ plum deposcunt, utì, nisi omnia postero die
„ absumpta deprehenderentur, morte pœnas
„ persolverent; dùm eadem conditio Danieli
„ maneret. Itaque signo Regis Templum ob-
„ signatur, cùm priùs Daniel, Sacerdotibus
„ insciis, pavimentum cinere aspersisset, ut
„ introeuntium occultos aditus vestigia prode-
„ rent. Igitur postero die Rex Templum in-
„ gressus, animadvertit absumpta, quæ Ido-
„ lo apponi jusserat. Tùm Daniel occultám frau-
„ dem vestigiis prodentibus reserat, Sacerdo-
„ tes cum uxoribus & filiis subfosso fora-
„ mine ingressos, ea, quæ Idolo apposita fue-
„ rant, devorasse. Ita omnes jussu Regis in-
„ terfecti, Templum ac simulacrum Danieli in
„ potestatem datum, atque ejus arbitrio di-
„ rutum. Hoc modo se habuit *Beli* Historia,
ad quam Scriptura Sacra eodem in capite de-
cimo quarto libri *Danielis* aliam adjungit Hi-
storiam, seu *Draconis*, quem adorabant Ba-
bylonii, quemque *Daniel*, injectâ in os massâ,
ex

piee, adipe & pilis compactâ, interfecit, & eam ob causam in lacum leonum conjectus est, ubi sex dierum spatio illæsus mansit, eumque ibidèm *Habacuc*, ex Judæa in Babylonem ab Angelo translatus, prandio, quod messoribus paraverat, recreavit. Septimo die, postquàm *Daniel* in lacum leonum fuerat projectus, Rex *Cyrus*, qui tùm Babylonico potiebatur Imperio, illùc venit, vidensque *Danielem* in medio leonum tranquillè sedentem, admiratione defixus exclamavit: *Magnus es Domine, Deus Danielis.* Indè Rex salvum & incolumem *Danielem* eduxit, & illos, qui ei insidias struxerant, in eamdem fossam conjici imperavit, qui, adspectante Rege, confestim à leonibus discerpti ac devorati sunt. Obitèr tamen advertere debes, *Danielem* bis in lacum, seu fossam leonum, fuisse immissum. Primò fuit in fossam leonum missus tempore *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, eò quòd, contrà ejusdem Regis Mandatum, Deum precatus fuisset, & tunc in fossa leonum unà tantùm nocte mansit reclusus, sicùt dicitur cap. 5. v. 21. libri *Danielis*. Deindè, *Daniel* in lacum leonum denuò missus fuit, à *Cyro*, Persarum Rege, qui Babylonicum obtinuit Imperium, & tunc in fossa leonum per sex dies integros stetit *Daniel*, sicùt legitur cap. 14. libri *Danielis*. Advertere etiam debes, Historias *Beli*, & *Draconis*, perindè ac Historiam *Susannæ*, desiderari quidèm in Codicibus Hebræis, nec extare in primo Sacrarum Scripturarum Canone, quem

antiqui sancti Patres texuerunt, illas tamen reperiri in nostra Scripturæ Sacræ Vulgata Versione, quæ à Concilio Tridentino fuit declarata authentica, & in Versione lxx. Interpretum, in Versione *Theodotionis*, & in aliis vetustissimis Versionibus Græcis. Quò fit, ut illæ Historiæ sacrâ ac divinâ polleant auctoritate. Nec enim ullo pacto credibile est, Providentiam divinam permisisse unquàm, ut Ecclesia Catholica ejusmodi Historias, si veræ, & à Spiritu Sancto dictatæ non essent, approbaret, & reciperet tanquàm divinas revelationes in Editione vulgatâ, quâ nunc ubique terrarum utitur. Sed de Historiis *Beli*, & *Draconis*, quæ apertè produnt res præclarè gestas *Danielis*, sat dictum sit. De somniis verò *Nabuchodonosoris*, & *Balthasaris*, Babyloniorum Regum, quæ sapientissimè interpretatus est *Daniel*, cùm jam in superiori Colloquio dixerim, non est quod plura hìc addam. Paululùm tamen hìc immorabor in tribus confutandis erroribus, in quorum primo versantur Judæi, qui negant, *Danielem* fuisse Prophetam eo potissimùm nomine, quòd *Daniel* non Prophetico, sed Aulico more vixerit. Sed, quis non videat, frivolam hanc esse planèque nugatoriam rationem. Vixit quidèm in Aula *Daniel*, vitæ tamen sanctimoniâ cæteris Prophetis impar non fuit, orationibus, vigiliis, jejuniis, gloriæ divinæ, salutis animarum zelo, constantiâ in adversis, rerum terrenarum contemptu, nemini Prophetarum inferior. Præterea, numquid,

quid, amabo, *Samuel*, & *David* in Aula fuerunt? Et tamen illos Prophetas esse non inficias eunt Judæi. Deniquè, *Daniel* res futuras clarè & distinctè prænovit, ac prædixit, futuras videlicèt rerum conversiones, Imperiorum interitus, Christi adventum, mortem, & Regnum æternum prænunciavit, temporibus etiam accuratè notatis, quibus Vaticinia sua exitum habitura essent, eorumque veritatem eventus Sole clariùs comprobavit. Nemo itaque sanæ mentis negare potest, *Danielem* fuisse verè & propriè Prophetam. Alter error est *Porphyrii*, Philosophi Ethnici, qui in duodecimo libro ex quindecim libris, quos adversùs Christianos scripturivit, negat, *Danielem* esse auctorem illius libri, qui ejus nomine inscriptus est, pertenditque hunc librum editum fuisse in Judæa *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, temporibus, à quodam Scriptore, qui non tàm futura prædixit, quàm narravit præterita. Sed hic impii Philosophi error facilè convellitur. Primò, quia *Daniel* sæpiùs in libro, qui ejus insignitur nomine, loquitur in propria persona, scilicèt cap. 7. v. 2. *Videbam in visione mea nocte*. Et cap. 8. v. 26. *Et ego Daniel langui*. Et cap. 12. v. 4. *Et vidi ego Daniel*. Deindè, Christus Dominus *Matthæi* cap. 24. v. 15. disertè testatur, librum *Danielis* nomine inscriptum, germanum esse ipsius fætum, dicens: *Cùm ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Prophetâ, stantem in loco sancto &c.* Deniquè, *Danielem*,

 Prophe-

Prophetam, esse auctorem hujus libri, qui ejus nomen præfert, palàm evincit perpetua, sibique semper constans Synagogæ Judæorum, & Catholicæ Ecclesiæ traditio, quam adversùs *Porphyrium*, teste *S. Hieronymo* in Proæmio Commentariorum, strenuè defenderunt *Methodius*, *Apollinarius*, & *Eusebius*, Episcopus Cæsariensis. Quæ certè sufficere debent non solùm ad impium *Porphyrium* confutandum, verùm etiam ad refellendos duos recentiores Scriptores, sua temeritate & impietate notos, quorum primus, scilicèt *Hobbesius*, Anglus, cap. 33. libri *Leviathan* asserit, certò sciri haud posse, an ipse *Daniel* Vaticinia sua litteris mandaverit. Alter verò, seu *Benedictus Spinosa* in Tractatu *Theologico-Politico* ariolatur, librum *Danielis*, saltem quoad priora septem capita, editum fuisse post instauratum à *Juda Machabæo* Templi Hierosolymitani cultum. Tertius denique error est Hæreticorum nostri temporis, qui non solùm *Susannæ*, *Beli*, & *Draconis* Historias, tanquàm à Græculo quodam Scriptore de industria confictas explodunt, sed etiam velùt apocryphum rejiciunt Canticum *Benedicite*, quod tres pueri, *Sidrach*, *Misach*, & *Abdenago*, jussû *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, in ardentem fornacem conjecti decantarunt, sicùt legitur cap. 3. libri *Danielis*. Aiunt quippè Hæretici, Canticum istud non reperiri in Codicibus Hebræis, & verosimile non esse, tres illos pueros Hebræos tantum otii habuisse, ut in

in camino ignis versibus luderent, & omnes Dei creaturas ad concinendas Dei laudes provocarent. Sed hæc inepta Hæreticorum facilè exsufflatur dubitatio. Quamvis enim istud Canticum *Benedicite &c.* non extet in Codicibus Hebræis, integrum tamen reperitur in Versione Græca *Theodotionis*, & in Versione Vulgata, quam Ecclesia Catholica in Concilio Tridentino authenticam declaravit. Creditu etiam facile est, Deum, qui, ad manifestandam omnipotentiam suam, tres illos pueros à flammis illæsos ac immunes voluit servare, virtutem itidèm eis contulisse ad certatìm excitandas in hoc Cantico omnes creaturas, ut divinas laudes ordinatìm decantarent. Apage itaque hunc Hæreticorum errorem, qui, excusso omni obedientiæ jugo, solemni Ecclesiæ judicio pervicacitèr parêre detrectant contrà Oraculum Christi Domini, dicentis cap. 18. v. 17. Matthæi: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicùt Ethnicus, & Publicanus.*

D. Cùm *Daniel*, Susannæ vindex, Prophetiæ dono fuerit insignis, lubenti animo auscultabo illustriora, quæ fudit, Oracula.

M. Præcipuus *Danielis* Prophetæ, in eo, quem edidit, libro, scopus est futurum Christi Regnum describere. Licèt enim in sex prioribus sui libri capitibus Historiam texat *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, usquè ad eversum per Medos & Persas Babylonicum Imperium, multaque narret de quatuor Mo-

narchiarum vicissitudine, attamen ea, quam Propheta *Daniel* describit, destructio quatuor Orbis Monarchiarum, putà Chaldæorum, deindè Medorum, & Persarum, postmodùm *Alexandri Magni* & Græcornm, postremò Romanorum, eò pertinet, ut intelligamus omnia ista Imperia finem aliquandò habitura, & solum Christi Regnum fore æternum ac nunquàm periturum. Sic enim cap. 2. loquitur Daniel: *In diebus autem Regnorum illorum suscitabit Deus Cæli Regnum, quod in æternum non dissipabitur, & Regnum ejus alteri populo non tradetur; comminuet autem & consumet universa Regna hæc, & ipsum stabit in æternum. Secundùm quòd vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus, & comminuit testam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum &c.* Hoc *Danielis* vaticinium *S. Hieronymus* luculento isto illustrat commentario: *In fine autem horum omnium Regnorum, abscissus est lapis Dominus atque Salvator, sine manibus, id est, absquè coitu, & humano semine, de utero virginali, & contritis omnibus Regnis, factus est mons magnus, & implevit universam terram.* Confirmat Propheta *Daniel* perpetuam Christi Domini, quem cap. 9. nomine *filii hominis* designat, durationem Regni, dicens: *Et eccè cum nubibus cæli quasi filius hominis veniens, & usquè ad antiquum dierum pervenit, & dedit ei potestatem & honorem, & Regnum, & omnes populi Tribus, & linguæ ipsi servient. potestas ejus, potestas æterna, quæ non aufere-*

tur,

tur, & Regnum ejus non corrumpetur. Denique, Propheta *Daniel* cap. 9. prædicit, universum genus humanum per Christum, verum Messiam, liberatum iri à peccatis suis post hebdomades septuaginta, quibus adventum, vitam, & mortem Messiæ ita circumscribit, tàmque clarè prænuntiat, ut res non futuras, sed tanquâm jam gestas oculis subjicere videatur. Sic enim habet *Danielis* vaticinium: *Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio, & Prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum. Scito ergò, & animadverte: ab exitu sermonis ut iterùm ædificetur Hierusalem, usquè ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt, & rursùm ædificabitur platea, & muri in angustia temporum..... Confirmabit autem pactum multis hebdomadâ unâ, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium, & erit in Templo abominatio desolationis, & usque in consummationem & finem perseverabit desolatio.* In hoc porrò *Danielis* vaticinio accuratè notantur circumstantiæ, quæ in solum Jesum Christum quadrare possunt. Is etenim venturus prænuntiatur, in cujus adventu cessabunt visiones & Prophetiæ; certum autem est, Prophetas à tempore adventus Christi omnino in Synagoga cessasse, sicùt ipsimet Judæi vel inviti fatentur.

tur. Is rursùs prænuntiatur venturus, quo semel occiso, civitas Hierusalem, & Sanctuarium dissipari debebant. At, utrumque, mortuo Christo, dissipatum esse sub Imperatoribus Romanis *Vespasiano*, & *Tito* inficiari haud possunt Judæi. Is etiam prædicitur venturus, quo mortuo, deficiet hostia & Sacrificium. At, utrumque jam defecisse, velint nolint, experiuntur Judæi, qui, everso Templo Salomonico, seu Hierosolymitano, in quo solo, juxtà Legem Mosaicam, Sacrificia peragere poterant, nullum ampliùs queunt offerre Sacrificium. Is deniquè hoc Danielis vaticinio prænuntiatur venturus, quo mortuo, futura erat in Templo abominatio desolationis usquè ad consummationem & finem duratura. At, id suis oculis usurpant Judæi, quippè qui à tempore, quo Templum Hierosolymitanum solo æquatum est, sunt omnibus nationibus exosi, hàc illàc dispersi, abjecti, miseri, extorres, sine Patria, sine Principe, sine Sacerdote, sine Templo, sine Sacrificio, sicùt in Colloquiis nostris in Historiam quintæ Mundi Ætatis fusiùs ostendimus. Hoc igitur *Danielis* vaticinium rectà collimare in Christum Dominum verum Messiam, tàm certum est, quàm quod maximè.

D. Quid sibi volunt istæ septuaginta hebdomades, quibus, ut ais, *Daniel*, Propheta, adventum, vitam, & mortem Messiæ circumscripsit?

M. Convenit intèr omnes Chronologos, hebdo-

hebdomades, de quibus cap. 9. sermonem habet *Daniel*, non esse hebdomades dierum, aut mensium, aut decenniorum, aut Jubilæorum, aut sæculorum, sed esse hebdomades annorum, juxtà morem numerandi Hebræorum. Dicitur enim cap. 25. lib. *Levitici*: *Numerabis quoque tibi septem hebdomades annorum, id est, septiès septem, quæ simul faciunt quadraginta novem annos.* Omnes itaque Christiani Chonologi, & inter Judæos R. *Aben Esra*, R. *Abarbanel*, aliique periti Rabbini, hunc *Danielis* locum explicantes, ultrò consentiunt, hebdomades, quarum Propheta *Daniel* cap. 9. meminit, esse hebdomades annorum, subindèque septuaginta hebdomades simùl collectas conficere numerum quadringentorum & nonaginta annorum.

D. Si septuaginta hebdomades, quibus Propheta *Daniel* adventum, vitam, & mortem Messiæ circumscripsit, simùl collectæ efficiant dumtaxàt numerum quadringentorum nonaginta annorum, non est dubium, quin istud *Danielis* de lxx. hebdomadibus vaticinium jam pridèm suum habuerit exitum, adeòque frustrà Judæi venturum adhùc præstolentur Messiam. Nec enim adeò vecordes existimo esse Judæos, ut dicant, septuaginta illas hebdomades, Prophetæ *Danieli* revelatas, quæ numerum dumtaxàt quadringentorum & nonaginta annorum efficiunt, nec nostro quidèm effluxisse sæculo, quo bis mille ducentos septuaginta & ampliùs annos ab eo *Danielis* vaticinio

cinio numeramus. Sed dicas, obsecro te, quandònam septuaginta illæ *Danielis* hebdomades duxerint exordium?

M. In præfigendo exordio septuaginta *Danielis* hebdomadum variæ circumferuntur eruditorum opiniones. S. *Hieronymus* jam tùm suo sæculo octo recenset opiniones. Sed *Benedictus Pererius* quindecim enumerat, eisque adjicit decimam sextam opinionem, quam ipse probabiliorem putat. Tàm variarum ac inter sese discrepantium opinionum examen operosum nimis ac molestum esset. Quamobrem, ab illis discutiendis ac refellendis in præsentia supersedebo, maximè cùm eâ de re plura jam dixerim in Paragrapho primo Dissertationis xv. Tractatûs, quem edidi, *De mysteriis & annis Jesu Christi, Servatoris nostri.* Sed ne jejunum te omninò dimittam, brevitèr hìc proponam eam, quæ mihi magis probatur, sententiam, quamque in prædicto Paragrapho multis argumentis adstruere studui. Antequàm tamen mentem meam circà exordium & finem lxx. *Danielis* hebdomadum aperiam, tria velim accuratè observes, ex quorum notitia pendet plena hujusce difficultatis dilucidatio. In primis, præstat ut observes, quatuor à Regibus Persarum data esse Edicta in gratiam Judæorum. Primum Edictum Judæis datum est à Rege *Cyro*, qui laxavit captivitatem Babylonicam, sicùt legitur c. 1. l. 1. *Esdræ*. Alterum Edictum Judæis concessum est à Dario Hystaspis filio, Persarum Rege, ut legitur cap. 6. lib. 1. *Esdræ*.

Esdræ. Tertium Edictum Iudæis indultum est ab *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege, anno ipsius Regni septimo; uti refert *Esdras* cap. 7. lib. 1. Postremum Edictum in gratiam Judæorum dedit idem Rex *Artaxerxes Longimanus* anno vigesimo Regni sui, sicùt scriptum legimus cap. 2. lib. 2. *Esdræ*. Cùm igitur Propheta *Daniel* afferat, initium lxx. harumce hebdomadum ducendum esse *ab exitu sermonis*, id est, ab illo Edicto, quo Iudæis permittenda erat potestas iterùm ædificandi mœnia & plateas urbis Hierusalem, hinc quærunt Theologi, sacræ Chronologiæ periti, à quo Edicto, ex his quatuor mox à me memoratis, & à Regibus Persarum in gratiam Judæorum concessis, petendum sit exordium lxx. *Danielis* hebdomadum. Benè multi perdocti recentiores Scriptores initium lxx. *Danielis* hebdomadum arcessendum esse autumant ab illo Edicto, quod Rex Persarum *Artaxerxes Longimanus* in gratiam Judæorum concessit anno vigesimo Regni sui, quia, inquiunt, in illo Regio Edicto diserta & expressa fit mentio de potestate concessâ Judæis reædificandi muros, & plateas urbis Hierusalem. At, ipse, habitâ ratione Chronologiæ, quæ cum ista recentiorum Scriptorum sententia conciliari minimè potest, sicùt mox evincam, probabiliùs cum aliis viris eruditis censeo, septuaginta *Danielis* hebdomades habuisse initium à promulgatione illius Edicti, quod *Artaxerxes Longimanus*, Persarum Rex, concessit Judæis anno septim

timo Regni sui. At enim, quamvis in hoc Edicto, quod Rex *Artaxerxes Longimanus* anno septimo Regni sui concessit Judæis, non fiat aperta, expressa, & explicita mentio de facultate instaurandi mænia & plateas urbis Hierusalem, prædicta tamen facultas cingendi mænibus Hierosolymorum urbem in isto Regio Edicto implicitè sat superque continetur. Legimus quippè c. 7. lib. primi *Esdræ*, Regem *Artaxerxem Longimanum* dedisse anno septimo Regni sui *Esdræ* omnem petitionem ejus: *Ipse Esdras ascendit de Babylone..... Et dedit ei Rex, secundùm manum Domini Dei ejus super eum, omnem petitionem ejus.* Quis autem credat, *Esdram* ab illo Persarum Rege *Artaxerxe Longimano* non postulasse & impetrasse facultatem instaurandi mænia Hierusalem? Fateor tamen ultrò, hanc facultatem reædificandi muros Hierusalem, quam *Esdras* anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* obtinuit, non fuisse executioni mandatam, quia Samaritani, aliique infensissimi Judæorum hostes, ægrè admodùm ferentes, quòd Judæi Hierosolymorum urbem muris cingerent, factâ conspiratione in arma ruerunt, eosque, ad mænium urbis reparationem se accingentes, sivè aperto marte, sivè clandestinis molitionibus interturbarunt. Quò factum est, ut Judæi coacti fuerint aliud Edictum à Rege *Artaxerxe Longimano* (anno scilicèt Regni ejus vigesimo) postulare, quò Persarum ille Rex disertis & expressis verbis confirmaret potestatem reædificandi

candi muros Hierusalem, quam ipsis jam anno Regni sui septimo indulserat, sed verbis non ita apertis & expressis.

Præterea, observare debes, seu potiùs in tuam revocare memoriam ea, quæ in superiori Colloquio diximus, videlicèt *Artaxerxem Longimanum*, Persarum Regem, cœpisse dumtaxàt, post mortem patris sui *Xerxis*, regnare, hoc est, anno 1. Olympiadis septuagesimæ nonæ, seu anno periodi Julianæ 4250. antè Æram vulgarem, seu Christianam 463. Quò fit, ut annus septimus Regni *Artaxerxis Longimani* inciderit in annum tertium Olympiadis octogesimæ, seu in annum Periodi Julianæ 4256. & antè Æram vulgarem, seu Christianam 457.

Postremò, advertere debes, annum primum Æræ vulgaris, seu Christianæ, quæ initium ducit à vulgari natalitio Christi Domini, concurrere cum anno periodi Julianæ 4714. Quamvis enim periti Chronologi de anno proprii & veri natalitii Christi inter se digladientur, apud illos tamen in confesso est, annum natalitii vulgaris Christi (juxtà Æram vulgarem, seu Christianam, cujus auctor est *Dionysius Exiguus*) connecti debere cum anno periodi Julianæ 4713. adeò ut primus annus Æræ vulgaris, seu Christianæ, cœperit Calendis mensis Januarii anni periodi Julianæ 4714. In hoc, inquam, consentiunt omnes Chronologiæ periti, sicùt copiosè ostendi in Tractatu *De Mysteriis & annis Christi* Dissertatione sexta *De anno proprii*

proprii Natalis Christi.

His præmissis observationibus, nunc hæc unicâ, sed invictâ ratione demonstro, initium lxx. *Danielis* hebdomadum putandum esse ab anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani.* Christus, juxtà Prophetæ *Danielis* vaticinium, occidi debuit in medio hebdomadis septuagesimæ, hoc est, anno quadringentesimo octogesimo sexto ab exordio lxx. *Danielis* hebdomadum, atquì ab anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* usquè ad obitum Christi effluxerunt anni quadringenti octuaginta sex; ab anno itaque septimo Regni *Artaxerxis Longimani* peti debet initium lxx. *Danielis* hebdomadum. Minorem propositionem, in qua vertitur totius difficultatis cardo, sic probo: Annus septimus Regni *Artaxerxis Longimani* concurrit, sicùt mox diximus, cùm anno periodi Julianæ 4256. seu cum anno antè Æram, dictam vulgarem, aut Christianam, quadringentesimo quinquagesimo septimo. Ab hoc igitur anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* usquè ad Æræ vulgaris, seu Christianæ annum primum, qui, sicùt fatentur omnes Chronologiæ periti, connecti debet cum anno periodi Julianæ quatèr millesimo septingentesimo decimo quarto, effluxerunt anni 457. quibus si addas annos viginti novem Æræ vulgaris, seu Christianæ (Christus enim, ut latè ostendi in Tractatu *De Mysteriis & annis Christi*, Parag. 2. Dissertationis 15. mortuus est anno Æræ vulgaris, seu Christianæ, vigesimo

vigesimo nono) comperies, ab anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* usquè ad obitum Christi Domini interfluxisse annos 486. ac subindè Christum occisum fuisse in medio hebdomadis septuagesimæ, sicùt prædictum est à *Daniele* Propheta. Porrò, semel fixo ac constituto septuaginta *Danielis* hebdomadum initio, proclivè est earum finem atque exitum stabilire. Nam lxx. *Danielis* hebdomades efficiunt, ut jam diximus, annos quadringentos nonaginta. Cùm ergò ab anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* usquè ad mortem Christi, elapsi fuerint anni 486. manifestò consequitur, lxx *Danielis* hebdomades quadriennio post mortem Christi Domini finem, exitumque habuisse. In hac sententia de exordio & fine lxx. *Danielis* hebdomadum, quam ambabus manibus amplector, omnia sibi optimè cohærent. At, sententia eorum, qui lxx. *Danielis* hebdomadum exordium repetunt ab anno vigesimo Regis *Artaxerxis Longimani*, insuperabiles habet difficultates, cùmque illius sententiæ assertores nullo pacto ostendere possint, effluxisse ab anno vigesimo Regni *Artaxerxis Longimani* usquè ad obitum Christi annos 486. sed solùm annos 477. coguntur afferere primò, annos Regni *Artaxerxis Longimani* putari non debere post mortem patris sui *Xerxis*, sed illos numerandos esse ab anno duodecimo Regni ipsius patris *Xerxis*, qui hoc anno, ut inquiunt, filium suum *Artaxerxem Longimanum* ad Regni consortium adscivit.

 Sed

Sed hoc oppidò falsum est, quia, sicùt in superiori Colloquio ostendimus, fictitia planè est hæc Regni *Artaxerxis Longimani* cum patre suo *Xerxe* communio, & tantùm post mortem patris sui regnare cœpit *Artaxerxes Longimanus*. Secundò ejusdem sententiæ defensores coguntur annos solares hebdomadum septuaginta *Danielis* contrahere in annos lunares, in quibus nullus reperitur mensis embolimus, seu intercalaris, quique subindè breviores sunt annis solaribus. Sed huic inani effugio omnem aditum præclusimus in Paragrapho primo, Dissertationis 15. Tractatûs *De Mysteriis & annis Christi*, ubi commonstravimus, hujusmodi hebdomades annorum lunarium, quales sunt apud Arabes, sine mense embolimo, seu intercalari, nunquàm in usu fuisse apud Hebræos, quibus solenne semper fuit, ad lunarem annum civilem, quo utebantur, solari anno coæquandum, intercalare, more Græcorum, quolibet biennio, vel triennio mensem, vel quolibet octennio tres menses embolimos, seu intercalares, adjicere, sicùt testatur *Julius Africanus*, tùm apud *Eusebium*, Episcopum Cæsariensem, lib. 8. *Demonstrationis Evangelicæ*, tùm apud *S. Hieronymum* in cap. 9. libri *Danielis*, & apud *Georgium Syncellum* in sua Chronographia, idque à *Moysis* temporibus apud Hebræos usitatum fuisse tradit *Aben Esra*, inter Rabbinos doctissimus. Sed sat hactenùs dictum sit de rebus præclarè gestis, & de vaticiniis *Danielis*, qui, sicùt legitur

tur cap. 1. v. 21. & cap. 6. v. 28. libri *Danielis*, vixit usquè ad annum primum Regis *Cyri*, Persæ, à quo laxata est captivitas Babylonica.

D. Perspicua sunt isthæc, quæ protulisti, *Danielis* vaticinia, & in Jesum Christum, verum Messiam, optimè competunt. Age nunc, & continenti ordine trium Prophetarum Minorum *Aggæi*, *Zachariæ*, & *Malachiæ*, qui post captivitatem Babylonicam res futuras prædixerunt, & de quibus in præsenti nostro Colloquio dicturum te, ut benè memini, spopondisti, gesta ac præcipua percense vaticinia.

M. Incipiam ab *Aggæo*, qui inter Prophetas Minores decimus est, & cujus extat insigne de Jesu Christo vaticinium, quod quidèm ut clariùs intelligas, rem altiùs repetam, paucisque exponam, ut argumenti, quod indè Christiani adversùs Judæos eliciunt, vim faciliùs perspicere possis. Eversâ primitùs Hierosolymorum urbe, dirutoque *Salomonis* augustissimo Templo, Judæos captivos in Babylonem deportaverat Rex Nabuchodonosor. Annos septuaginta perduravit hæc Judæorum captivitas, quibus demùm exactis, Judæi à *Cyro*, Persarum Rege, libertate donati sunt, veniamque instaurandi Templi obtinuerunt. In hanc operam potissimùm intenderunt *Zorobabel*, filius *Salathiel*, & *Jesus*, filius *Josedech*, & hanc novam Templi Hierosolymitani fabricam anno secundo *Darii*, *Hystaspis* filii, Persarum Regis, absolverunt, sicùt in superiori Colloquio ostendimus. Verùm, quia hæc

 instau-

instaurati Templi Hierosolymitani moles, seu structura esset amplitudine, ornatu & decore, pompâ, majestate, & magnificentiâ longè inferior priori Templo Hierosolymitano, à Rege *Salomone* extructo, Judæi, qui levem aliquam pristini Templi Salomonici memoriam retinebant, ad aspectum istius instaurati Templi à lacrymis abstinere haud poterant. Lacrymantem populum solatus est Deus Optimus Maximus, instaurati hujus Templi prærogativas, quibus prius Templum Salomonicum superaret, commendando ac celebrando his verbis quæ leguntur cap. 2. v. 7. & sequentibus libri *Aggæi*, Prophetæ: *Adhuc modicum est, & commovebo cælum, terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloriâ, dicit Dominus exercituum ..... Magna erit gloria domûs istius novissimæ, plusquàm primæ, dicit Dominus exercituum, & in loco isto dabo pacem.* Hoc Dei Oraculum, prolatum per *Aggæum*, Prophetam, fuit in Christo omni ex parte adimpletum. Ipse quippè est *desideratus cunctis gentibus*, quem Patriarcha *Jacob* cap. 49. libri Genesis prædixit, fore *expectationem Gentium*. Ipse hoc secundum Templum Hierosolymitanum (antequàm à Romanis sub *Vespasiano*, & *Tito*, Imperatoribus, everteretur) præsentiâ suâ, miraculis, adhortamentis, orationibus illustravit, & consecravit, eique majorem gloriam, eâ, quam habebat prius Templum Salomonicum, conciliavit,

ciliavit, quia Christus est Rex Regum, & *Salomone* major. Ipse deniquè Christus in hoc secundo Templo Hierosolymitano salutarem animarum pacem, reconciliato hominibus Deo, fidelibus dedit, qui ideò in sacris litteris appellatur *Princeps pacis*, & *pax nostra*. Hæc siquidèm pax, quam Deus per *Aggæum*, Prophetam, daturum se in isto secundo Templo Hierosolymitano promisit, debebat esse tantùm spiritualis, nec intelligi potest de pace temporali, cùm certum sit, hoc secundum Templum Hierosolymitanum creberrimis bellis fuisse appetitum ab *Antiocho*, *Seleuco*, *Pompeio*, & ab Imperatoribus Romanis, *Caio*, qui illud sacrilegè Idolis, & suo præsertim simulacro dehonestare, ac prophanare præsumpsit; & à *Vespasiano* ac *Tito*, qui in illud ferocitèr exarserunt, ac tandèm post multas horrendas calamitates, quas *Josephus*, Hebræus, lib. 7. *De Bello Judaico* cap. 16. accuratè describit, illud solo æquarunt. Has itaque omnes istius vaticinii Prophetæ *Aggæi* circumstantias, si abdicatis, ut par est, præjudiciis, expendere haud graventur Iudæi, fateri cogentur, Jesum Christum, qui secundum illud Templum Hierosolymitanum, à *Zorobabele* restitutum, præsentiâ suâ decoravit, illustravit, consecravit, verum esse Messiam; vel, si perfrictâ fronte id inficientur, compellentur, velint nolint, dicere, hoc Prophetæ *Aggæi* vaticinium necdùm impletum esse, nec unquàm impletum iri, cùm istud secundum Templum Hierosolymi-

tanum, à *Zorobabele* instauratum, penitùs à Romanis sub Imperatoribus *Vespasiano*, & *Tito*, fuerit excisum, nec unquàm ampliùs instaurabitur, sicùt in Colloquiis nostris in historiam quintæ Mundi Ætatis ex Prophetarum Oraculis evicimus.

D. Nunc profectò argumenti, quod ex isto Prophetæ *Aggæi* vaticinio adversùs Judæos eruunt Christiani vim perspectam exploratamque habeo. Etenim *Aggæus* clarè prædixit, venturum intrà breve tempus *desideratum cunctis Gentibus*, id est, Messiam à Deo promissum, eumque secundum Hierosolymitanum Templum, à *Zorobabele*, post solutam captivitatem Babylonicam, instauratum, gloriâ impleturum. Venit autem Jesus Christus, dùm adhuc staret secundum istud Templum Hierosolymitanum, illudque præsentiâ suâ, miraculis & doctrinâ cohonestavit, nec ampliùs extat prædictum Templum Hierosolymitanum, quod à Romanis paulò post mortem Christi ab imis fundamentis eversum est absquè ulla spe futuræ aliquandò istius instaurationis. Christus itaque verus est Messias, utpotè qui Mundo illuxit, eâ temporis periodo, quâ venturum Messiam prædixit *Aggæus* Propheta. Hoc certè Christianorum argumentum jugulum Judæorum petit, cui solvendo miseri illi homines, quamvis in omne latus sese vertant, semper impares erunt. Sed veniamus, si placet, ad vaticinia *Zachariæ*, qui non secus ac Propheta *Aggæus*, post laxatam captivitatem Babylonicam,

cam, in Republica Judæorum futura prædixit.

M. Propheta *Zacharias*, filius *Barachiæ*, filii *Iddo*, qui inter Prophetas Minores undecimum obtinet locum, vaticinatus est post captivitatem Babylonicam, ideòque *Jesum Josedech*, Sacerdotem Magnum, & *Zorobabelem*, quos sub symbolo duarum olivarum designat, ad fabricam Templi Hierosolymitani quàmprimùm absolvendam vehementèr adhortatur. Visiones sibi objectas exponens, sub figuris quatuor quadrigarum, & quatuor ventorum, repræsentat quatuor Monarchias, quas Propheta *Daniel* prospexerat, & quæ per consequentes ætates sibi ordine successerunt, seque mutuò everterunt, videlicèt Monarchias Babylonicam, Persicam, Græcam, & Romanam, sub qua postrema nasciturus erat Christus, cujus Vitam, & Passionem, instàr Evangelistæ, describit idem Propheta. Ad Christum enim primò pertinet istud, quod cap. 2. Prophetiæ *Zachariæ* legitur vaticinium: ***Lauda, & lætare filia Sion, quia eccè ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus, & applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui, & scies, quia Dominus Exercituum misit me ad te.*** Hoc vaticinium mirè convenit Christo, qui verus Deus ac Dei filius, à Deo patre in mundum missus est, factus usque homo, stetit medius nostrûm, & habitavit in nobis; cujus etiam incarnationis fructus fuit conversio Gentium plurimarum ad Dominum. Præ-

tereà, insignis itidèm est ejusdem Prophetæ de Christo, seu de illius triumphali ingressu Hierosolymam prædictio, quæ cap. 9. Prophetiæ *Zachariæ* legitur, his verbis concepta: *Exulta satis filia Sion, jubila filia Hierusalem: Eccè Rex tuus venit tibi justus & salvator. Ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ &c.* Quod certè vaticinium de Messia à Judæis intellectum, nulli aptari potest nisi uni Christo. Ille quippè sedit supèr asinam, cùm triumphantis more, sed in habitu pauperis, Hierosolymorum urbem ingressus est, ut videre est apud sacros Evangelistas, *Matth.* c. 21. & *Joan.* c. 12. Tertiò, ad Christum quoque spectat istud vaticinium, quod extat in eodem cap. 9. *Zachariæ* Prophetæ: *Tu quoque in sanguine Testamenti tui emisisti vinctos de lacu, in quo non est aqua.* Christus etenim in triduo mortis suæ descendit ad Inferos, ubi Patriarchæ, Prophetæ, & alii justi Veteris Testamenti tenebantur conclusi, donec per Passionem Christi reserato cælo, conscenderunt in cælum cum Christo, qui *solutis doloribus inferni, & expolians Principatus & Potestates, traduxit confidentèr, palàm triumphans illos in semetipso.* Quartò, venditionem Christi, cujus pretio ager figuli emptus est, idem Propheta *Zacharias* cap. 10. v. 12. & 13. suæ Prophetiæ clarissimè prædicit his verbis: *Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos, & dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatus sum*

ſum ab eis, & tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum Domini ad statuarium. Quæ omnia (ut videre eſt cap. 27. Evangeliſtæ *Matthæi*) in Chriſto, Servatore noſtro, ita impleta ſunt, ut Prophetam *Zachariam* potiùs Hiſtoriam deſcripſiſſe, quàm rem futuram prædixiſſe videatur. Poſtremò, *Zacharias*, Propheta, Spiritûs Sancti Miſſionem, Chriſti Jeſu crucifixionem & plagas, diſperſionem Diſcipulorum, Idolorum everſionem, & Dæmoniorum exterminationem, ita clarè vaticinatur, ut nullus ſit, niſi excæcatus Judæus, qui ejuſmodi prædictiones, eventu, ſole meridiano coruſcante clariori, in Chriſto Jeſu fuiſſe adimpletas, ultrò non fateatur. Hæc ſiquidèm cap. 12. v. 10. & ſeq. nomine Dei prædicit *Zacharias*, Propheta: *Et effundam*, inquit Deus, *ſuper domum David, & ſuper habitatores Hieruſalem ſpiritum gratiæ, & precum: Et aſpicient ad me, quem confixerunt. Et plangent eum planctu quaſi ſuper Unigenitum, & dolebunt ſuper eum, ut doleri ſolet, in morte Primogeniti.* Et cap. 13. v. 1. & ſeq. ſubdit idem Propheta: *In die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Hieruſalem in ablutionem peccatoris, & menſtruatæ. Et erit in die illa, dicit Dominus Exercituum: Diſperdam nomina Idolorum de terra, & non memorabuntur ultrà, & Pſeudo-Prophetas, & ſpiritum immundum auferam de terra ..... Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus ſum in*

domo

domo eorum, qui diligebant me. Framea suscitare super pastorem meum, & super virum cohærentem mihi, dicit Dominus Exercituum: Percute pastorem, & dispergentur oves &c. Sed de Vaticiniis *Zachariæ* hæc pauca prælibasse sufficiat. Si tamen plura de illis scire aveas, legesis, modò tibi per otium liceat, doctissimos in hunc Prophetam Commentarios *S. Hieronymi*, & *Theodoreti*, qui Zachariana ista, quæ laudavi, Oracula Christo Domino vindicant.

D. Superest *Malachias*, qui, post captivitatem Babylonicam, Prophetæ munus obivit, quemque de Jesu Christi, veri Messiæ, adventu multa fudisse Oracula non dubito.

M. *Malachias*, qui, ut notum est, ultimum inter Prophetas Minores locum tenet, insignia de Jesu Christo, vero Messia, edidit vaticinia. Enim verò, *Malachias*, qui, instaurato jam per *Zorobabelem* Templo Hierosolymitano, Prophetiam suam adornavit, eo videlicèt tempore, quo Judæi, secundi ædificii Templi Hierosolymitani mole inspectâ, à lacrymis temperare haud poterant, quod prioris Templi à *Salomone* constructi comparatione vilius & inferius videretur; *Malachias* inquam, Judæos non alitèr quàm Propheta *Aggæus* solari aggressus est, futurum spondens, ut ad Templum Hierosolymitanum, à *Zorobabele* instauratum, propedièm Messias, tamdiù expectatus, accederet, qui ei suo adventu ac præsentiâ nomen, dignitatem, & gloriam conciliaret:

ciliaret: *Eccè ego*, inquit Deus Malachiæ cap. cap. 3. v. 1. *Mitto Angelum meum, & præparabit viam antè faciem meam, & statim veniet ad Templum suum dominator, quem vos quæritis, & Angelus Testamenti, quem vos vultis: Eccè venit, dicit Dominus Exercituum.* Ad illud itaque secundum Templum Hierosolymitanum, à *Zorobabele* post captivitatem Babylonicam instauratum, venturus erat Messias, atque adeò antequàm *Vespasianus*, & *Titus* obtinerent Imperium Romanum, à quibus prædictum Templum Hierosolymitanum penitùs eversum est. Certum autem est, Jesum Christum ad hoc Templum Hierosolymitanum, antequàm ab illis Imperatoribus Romanis solo æquaretur, venisse, illudque orationibus, doctrinâ, & miraculis plurimùm illustrasse. Verus ergò Messias, qui alius non est quàm Jesus Christus, Mundo jam illuxit. Hinc Christus Dominus hoc Prophetæ *Malachiæ* vaticinium de se, & de suo prodromo, seu præcursore, *Joanne Baptista*, interpretatur cap. 11. v. 10. *Matthæi*, dicens: *Hic est* (id est, Joannes Baptista) *de quo scriptum est: Eccè ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam antè te.* Neminem autem Judæorum fore existimo, qui nomine *Dominatoris*, & *Angeli*, seu Nuncii Testamenti, ab Hebræis tamdiù expetiti, alium à Messia significari pertendat; cùm sæpiùs Prophetæ Messiam appellent *Dominatorem*, *Angelum*, seu Testamenti Nuncium, qui à Deo mittendus erat, ut cùm homi-

hominibus novum sanciret fœdus, illudque sempiternum. Hoc itaque argumentum nunc intorqueo adversùs pervicaces Judæos: Verus Messias, juxtà vaticinium *Malachiæ*, nasciturus erat, stante adhùc secundo *Salomonis* Templo, seu, ut clariùs dicam, stante *Salomonis* Templo, quale à *Zorobabele*, post solutam captivitatem Babylonicam, sub *Cyro*, Persarum Rege, instauratum erat, nec ultrà post secundi Templi hujus excidium protrahi potest Messiæ adventus: Atqui instauratum illud à Zorobabele secundum Templum Salomonicum fuit funditùs destructum ac dirutum ab Imperatoribus Romanis *Vespasiano*, & *Tito* triginta septem circitèr annis post Ascensum Christi Domini in Cælum, consequens ergò est, Messiam antè *Vespasiani*, & *Titi* Imperium adventasse, ac proindè salutaris illius adventûs epocham in Jesu Christi, Domini nostri, ætatem incidisse, frustràque Judæos suum etiamnùm expectare Liberatorem, qui jam dudùm advenit. Ab hoc certè peremptorio argumento sese, si possint, extricent Judæi. Ipse verò alia *Malachiæ* vaticinia, quæ Jesum Christum spectant, brevitèr referre pergam. Redarguit Propheta *Malachias* cap. 1. v. 10. & seq. suæ Prophetiæ Sacerdotum Gentis Judaicæ, negligentiam, socordiam, & impietatem; minatur ipsis egestatem, maledictionem, & infamiam, quia Sacrificia, quæ ab illis Sacerdotibus offerebantur, Deo non placebant, sed potiùs odio & fastidio ei erant. Quocircà, aliud

aliud Sacrificium longè excellentius Deo oblatum iri prædicit *Malachias* his verbis : " Non „ est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus „ Exercituum, munus non suscipiam de ma- „ nu vestra. Ab ortu enim solis usque ad oc- „ casum, magnum est nomen meum in gen- „ tibus, & in omni loco sacrificatur, & offer- „ tur nomini meo oblatio munda, quia ma- „ gnum est nomen meum in gentibus. Hoc *Malachiæ* vaticinio palàm indigitari incruentum novi fœderis Sacrificium Corporis & Sanguinis Jesu Christi, quod *Missam* appellare Catholicæ Ecclesiæ usus obtinuit, quodque ubique locorum, & gentium, totâ, quà latè patet, Ecclesiâ, Deo offertur, concors est omnium sanctorum Patrum sententia. Hoc quippè Sacrificium incruentum, à Christo Domino pridiè quàm mortem oppeteret, institutum, verè est oblatio munda, grata & accepta Deo, cùm sit Deus ipse, qui Deo offertur, & idem sanguis, qui effusus est in totius generis humani redemptionem. Deniquè, Propheta *Malachias* non tantùm prædixit primum adventum Messiæ, verùm etiam prænunciat secundum illius adventum, in quo judicaturus omnes omninò homines veniet. Sic enim cap. 3. v. 1. & seq. suæ Prophetiæ habet : " Ecce veniet „ Dominus Exercituum, & quis poterit cogi- „ tare diem adventûs ejus, & quis stabit ad vi- „ dendum eum ? ipse enim quasi ignis conflans &c. Et cap. 4. v. 5. ait, Deum, antè supremi judicii diem, missurum *Eliam*, Pophetam, ut

Judæorum

Judæorum corda ad pænitentiam flectat, & ad Deum convertat: *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequàm veniat dies Domini magnus & horribilis.* De vaticiniis *Malachiæ* non plura addam; sed hic dumtaxàt velim obitèr advertas, erraſſe quoſdam veteres Hebræos, & *Jonathanem*, Chaldæum Paraphraſten, qui *Malachiam* cum *Eſdra*, qui ei coævus ac ſuppar fuit, inſcitè confundunt, cùm tamen Scriptura Sacra utrumque accuratè diſcernat, & *Malachiam* appellet *Prophetam*, nunquàm verò *Eſdram* nuncupet *Prophetam*, ſed *Scribam*, & *Sacerdotem*. *Origenes*, & *Tertullianus*, *Malachiam* non fuiſſe verum hominem, ſed reipsà Angelum incarnatum, falsò opinati ſunt; nam licèt *Malachias* à *Clemente Alexandrino* libro 1. *Stromatum*, & à quibuſdam aliis Patribus, nec non à lxx. Interpretibus nomine *Angeli* decoretur, ipſumque nomen Hebræum *Malachiæ* idem ſonet ac *Angelus meus*, conſtat attamen, *Malachiam* hoc *Angeli* nomine ratione officii, non naturæ, fuiſſe donatum, quia Sacerdotes, Prophetæ, & quicumque Dei mandata hominibus ſignificant, interdùm in ſacris litteris *Angeli* appellantur, tametſi eos fuiſſe veros homines compertum atque exploratum ſit. Hoc ſenſu ipſe Propheta *Malachias* cap. 2. v. 7. ait: *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini Exercituum eſt.* Et cap. 3. v. 1. *de Joanne Baptiſta* Dominus dicit: *Ecce ego mitto Angelum meum.*

meum. Cæterùm, *Malachiam*, Prophetam fuisse verum hominem, & non reipsâ Angelum, disertè probat ista Sacri Libri Ecclesiastici cap. 49. v. 12. Sententia; *Et duodecim Prophetarum ossa pullulent de loco suo*, hæc, inquam, Sacri illius Libri Scriptoris sententia probat, *Malachiam*, Prophetam, ejusdem planè naturæ fuisse, ac undecim reliquos Prophetas Minores, quos certè veros homines fuisse nemo inficias ire potest.

D. Expone, quæso, uberiùs, quis sit iste *Esdras*, quem, ut mox aiebas, veteres Hebræi cum *Malachia*, Prophetâ, perperàm confuderunt?

M. Fuit *Esdras*, ut jam diximus, *Malachiæ*, Prophetæ, coævus, Sacerdos, & Legis Mosaicæ Scriba peritissimus, sivè, ut ipse de se ait cap. 7. v. 6. lib. *Esdræ*, *Scriba velox in Lege Moysis*. Solutâ Edicto *Cyri*, Persarum Regis, Babylonicâ Judæorum captivitate, mansit *Esdras* Babylone ad annum usquè septimum *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, indèque Hierosolymam cum Regiis mandatis, & magno cum Judæorum comitatu reversus, sacros ritus, politiamque Judaicam restituit. Duo extant Sacri Libri & in Canone recepti, qui Esdræ nomine sunt insigniti, quique complectuntur Historiam rerum omnium, quæ, post laxatam captivitatem Babylonicam, in Republica Judæorum acciderunt temporibus *Cyri*, & *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regum. In primo libro *Esdræ* exhibetur numerus

merus sacrorum Templi Salomonici Vasorum, quæ Rex *Nabuchodonosor* transtulerat Babylonem, & à *Cyro*, Persarum Rege, fuerunt restituta. Recensentur etiam Judæi, qui, Duce *Zorobabele*, Hierosolymorum urbem reversi sunt. Prætereà, describuntur gravissima incommoda, quæ in constructione Templi Hierosolymitani passi sunt Judæi à Samaritanis, qui clandestinis molitionibus, & mille nocendi artibus hanc secundi Templi Hierosolymitani fabricam impedire aggressi sunt. Postremò, narratur, quo pacto *Esdras*, zelo Dei succensus, matrimonia, quæ Israelitæ cùm alienigenis contraxerant, dissolverit, & prophanas uxores, atque liberos ex eis susceptos abjici præceperit. Quod statim, consentientibus omnibus ad unum Judæis, executioni mandatum est. Continet hic primus liber, nomine *Esdræ* inscriptus, Historiam liberationis Judæorum è captivitate Babylonica, eorumque in Judæam reditûs ab anno primo *Cyri*, Persarum Regis, usquè ad annum vigesimum *Artaxerxis Longimani*, Persarum itidèm Regis. Alter liber, qui itidèm nomen *Esdræ* præfert, Historiam exhibet rerum, quæ Reipublicæ Iudæorum acciderunt ab anno vigesimo *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, usquè ad *Darium*, dictum *Nothum*, Persarum paritèr Regem. Et in primis, in eo scripta legitur expressa ac diserta facultas, quam *Artaxerxes Longimanus*, Persarum Rex, anno vigesimo Regni sui concessit *Nehemiæ* redeundi Hierosolymam, eam-

eamdemque urbem mænibus cingendi. Deindè, referuntur judicia, & Sanctiones ejusdem *Nehemiæ* pro regimine populi, & recensentur Judæi, qui primùm Hierosolymorum urbem ascenderunt. Tertiò, describitur, quomodò *Esdras* coràm universò populo Legem Mosaicam perlegit, & hi numerantur, qui pro observanda hac Lege fædus inierunt, & inito fæderi suâ manu subscripserunt. Deniquè, leguntur nomina illorum, qui Hierosolymorum urbem, & cæteras Judææ civitates incolebant, fitque accurata enumeratio officiorum Sacerdotum, & Levitarum, qui, Duce *Zorobabele* in patrium solum reversi sunt, omnesque mulieres alienigenæ, lecto semel libro *Deuteronomii*, repudiatæ, penitùsque ejectæ feruntur. Hi sunt duo libri, qui nomine *Esdræ* insigniuntur, & quibus semper Ecclesia Catholica, sancti Patres, pleraque Concilia sacram ac divinam vindicant auctoritatem. Observat tamen *S. Hieronymus*, hos duos libros, nomine *Esdræ* inscriptos, olìm apud Hebræos pro uno tantùm libro habitos, & recensitos fuisse.

D. Estne *Esdras* verus ac legitimus Auctor horumce duorum librorum, qui ejus nomine insigniuntur?

M. Valdè probabilitèr, meâ quidèm sententiâ, asserit illustrissimus Abrincensis Episcopus *Daniel Huetius* in sua sæpè laudata *Demonstratione Evangelica*, sex priora libri primi *Esdræ* capita non ab ipso *Esdra*, sed à sacro

Auctore librorum Paralipomenon fuisse scripta. Enim verò, ea, quæ in calce lib. 2. Paralipomenon leguntur, iisdem omninò verbis initio libri primi *Esdræ* repetita inseruntur. Præterea, Auctor sex priorum capitum libri primi *Esdræ* apertè innuit, se jam è Babylone reversum esse Hierosolymam regnante *Dario Histaspis* filio, Persarum Rege, præsentemque Hierosolymis fuisse, atque respondisse Syriæ Præfectis, qui Templi ædificationem (quæ facta est regnante *Dario Histaspis* filio) præpedire volebant. Sic enim ait: *Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina Auctorum ædificationis illius*: Atqui certissimè ex capite septimo ejusdem libri primi *Esdræ* constat, *Esdram* non fuisse è Babylone Hierosolymam reversum regnante *Dario Histaspis* filio, sed dumtaxàt haud paucos post annos, hoc est, anno septimo *Artaxerxis Longimani*, illum è Babylone Hierosolymam ascendisse, non ergò *Esdras* auctor est sex priorum capitum libri primi, qui ejus nomine insignitur. Scripsit tamen *Esdras* caput septimum, & tria alia capita, quæ sequuntur in libro primo *Esdræ*, quia in his quatuor capitibus *Esdras* loquitur in propria persona. Ait quippè cap. 7. v. 27. & 28. *In me inclinavit* (Deus) *misericordiam suam coràm Rege* Et cap. 9. v. 5. *Curvavi genua mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum*. Negari igitur non potest, *Esdram* esse auctorem quatuor postremorum capitum libri primi, qui inscribitur nomine *Esdræ*. Cæterùm,

rùm, quamvis incertus sit auctor sex priorum capitum libri primi, inscripti nomine *Esdræ*, sicùt & duorum librorum Paralipomenon, ut jam ostendimus in Colloquio secundo in Historiam quintæ Mundi Ætatis, verè tamen dici potest, *Esdram* esse auctorem duorum librorum Paralipomenon, sicùt & libri primi, nomine ejus inscripti, quia, ut observavimus, *Esdras*, post laxatam captivitatem Babylonicam, duos libros Paralipomenon, ab incerto auctore exaratos, digessit, & sex priora libri primi, sibi cognominis, capita subnexuit, iisque alia quatuor postrema ejusdem libri capita, à se ipso scripta, addidit.

Alterum quòd attinet librum, nomine etiam *Esdræ* inscriptum, convenit inter omnes viros eruditos, & Scripturæ Sacræ Interpretes, auctorem istius secundi libri non esse *Esdram*, sed, *Nehemiam*. Fuit autem *Nehemias*, Hebræus, *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, Pincerna, qui anno vigesimo Regni ejusdem *Artaxerxis Longimani*, ab hoc Rege potestatem, & expressam impetravit facultatem Hierosolymorum urbem instaurandi, eamque mœnibus, turribus, propugnaculis, portisque muniendi. Eâ facultate à Rege donatus *Nehemias*, Hierusalem venit, eam muris cinxit, Judæorum hostibus frustrà repugnantibus, eorumque dedicationem magna cum solemnitate instituit. Sunt plerique, qui existimant, hunc *Nehemiam* fuisse Sacerdotem, negant alii cum *Eusebio*, *Sulpitio Severo*, &

S. Isidoro Hispalensi. Sed, utut sit de Sacerdotio *Nehemiæ*, certissimè constat, secundi libri, qui nomine *Esdræ* inscribitur, verum ac genuinum parentem esse *Nehemiam*, cùm res à se gestas eo in libro describat, in propria persona loquatur, seque hujus libri auctorem cap. 1. v. 1. disertè profiteatur his verbis: *Verba Nehemiæ, filii Helchiæ.* Posset quis objicere, *Nehemiam* non esse auctorem hujus secundi libri, qui inscribitur nomine *Esdræ*, quia cap. 11. v. 22. istius libri fit mentio de *Jeddoa*, qui, imperante *Alexandro Magno*, Summus fuit Judæorum Pontifex, huicque Græcorum Monarchæ, Hierosolymam venienti, obviam ivit. Cùm igitur ab anno Regis *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, vigesimo, quo florebat *Nehemias*, & ad minus annos triginta quinque tunc natus erat, usquè ad Imperium *Alexandri Magni* fluxerint centum & ampliùs anni, verosimile non videtur, *Nehemiam* ad tempora *Alexandri Magni* pervenisse, ac subindè mentionem facere potuisse de *Jeddoa*, qui, regnante *Alexandro Magno*, fuit Summus Pontifex Judæorum. Verùm, hanc objectionem jam in superiori Colloquio occupavimus, ubi contrà *Josephum*, Hebræum, ostendimus, istum *Jeddoam*, Pontificem, cujus meminit *Nehemias*, loco mox à me laudato, esse planè diversum ab illo *Jaddo*, qui, imperante *Alexandro Magno*, Judæorum Pontifex erat, ibidèmque observavimus, hunc *Sanaballetem*, qui *Nehemiæ*, murorum urbis

bis Hierusalem structuram aggredienti, restitit, alium itidèm esse ab illo *Sanaballete*, qui castra *Alexandri Magni* secutus est. Sed ab isto diverticulo redeamus ad *Esdram*, de quo Scripturæ Sacræ Interpretes solent tres movere quæstiones, quas hìc brevitèr expendemus. In primis, inquirere solent, an *Esdras* sacros libros, in Excidio Hierosolymitano, & in captivitate Babylonica amissos, aut neglectos, in integrum reparaverit, ac divino afflatus Numine memoritèr dictaverit? Deindè, utrùm *Esdras* auctor sit Hebraicæ Punctationis, & Masoræ? Denique, utrùm *Esdras* sit auctor illius *Cabalæ*, quâ Judæi recentiores utuntur, ut ex litteris Scripturæ Sacræ & earum figurâ, permutatione, aut arithmeticâ supputatione, arcana quædam eruant Legis Mysteria?

D. Has tres quæstiones, quas de *Esdra* movere solent Scripturæ Sacræ Interpretes, singillatìm, obsecro te, dirime, juxtà probabiliorem, quæ tibi videtur, sententiam.

M. De modo, quo *Esdras*, sacros libros, post laxatam à *Cyro*, Persarum Rege, captivitatem Babylonicam, reparaverit, necdùm satis convenit inter peritos. Alii siquidèm existimant, *Esdram*, Spiritu Sancto afflatum, Scripturæ Sacræ libros, qui vel in Excidio Hierosolymitano combusti sunt, vel in captivitate Babylonica interierunt, ex memoria ad verbum dictasse. Ita sentit auctor libri quarti inscripti nomine *Esdræ*, qui commentitiam hujus rei historiam describit capite decimo quar-

S. Isidoro Hispalensi. Sed, utut sit de Sacerdotio *Nehemiæ*, certissimè constat, secundi libri, qui nomine *Esdræ* inscribitur, verum ac genuinum parentem esse *Nehemiam*, cùm res à se gestas eo in libro describat, in propria persona loquatur, seque hujus libri auctorem cap. 1. v. 1. disertè profiteatur his verbis: *Verba Nehemiæ, filii Helchiæ.* Posset quis objicere, *Nehemiam* non esse auctorem hujus secundi libri, qui inscribitur nomine *Esdræ*, quia cap. 11. v. 22. istius libri fit mentio de *Jeddoa*, qui, imperante *Alexandro Magno*, Summus fuit Judæorum Pontifex, huicque Græcorum Monarchæ, Hierosolymam venienti, obviam ivit. Cùm igitur ab anno Regis *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, vigesimo, quo florebat *Nehemias*, & ad minus annos triginta quinque tunc natus erat, usquè ad Imperium *Alexandri Magni* fluxerint centum & ampliùs anni, verosimile non videtur, *Nehemiam* ad tempora *Alexandri Magni* pervenisse, ac subindè mentionem facere potuisse de *Jeddoa*, qui, regnante *Alexandro Magno*, fuit Summus Pontifex Judæorum. Verùm, hanc objectionem jam in superiori Colloquio occupavimus, ubi contrà *Josephum*, Hebræum, ostendimus, istum *Jeddoam*, Pontificem, cujus meminit *Nehemias*, loco mox à me laudato, esse planè diversum ab illo *Jaddo*, qui, imperante *Alexandro Magno*, Judæorum Pontifex erat, ibidèmque observavimus, hunc *Sanaballetem*, qui *Nehemiæ*, murorum urbis

bis Hierusalem structuram aggredienti, restitit, alium itidèm esse ab illo *Sanaballete*, qui castra *Alexandri Magni* secutus est. Sed ab isto diverticulo redeamus ad *Esdram*, de quo Scripturæ Sacræ Interpretes solent tres movere quæstiones, quas hìc brevitèr expendemus. In primis, inquirere solent, an *Esdras* sacros libros, in Excidio Hierosolymitano, & in captivitate Babylonica amissos, aut neglectos, in integrum reparaverit, ac divino afflatus Numine memoritèr dictaverit? Deindè, utrùm *Esdras* auctor sit Hebraicæ Punctationis, & Masoræ? Deniquè, utrùm *Esdras* sit auctor illius *Cabalæ*, quâ Judæi recentiores utuntur, ut ex litteris Scripturæ Sacræ & earum figurâ, permutatione, aut arithmeticâ supputatione, arcana quædam eruant Legis Mysteria?

D. Has tres quæstiones, quas de *Esdra* movere solent Scripturæ Sacræ Interpretes, singillatìm, obsecro te, dirime, juxtà probabiliorem, quæ tibi videtur, sententiam.

M. De modo, quo *Esdras*, sacros libros, post laxatam à *Cyro*, Persarum Rege, captivitatem Babylonicam, reparaverit, necdùm satis convenit inter peritos. Alii siquidèm existimant, *Esdram*, Spiritu Sancto afflatum, Scripturæ Sacræ libros, qui vel in Excidio Hierosolymitano combusti sunt, vel in captivitate Babylonica interierunt, ex memoria ad verbum dictasse. Ita sentit auctor libri quarti inscripti nomine *Esdræ*, qui commentitiam hujus rei historiam describit capite decimo quar-

 to.

to. Sed illius libri auctor, quisquis ille sit, nullam planè meretur fidem, tùm quia Ecclesia Catholica hunc quartum *Esdræ* librum, ceu apocryphum, rejicit, tùm quia etiam hic liber multis næniis & fabulis scatet. In eamdem auctoris libri quarti *Esdræ* sententiam descendunt aliquot antiqui Patres, *Irenæus* lib. 3. adversùs Hæreses cap. 25. *Clemens Alexandrinus* lib. 1. Stromatum, *Basilius* in Epistola ad *Chilonem*, eisque nonnulli recentiores suffragantur. Alii verò secuti sanctos Patres *Hieronymum* adversùs *Helvidium*, *Hilarium*, in Præfatione in Psalmos, *Chrysostomum* Homiliâ octavâ in Epist. ad Hebræos, docent, libros sacros nec in Excidio Hierosolymitano, nec in captivitate Babylonica periisse, sed in eos tantùm, sivè ob injuriam temporum, sivè ob incuriam & negligentiam Judæorum, irrepsisse menda, quæ ab *Esdra*, post solutam captivitatem Babylonicam, fuerunt emendata atque repurgata. Hæc postrema sententia mihi longè probabilior videtur, primò, quia credibile non est, tantam esse potuisse cladem, vastitatem, & socordiam Judæorum ergà libros sacros, ut nulla apud ipsos fuerint asservata sacrorum codicum Exemplaria, iisque omnino caruerint illi saltèm Judæi, qui undecim annis antè excidium Hierosolymitanum, unà cum *Joachimo*, Rege Juda, in captivitatem Babylonicam fuerunt à Rege *Nabuchodonosore* deportati. Præterea, incredibile etiam est, *Jeremiam*, Prophetam, quem, Regis *Nabuchodonosoris*

nosoris jussu, *Nabuzardan*, militiæ Præfectus, ab omni injuria Hierosolymis tutum permanere voluit, nullum penès se conservasse Scripturæ Sacræ codicem, maximè, cùm testetur Scriptura Sacra cap. 2. lib. 2. Machabæorum, Prophetam *Jeremiam* ex incendio Hierosolymitano Tabernaculum, & Arcam, & Altare Incensi eripuisse & abscondisse, ne venirent in potestatem hostium. Potuit ergò *Jeremias*, hac datâ opportunitate usus, unum saltem sacrorum librorum Exemplar, ab incendio Hierosolymitano vindicare. Tertiò, etiamsi darem, Prophetam *Jeremiam* nullo pacto potuisse aliquod sacrorum codicum Exemplar ab incendio Hierosolymitano liberare, attamen funestam illam cladem ac conflagrationem pati minimè potuisset Pentateuchus *Moysis* Samaritanus, easdemque sacrilegas flammas omni procul dubio evasissent illi Scripturæ Sacræ codices, quos, ut mox diximus, illi Judæi, qui unà cum *Joachimo*, Rege Juda, in Babylonem undecim annis antè excidium Hierosolymitanum fuerunt abducti, secum asportarunt. Quartò, *Danielem*, Prophetam, in captivitate Babylonica sacros codices penès se habuisse facilè colligitur ex cap. 9. v. 13. ipsius libri, ubi ait: *Sicut scriptum est in Lege Moysi, omne hoc malum venit super nos.* Quintò, legimus cap. 8. lib. 2. *Esdræ*, Judæos, statim ac in Judæam, laxatâ captivitate Babylonicâ, reversi sunt, petiisse ab *Esdra*, *ut afferret librum Legis Moysi, quam præceperat*

 Dominus

Dominus Israeli, eumque librum fuisse ab eodem *Esdra* lectum in conspectu totius populi. Librum itaque Legis *Moysis* penès se asservaverat *Esdras* tempore captivitatis Babylonicæ. Postremò, *Josephus*, Hebræus, cap. 1. lib. 11. Antiq. Iud. refert, ostensum fuisse *Cyro*, Persarum Regi, vaticinium *Isaiæ*, quo ipsius nomen exprimebatur, victoriæ prædicebantur, ipsique amplissimum promittebatur Imperium; quod *Cyrum* permovit, ut Iudæis libertatem, Templique Hierosolymitani reparandi potestatem concederet. Evasit ergò flammas incendii Hierosolymitani Prophetia *Isaiæ*, idemque de aliorum Prophetarum libris, & de cæteris Scripturæ Sacræ partibus credere par est. His itaque adductus rationibus censeo, libros sacros nec incendio Hierosolymitano, nec in captivitate Babylonica omninò interiisse, ac subindè non fuisse ab *Esdra* ex integro & memoritèr dictatos, sed *Esdram* in hoc dumtaxàt curam & industriam posuisse, ut sacros codices, quos plura menda invaserant, emendaret, repurgaret, castigaret, in unum corpus & canonem redigeret. Antiquos etiam characteres hebraicos immutavit *Esdras*, iisque suffecit characteres Chaldaicos, tùm quia Judæi hisce Chaldaicis characteribus, ob diuturnam captivitatem Babylonicam, magis erant assueti; tùm quia etiam voluit *Esdras*, ut Judæi hoc pacto à Samaritanis evidentiùs distinguerentur. Samaritani siquidèm characteres Hebraicos usurpabant, sicùt ex communi Hebræorum

bræorum Traditione probat *Waltonus* Prolegomeno tertio *in Biblia Polyglotta Londinensia*. Lingua etiam Judæorum, post reditum ex captivitate Babylonica mutationem subiit. Nec enim tunc Judæis Lingua purè Hebraica vernacula fuit, nec etiam purè Chaldaica Lingua, seu Aramæa vetus; sed Lingua vulgaris, quà post captivitatem Babylonicam usi sunt Judæi, mixta fuit ex Hebræa veteri, quæ Syriaca dicta est, sensim Linguarum peregrinatione admixtione corrupta. Hinc cap. 8. lib. *Nehemiæ* legimus, *Esdram*, & Levitas, cùm Legem Mosaicam populo prælegerent, eamdem exposuisse, & sensum dedisse (Lingua scilicèt vulgari) ut populus, Linguæ purè Hebraicæ oblitus, intelligeret. Hinc etiam fluxit origo earum, quas etiamnùm habemus, Paraphrasium Scripturæ Sacræ Chaldaicarum, quas adornarunt *Onkelosus*, & *Jonathas Ben-Uziel*, qui Legem & Prophetas, postquàm in Synagogis legerant, explicationem Linguâ vulgari dederunt.

D. Existimasne, *Esdram* esse auctorem illorum punctorum vocalium, & accentuum, cum quibus Judæi Sacra Biblia describere solent?

M. Iudæi hanc punctorum vocalium, & accentuum originem, cum quibus Biblia Hebraica sunt exarata, referunt vel ad *Moysem*, vel ad *Esdram*, sed perperàm. Primò, quia, ut mox diximus, Samaritani characteres iidem planè fuerunt cum antiquis characteribus Hebraicis antè captivitatem Babylonicam, idque disertè

disertè testatur *S. Hieronymus* in Prologo Galeato: Atqui Samaritani puncta vocalia nulla habent in suis Bibliis, nec ulla punctorum vocalium apparent vestigia, sivè in ipsorum libris manuscriptis, sivè in antiquis eorum siclis, qui à Regibus Israelis percussi sunt; punctorum itaque vocalium, quæ nunc in Hebræorum Bibliis affixa sunt, origo nec ad *Moysem*, nec ad *Esdram* referenda est. Prætereà, Judæi hodierni, indivulsè adhærentes consuetudini, quæ ab omni retrò antiquitate in eorum Synagogis fuit jugitèr observata, Sacra Volumina in suis Synagogis publicè legunt sine punctis vocalibus, sine accentibus, & sine Versuum distinctionibus, ut morem antiquis temporibus usitatum, sivè ipsum *Moysis* autographum Exemplar, quod in Arca repositum erat, quodque punctis & accentibus, necnon Versuum distinctionibus destitutum erat, adumbrent: Quâ de re legesis *Buxtorfium* lib. *De Punctorum Antiquitate*. Tertiò, *Elias Levita*, apud Judæos Grammaticus doctissimus, probat, puncta vocalia excogitata fuisse à Judæis post confectum Talmudem, hoc est, circà quintum ab ortu Christi sæculum, citatque in hanc rem eruditos Rabbinos. Hinc est, quod in Talmude tàm in *Mischna*, quàm in *Gemara*, nulla prorsùs fit punctorum mentio, nec ullius offenditur accentûs nomen, aut figura. Quartò, ex Versione Græca lxx. Interpretum, Chaldaicâ Paraphrasi, Syriaca, & ex aliis antiquis Scripturæ Sacræ Versionibus, perspicuum

cuum est, quasdam voces, ob defectum punctorum vocalium, quæ necdùm sacro Textui erant affixa, ambiguitate laborasse. Quò factum est, ut alitèr interpretati sint Versionum istarum auctores, quàm hodiè in punctatis Codicibus legimus; qui si olim punctati fuissent, nulla extitisset ambiguitas. Quintò, Linguæ Orientales, præsertìm Samaritana, Chaldaica, Syriaca, Arabica, quæ maximam cum Lingua Hebraica affinitatem habent, aut nulla puncta vocalia habent, aut in eas recens inventa sunt, sicùt testantur viri harum Linguarum peritissimi. Nulla quippè puncta vocalia ad hanc usquè diem habent Samaritani, Chaldæos verò, Syros, & Arabes nulla antiquitùs puncta vocalia habuisse, sed illa posteà ad facilitatem lectionis, vel ad ambiguitatem tollendam, usurpare cæpisse, evincunt *Golius*, *Erpenius*, *Andreas Masius*, & *Buxtorfius* cap. 1. lib. 1. *Grammaticæ Syriacæ & Caldaicæ*, peritis autem in arte credendum est. Cùm igitur Linguæ Orientales, quæ cum Lingua Hebraica, ex qua, ut potè omnium Linguarum primigeniâ, ceù dialecti propagatæ sunt, maximam affinitatem habent, nulla olim puncta vocalia habuerint, &, si quæ nunc habent, recens in eas inducta sint, idem planè de Lingua Hebraica dicendum esse censeo. Deniquè, *Origenes*, Linguæ Hebraicæ peritissimus, & *S. Hieronymus*, rerum judaicarum indagator solertissimus, nullam omninò de punctis vocalibus sacro Textui Hebraico affixis mentionem

tionem fecerunt, eorumque altum eâ de re silentium argumento est, ejusmodi puncta vocalia ipsis ignota fuisse, eaque sæculis, quibus floruerunt, necdùm in Sacra Biblia Hebraica esse invecta. Hæc sunt in summa præcipua argumenta, quibus nituntur doctissimi Critici, ut probent, nec *Moysem*, nec *Esdram* esse auctores punctorum vocalium, quæ nunc Sacris Bibliis Hebraicis sunt affixa. Confutandis autem argumentis, queis punctorum vocalium antiquitatis Assertores pugnant, non hìc immorabor. Hæc enim pauca ex Operibus Scriptorum, quì in Lingua Hebraica sunt versatissimi, atque eruditionis Rabbinicæ laude præstant, deflorasse sufficiat, & quantùm tibi satis esse debet, ut his prænotionibus, quæ ad Sacræ Scripturæ lectionem utiles esse possunt, omninò non careas.

D. Intelligo quidèm, originem punctorum vocalium, quæ Sacris Bibliis Hebraicis sunt affixa, nec à *Moyse*, nec ab *Esdra* esse repetendam, sed cuinam hæc punctorum vocalium inventio accepta referri debeat? me prorsùs adhùc latet.

M. Sacer Scripturæ Veteris Testamenti Textus diù absquè punctis vocalibus, & accentibus fuit exaratus, sed circà quintum ab ortu Christi sæculum, vel ut censet doctissimus *Thomassinus*, Congregationis Oratorii Presbyter, in suo *Glossario Hebraico*, circà octavum à Christo nato sæculum Judæi Scholæ Tiberiadis puncta vocalia & accentus sacro Textui

Hebraico

Hebraico addiderunt, & eâ de causâ dicti sunt *Masorethæ*, atque Opus ab illis conflatum, *Masora* fuit appellatum. Quod Opus apud Judæos tanto in pretio erat, ut illud *Saieg la tora*, seu *Sepimentum Legis*, vulgò nuncuparent. Opus autem istud *Masora* dictum, nihil aliud est, quàm *Critica* quædam sacra, quâ diligentèr annotantur variæ sacrorum Codicum lectiones, & alia, quæ sub nomine *Kerib* & *Ketib* comprehenduntur; simùlque determinatur, quotiès, quo loco, & quâ formâ, quæque dictio in Textu Hebræo legatur, ut hoc pacto genuina Scripturæ Sacræ lectio ab omni corruptione servetur immunis. Hinc celebres illi Critici Judæi Scholæ Tiberiadis, dicti *Masorethæ*, herculeo & indefesso planè labore percensent omnia capita, versus, vocabula, radices, & litteras, quæ in sacro Hebraico Textu continentur, & accuratè notant diversa loca, in quibus eadem vox in sacro illo Textu repetita legitur. Judæis ergò Scholæ Tiberiadis, dictis *Masorethis*, accepta referri debet accentuum, versuum distinctionis, & punctorum vocalium, quæ Sacris Bibliis affixa sunt, inventio. De utilitate *Masoræ*, seu illius *Criticæ Sacræ*, quam Judæi illi, dicti *Masorethæ*, adornarunt, legere poteris *Ludovicum Capellum* in *Critica Sacra*, & in libro *De Punctuationis Arcano Revelato*, *Buxtorfium* in Tiberiade, *Waltonum* Prolegomeno octavo in Biblia Polyglotta Londinensia, *Thomassinum* in suo *Glossario Hebraico*, *Joannem Morinum* lib. 2. Exercitationum

tionum *De Textûs Hebraici*, *Græcique sinceritate*, & *Richardum Simonium* in sua *Critica*. Ad fontem digitum intendisse sufficiat, nec enim patiuntur nostrorum Colloquiorum angustiæ, ut de his copiosiùs disseramus.

C. Ecquid, amabo te, sibi vult ista *Cabala*, cujus, ut mox dicebas, inquirunt Scripturæ Sacræ Interpretes, an *Esdras* sit auctor?

M. *Cabalam* sic à *Masora* distingunt Judæi, ut velint *Masoram* nihil aliud esse, quàm Criticam, seu Traditionem Grammaticam de punctis vocalibus, accentibus, syllabis, versibus, & de aliis istiusmodi minutiis: *Cabalam* verò dicant versari circà profunda Legis Mysteria, quæ ex litteris & verbis Scripturæ Sacræ eruuntur. Hanc *Cabalam* magnificant Judæi, eam æquiparant Legi, aiuntque, ore traditam esse à *Moyse*, & ab *Esdra*, atque ad hæc usque tempora sollicitè conservatam. At, quia Judæi, qui vento & chymæris pascuntur, multa de cabala, quâ nunc utuntur, venditare solent, quæ falsa sunt, & sæpè impia ac superstitiosa, non abs re erit, ut obitèr observes, quod si per cabalam intelligant Judæi mysticas interpretationes, seu quosdam sensus reconditos, qui ex verbis Scripturæ Sacræ exculpi & hauriri possunt, nullum dubium est, quin cabala sic intellecta, teste nostro *Sixto Senensi* lib. 2. *Bibliothecæ sanctæ*, bona sit, vera, & pia, atque *Moysem*, Prophetas, & *Esdram* habeat auctores, qui Scriptis & ore docuerunt, Christum esse plenitudinem Legis,

&

& omnia in ejus typos fieri, quique reconditorum sensuum Legis & Mysteriorum notitiam à Deo acceperunt, & eam ad sequentium ætatum sapientes successivâ, & nusquàm interruptâ Traditione de ore in os, de aure in aurem transmiserunt. Quin, & sanctos Patres cùm Græcos, tùm Latinos, & interpretes Catholicos exposuisse multos latentes mysticos Scripturæ Sacræ sensus certissimè constat. *Cabala* igitur, eo in sensu accepta, bona est, & nunquàm ab Ecclesia Catholica fuit damnata. At, ut ingenuè dicam, ex hodierna cabala, cui Iudæi toti sunt addicti, nihil sani hauriri potest. Vanâ quippè mysteria in syllabis punctis & apicibus Sacrarum Scripturarum venantur, expiscantur, seu potiùs oleum operam perdunt otiosi Iudæi. Ex variis permutationibus, combinationibus litterarum, abbreviaturis, vel ex litterarum figura, aut vi Arithmeticæ, arcanos sensus & intelligentias extundunt, &, instar Chymicorum Doctorum, miris verborum involucris obvolvunt, pleraque arcana obtrudunt, quæ falsa sunt, & inepta, quæque subindè risum moverent, si citrà ambages proponerentur. Quâ in re Iudæi imitantur Philosophos Pythagoræos, qui olim obscuris symbolis mysteria sua efferebant, ut reconditam, & aliorum mentibus imperviam sapientiam ostentarent, & clarissimorum ingeniorum excitarent curiositatem, atque auriti vulgi admirationem, quod ut plurimùm suspicit, quidquid intelligentiâ assequi haud potest. Hæc

cabala

cabala appellatur à Iudæis *Practica*, quæ optimo jure à Christianis tanquam magica & illicita damnatur, quia illius cabalæ ope, Iudæi ex litteris, vel verbis Scripturæ Sacræ detortis, & arcanis quibusdam, sed impiis & superstitiosis indè elicitis sensibus, opinantur, se se Angelis familiares reddere, miracula posse patrare, morbos sanare, & Dæmones expellere. Quam persuasionem ineptam, ridiculam & superstitiosam esse, nemo est, qui statim non videat. Hac tamen cabalâ mirum, quantùm delectentur hodierni Iudæi! qui tres illius distinguunt species. Primam appellant *Gematriam*, quæ vox est origine græca, & quâ Cabalistici Iudæorum Doctores utuntur ad denotandam arithmeticam litterarum Scripturæ Sacræ supputationem, ut indè sensus mysticos pro suo arbitrio eliciant, sed ineptos planè & superstitiosos. Alteram cabalæ speciem appellant *Notariçon*, cujus beneficio, per compendium litterarum Scripturæ Sacræ, singulæ litteræ alicujus dictionis totidèm verba significant, quæ easdem litteras initiales, vel finales habent. Tertiam deniquè cabalæ speciem vocant *Temuram*, id est, *permutationem*, quâ, eodem litterarum Scripturæ Sacræ retento numero, eas, eodem ordine manente, alitèr componunt, vel per certam Alphabeti combinationem cum aliis permutant, sicque (ut in Anagramatismo fieri assolet) mutant quadrata rotundis, & rotunda quadratis. Sed ex his, quæ hactenùs strictim diximus, sat superque compertum

pertum te habere puto, temerarium & ridiculum omninò esse, afferere, *Moysem*, vel *Esdram*, aliosve spiritu Dei afflatos homines cabalæ auctores & inventores fuisse. Facessant itaque Cabalistici Judæorum Doctores, qui neglecto ser su litterali Scripturæ Sacræ, ingenii sui figmenta plenis ac crepitantibus buccis venditant pro magnis & abstrusis mysteriis, quæ tamen reapsè sunt puerorum ludi, nugæ, nugarum, aniles fabulæ, quæ ad Scripturæ Divinæ, Fideique corruptionem rectà tendunt, tantùm abest, ut ad Scripturæ Divinæ intelligentiam, & ad Fidei Dogmata propugnanda, aut illustranda viam aperiant. Hinc appositè *Aben-Esra*, perdoctus apud Judæos Rabbinus, Præfatione in Legem, hos Cabalisticos Doctores *Noctuis* assimilat, *qui in litteralis sensus splendore cæci sunt, in mysteriorun tenebris perspicaces*, seu valdè oculati.

D. De *Esdra*, sacrorum librorum, post laxatam captivitatem Babylonicam, instauratore, non plura scire desidero, sed optarem, ut distinctiùs explicares, quis, qualisve fuerit iste *Zorobabel*, qui, ut superiùs dicebas, Judæos è Babylone, post solutam à *Cyro*, Persarum Rege, captivitatem, in patrium solum reduxit?

M. Iste *Zorobabel* fuit filius *Salathielis*, & à *Cyro*, Persarum Rege, Dux ac Princeps Populi Judaici constitutus, ut eum è captivitate Babylonica liberatum in Judæam reduceret. Ad Judæam appulsus Zorobabel, magno studio unà cum *Jesu*, seu *Josue*, Pontifice, filio *Iosede-*

chi, fabricam secundi Templi Hierosolymitani aggressus est, divinumque opus urgere cœpit. Sed eamdem Templi fabricam, quam propter hostiles Cuthæorum, seu Samaritanorum, incursus ac molitiones, sub Regibus Persarum, *Cyro*, *Cambyse*, & *Smerde Mago*, intermittere coactus fuerat *Zorobabel*, posteà, regnante *Dario*, *Hystaspis* filio, Persarum Rege, hoc est, anno secundo ejus Regni, intrepido animo resumpsit, eamque felicitèr absolvit anno sexto Regni ejusdem *Darii*, *Hystaspis* filii, illiusque fabricæ dedicationem, magnâ cum solemnitate & lætitiâ peregit, cui successit Festi Paschalis celebratio die decimâ quartâ mensis primi; sicùt legitur cap. 6. lib. 1. *Esdræ*. Hic autem *Zorobabel*, qui secundi Templi Hierosolymitani fabricam instauravit, suam originem à *Davide*, Rege, per lineam *Nathanis*, filii ejusdem Regis, ducebat, ut testatur Evangelista *Lucas* cap. 3. ubi recensendo avos, proavos, & tritavos Jesu Christi à *Davide*, Rege, per *Nathanem* descendentes, reponit inter illos *Zorobabelem*, quò fit, ut iste *Zorobabel*, cujus in stemmate Christi meminit *Lucas*, distingui omninò debeat ab altero *Zorobabele*, cujus Evangelista *Matthæus* cap. 1. in describenda genealogia Christi mentionem facit. At enim, hic *Zorobabel*, quem in stemmate Christi Domini reponit *S. Lucas*, descendit à *Davide*, Rege, per lineam *Salomonis*. Præterea, avi, proavi, & tritavi, quos *Lucas* tribuit *Zorobabeli*, sunt planè diversi ab avis,
proavis,

proavis, & tritavis, quos *Matthæus* assignat *Zorobabeli*, quem inseruit genealogiæ Christi. Tertiò, *Zorobabel*, cujus meminit *Matthæus*, diù post captivitatem Babylonicam, genitus fuit, *Salathiel* quippè, ipsius pater, fuit dumtaxàt genitus in captivitate Babylonica, sic enim habet S. Matthæus: *Et post transmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel.* At, ille *Zorobabel*, quem in genealogia Christi exhibet *S. Lucas*, fuit vel antè captivitatem Babylonicam, vel saltem primis annis ejusdem captivitatis genitus, ut potè qui jam annis maturus erat, quandò, annuente *Cyro*, Persarum Rege, Populum Judaicum è captivitate babylonica ad patrium solum reduxit. Deniquè, à *Zorobabele*, quem refert Evangelista *Matthæus* usquè ad *Josephum*, virum *Mariæ*, novem dumtaxàt putantur generationes, sed à *Zorobabele*, quem producit Evangelista *Lucas*, septemdecim numerantur generationes, ex quibus liquet, utrumque *Zorobabelem*, non unum (sicùt multi falsò sibi persuaserunt) sed duos planè diversos homines extitisse. Ad *Zorobabelem*, qui Judæos è captivitate Babylonica, in patrium solum reduxit, pertinere vaticinium Prophetæ *Michææ* cap. 5. v. 2. de predituro Duce è Bethleem, qui dominator esset in Israel, magnis animis pertendunt Hebræi. Sed dubium non est, quin in detorta hujusce vaticinii interpretatione fallantur. Primò, quia *Zorobabel* nec in Judæa, nec Bethleem

leemi natus est, sed, ut mox diximus, in captivitate Babylonica. Dux autem ille, de quo loquitur Propheta *Michæas*, nasci debebat in Bethleem. Secundò, *Zorobabeli* convenire haud potest hæc vaticinii *Michææ* pars: *Egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Deniquè, Paraphrastes Chaldæus *Jonathan*, auctores Talmudis, Rabbi *Salomon*, & Rabbi *Kimki*, hoc *Michææ* vaticinium non de *Zorobabele*, sed de Messia intelligendum esse ultrò fatentur. At, quamvis *Zorobabel*, qui Populo Judaico, è captivitate Babylonica in patriam revertenti, præfuit, non fit ille Dux, qui, juxtà *Michææ* vaticinium, Bethleemi nasciturus erat; typum tamen gessit Jesu Christi, veri Messiæ, qui Bethleemi natus est. Sicut enim *Zorobabel*, Judæorum, è captivitate Babylonica in patriam redeuntium, Dux fuit, ita Jesus Christus homines Mundi hujus captivitate liberatos in patriam cælestem, nempè Hierusalem, deduxit. *Zorobabel* Templum Hierosolymitanum instauravit: Jesus Christus Ecclesiam toto Orbe diffusam ex vivis lapidibus extruxit. *Zorobabeli* Judæorum hostes Cuthæi, seu Samaritani, negotium facessiverunt: Christo Domino Satanas, & Mundus perpetuum bellum indixerunt. Deniquè, *S. Hieronymus* Comment. in caput 1. *Aggæi*, Prophetæ, hæc habet: *Unus atque idem est Dominus noster atque Salvator, Rex & Magnus Sacerdos, cujus typum, secundùm id quod Rex erat, portabat Zorobabel; secundùm id autem quod Pontifex erat,*

portabat cognominis ejus Jesus, seu *Josue*, Pontifex, *Josedechi* filius, qui unà cum *Zorobabele* Judæos è captivitate Babylonica in patriam reduxit, & extruendæ secundi Templi Hierosolymitani fabricæ egregiam operam navavit.

D. Superest, ut sub finem hujusce Colloquii differamus de *Estheris* Historia, quæ, sicut me jam præmonuisti, contigit post captivitatem Babylonicam; necnon de auctoritate Libri, qui *Estheris* nomine insignitur. Hanc igitur *Estheris* Historiam compendiosè quidèm, sed accuratè primùm describe.

M. Historiæ *Estheris* summam tibi exhibebo, quam deindè in libro, qui ejusdem *Estheris* nomen præfert, latiùs descriptam, aliquandò lectitare poteris. *Assuerus*, Persarum Rex, ut ostentaret gloriam Imperii sui, potentiam, opes, magnificentiam, dedit anno tertio Imperii sui splendidum convivium per dies centum & octoginta Susis, Regiâ Urbe, Principibus & Satrapis Provinciarum suarum &, ne populus Susanus à communi excluderetur lætitiâ, invitavit posteà omnem populum, qui inventus est in Urbe Regia Susan, à maximo usque ad minimum, & jussit, ut per septiduum ei lautissimum pararetur convivium in vestibulo horti, & nemoris, quod regio cultu & manu consitum erat. Contigit autem septimo convivii die, ut Rex *Assuerus*, vino (sicut in istis *Baccho* consecratis epulis fieri solenne est) nimiùm incalescens, jusserit ut voca-

retur Regina *Vasthi*, miræ pulchritudinis fœmina, cujus formam ipse maritus Rex omnibus prædicabat, quamque (licèt pratèr mores Persarum) convivio adesse volebat, ut Principibus ac populis uxoris suæ pulchritudinem demonstraret. At, Regina *Vasthi*, stulto Rege consultior, nolens virorum oculis publicum spectaculum suæ pulchritudinis præbere, venire recusavit. Hac contumeliâ permotus barbarus Rex & nimio furore succensus, consilio *Mamuchan*, unius è septem Persidis & Mediæ Ducibus, qui Regi semper aderant, & legum peritiâ præstabant, Reginam *Vasthi* venire detrectantem repudiavit, Regnoque actutùm abdicavit. E Regia itaque depulsa *Vasthi*, in ejus locum quæsita est puella, quæ pari pulchritudine decorata esset, & Regis conjugio digna. In hunc puellarum formâ præstantium delectnm adscita est *Esther*, puella Hebræa, *Abihailis* Benjaminitæ filia, *Mardochæi* ex fratre neptis, quæ cæteras puellas, ad conjugium Regis selectas, specie vincebat. Anno itaque septimo Regni *Assueri* ad eum introducta est *Esther*, priùs tamen à suo Patruo *Mardocheo* diligentèr admonita, ut genus suum, & patriam occultaret, caveretque, ne paternarum traditionum immemor, Gentilium cibis vesceretur, Regi licet alienigenæ nupta. Juncta itaque *Esther* matrimonio Regi, confestim suæ pulchritudinis illecebris totum ejus animum ita cepit, sibique devinxit, ut eam Rex præ reliquis mulieribus adamatam, Imperio æquatam,

tam, insigni regio & veste purpureâ donarit. At, in Aula ejusdem Regis *Assueri*, erat eâ tempestate quidam, dictus *Aman*, Aulicorum potentissimus, Regique adeò carus & acceptus, ut populus, jussu ejusdem Regis, illum, juxta morem Persarum Regum, adorare compelleretur. Id *Mardochæus*, Judæus, patruus Reginæ *Estheris*, facere renuens, in se concitavit odium *Amanis*, qui vindictæ cupidus, & tam *Mardochæi*, quàm Gentis judaicæ exitium meditatus, adiit Regem, eique Auctor fuit, ut Judæos, qui sua in ejus Regno domicilia fixerant, omnes ad unum exterminaret, ut potè genus hominum pravis superstitionibus imbutum, peregrinis legibus vivens, & Deo hominibusque invisum. Consilium *Amanis* gratum habuit Rex *Assuerus*, & anno duodecimo Regni sui ferale de omnibus Judæis internecione delendis emisit Edictum, per omne Regnum suum ab India usque ad Æthyopiam promulgandum, & executioni mandandum. Id ubi compertum habuisset *Mardochæus* pergit ad *Estherem*, Reginam, eique lacrymis perfusus aperit indignum facinus, quo immerita gens judaica perire debebat. Agnovit Regina *Esther* summum, in quo tota sua Gens judaica versabatur, periculum, & postquam per triduum fletibus, jejuniis, & orationibus Deo supplicasset, Aulam Regis magnifico apparatu ingreditur, ipsumque & *Amanem* ad convivium invitat. Hoc honore elatus *Aman*, ad perniciem *Mardochæi* animum inten-

Ee 4 dens

dens crucem ei paravit. Sed, dùm *Aman*, insidias vitæ *Mardochæi* strueret, opportunè accidit, ut Rex *Assuerus*, fugiente per noctem somno, Annales relegens, didicerit, duos Aulæ suæ Spadones, seu Eunuchos, contra ipsius vitam conspirasse, eamque conjurationem à *Mardochæo* proditam, ipsique Regi fuisse revelatam. Tunc Rex tam insigne beneficium, quod à *Mardochæo* acceperat, regiis honoribus præmiare volens, jussit *Amani*, ut *Mardochæum* per plateas civitatis equo impositum præcederet, atque clamaret: *Sic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare.* His peractis, venit Rex *Assuerus* unà cum *Amane* ad cœnam Reginæ *Estheris*, dùmque Rex lætus post convivium Vino inter bibendum incaluisset, ad illius genua Regina *Esther* advoluta gentis suæ judaicæ perniciem deprecata est, cùmque Rex respondisset, nihil se petenti negaturum, tum ipsa opportunam nacta favendi genti suæ periclitanti occasionem, scelestum *Amanem*, in ultionem judæorum, quos perditos cupierat, ad necem postulavit, ejusque petitioni ultrò annuit Rex, jussitque, ut *Aman*, Genti judaicæ infestus, eidem cruci, altitudinis quinquaginta cubitorum, quam *Mardochæo* paraverat, affigeretur, & omnia ejus bona eidem *Mardochæo* darentur. Rescidit etiam Rex Edictum, quod adversùs Judæos, instigante *Amane*, ediderat, aliudque promulgavit, quo Judæis tam in Regia Urbe *Susa*, quàm in cæteris Provinciis Regni potestatem

per-

permittebat defendendi sese armis, & omnes hostes, vim tentantes, occidendi, quâ facultate pro suo jure usi sunt Judæi, & trucidatis inimicis, qui in eorum perniciem incumbebant, præsertim decem filiis *Amanis* in patibulis suspensis; plenam libertatem sunt assecuti. In perennem verò memoriam hujus liberationis Populi judaici ab excidio, quod decreverat *Aman*, diem festum singulis annis peragendum decimâ quintâ die mensis *Adar*, constituerunt *Mardochæus*, & Regina *Esther*, huncque diem festum appellarunt *Phurim*, seu *Sortium*. Quam festivitatem etiamnùm judæi singulis annis celebrare solent statis diebus decimâ quarta, & decimâ quintâ mensis *Adar*, qui apud illos est anni sextus mensis civilis, & duodecimus Ecclesiasticus, caditque in partem mensium nostrorum Februarii, & Martii. Ex illius autem Festi religione, & anniversaria celebritate, quæ semper viguit apud Judæos, facilè confutatur error Anabaptistarum, qui impiè asserunt, hanc *Estheris* Historiam esse commentitiam, aut puram putamque Tragicomædiam, cui Hæreticorum errori planè consentire videtur Auctor Scripti Gallici, cui titulus est: *Sentimens de quelques Theologiens de Hollande, lettres* 8. & 11. Hic, inquam, facilè refellitur error. Quis enim sanæ mentis sibi persuadeat, hunc diem festum (quem judæi maximâ olim curâ & religione singulis annis observarunt, ut videre est cap. XV. lib. 2. Machabæorum, & in Codice Theodosiano L.

Judæos

Judæos Tit. *De Judæis*) ex figmento, aut ex Tragicomædia originem habuisse? Quis etiam credat, LXX. Interpretes, qui eos dumtaxat Libros Sacros græcè interpretati sunt, quos Hebræi in suo Canone reponebant, voluisse hanc *Estheris* Historiam ex Hebræo in Græcum sermonem vertere, si hæc Historia fictitia esset, & mera Tragicomædia, sicut illos hæreticos effutire non pudet? Quin, antè Versionem LXX. Interpretum, Epistola *Phurim*, quæ totam complectitur Historiam Reginæ *Estheris*, jam Græcè interpretatus est *Lysimachus*, regnantibus in Ægypto *Ptolomæo*, & *Cleopatrâ*, sicut legitur initio undecimi Capitis Libri *Estheris*, Editionis tàm Græcæ, quàm Latinæ: *Anno quarto, regnantibus Ptolomæo, & Cleopatrâ, attulerunt Dositheus, qui se Sacerdotem & Levitici generis ferebat, & Ptolomæus, filius ejus, hanc Epistolam Phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum, Ptolomæi filium in Hierusalem*. Incertum quidem est, quisnam fuerit ille *Ptolomæus*, qui tum temporis regnabat in Ægypto? an videlicèt fuerit *Ptolomæus Philometor*, qui (sicut ostendimus in Tabula Chronologica Regum Ægypti, quam in superiori Colloquio exhibuimus) fuit sextus post *Alexandrum Magnum*, Rex Ægypti? vel an fuerit *Ptolomæus Philadelphus*, quo regnante in Ægypto, LXX. Interpretes suam Sacrorum Librorum adornarunt Versionem Græcam? Quamvis, inquam, id non omninò certum sit, vero tamen quàm simillimum est, Versionem Græcam Historiæ

Esthe-

Esther, factam à *Lysimacho*, vetustiorem esse Versione Græcâ LXX. Interpretum, eamdemque Historiæ *Esther* Versionem Græcam, à *Lysimacho* concinnatam, posteà magna ex parte à LXX. Interpretibus in illam, quam ejusdem Historiæ *Esther* Versionem Græcam lucubrarunt, fuisse convasatam. Postremò, incredibile omninò est, Deum permisisse unquàm, ut Ecclesia Catholica, quam semper speciali assistentiâ regit, Historiam *Esther*, tanquàm veram, sinceram, sacram ac divinam reciperet, si hæc Historia esset commentitia, aut pura Tragicomædia, sicut falsò dictitant Hæretici. Negari igitur non potest, aut in dubium ullo pacto revocari, Historiam *Esther* veram & genuinam esse, atque divinâ pollere auctoritate.

D. Sed quid censes de septem postremis Libri *Esther* Capitibus, quæ, sicut nuperrimè ajebat mihi vir eruditus, non extant in Textu Hebræo, eaq; tanquàm spurias Appendices, seu apocrypha, & adscititia Additamenta ex Libro *Esther* resecanda, & expungenda esse affirmant etiam quidam doctissimi Scriptores Catholici?

M. Censeo, septem postrema Libri *Esther* Capita perindè à Deo esse inspirata, divinamque habere auctoritatem, ac cętera novem ejusdem Libri præcedentia Capita. At enim, Vetera Concilia, & omnes Sancti Patres cùm Græci, tùm Latini, qui Librum *Esther* Scripturæ Sacræ Canoni accensuerunt, eo de Libro loquuntur, quo universa Ecclesia, tàm Græca, quàm Latina, illorum temporibus utebatur, atqui certò

rò certius est, Ecclesiam universam temporibus illorum Patrum, in legendis Libris Sacris Veteris Testamenti, usam fuisse Editione *Italâ*, quam *S. Hieronymus* passim appellat *Vulgatam, quæ Græcorum Linguâ & litteris continetur*. Porrò, in illa Editione Italâ continebantur septem postrema Libri *Estheris* Capita. Hæc quippè Editio *Itala* exacta erat ad normam Versionis LXX. Interpretum, in qua itidem habentur septem illa postrema libri *Estheris* Capita, quæ LXX. Interpretes ex Textu Hebræo in sua Versione Græca fuisse interpretatos, probat summa ipsorum in vertendo fides. Igitur in Exemplaribus Hebraicis fuerunt septem illa Libri *Estheris* postrema Capita, quæ, ut testatur *Origenes* in Epistola ad *Julium Africanum*, ex Hebraicis Exemplaribus fideliter in suis Versionibus Græcis LXX. Interpretes, & *Theodotion* expresserunt. Sed tametsi darem, hæc septem postrema Libri *Estheris* Capita nunquàm extitisse in Textu Hebræo, indè tamen hoc unum tantùm inferri posset, duo Historiæ *Estheris* à Sacro Scriptore Libri, qui hujus Reginæ nomen præfert, edita fuisse Exemplaria; unum videlicet, quod erat pressius, seu magis compendiosum, quale est illud, quod descriptum est in Textu Hebræo; & alterum paulò auctius & locupletius, in quo exarata erant somnium *Mardochæi*, Reginæ *Estheris* Oratio, necnon Regis *Assueri* Epistolæ, quæ omnia repræsentantur in septem postremis Libri *Estheris* Capitibus, quæ extant in Versionibus Græcis,

cis, & in Editione Vulgata. Nec enim novum & insolens est, ut idem Auctor duas ejusdem Historiæ texat narrationes, unam nimirum compendiosiorem, in qua aliquam Historiam perstringat; Alteram, quæ sit diffusior, & in qua eamdem Historiam adjectis novis quibusdam circumstantiis, & publicis annexis Instrumentis illustret, exornet, amplificet. Certè, ne longiùs ad id confirmandum accersam exempla, legimus Capite nono Libri *Estheris* duas descriptas Epistolas *Mardochæi* ad Judæos missas, in quarum prima fusiori stylo descripta est Historia Reginæ *Estheris*, in altera verò Epistola breviori modo eadem Historia narratur, servatâ tamen in utraque Epistola Sacræ Historiæ veritate. Hinc *Josephus*, Hebræus, Epistolas Regis *Artaxerxis*, quæ habentur Cap. 13. & 16. Libri *Estheris*, agnoscit tanquam veras & genuinas, easque refert Cap. 6. Libri XI. *Antiquit. Jud.* Quod manifestò probat, hunc apud Judæos magni nominis Scriptorem non existimasse, septem postrema Libri *Estheris* Capita esse Apocrypha & adscititia Additamenta, sicut blaterant Hæretici, qui, plusquàm dictatoriam sibi arrogantes auctoritatem, non verentur in Sacros Libros virgam censoriam exerere. Postremò, Oecumenicum Concilium Tridentinum Libros omnes Scripturæ Sacræ, quos Sessione quartâ suo in Decreto complectitur, suscipiendos esse sanxit ut Canonicos, cum omnibus suis partibus, *prout in Ecclesia legi solent, & in Vulgata Editione habentur*. Constat autem septem

po-

postrema Libri *Estheris* Capita extare in Editione Vulgata, quâ à tempore *S. Hieronymi*, qui illius Editionis Vulgatæ Auctor est, utitur universa Ecclesia Latina. Constat etiam, ex iis septem versionis Libri *Estheris* Capitibus plures desumi Lectiones, quæ in Sacris Ecclesiæ Officiis, Missarumque solemniis canuntur; nemo igitur post decretorium Synodi Tridentinæ judicium affirmare potest, septem postrema Libri *Estheris* Capita non esse ab Ecclesia recepta ceu Canonica, eaque Apocrypha & assuta esse Additamenta. Non me latet, fuisse quosdam doctissimos Scripturæ Sacræ Interpretes, quos inter censentur *Lyranus*, *Dionysius* Carthusianus, & noster *Hugo*, Cardinalis, qui septem postrema Libri *Estheris* Capita, tanquàm spuria & insititia, rejecerunt, & ex Libro *Estheris* resecanda, & expungenda esse putarunt; sed veniâ donandi sunt eruditi illi Scripturæ Sacræ Interpretes, quippè qui scripserunt ante Concilium Tridentinum, in quo ista controversia plenissimè fuit eliquata. Culpandus tamen jure optimo venit noster *Sixtus Senensis*, vir alioqui doctissimus, qui post Concilium Tridentinum floruit, quique lib. I & VIII. *Bibliothecæ Sanctæ* asserit, hæc septem postrema Libri *Estheris* Capita tanquàm intrusa, & Apocrypha, vel ceù pannosa Additamenta, negligi ab Ecclesia Catholica, & Interpretes multa Libro *Estheris* addidisse vel ex *Josepho*, Hebræo, vel ex quopiam alio, vel etiam sumpto, ut in Scholis fieri solenne est, narrationis thema-

mate, multa proprio marte, ideſt, ex ſuo ingenio, admiſcuiſſe. *Sixto* noſtro *Senenſi* ſuffragatur *Hugo Grotius*, Scriptor quidèm naris emunctæ, & acerrimi judicii, ſed in Sacrorum Librorum interpretatione ſuis conjecturis plus æquò indulgens. Ille etenim Scriptor non veretur appellare ea ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita, *Additamenta*, cenſetque, ea à quodam Proſelyto fuiſſe inſerta, vel eſſe Rhetorica exercitia piorum Helleniſtarum, ſeu Græcorum, qui ornandis veris Hiſtoriis ea ſcripſerunt, quæ illis temporibus probabilitèr fieri, dici, aut ſcribi potuerant. Fatetur tamen, hæc ſeptem ultima Capita Libro *Eſtheris* addita, quia nihil mali, aut falſi continebant, progreſſu temporis auctoritatem accepiſſe. Sed hæc *Grotii* conjectura tanquàm vana, futilis, & falſa jure explodi debet. Quis enim ſuum in animum inducere unquàm poterit, Eccleſiam Catholicam voluiſſe ſeptem illis poſtremis libri *Eſtheris* Capitibus Sacram, Canonicam ac Divinam afferere auctoritatem, ſi reverà ſeptem illa Capita, ut perperàm ait *Hugo Grotius*, fuiſſent dumtaxat Rhetorica exercitia piorum Helleniſtarum, qui ad ornandam *Eſtheris* Hiſtoriam, ea ſcripſerunt, quæ illis temporibus veroſimilitèr fieri, dici, aut ſcribi potuerant? Procul hinc ille error, quem Catholicorum aures nec audire, nec ſuſtinere poſſunt.

D. Quamvis hanc vanam, & falſam *Grotii* conjecturam flocci faciam, ſimulque deteſter errorem Hæreticorum, qui ſeptem poſtrema

libri

libri *Estheris* capita, tanquàm apocrypha rejiciunt; optarem tamen, quò faciliùs prædicta illa Capita vindicare possim, ut hìc insereres ea, quibus ad suum adstruendum errorem nituntur Hæretici, argumenta, eaque breviter dilueres.

M. Plumâ, & araneâ telâ leviora sunt, milliesque jam à nostris Polemicis Scriptoribus elisa argumenta, quibus Hæretici canonicam septem postremorum libri *Estheris* Capitum auctoritatem impetere solent. Ea tamen, ut votis tuis annuam, brevitèr hìc proponam, eâdemque operâ diluam. In primis dictitant, septem ultima libri *Estheris* capita non extare in Textu Hebræo. Verùm, huic argumento jam abundè fecimus satis, pluraque nunc dicere supersedebo. Prætereà, ajunt, septem postrema libri *Estheris* capita pugnare cum novem prioribus capitibus, quia capite secundo hujus libri dicitur, *Mardochæum*, cujus neptis erat *Esther*, insidias Eunuchorum contra Regem *Assuerum* detexisse anno septimo Regni ejusdem *Assueri*, Persarum Regis, nihilque muneris & præmii *Mardochæum*, ob detectas illas insidias, à Rege accepisse narratur capite sexto ejusdem libri; & tamen his omninò opposita referuntur capite ejusdem libri duodecimo, quod unum est ex septem ultimis libri *Esteris* capitibus. In eo siquidem capite duodecimo legitur, *Mardochæum* detexisse Eunuchorum insidias anno secundo Regni *Assueri*, & data ei fuisse pro delatione, seu pro insidiarum detectione, munera, quæ sanè

ſanè, inquiunt Hæretici, rectâ fronte pugnant, & evidenti antilogiâ inter ſe colliduntur. Sed vehementèr hallucinantur hæretici, dum fictitiam illam ſeptem poſtrema capita inter & novem priora libri *Eſtheris* capita antilogiam obtrudunt. Somnium quippè, quod habuit *Mardochæus*, contigit anno ſecundo Regni *Aſſueri*, ſicut legitur cap. 2. libri *Eſtheris*: Narrantur quidèm cap. XI. ejuſdem libri ſomnium *Mardochæi*, & cap. XII. detectio inſidiarum, ſed tamen hæc inſidiarum detectio, facta à *Mardochæo*, non ad eumdem refertur annum, quo contigit ſomnium *Mardochæi*, quia; ut mox diximus, ſomnium *Mardochæi* incidit in annum ſecundum Regni *Aſſueri*, detectio autem inſidiarum in annum ſeptimum Regni ejuſdem *Aſſueri*. Quod igitur Sacer Auctor libri *Eſtheris* referat capite 12. ſtatim poſt ſomnium *Mardochæi*, inſidias ab ipſo detectas, hoc facit per anticipationem, quoniam hæc inſidiarum detectio pertinet ad eventum ſomnii. Rectè autem ait idem Auctor cap. 12. illius libri, *Mardochæum* pro inſidiis detectis anno ſeptimo Regni *Aſſueri* accepiſſe muneta, quia reverà *Mardochæus*, poſt detectionem inſidiarum, aliquid præmii à Rege *Aſſuero* accepit cum ſpe, & promiſſione majoris honoris, & dignitatis conferendæ; quam tamen reapsè non eſt conſequutus niſi anno duodecimo Regni *Aſſueri*, quemadmodùm narrat idem Auctor cap. 6. libri *Eſtheris*, ubi ſcribit, *Mardochæum* poſt inſidiarum de-

tectionem, quæ accidit anno septimo Regni *Assueri*, nihil muneris, & honoris accepisse, idest, publicè, licèt aliquod munusculum *Mardochæus* privatìm acceperit, statim ac hoc anno septimo Regni *Assueri* insidias, quas contra hunc Regem moliebantur duo perfidi Eunuchi, detexit ac propalavit. Nullam ergò septem postrema capita inter & novem priora libri *Estheris* offendes Antilogiam, si cum peritis Scripturæ Sacræ Interpretibus advertas, septem postrema capita libri *Estheris* non esse reverà postrema, sed quædam ex his pertinere vel ad initium, vel ad medium, vel ad finem libri *Estheris*. Capita enim undecimum, & duodecimum pertinent ad initium libri *Estheris*. Capita verò decimum quartum, decimum quintum, & decimum sextum pertinent ad medium ejusdem libri. Caput autem decimum pertinet ad finem ejusdem libri, ut videre est in Græcis codicibus, in quibus omnia hæc capita suo loco, & ordine sunt digesta & collocata. Hinc inferunt doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes, hæc verba, quæ leguntur cap. XI. *Estheris* libri: *anno secundo, regnante Artaxerxe*, extendi haud debere ad insidiarum detectionem à *Mardochæo* factam, quæ narratur cap 12. ejusdem libri *Estheris*, quæque contigit tantùm anno septimo Regni *Assueri*, quem Scriptura Sacra appellat etiam *Artaxerxem*, sed referri dumtaxat debere ad somnium, quod vidit *Mardochæus* anno secundo Regni *Assueri*, antequàm ille Rex *Estherem*, neptim *Mardochæi*, sibi matrimonio copularet. Patitur tamen Eccle-

sia,

sia, inquit *Bellarminus*, ea septem postrema capita ad finem libri *Estheris* permanere, ubi illa *S. Hieronymus* collocavit, ut videamus quid ad integritatem libri *Estheris* pertineat, & quid etiam non sit in Codicibus Hebræorum. Elisâ hac priori Hæreticorum objectione, ab alia, nihilo præcedenti solidiori, brevitèr me expedio. Ajunt enim, Auctorem libri priorum novem capitum libri *Estheris* asserere capite nono, *Amanem*, qui conspiraverat contra Judæos, oriundum esse ex stirpe *Agag*, Regis Amalecitarum, seu illum genere esse Amalecitam, sed in septem postremis libri *Estheris* capitibus, nimirùm capite XVI. v. X. legi, *Amanem* esse gente Macedonem. Quæ varietas, inquiunt hæretici, apertè innuit, septem postrema capita fuisse altera manu composita, & esse quasi Apendicum lacinias libro *Estheris* assutas. Sed facilè hæc altera Hæreticorum difflatur objectio. In primis, dici potest, *Amanem* ex paterno genere duxisse originem ex stirpe *Agag*, Regis Amalecitarum, adeòque Amalecitam fuisse, sed ex materno genere Macedonem fuisse. Prætereà, dici potest, *Amanem* patriâ quidèm Macedonem fuisse, scilicèt Græcum, sed origine prodiisse ex stirpe *Agag*, Amalecitarum Regis, & in hoc sensu Amalecitam dictum esse. Credibile quippè est, aliquos ex profligatis Amalecitis ad Græcorum partes profugisse, & ex his ortum *Amanem* potuisse Gente Græcum, seu Macedonem, appellari ab Interprete libri *Estheris*, quia ejus tempore, Macedonum nomine, tanquàm sub

 nobi-

nobiliori, & potiori parte comprehendebantur cæteri alii Græci. Denique, dici potest, hunc *Agag*, ex quo dicitur capite nono libri *Estheris* suam *Amanem* originem traxisse, non fuisse Regem Amalecitarum, sed fuisse quemdam Græcum, seu Macedonem dictum *Agag*. Et hinc est, quod nec Hebraicus Textus, nec ulla libri *Estheris* versio hunc *Agag*, ex cujus stirpe ortus est *Aman*, appellet Amalecitam. Sed in his confutandis Hæreticorum argutiis non est quòd diutiùs immoremur.

D. Quis est iste *Assuerus*, Rex, dictus etiam *Artaxerxes*, quo regnante contigit Historia *Estheris*?

M. Gravissimam sanè proponis difficultatem, quæ omnibus Critices Sacræ peritis crucem figit, eosque cogit in varias abire sententias. Alii siquidèm censent, hunc *Assuerum*, Persarum Regem, dictum etiam *Artaxerxem* in libro *Estheris*, fuisse *Cambysem*, filium *Cyri*; alii *Darium*, *Hystaspis* filium; alii *Artaxerxem longimanum*; alii *Artaxerxem Mnemonem*; alii *Artaxerxem Ochum*. Ipse brevitati, quantùm fieri potest, studens, probabiliorem, quæ mihi videtur, opinionem indicabo, eâque semèl stabilitâ, facilè perspicies, cæteras, quæ super hac re circumferuntur, sententias probabilitate carere. Sed priùs advertas velim, nomen *Assueri*, & *Artaxerxis* esse nomen non Persarum, sed Regiæ dignitatis, quò fit, ut id nominis variis Persarum Regibus tribuatur, ideòque ille Persarum Rex, qui fuit maritus

ritus *Estheris*, in novem prioribus libri *Estheris* capitibus appelletur *Assuerus*, & in septem postremis ejusdem libri capitibus vocetur *Artaxerxes*. Hac præmissâ observatione, dico, probabilius esse, Historiam *Estheris* ad tempora *Darii, Hystaspis* filii, Persarum Regis, esse referendam, illumque Regem fuisse *Estheris* maritum. At enim, *Assuerus* ille Persarum Rex, sub quo contigit *Estheris* Historia, quique fuit maritus *Estheris*, *regnavit*, sicut legitur cap. 1. libri *Estheris*, *super centum viginti septem Provincias*, *& tertio anno Imperii sui fecit grande convivium cunctis Principibus, & Pueris suis fortissimis Persarum, & Medorum inclytis, & Præfectis Provinciarum coram se.* Id autem apprimè convenit *Dario, Hystaspis* filio, qui ut ait *Herodotus* lib. 4. cap. 44. Indos subegit, & sicut legitur cap. 3. lib. 3. Esdræ, *fecit cœnam magnam omnibus vernaculis suis, & omnibus Magistratibus Mediæ, & Persidis, & omnibus Purpuratis; & Prætoribus, & Consulibus, & Præfectis sub illo ab India usque Æthyopiam centum viginti septem Provinciis*. Porrò, libri tertius, & quartus *Esdræ*, quamvis canonicam non habeant auctoritatem, æquali tamen auctoritate pollent ac libri editi ab Historicis prophanis, ubi ScripturæSacræ non repugnant. In hanc autem sententiam ipse, ut candidè fatear, eò lubentiùs descendo, quòd, eâ semel admissâ, solvitur inextricabilis penè illa difficultas de ætate *Estheris*, & *Mardochæi*, qui à *Nabuchodonosore*,

fore, Babyloniorum Rege, in captivitatem Babylonicam fuit cum aliis Judæis abductus, sicùt legitur cap. 2. & cap. 11. libri *Estheris*. Verùm, ut magis perspectum habere possis modum illum expeditissimum, quo isthæc difficultas de ætate *Mardochæi* enodari potest, necesse est, ut in memoriam revoces ea, quæ in superiori Colloquio diximus de annis, per quos regnavit *Cyrus*, Persarum Rex. Ibi quippè ostendimus, *Cyrum* regnasse triginta annos, sicùt ei constantèr omnes Historici tribuunt, sed tamen viginti septem annos regnasse in Perside, & per tres ultimos annos regnasse in Babylone, postquàm, devicto *Dario Medo*, ultimo Babyloniorum Rege, tanquàm supremus Persarum Monarcha, in Babylone regnare cœpit. Quandò igitur Scriptura Sacra dicit, *Cyrum* anno primo Regni sui laxasse captivitatem Babylonicam, id non est intelligendum de anno primo Regni, quod Rex *Cyrus* iniit in Perside, sed de anno primo Regni, quod idem *Cyrus* auspicatus est in Babylone, dùm Persarum instituit Monarchiam, & per très annos tanquàm supremus Persarum Monarcha in Babylone imperavit. Hac autem semel præmissâ summi momenti observatione chronologicâ, facilè solvitur difficultas de ætate *Mardochæi*, ejusque neptis *Estheris*. Subducamus itaque annos, & supponamus, *Mardochæum*, annos quinque natum, in captivitatem Babylonicam à *Nabudbodonosore*, fuisse abductum. Fluxerunt posteà septuaginta anni captivitatis

tis Babylonicæ. *Cyrus* regnavit in Babylone, tanquàm supremus Persarum Monarcha, tribus annis. *Cambyses*, filius *Cyri* ac successor, regnavit septem circitèr annis. *Smerdes Magus* successit *Cambysi*, & regnavit septem mensibus, eique successit *Darius, Histaspis* filius, quo regnante, contigit Historia *Estheris*. Hi porrò anni, quos subduximus, simul collecti efficiunt summam annorum octoginta sex, quos natus erat *Mardochæus* initio Regni *Darii Histaspis* filii. Experientiâ autem constat, multos eâ ætate senes adhùc robustos & vegetos esse. *Esther* verò, neptis *Mardochæi*, initio Regni *Darii Histaspis* filii, admodùm juvenis erat, quippè quæ filia fratris *Mardochæi*, longè ipso junioris, & nata jam ex patre grandævo. Hoc pacto facilè solvitur hæc de ætate *Mardochæi*, ejusque neptis *Estheris* difficultas, à qua ut sese expediant illi Scriptores, qui *Cyro*, Persarum Regi, tribuunt annos Regni viginti novem post laxatam captivitatem Babylonicam, coguntur asserere primò, *Mardochæum* dici translatum in captivitatem Babylonicam, non quòd jam natus esset, sed quia in captivitate Babylonica natus est ex illis familiis, quæ tempore *Joakimi*, Regis Judæ, in hanc captivitatem fuerunt abductæ. Quod certè merum effugium est, falsique palàm convincitur ex cap. 2. & cap. 11. libri *Estheris*, ubi disertè legitur, *Mardochæum* fuisse reverà & in propria persona adductum in captivitatem Babylonicam. Secundò, iidem

Scriptores fateri tenentur, *Mardochæum* initio Regni *Darii Histaspis* filii ultrà centesimum ætatis suæ annum fuisse provectum, nec tamen imbecillum, ingravescentem, seniove confectum, sed solidum, robustum, ac valentem, in rebus magnis præclarisque gerendis fuisse versatum, quod sanè nullâ ratione fit verosimile. At, quid dicam de *Scaligero*, & de *Petavio*, viris alioqui sacræ & prophanæ Chronologiæ peritissimis, quorum prior Historiam *Estheris* refert ad tempora *Xerxis*, Persarum Regis, & filii *Darii Histaspis*; alter verò, seu *Petavius* censet, Historiam *Estheris* contigisse, regnante *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege, & filio *Xerxis*? Profectò, si mihi hac in re liceat meum interponere judicium, liberè dicam, utramque sententiam penitùs abludere à vero. Si enim *Xerxes*, Persarum Rex, esset maritus *Esteris*, ut putat *Scaligerus*, sequeretur, *Mardochæum*, tempore *Xerxis*, natum fuisse annos centum & quinquaginta juxtà ejusdem *Scaligeri* annorum calculum, ac subindè *Estherem*, neptim *Mardochæi*, annosam fuisse, senio confectam, quandò nupsit *Xerxi*, Persarum Regi. Quod sanè, ut nemo non videt, absurdum est, & absurdius adhùc apparet in sententia *Petavii*, qui Historiam *Estheris* refert ad tempora *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, qui fuit filius *Xerxis*. Sed nullo pacto audiri debent, quidam Scriptores, qui Historiam *Estheris* ablegant vel ad tempora *Artaxerxis Mnemoxis*

nis, seu *Memoris*, vel ad Regnum *Artaxerxis Ochi*, qui ambo fuerunt Persarum Reges longè posteriores his, quos mox laudavimus, Persarum Regibus, *Dario Histaspis* filio, *Xerxe*, & *Artaxerxe Longimano*. In eorum siquidèm Scriptorum sententia, *Mardochæus* excessisset ætatis suæ annum penè ducentesimum, quod tàm absurdum est, quàm quod maximè. Historia igitur *Estheris*, ut ostendimus, removeri haud debet à temporibus *Darii Histaspis* filii, qui verè fuit maritus *Estheris*, & in quem, sicùt legitur cap. 16. v. 10. libri *Estheris*, conspiravit *Aman*, voluitque ejus Regnum transferre ad Macedones. Quamvis enim Macedonum Regnum maximè inclaruerit tempore *Philippi*, patris *Alexandri Magni*, cujus Imperium concurrit cum Imperio *Artaxerxis Ochi*, Persarum Regis, & *Dario Histaspis* filio posterioris; certum tamen est, regnante *Dario Histaspis* filio, jam Persis notos fuisse Macedones, ut potè qui bellicis facinoribus, & variis pugnis, atque victoriis tàm de Thracibus, quàm de aliis hostibus, illorum gloriæ æmulis, felicitèr reportatis, inclyti erant, ut videre est apud *Justinum* lib. 7. Hist.

D. Suscepitne *Esther* ex marito suo *Dario Histaspis* filio, Persarum Rege, aliquam prolem?

M. Tres uxores *Darius Histaspis* filius, Persarum Rex, habuit, teste *Herodoto* initio libri octavi. Primam uxorem, quæ erat filia *Gobrias*, duxit *Darius Histaspis* filius antequàm

quàm Persarum Imperio potiretur, & ex ea tres filios suscepit. Altera uxor, quam *Darius Histaspis* filius, postquàm ad Persarum Imperium fuisset provectus, sibi matrimonio copulavit, dicta est *Atossa*, filia *Cyri*, Persarum Regis, cujus regalibus nuptiis voluit *Darius Histaspis* filius Imperium Persarum, sibi adjudicatum firmare, ut non tàm in extraneum translatum, quàm in *Cyri* familiam reversum videretur. Ex hac secunda uxore, dicta *Atossa*, quatuor filios procreavit *Darius Histaspis* filius, Persarum Rex, quorum primogenitus fuit *Xerxes*, qui patri suo in Persarum Imperio successit. Hæc secunda *Darii Histaspis*, Persarum Regis, uxor, appellabatur etiam *Vasthi*, quam idem Rex, ut anteà diximus, repudiavit. Tertiam deniquè *Darii, Histaspis* filii, Persarum Regis, uxorem appellat *Herodotus Aristonam*, seu *Artistonam Virginem*, quam ait idem Historicus, fuisse à *Dario Histaspis* filio præ cæteris suis fæminis adamatam, eamque duos peperisse filios, seu *Arsamen*, & *Gobriam*. Hanc tertiam *Darii Histaspis* filii, Persarum Regis, uxorem, dictam *Artistonam* multi Scripturæ Sacræ periti volunt esse *Estherem*, neptim *Mardochæi*, quæ Hebræis *Hadassa* dicitur, vulgatus verò Interpres *Edissam* vocat. Afferit quidèm *Herodotus*, hanc *Aristonam*, tertiam *Darii Histaspis* filii Persarum Regis, uxorem, fuisse filiam *Cyri*, & sororem *Atossæ*, quod certè non convenit *Estheri*, nepti *Mardochæi*. Verùm respondent

pondent viri eruditi, id ita visum esse Historico *Herodoto*, vel quia Persicas Genealogias non satis exploratas habuit, vel quia consultò Persæ per invidiam genus *Estheris* dissimularunt ac *Cyri* filiam esse commenti sunt, maximè, cùm *Esther*, jubente patruo suo *Mardochæo*, genus suum non statim indicaverit, sicùt legitur cap. 2. v. 20. libri *Estheris*. Hac semel admissâ peritorum Scripturæ Sacræ Interpretum sententiâ, sequitur, *Darium Histaspis* filium, ex Regina *Esthere*, conjuge sua, quæ eadem est ac *Artistona*, duos suscepisse filios, *Arsamen*, & *Gobriam*. Quâ de re consule *Augustinum Calmet*, doctissimum Benedictinum, in suo *Commentario Litterali* in librum *Estheris*, ubi etiam refellit errorem sivè Hebræorum, qui putant, Reginam *Estherem* esse matrem *Darii Histaspis* filii, Persarum Regis, sivè aliorum, qui asserunt, Reginam *Estherem* esse matrem vel *Holofernis*, vel *Xerxis*, qui patri suo, *Dario Histaspis* filio, in Imperio Persico successit, quæ omnia sunt putida commenta, quæ Historiæ cùm sacræ, tùm prophanæ omninò adversantur.

D. Quis est auctor libri *Estheris*, cujus historiam hactenùs descripsisti, & tempus, quo eadem historia contigit, accuratè præfixisti?

M. Circà auctorem libri *Estheris* non una est Scriptorum sententia. Alii volunt, auctorem libri *Estheris* esse *Esdram*, alii *Mardochæum*, alii *Joachimum*, Summum Pontificem, alii existimant, librum *Estheris* esse genuinum ma-

gnæ

gnæ Judæorum Synagogæ fœtum, alii deniquè putant, libri *Estheris* auctorem esse omninò incertum. Narrat quidèm *Mardochæus*, avunculus *Estheris*, se librum scripsisse, illumque ad Judæos misisse. Sed ille liber nihil aliud fuit, quàm epistola à *Mardochæo* missa ad Judæos, & eo fine scripta, ut Judæi *Phurim* solemnitatem, seu festivitatem sortium, singulis annis statâ die celebrarent, ut ex cap. 9. & ex initio capitis 10. libri *Estheris* facilè colligitur. Quocircà, mihi magis probatur sententia illustrissimi *Danielis Huetii*, Abrincensis Episcopi, qui in sua *Demonstratione Evangelica*, Propositione 14. pag. 174. & 175. asserit, Judæorum Synagogam magnam, ad quam ex officio pertinebat rationem & cæremonias hujus sortium solemnitatis explicare, hunc *Estheris* librum ad majorem Judæorum instructionem & fructum edidisse, eique inseruisse, non solùm integram *Mardochæi* jam citatam epistolam; unà cum epistola *Estheris*, cujus eodem in capite nono versu 29. fit mentio, sed etiam addidisse nonnullas circumstantias, quæ ad lucem huic *Estheris* historiæ conciliandam necessariæ videbantur. Certissimè autem constat, hunc *Estheris* librum temporibus *Esdræ* jam fuisse conscriptum, nec ad posteriora tempora referri posse, quia prædictus liber relatus est in Canonem Hebræorum, quem, teste *Josepho*, Hebræo, *Esdras* post laxatam captivitatem Babylonicam texuit & clausit sub *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege.

D.

D. Quid intelligis per illam Synagogam magnam Judæorum, cujus jussu & auctoritate scriptus & adprobatus est *Estheris* liber?

M. Vox *Synagoga* Græca est, quæ idem sonat ac Congregatio. Per Synagogam itaque magnam Judæorum nihil aliud intelligitur quàm Congregatio, seu Synodus generalis Judæorum, penès quam summa residebat potestas Decretorium de libris sacris, & de his, quæ Judæorum Religionem spectabant, proferendi judicium. Hæ autem Congregationes, seu Synodi generales Judæorum appellabantur *Synagogæ Magnæ*, ut discernerentur à peculiaribus, & privatis Congregationibus, quas Judæi olim habebant, & etiamnùm habent ad orationem destinatas, quæque absolutè *Synagogæ* appellitari solent. De illis Synagogis, quas Judæi, orationis ergò, frequentant, de illarum antiquitate, de Judæorum Doctoribus, seu Rabbinis, qui his Synagogis præsunt, necnon de illorum officiis brevem sermonem sub finem hujusce Colloquii habebo, ut aliquam de his singulis notitiam habere possis. Synagogæ itaque Judæorum sunt domus orationis & doctrinæ, quæ nullam formam peculiarem habent, nisi quòd in illis est species Altaris, sivè Mensæ, in qua explicatur & evolvitur Legis Mosaicæ Volumen. Juxtà quamlibet Synagogam extat cubiculum, ex quo mulieres prospiciunt in Synagogam virorum, nec enim licet mulieribus intrare, nec à viris prospici. In omnibus etiam Judæorum

Synagogis

Synagogis, est quædam ad Orientem arca, seu armarium, in quo reponitur, & summâ curâ asservatur Legis Mosaicæ Volumen, quod absquè accentibus, punctis vocalibus, & Versuum distinctionibus descriptum esse debet. Plures quoque in Synagogis Judæorum pendent è laqueari lucernæ, quæ in Sabbato accenduntur. Has Synagogas instituerunt Judæi, dùm essent in captivitate Babylonica, jamque Templum Hierosolymitanum, à *Salomone* extructum, penitùs à *Nabuchodonosore*, Babyloniorum Rege, fuisset eversum. Non poterant tamen Judæi in his Synagogis Sacrificia Deo offerre, & mactare Agnum Paschalem, sed id dumtaxàt in Templo Hierosolymitano sivè antè, sivè post captivitatem Babylonicam, juxtà Legem Mosaicam, præstare potuerunt, ita ut illi Judæi, qui, post captivitatem Babylonicam, aliud Templum, pratèr Hierosolymitanum, Deo erexerunt, habiti fuerint ac rejecti tanquàm Schismatici, & Legis Mosaicæ trangressores. Quod quidèm, ut clariùs intelligas, obitèr advertere debes, duo Templa post captivitatem Babylonicam, prætèr Templum Hierosolymitanum, fuisse extructa, in quibus verus Deus Israelitarum coleretur quidèm, sed falsâ Religione. *Sanaballetes* enim, sicùt in præcedentibus nostris Colloquiis jam me observasse memini, veniâ petitâ à *Dario*, Persarum Rege, cujus erat Præfectus, & deindè ab *Alexandro Magno*, Græcorum Monarchâ, post mortem *Darii*, Regis, extruxit in monte

monte *Garizin* Templum Samariæ in gratiam *Manaſſis*, generi ſui. In hoc Templo *Garizin* Samaritani, qui jam diro Schiſmate à Judæis erant divulſi, primùm Deo vero Sacrificia offerebant, ſed poſteà *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ, non ægrè conſentientibus Samaritanis, *Jovi Hoſpitali* hoc Templum conſecravit. Poſt annos autem ducentos, quàm fuerat conditum iſtud Templum in monte *Garizin*, Joannes Hircanus, Summus Judæorum Pontifex, illud unâ cum urbe Samariæ evertit. Hanc Samariæ urbem denuò excitavit *Herodes*, à Senatu Romano Rex Judææ declaratus, eamque *Sebaſtem* de nomine *Cæſaris Auguſti* appellavit, & in ea Templum extruxit, cui tamen Samaritani montem Garizin prætulerunt. Aliud, poſt captivitatem Babylonicam, fuit in Ægypto extructum vero Deo Iſraelis Templum ab *Onia*, qui fuit *Oniæ Tertii* Pontificis filius natu minimus. Hic quippè, fervente perſecutione, in qua *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ, crudelitèr ferro flammâque ſæviit in Judæos, fugit in Ægyptum ad Regem *Ptolomæum Philometorem*, & uxorem ejus *Cleopatram*, atque ab his ſtruendi Templi, Hieroſolymitano æmuli, facultatem obtinuit, & illud *Leontopoli* in Præfectura Heliopolitana erexit, ſeque ejuſdem Templi Summum Pontificem conſtituit, Sacerdotes etiam & Levitas creavit, qui Sacra Ritu Judaico peragerent. Iſtud ſecundum Schiſmaticum Judæorum Templum duravit uſquè ad excidium Hieroſolymitanum, poſt

quod

quod à *Paulino*, Alexandriæ Præfecto, dirutum est anno Æræ Christianæ septuagesimo primo, cùm stetisset ultrà ducentos annos. Hæc autem obiter annotanda esse duxi, ut indè intelligas, Judæos, juxtà Legem Mosaicam, in solo Templo Hierosolymitano, sivè à *Salomone* extructo, sivè à *Zorobabele* post captivitatem Babylonicam instaurato, potuisse Deo offerre Sacrificia, & Agnum Paschalem immolare, non verò in Synagogis, nec in Templis, quæ extrà Hierosolymorum urbem condita erant, etiamsi vero Deo Israelis essent erecta, & omnia Sacra Ritu Judaico in his celebrarentur. Hinc est, quod illa Templa, extrà Hierosolymorum urbem constructa, & Deo Israelis licèt consecrata, pro legitimis veri Dei Templis in Sacro Codice non agnoscantur. Sed redeamus nunc ad Synagogas Judæorum. Moris erat apud Iudæos in unaquaque hebdomada, seu singulis diebus Sabbati, suas Synagogas frequentare, sivè ad orandum, sivè ad audiendam à suis Doctoribus explicationem Legis, & ab illis accipiendam correctionem morum, sicùt testatur *Philo*, Judæus. Quem morem Judæi etiamnùm observant singulis Sabbatis in suis Synagogis, in quibus Rabbini, seu Legis Doctores, explicant Legem Mosaicam, & delinquentium corrigunt mores. Nullis titulis olim insigniebantur Judæorum Doctores, sed circà ortum Christi Domini amaverunt vocari *Rabbi*, à radice *Rabab*, id est, *multiplicatus fuit*, volentes indè significare, eos, qui dice-

bantur *Rabbi*, variâ & multiplici doctrinâ esse instructos. Quin, & isti Judæorum superciliosi & superbi Doctores tantum Rabbino deferendum esse sanciebant, ut dicerent, Rabbinum præferendum esse Regi, Regem verò Pontifici Summo, sicque Rabbinum esse omnibus anteponendum. Cathedris distinctis sedebant Rabbini, & primas cathedras ambiebant, eorumque fastum graphicè describit Christus Dominus cap. 23. v. 5. & seq. *Matthæi* dicens: *Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Verùm, licèt insolito fastu insuperbirent Rabbini, Judæorum Doctores, illos tamen manibus laborasse probat exemplum Apostoli *Pauli*, qui, præceptore *Gamaliele* usus, Legem Mosaicam didicerat, & manibus, ne quem gravaret, laborabat, Scenefactoriam, ut ipsemet testatur, artem exercens. Confundi tamen non debent isti Rabbini cum illis Legis Doctoribus, qui antiquitùs apud Judæos vocabantur *Sopherim*, id est, *Scribæ*, vel *Expositores Legis.* Observant enim viri Rerum Judaicarum periti, debuisse primitùs Judæorum Sacerdotes ex officio Legem populum edocere, idque colligunt ex his verbis, quæ c. 10. v. 8. & seq. l. Levit. leguntur: *Dixit quoque Dominus Aaron: Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini,*

quia præceptum sempiternum est in generationes vestras, & ut habeatis scientiam discernendi intèr sanctum & prophanum, intèr pollutum & mundum, doceatisque filios Israel omnia legitima, quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi. At, post solutam captivitatem Babylonicam, hoc est, circà illud tempus, quo Prophetiæ donum apud Iudæos in Propheta *Malachia* expiravit, cæperunt Sacerdotes plus negotiis politicis, & gubernationi civili vacare, quàm meditationi Legis, & institutioni plebis, indèque factum est, ut hæc Sacerdotum ministerii pars, quæ in instructione populi, & explicanda Lege sita erat, reservata & concredita fuerit certo hominum generi, qui apud Iudæos dicebantur *Sopherim*, seu *Scribæ*. Certè negari non potest, antiquissimum esse apud Iudæos *Scribarum* nomen, cùm sæpius in Scriptura Sacra *Esdras*, qui, post captivitatem Babylonicam, Prophetis, *Zachariæ*, *Aggæo*, & *Malachiæ* coætaneus fuit, disertè appelletur *Scriba*. Munus autem, quod illis *Scribis* obeundum incumbebat, erat Sacras Scripturas exponere, vindicare à corruptelis, illas prælegere populo in Templo & in Synagogis, interpretationem obscuriorum locorum, ubi opus erat, adjicere, populum ad probos mores informare & instituere; Dubia ex libris *Moysis*, & Prophetarum objecta dilucidare, & solvere; emergentes perplexas quæstiones enodare, Genealogias Tribuum, maximè Sacerdotalis, & regiæ stirpis, sedulò asservare,

affervare, & alia id genus Sacra obire munia. Paulò antequàm Christus Dominus prodiret in lucem, duæ celebres fuerunt Doctorum Iudæorum Scholæ, nimirùm *Hillelis*, & *Schammai*. Domus *Hillelis*, ut loquuntur Iudæi, id est, Schola *Hillelis*, prima fuit, & in ea cùm *Hillel*, illius caput, singulares doceret ac teneret opiniones, actutùm sese illi opposuit alter Iudæorum Doctor, seu *Schammai*, qui aliam instituit Scholam, & discipulis suis contrarias instillavit opiniones. Utriusque Doctoris sententiæ frequentèr apud Talmudicos recenseri solent, sed *S. Hieronymus* in caput 8. *Isaïæ* vocat Doctorem *Scammai*, *Dissipatorem*, & Doctorem *Hillelum* appellat *Prophanum*, eò quòd ambo illi Iudæorum Doctores per δευτερώσεις, seu per traditiones suas, Legis Mosaicæ præcepta dissipaverint, atque omninò maculaverint. Deniquè, Rabbini, & Iudæorum Doctores occupabantur circà *Miera*, hoc est, circà Textum Bibliorum; circà *Mischna*, id est, circà Traditiones, circà *Midras*, hoc est, circà studium Sacrarum Scripturarum, ut eas vel mysticè, vel allegoricè explicarent. Doctores verò illi Iudæorum, qui Legem scriptam profundiùs interpretabantur, *Agadici* dicebantur à verbo *Nagad*, id est, *Narrare*.

D. Abeant in malam crucem, malumque cruciatum isti Rabbini, cæcique Judæorum Doctores; qui suis, quas venditant, quisquiliis, seu vanis traditionibus, & sinistris interpreta-

 tioni-

tionibus Sacras Scripturas corruperunt, & Jesum Christum, quem *Moyses*, & omnes Prophetæ verum Messiam prædixerunt, audire detrectarunt, eumque tanquàm impostorem & Legis transgressorem, in crucem egerunt. Hanc certè Judæorum blasphemiam, quâ nulla exécrabilior proferri potest, ferre minimè possum.

M. Visne Rabbinis, ceterisque Judæorum Doctoribus, Jesum Christum, tanquàm impostorem, & Legis transgressorem blasphemantibus, os occludere, audi, & altè memoriæ tuæ semper infixum habeto istud egregium S. *Chrysostomi* Oratione 3. adversùs Judæos egregium ratiocinium: *Agedùm*, ait Judæis Sanctus ille Doctor, *dicite mihi, etiamne posthàc sustinebitis illum*, seu Jesum Christum, *vocare impostorem ac transgressorem Legis, & non potiùs aliquò secedentes vos ipsos occultabitis, qui coram oculis obtueamini tam manifestam, & evidentem veritatem? Etenim, si impostor erat Jesus, quemadmodùm dicitis, Legisque transgressor, par erat, ut hanc etiam laudem ferretis, qui talem occideretis. Nam si Phinees, unico tantùm perempto homine, totam Numinis iram adversùs Populum exardescentem sedavit* (*Stetit enim*, inquit Scriptura Sacra Psalmo CV. *Phinees, & placavit, & cessavit quassatio*) *tàmque multos homines eripuit ab ira divina unius hominis cæde, multò magis hæc vobis oportuit accidere, si Legis transgressor erat, quem vos crucifixistis. Cur igitur, quæso, Phinees, viro Legis transgressore perempto, justus habitus est, & Sacer-*

dotio

dotio honoratus; vos autèm, quùm in crucem egeritis virum impostorem, ut dicitis, Deoque adversantem, quî fit ut non solùm non feratis laudem & honorem, verùm etiàm acerbiora passi sitis, quàm tum, quùm filios vestros mactaretis? An non istud perspicuum est, etiam vehementèr tardis & hebetibus, quòd posteaquàm adversus Servatorem ac Principem Orbis impiè egistis, talis vindicta de vobis sumpta sit? Et nunc sanè obstinetis à nefario sanguine, & Sabbata servatis, tum verò ipsum etiam Sabbati diem violabatis, &c. Hoc invicto *S. Joannis Chrysostomi* ratiocinio, quod Judæorum jugulum petit, eosque ad incitas redigit, præsenti nostro Colloquio finem impono.

COLLOQUIUM ULTIMUM.

In quo produntur res præclaræ, gestæ à Machabæis, qui, post Captivitatem Babylonicam, summâ apud Judæos auctoritate potiti sunt usque ad Herodem, *alienigenam, quo in Judæa regnante, natus est Jesus Christus, ibidemque attexuntur variæ Judæorum Sectæ, aliquot Historiæ Romanæ monumenta, & Canon Chronologicus annorum, qui à captivitate Babylonica usque ad Natale Christi Domini interfluxerunt.*

D. Fine Historiæ Sacræ Veteris Testamenti, & initio Salutis, per ortum Jesu Christi, veri Messiæ, toti generi humano allatæ, appropinquantibus, necesse est, ut res præcipuæ, quæ in sexta Mundi Ætate usque ad Natale Christi Domini gestæ sunt, & ad Historiam Judæorum pertinent, aut cum ea aliquam agnationem habent, servato ordine temporum, breviter nunc referas, ut plenam & integram assequar Sacræ Historiæ Veteris Testamenti notitiam.

M. Historia rerum, quas Judæi sub finem Sextæ Mundi Ætatis præclarè gesserunt, texitur in duobus Libris Machabæorum, in quibus accuratè narrantur egregia facinora, quibus incla-

claruerunt, totoque Orbe celebres sese reddiderunt quatuor insignes Judæorum Principes, nimirùm *Matathias*, ejusque filii, dicti Machabæi, *Judas*, *Jonathas*, & *Simon*, qui omnes Reipublicæ Judæorum præfuerunt, & pro tuenda, vel recuperanda Populi Judaici libertate strenuam navarunt operam contra Ægypti, & Syriæ Reges, quibus illi famosi Judæorum Duces, divinæ Legis zelo accensi, arreptis armis constantèr restiterunt, bella felicitèr confecerunt, hisque Regibus sæpiùs devictis ac profligatis, Populum Judaicum in libertatem vindicarunt. Sed quia Hæretici, à vera Christi Ecclesia extorres, ad labefactandam duorum librorum Machabæorum auctoritatem, multa opponere solent, præstat ut in antecessum ea Hæreticorum objecta diluamus, quò Ducum Machabæorum Historiæ, quam posteà descripturi sumus, sua constet indubitata veritas.

D. Quænam sunt præcipua argumenta, quibus Hæretici impetunt duorum librorum Machabæorum auctoritatem?

M. Argumenta, quibus Hæretici duorum librorum Machabæorum auctoritatem labefactare moliuntur, petuntur vel ex antiquo Sacrorum librorum Canone, quo olim utebatur Ecclesia, vel ex quibusdam dissonantiis Chronologicis, quæ (ut ipsis videtur) reperiuntur inter primum librum & secundum Machabæorum; vel denique ex nonnullis circumstantiis Historiæ, quæ in istis duobus Machabæorum li-

bris narratur, quas circumstantias cum veritate Historiæ nullo pacto cohærere posse magnis animis pertendunt. Incipiamus nunc à primo argumento, quod Hæretici accersunt ex antiquo Sacrorum librorum Canone, quo olim utebatur Ecclesia. Ajunt, *Melitonem Sardensem*, *Origenem*, & Laodicenam Synodum in Canone, quem texuêre Sacrorum Librorum, non reposuisse duos libros Machabæorum, eique antiquo Sacrorum librorum Catalogo adhæsisse Sanctos Patres *Athanasium* in Epistola sua Festali, Auctorem Scripturæ Sacræ Synopseos, *Cyrillum Hierosolymitanum* Catechesi quartâ, *Hilarium* Præfatione in Psalmos, *Amphilochium* in Epistola ad *Seleucum*, relata à Balsamone, *Gregorium Nazianzenum*, *Epiphanium*, *Hieronymum*, *Joannem Damascenum*, utrumque *Nicephorum*, & multos alios veteres, doctrinâ & pietate conspicuos. Indè inferunt Hæretici, duobus Machabæorum libris, ex antiquo Sacrorum librorum Canone rejectis, Sacram & Canonicam auctoritatem adjudicari non debere. Sed hæc ineptissima est Hæreticorum consecutio. Potuerunt quippè antiquitùs aliquæ particulares Ecclesiæ, & aliquot Sancti Patres, ac Scriptores Ecclesiastici salvâ & inculpatâ fide dubitare, an duo Machabæorum libri essent Canonici? quia id temporis universa Ecclesia suum decretorium judicium super hac controversia necdùm protulerat. Nunc autem, cùm universalis Ecclesia in Concilio Tridentino congregata, propter procacem Hæreticorum

in

in repudiandis, vel infirmandis libris Canonicis audaciam & temeritatem, Sacrorum librorum tàm Veteris, quàm Novi Testamenti texuit Catalogum, in quo reposuit duos Machabæorum libros, post hanc, inquam, propalatam solemnem Ecclesiæ definitionem, nemini Catholico integrum esse potest negare, aut in dubium revocare Sacram & Canonicam duorum librorum Machabæorum auctoritatem. In texendo autem Sacrorum Librorum Canone, secuta est Oecumenica Synodus Tridentina *Innocentium I.* Pontificem Maximum, in Epistola 3. ad *Exuperium*, Episcopum Tolosanum, *Gelasium*, Romanum itidèm Pontificem, in Concilio Romæ habito anno 494. S. *Augustinum* lib. 2. *De Doctrina Christiana* cap. 8. & multos antiquos Patres. Uno verbo, indivulsè adhæsit Synodus Tridentina illibatæ ab ipsis Apostolorum temporibus traditioni nobilissimarum Ecclesiarum, Romanæ in primis, quæ est omnium Ecclesiarum Mater & Magistra, cujus definitionibus refragantur soli Hæretici & Schismatici, qui à Catholica Ecclesia, extrà quam nulla est salus, vita, & gratia sanctificans, sunt separati.

D. Quænam sunt istæ Chronologicæ dissonantiæ, quas in duobus Machabæorum libris reperiri dictitant Hæretici?

M. Aliquot in duobus libris Machabæorum dissonantias Chronologiæ producunt Hæretici, quas non veras & reales esse, sed dumtaxat apparentes, easque facili negotio conciliari posse, hic

hic paucis commonstrabo. In primis, ajunt, legi cap. 1. libri 1. Machabæorum, Regem Syriæ *Antiochum Epiphanem*, seu *Illustrem*, regnare cœpisse anno Regni Græcorum centesimo trigesimo septimo, quem tamen tardiùs regnasse, seu anno Regni Græcorum centesimo quinquagesimo tertio, constat ex *Eusebio* in Chronico, & ex prophanis Scriptoribus Græcis. Hæc est prima Chronologica dissonantia, quæ facilè solvi potest, attentâ duplici Ærâ, quâ utebantur Greci, videlicèt Ærâ Grecorum, qui dicebantur *Lagidæ* à *Ptolomæo Lagi* filio, qui primus post obitum *Alexandri Magni* regnavit in Ægypto; & aliâ Ærâ Græcorum, qui appellabantur *Seleucidæ*, à *Seleuco Nicatore*, qui primus, post obitum *Alexandri Magni*, regnavit in Syria. Græci, dicti *Lagidæ*, annos Regni Græcorum computabant ab initio Monarchiæ *Alexandri Magni*, qui, devicto ad Arbella *Dario Codomano*, ultimo Persarum Rege, tanquàm supremus Græcorum Monarcha per sex annos Babylone imperavit. Ast, Græci, dicti *Seleucidæ*, annos Regni Græcorum numerabant ab exordio Regni *Seleuci Nicatoris*, qui annis dumtaxat undecim post obitum *Alexandri Magni* obtinuit Regnum in Syria. Ex quo sequitur, Æram *Lagidarum*, quâ utebantur Greci, dicti *Lagidæ*, in numerandis annis Regni Græcorum, antevertisse sexdecim annis Æram *Seleucidarum*, quam nimirùm in putandis annis Regni Græcorum usurpabant Græci, dicti *Seleucidæ*. Porrò, hanc Seleucidarum Æram,

Æram, quæ in numerandis annis Regni Græcorum posterior est sexdecim annis Æra Græcorum Lagidarum, sequebantur Judæi, eâq; subindè in numerandis annis Regni Græcorū usus est Auctor duorum priorum Librorum Machabæorum. Hac præmissâ observatione, liquet, nullam in duobus prioribus Machabæorū libris offendi in numerandis annis Regni Græcorum Chronologicam dissonantiam. Nam verum est, *Antiochum Epiphanem*, juxtà Æram Seleucidarum, regnare cœpisse in Syria anno Regni Græcorum centesimo trigesimo septimo. Verum quoque est, eumdem *Antiochum Epiphanem*, juxtà Æram Lagidarum, suum in Syria iniisse Regnum anno Regni Græcorum centesimo quinquagesimo tertio. Dilucidatâ primâ illâ apparenti Chronologicâ dissonantiâ, ad aliam venio, quam objiciunt Hæretici. Dicunt enim, Auctorem lib. 1. Machabæorum asserere capite sexto, *Antiochum Epiphanem*, Regem Syriæ, mortuum esse anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo nono. At verò cap. XI. libri secundi Machabæorum legitur, *Antiochi Epiphanis*, Syriæ Regis, filium, scripsisse, post mortem patris sui, litteras anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo. Quâ in re, ajunt hæretici, in duobus prioribus Machabæorum libris reperitur Chronologica dissonantia, seu in consignandis temporibus unius anni diversitas. Sed hanc, quam opponunt Hæretici, unius anni diversitatem facilè explicabis, si semel advertas, Judæos in numeran-

randis annis Regni Græcorum sequutos quidem fuisse Æram Seleucidarum, eos tamen auspicatos fuisse annum à mense *Nisan*, hoc est, à mense Martio, verno tempore; Græcos verò annum incepisse à mense Septembri in Autumno. Hæc igitur apparens in duobus prioribus Machabæorum libris diversitatis unius anni Chronologica dissonantia, ex eo profecta est, quòd Auctor libri 1. Machabæorum in consignandis temporibus priorem, juxta morem Judæorum, sequatur supputationem anni à mense *Nisan*, indèque verè scribat, *Antiochum Epiphanem*, Regem Syriæ, mortuum esse anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo nono; Auctor verò secundi libri Machabæorum sectetur consuetudinem Græcorum, incipiendi annum à mense Septembri, adeòque verè itidem dicat, *Antiochum Epiphanem*, Regem Syriæ, vitâ functum esse anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo. Quò fit, ut hæc consignandi tempora diversitas, quæ reperitur in duobus prioribus Machabaicis libris nullo pacto eorum officiat auctoritati, sed eam potiùs commendet, illorumque antiquitatem prodat. Tertiam denique Chronologicam dissonantiam in duobus prioribus Machabæorum libris notant Hæretici, in hoc sitam, quod Auctor lib. 1. Machabæorum cap. 9. ait, *Judam Machabæum* fuisse occisum anno Regni Græcorum centesimo quinquagesimo secundo; sed Auctor libri secundi Machabæorum inquit, *Judam Machabæum* scripsisse

Epi-

Epistolam anno Regni Græcorum centesimo octogesimo octavo, hoc est, sex & triginta annis post obitum *Judæ Machabæi*. Qua in re, ajunt Hæretici, in consignandis temporibus non sibi constant Auctores duorum priorum librorum Machabæorum, sed putidis anachronymis, atque manifesta sese implicant contradictione. Verùm, turpissimè falluntur Hæretici; eorumque objectioni triplex à viris eruditis solet adhiberi Responsio. In primis dicunt, incuriâ librariorum irrepsisse mendum in notas numerales, & scriptum fuisse annum 188. loco anni 148. Secundò, distinguunt duplicem Epistolam, unam videlicet scriptam à *Juda Machabæo* anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo, quo anno adhùc vivebat *Judas Machabæus*. Sed hæc Epistola, à *Juda Machabæo* scripta, dumtaxat post ejus obitum, hoc est, regnante in Judæa *Joanne Hircano*, directa fuit ad Judæos in Ægypto commorantes, eidemque Epistolæ, à *Juda Machabæo* anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo scriptæ, brevem aliam Epistolam Judæi Hierosolymitani, tempore *Hircani*, Summi Pontificis, adjunxerunt, & annum quo scribebant, seu centesimum octogesimum octavum Regni Græcorum præfixerunt. Hæc autem Epistola, quam totus Judæorum Populus, Duce *Joanne Hircano*, anno Regni Græcorum centesimo octogesimo octavo scripsit, præmittitur ab Auctore lib. 2. Machabæorum cap. 1. ante Epistolam à *Juda Machabæo* scriptam, quàm-

quàmvis prædicta illa Epistola posterior sit Epistola *Judæ Machabæi*, quippè quæ scripta est anno Regni Græcorum centesimo octuagesimo octavo, Epistola verò *Judæ Machabæi* scripta est anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo. Hinc doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes jure optimo inferunt, hæc verba: *Anno centesimo octogesimo octavo* non esse exordium Epistolæ, quam scribit *Judas Machabæus*, quamque posteriori loco Auctor libri 2. Machabæorum cap. 1. reponit, sed esse finem alterius præcedentis Epistolæ, quam ibidèm priori loco describit idem Sacer Auctor, à toto Judæorum Populo *Hircani* temporibus scriptam, quæ licèt cap. 1. libri 2. Machabæorum præcedat ordine Epistolam à *Juda Machabæo* scriptam, reverà tamen tempore eâ posterior est, utpotè scripta anno Regni Græcorum centesimo octogesimo octavo. Testatur *Bellarminus*, hanc posteriorem Epistolam, quæ à *Juda Machabæo* scripta est, in Codicibus Græcis non incipere ab illis verbis: *Anno centesimo octogesimo octavo*, sed ab istis: *Populus, qui est in Judæa & Hierosolymis*. Denique, respondent viri eruditi, hanc posteriorem Epistolam (factâ hypothesi quod incipiat ab illis verbis: *Anno centesimo octogesimo octavo*) non fuisse scriptam à *Juda Machabæo*, sed ab altero *Juda*; qui an fuerit *Judas Essenus*, magnâ tum temporis apud Judæos, teste *Josepho*, Hebræo, auctoritate pollens? vel alius *Judas*, nobis incognitus? incertum est, sicut paritèr incertum est,

est, quisnam fuerit ille *Aristobulus*, qui in prædicta Epistola appellatur *Magister Ptolomæi*, Ægyptiorum Regis; an videlicèt fuerit *Aristobulus*, Philosophus Peripateticus? an aliquis alius ejusdem ætatis? Sed de Chronologicis dissonantiis, quas in duobus prioribus Machabæorum libris reperiri effutiunt Hæretici, plura in præsentia non dicam.

D. Suntne majoris momenti alia argumenta, quæ Hæretici ad elevandam duorum priorum librorum Machabæorum auctoritatem proponere solent?

M. Ut intelligas, quàm levia ac futilia sint cætera Hæreticorum argumenta, ea summatìm hic perstringere, ac sigillatìm diluere non pigebit. Dicunt enim primò, in Epistola *Judæ Machabæi*, quæ cap. 1. libri 2. Machabæorum descripta est, legi, *Antiochum Epiphanem*, Syriæ Regem, fuisse percussum & membratim discerptum in Templo Naneæ, quod erat *Veneri*, aut *Dianæ* dicatum (utraque enim Dea in Perside colebatur.) Sed capite 9. ejusdem libri dicitur, eumdem Regem *Antiochum* à Persepoli fugatum, dum omnes ad unum Judæos internecione delendi nefarium mente volveret consilium, maximis fuisse viscerum doloribus excruciatum, & è corpore scaturientibus cum fœtore intolerabili vermibus, post criminum suorum seram agnitionem, & fucatam vitæ promissam emendationem, miserabili morte in montibus occubuisse. Quæ discrepantia in describenda morte *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ,

riæ, non potest, inquiunt Hæretici, cum Historiæ veritate cohærere. Sed planè commentitia est hæc discrepantia, quam Auctori libri 2. Machabæorum in describenda morte *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, objectant Hæretici. At enim, capite primo libri secundi Machabæorum non expressè dicitur, *Antiochum Epiphanem*, Syriæ Regem, occisum fuisse in Templo Naneæ; ut patet è serie horumce verborum, quæ ibidèm leguntur: *Clauserunt Templum, cùm intrasset Antiochus; apertoque occulto aditu Templi, mittentes lapides percusserunt Ducem, & eos, qui cum eo erant, & membratim diviserunt, & capitibus amputatis, foras projecerunt.* In his, inquam, verbis, percussio quidèm respicit Ducem (tametsi ambiguum etiam videatur, an ille Dux, qui percussus est, fuerit *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ? vel alius ex ejus Optimatibus?) At, membrorum discerptio, cujus in his verbis mentio fit, referenda non est ad Ducem, sed restringi debet ad eos, qui cum Duce erant. Quocirca, cùm ex hac clade, factà in Templo Naneæ in Perside, evasisset, fugamque arripuisset *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ, mœrore posteà vermibusque corrosus, fœtidam animam in montibus exhalavit, quemadmodùm legitur capite 9. lib. 2. Machabæorum, sicque in fumum abit ea discrepantia, in quam Auctorem libri 2. Machabæorum in describenda morte *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, impegisse mentiuntur hæretici. Sed alteram antilogiam in duobus prioribus

ribus Machabæorum libris expiscantur Hæretici; ajuntque, Auctorem libri primi Machabæorum rectâ fronte pugnare cum Auctore libri 2. Machabæorum, quia Auctor libri primi Machabæorum cap. 4. narrat, purificationem Templi fuisse à *Juda Machabæo* celebratam paulò ante obitum *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ: Auctor verò secundi libri Machabæorum cap. 10. refert, eamdem Templi purificationem factam esse biennio post mortem ejusdem Regis *Antiochi*. Quæ narrationes, inquiunt Hæretici, sunt è diametro oppositæ, & secum manifestâ antilogiâ colliduntur. Verùm, ut candidè dicam, deploranda sanè est cæcitas Hæreticorum, qui in Scriptura Sacra vident ea, quæ non sunt, tanquàm ea quæ sunt, & ea, quæ in illa sunt, tanquàm ea, quæ non sunt. Nullum etenim extat vestigium illius, circà purificationem Templi à *Juda Machabæo* factam, antilogiæ, quam in duobus prioribus Machabæorum libris sevidere dictitant Hæretici. Narratur quidem capite 9. libri 2. Machabæorum mors *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, post ejus è Perside fugam; sed tamen non dicitur capite decimo, sicut falsò sibi persuadent Hæretici, Templum fuisse à *Juda Machabæo* repurgatum biennio post ejusdem Regis *Antiochi* obitum. Hæc siquidem verba, quibus Sacer Auctor lib. 2. Machabæorum cap. 10. v. 3. utitur: *Et purgato Templo post biennium*, non referuntur ad mortem Regis *Antiochi Epiphanis*, ita ut sensus sit, purgationem Templi factam esse à

Juda Machabæo biennio post mortem Regis *Antiochi Epiphanis*; sed illud *post biennium* denotat temporis intervallum, quod effluxit à profanatione Templi, usque ad ejus purgationem, à *Juda Machabæo* factam, ita ut sensus sit, Templum biennio post illum diem, quo fuerat à Gentibus prophanatum, repurgatum esse à *Juda Machabæo*. Purificatio igitur Templi, quod fuerat prophanatum anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo sexto, facta est anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo, die vigesimâ quintâ mensis *Casleu*, qui nostro mensi Novembri respondet, hoc est, inter fugam Regis *Antiochi Epiphanis*, & ejus mortem in montibus circà Babyloniam. Alia momenta quæ Hæretici ad infirmandam sacram duorum librorum Machabæorum auctoritatem obtrudere solent, tanti non sunt, ut in his solvendis diutiùs immorari debeamus. Sufficiat obiter annotare primò, narrari cap. 12. lib. 2. Machabæorum, *Judam Machabæum* jussisse, ut Hierosolymis offerrentur Sacrificia pro illis Judæis, qui fuerant interfecti in prælio, & sub quorum tunicis inventa fuerant donaria Idolorum, non quòd isti Judæi essent cultores Idolorum, sed quia prædæ aviditate ejusmodi donaria ex Templis Idolorum sustulerant, & in hoc peccaverant, sed antè mortem de peccato suo doluerant, quæ ratio movit *Judam Machabæum*, ut, absque ulla pietatis violatâ regulâ, jusserit, pro illis Judæis offerri preces & Sacrificia. Deinde, advertere debes cum S. *Augu-*

sti-

stino, facinus *Raziæ*, qui sibi necem conscivit, laudari quidèm cap. 14. libri 2. Machabæorum, tanquàm *generosum & audax*, sed non tanquàm *justum & sanctum*. Id autèm ideò asserit S. *Augustinus*, quia Hæretici Donatistæ, contra quos disputabat Sanctus ille Doctor, Historiam *Raziæ*, se ipsum occidentis, jactare solebant, ut quorumdam suæ Sectæ furorem, qui violentas sibi inferebant manus, *Raziæ* instigati exemplo, defendere & laudibus celebrare possent. Si tamen cum nonnullis Scripturæ Sacræ Interpretibus dicatur, *Raziam*, non secus ac *Samsonem*, divino instinctu impulsum, se ipsum occidisse, eo in casu nullà omninò reprehensione dignum videbitur *Raziæ* facinus. Vindicatâ hactenùs contra Hæreticos sacrâ duorum priorum librorum Machabæorum auctoritate (nam duos alios Machabæorum libros, videlicèt tertium & quartum, ad Apocryphorum classem ablegat Catholica Ecclesia, eosque Scripturæ Sacræ Canoni nunquàm accensuit) pauca nunc circa Auctores duorum priorum librorum Machabæorum observare non abs re erit. Quisnam porrò sit Auctor libri primi Machabæorum? incertum planè est. Sunt tamen nonnulli, qui *Joannem Hircanum*, Summum Judæorum Pontificem, & *Simonis*, fratris *Judæ Machabæi*, filium, qui diù apud Judæos Imperio & Pontificatu potitus est, putant esse hujusce libri Auctorem. Hic primus Machabæorum liber, quem *Josephus*, Hebræus, fermè integrum in suam Historiam *de Antiq. Jud.*

convasavit, primùm Hebraicâ linguâ fuit exaratus, sed primigenium istius libri Exemplar Hebraicum omninò periit, & nunc dumtaxat superest Græcum. Alterum Machabæorum librum fuisse Græcè scriptum, ex ipsa phrasi colligit S. *Hieronymus* in Prologo Galeato. Hujus secundi Machabæorum libri Auctor ignoratur, nec solidæ sunt conjecturæ, quibus alii *Philoni*, alii *Josepho*, alii *Judæ Essæo* hunc librum adjudicant. Hæc duo certissima apud omnes esse debent, primò, hunc secundum librum Machabæorum esse præcedentis libri repetitionem, seu eorum, quæ in eo aut omissa, aut nimis compendiosè dicta fuerant, expositionem, simul & Epitomen cujusdam magni Voluminis à *Jasone Cyrenæo* conscripti. Quis autem sit *Jason* iste *Cyrenæus*? incompertum est, quia Auctor libri 2. Machabæorum v. 24. ait dumtaxat, se in Epitomen redegisse Historiam à *Jasone Cyrenæo* quinque libris comprehensam: *Ab Jasone Cyrenæo quinque libris comprehensa, tentavimus nos uno Volumine breviare.* Prætereà, certum itidèm apud omnes esse debet, Auctorem libri 2. Machabæorum fuisse Spiritu Sancto afflatum, adeòque jure optimo Facultates Lovaniensem, & Duacensem inter cæteras propositiones, quas in suis Censuris anno MDLXXXVI. proscripserunt, istam damnasse his verbis conceptam: *Liber aliquis (qualis fortè est secundus Machabæorum liber) humana industriâ sine assistentia Spiritus Sancti scriptus, si Spiritus Sanctus posteà testetur, ibi nihil*

nihil esse falsum, efficitur Scriptura Sacra. Veniam quidèm à Lectore deprecatur Auctor libri 2. Machabæorum; sed id non probat, hunc librum fuisse ab ipso scriptum humanâ industriâ, & absque speciali assistentia Spiritûs Sancti, quia, ut optimè respondet *Bellarminus* lib. I. *De Verbo Dei* cap. XV. *Deus est Auctor omnium Scripturarum; sed diversâ ratione: Nam Prophetæ non aliam habuerunt laborem, quàm scribendi quæ sibi erant revelata. Aliis non semper Deus revelabat verba, sed excitabat eos ut scriberent, & aderat ne fallerentur in scribendo. Et quidèm hujus libri* (seu secundi Machabæorum) *nullam deprecatur culpam contra Historiæ veritatem, sed de scribendi ratione tantùm loquitur. Aliud est verè, aliud disertè dicere. Deus autem sic Auctores Sacros regebat, ut iis Styli libertatem, & scribendi modum relinqueret.*

D. Facilè nunc intelligo, quàm levia ac futilia sint argumenta, quibus Hæretici Sacram duorum priorum librorum Machabæorum auctoritatem frustrà oppugnare moliuntur. Age modò, si placet, & summatim perstringe præclara Machabæorum facinora, quæ in duobus prioribus Machabæorum libris descripta leguntur.

M. Cùm rerum, quas præclarè gesserunt præstantissimi apud Judæos Duces, dicti *Assamonæi*, seu *Machabæi*, narratio divelli nequaquàm possit ab Historia Regum Syriæ, quibus strenuè restiterunt Machabæi, & periclitantem

Judæorum libertatem, multis consertis præliis, egregiè defenderunt; præstat ut in memoriam tuam revoces eam, quam in primo Colloquio in Historiam sextæ hujus Mundi Ætatis dedimus, seriem duodecim priorum Regum, qui post obitum *Alexandri Magni* in Syria regnarunt. Hic autèm describemus Historiam Machabæorum, qui summâ apud Judæos potestate potiti sunt usque ad Natale Christi Domini, eâdemque operâ breviter referemus res gestas ab aliis Regibus, qui, temporibus Machabæorum, regnarunt in Syria, usque ad *Pompejum*, qui, missus à Romanis in Asiam, Regnum Syriæ armis subegit, occupavit, illudque in formam Provinciæ redactum Romano Imperio subjecit. Historia porrò Machabæorum, quos ad defensionem & liberationem Reipublicæ & Ecclesiæ Judaicæ excitavit Deus Optimus Maximus, incipit à *Mathatia*, Sacerdote, filio *Joannis*, & patre quinque filiorum, videlicet *Joannis*, *Simonis*, *Judæ*, *Eleazari*, & *Jonathæ*, qui *Assamonæi*, seu *Machabæi* dicti sunt, & à patris sui fortitudine, avitâque religione non degenerarunt. Floruit *Mathatias*, règnante in Syria *Ptolomæo IV.* dicto *Epiphane*, seu *Illustri*, Rege in Judæos iniquissimo, quippè qui ab Ægyptiaca Expeditione, quam in Regem Ægypti susceperat, irrito conatu jussu Senatûs & populi Romani reverti coactus, efferato in Judæos animo, in eos vertit arma, Hierosolymam hostiliter adiit, ingentem Civium ex omni ætate & sexu stragem edi-

edidit, &, deducente *Menelao*, Judæorum Pseudo-Pontifice, Templum & Sanctuarium ingressus, sacra Vasa sacrilegis manibus contaminavit, comminuit, diripuit, prædamque talentorum mille & octoginta è Templo sustulit, indéque Antiochiam reversus est. Sed post biennium misit impius ille Rex *Apollonium*, Ærario & Tributis Præpositum, qui viginti duorum millium armatorum Exercitu stipatus, Hierosolymorum urbem proditoriè, simulatâ pace, ingressus est, eamque multis & promiscuis cædibus vastavit. Neque hic substitit immanis Tyranni furor. Nam, ut sacram Legem penitùs everteret Rex sceleſtissimus, Edictum promulgavit, ut omnes Judæi, ad Deorum cultum adigerentur, & relictis Sacrificiis, Circumcisione, Sabbatorum observantiâ, aliisque Mosaicæ Legis Ritibus, ac traditionibus, Gentilium more viverent. Tum verò, proh pudor! per universam Hierosolymorum urbem palam in plateis Diis impunè litabatur, sacri libri combusti, Templum Hierosolymitanum jussu nequissimi illius Regis prophanatum, & *Jovi Olympio* dicatum; Templum verò Garizitanum fuit *Jovi Hospitali* consecratum. Sed dùm crudelissimus ille Tyrannus exquisitissimis tormentorum generibus sæviret in Judæos, qui Legem Mosaicam observarent, emicuit zelus Sanctissimi Senis *Eleazari*, qui nec carnes porcinas manducare consentiens, nec simulatione uti volens, gloriosam pro Dei Lege mortem oppetiit anno ætatis suæ nonagesimo. *Salomona*

pariter heroici animi fœmina, cum septem filiis suis Machabæis, ob eamdem causam, Martyrii palmam tulit, postquàm illos ad mortem pro patriis Legibus constantèr subeundam ipsamet impavida, adspectante Tyranno, fuisset adhortata. Hac igitur truculentissima *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, grassante in Iudæos persecutione, quæ cap. 1. lib. 1. Machabæorum describitur, excitavit Deus ad Iudæorum Reipublicæ defensionem & liberationem *Mathathiam*, qui unà cum filiis & aliis Iudæis in oppidum Modin confugit, ibique à Præfecto Regis *Antiochi Epiphanis* ad Dei Legem ejurandam blanditiis & promissis tentatus, tantùm abfuit ut ei morem gereret, ut divino zelo accensus, & egregiâ constantiâ prophanum Regis Edictum contemnens, Iudæum, Idolis sacrificantem, super ipsam Aram actutùm trucidaverit, & regium Præfectum occiderit. Posteà q *Mathatias* collegit Exercitum Iudæorum, queis omnibus destinatum erat, religionem & libertatem armis tueri, adversùs prophanum Imperium fortitèr dimicare, incursiones in hostes agere, prophanas Aras evertere, & in bello potiùs occumbere, quàm impias cæremonias exercere. Obiit *Mathatias*, Herôs religiosissimus, postquàm per annum præfuisset Reipublicæ Iudæorum, filiosque suos propediem moriturus ad Religionem ac Rempublicam ab hostibus vindicandam esset adhortatus.

D. Quis, post mortem *Mathatiæ*, Principatum

patum obtinuit in Republica Judæorum?

M. Moriens Mathatias Exercitui, quem paraverat, Ducem substituit filium suum Judam, dictum Machabæum, qui adversus Populi Judæi hostes frequentibus præliis prosperè pugnavit, & Antiochi Epiphanis, Syriæ Regis, fortissimos Duces, Apollonium, Seronem, Lysiam, Nicanorem, & Gorgiam, qui contrà ipsum magnis copiis in conflictum descenderant, exiguâ militum manu delevit, profligavit, victorque Templum Hierosolymitanum, quod ab eodem Rege Antiocho eversum, prophanatumque à Gentibus fœdam sui præbebat speciem, ab Idolis purgavit, muro circumdedit, militesque constituit, qui excubias agentes perpetuum præsidium armati agitarent. Dein Judas Machabæus aggressus Idumæos, Sidonios, Ammonitas, Syros, & Samaritanos, qui conglomerato agmine contrà Judæos conspiraverant, illos cum omni Exercitu delevit, multas illorum urbes occupavit, mœnia & turres diruit, prophanas Aras evertit, Idola succendit, & opimis hostium onustus spoliis in Terram Judæ reversus est. Intereà, Rex Antiochus Epiphanes, qui Templum Naneæ in Perside opulentissimum, multoque auro refertum, diripere conatus, confluente undique ad defensionem loci multitudine turpitèr fugatus fuerat, acerbissimum accepit nuntium cladis suis Ducibus, & Exercitibus à Juda Machabæo illatæ, indèque summo mærore confectus, & è curru, in quo vehebatur

tur, nimio impetu agitato, cadens, insanabili plagâ à Deo percussus est, diro scilicèt viscerum dolore, & scaturientibus ex ejus corpore vermibus, paucos post dies mortuus est. Notat quidèm Scriptura Sacra lib. 2. Machab. cap. 9. v. 12. Regem *Antiochum*, paulò antequàm moreretur, malorum, quibus populum Dei vexaverat, reminiscentem, exclamasse: *Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Sed eadem Scriptura vers. sequenti subdit: *Sed orabat scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus*, quia ex solo pœnæ timore, non ex amore justitiæ pœnitentia illius Regis proficiscebatur, quæ subindè falsa fuit. Moriens *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ, Imperium filio suo *Antiocho V.* dicto *Eupatori*, reliquit. Regnante in Syria *Antiocho V.* dicto *Eupatore*, strenuè admodùm se gessit *Judas Machabæus*, quippè qui *Lysiam*, *Gorgiam*, & *Timotheum*, Exercituum Regis *Antiochi Eupatoris* Duces, Deo pro Judæis pugnante, fudit, Gentes finitimas expugnavit, ipsumque Regem *Antiochum Eupatorem* cum ingenti Exercitu Hierosolymam venientem, tot cladibus affecit, ut tandèm Rex, suadente *Lysia*, supremo Regni Administro & Exercituum Duce, pacem Judæis concesserit. Periit tùm temporis *Eleazarus*, Judæ Machabæi frater, qui Elephantem, quo Regem *Antiochum Eupatorem* vehi existimabat, interficiens, bestiæ supèr se cadentis mole oppressus est, & ob egregiam fortitudinem

in Historia Sacra, & à Sanctis Patribus maximè commendatur. Non diù regnavit *Antiochus V.* Rex Syriæ, dictus *Eupator.* Nam anno secundo Regni sui occisus est à *Demetrio Sotere*, Regis Syriæ, *Seleuci IV.* dicti *Philopatoris*, filio, qui, perempto *Antiocho V. Eupatore*, Regnum Syriæ occupavit. Hoc regnante in Syria *Demetrio Sotere*, Judæi, præeunte Duce *Juda Machabæo*, Legationem ad Senatum Populumque Romanum miserunt, ut cum illis fædere, & amicitiâ jungerentur, sicque Rex Syriæ *Demetrius Soter* à Judæorum infestatione, & à bellis, quæ contrà illos per suos Duces gerebat, tandèm aliquandò cohiberetur. Ter autem cum *Juda Machabæo* per suos Duces prælium commisit Rex *Demetrius Soter*. Primùm per *Bacchidem*, & *Alcimum*, perfidum Judæum, summi Pontificatûs apud Judæos obtinendi cupidum, quos Duces *Judas Machabæus*, divino fretus præsidio, vicit ac superavit. Deindè, alterum Exercitum contrà *Judam Machabæum* misit Rex *Demetrius Soter*, eique præfecit *Nicanorem.* Sed collatis signis, hostilis ille Exercitus à *Juda Machabæo* profligatus est, triginta quinque hostium millia cæsa sunt, *Nicanor* ipse in prælio occubuit, ejusque caput ac dexteram amputari, & ad Arcem Hierosolymitanam suspendi, linguam etiam blasphemam præcidi, & avibus in escam dari præcepit *Judas Machabæus.* Mortem *Nicanoris*, Ducis Exercitûs, ægerrimè tulit Rex *Demetrius Soter*, & ad

ad eam vindicandam bellum redintegravit, misitque in Judæam cum novo Exercitu *Bacchidem*, & *Alcimum*, qui, resumptis viribus, auctisque copiis contrà *Judam Machabæum* conflixerunt, & in ea pugna, proh dolor! *Judas Machabæus*, multarum palmarum Dux, qui tot pericula evaserat, toties è medio igni & ferro victor redierat, cecidit, magnumque post mortem reliquit in Republica Judæorum sui desiderium. In demortui *Judæ Machabæi* Principatum, summumque Sacerdotium successit *Jonathas*, ejus frater, qui, collectis copiarum reliquiis, Rempublicam Judæorum adversùs *Bacchidem*, Exercitûs Regis *Demetrii Soteris* Ducem, strenuè tutatus est. Contigit autem id temporis, ut quidam adolescens, Rhodi educatus, nomine *Alexander*, cognomento *Bala*, qui se Regis Syriæ *Antiochi IV*, dicti *Epiphanis*, seu *Illustris* filium, falsò jactabat, Ptolomaidem occuparit, & Exercitum ducens in Syriam, Regem *Demetrium Soterem* occiderit, & Regnum Syriæ obtinuerit. Hic *Alexander Bala*, priusquàm Regem *Demetrium Soterem* interimeret, *Jonatham* in suas partes allexerat, & fædus cum ipso pepigerat, eique fidem datam adeò constantèr servavit, ut per quinquennium, quo Rex *Alexander Bala*, quamvis insititius, rerum in Syria potitus est, res Judæorum fuerint omninò tranquillæ. Cæso *Alexandro Bala*, Rex Syriæ salutatus fuit *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, filius Regis *Demetrii Soteris*. Sed contrà illum, insur-

insurrexit *Tripho*, unus ex Ducibus Regis *Alexandri Balæ*, & *Antiochum*, ejusdem *Alexandri Balæ* filium, debellato Rege *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, eoque in Ciliciam fugato, Regem Syriæ constituit, quem paulo post occidit, &, ut facilius, extincto illo *Antiocho*, quem Regem constituerat, Regnum Syriæ ipse invaderet, *Jonatham* & duos ejus filios, quos nefariis illius consiliis obstituros probe norat, per summam perfidiam interfecit. Post *Jonathæ*, ejusque filiorum cædem, à scelesto *Triphone* perpetratam, *Simon*, frater *Jonathæ*, & ultimus è *Mathatiæ* filiis superstes, totius Populi Judaici consensu, Principatum, summumque Sacerdotium consecutus est, & statim, ut *Tryphonem*, Tyrannum, & totius Gentis Judaicæ crudelissimum hostem, in ordinem redigeret, fœdus inivit cum *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, legitimo Syriæ Rege, qui in Asia superiori agebat, è Syria, ut mox diximus, pulsus. Hic est *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, qui, ut ostendimus sub finem Colloquii primi in Historiam hujusce sextæ Mundi Ætatis, fuit duodecimus, post obitum *Alexandri Magni*, Rex Syriæ, quique anno secundo Regni sui, id est, anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo septuagesimo, plenam Judæis concessit libertatem, & à Tributis immunitatem, in cujus rei perenne monumentum Populus Judaicus, novâ institutâ Epochâ libertatem Reipublicæ suæ testatus est, cæpitque in Actis publicis scribere: *Anno*

primo

primo sub Simone Sacerdote, magno Duce, & Principe Iudæorum. Porrò, *Simon*, Princeps, ac Summus Iudæorum Sacerdos anno Regni Græcorum centesimo septuagesimo primo urbem Gazam expugnavit, & Arcem Hierosolymitanam, quam à contaminationibus mundavit, munivit, & in ea habitavit, sicùt legitur cap. 13. lib. 1. Machabæorum. Putabat *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, Rex Syriæ, se facilè Tyrannum *Tryphonem* è Regno Syriæ exturbaturum, sed amisso ingenti, quem collegerat, Exercitu, vivus in potestatem hostis venit, & custodiæ mancipatus est. Eo Rege captivo, *Antiochus*, appellatus *Sidetes*, ejus frater, postquàm *Cleopatram*, uxorem fratris sui captivi *Demetrii II.* dicti *Nicanoris*, matrimonio sibi copulasset, venit in Syriam, eumque Exercitus Regem Syriæ proclamavit, *Tryphon* verò Tyrannus, qui in Syria regnabat, derelictus est ab omnibus ferè copiis. Quocircà *Doram*, finitimam, Phæniciæ urbem fugâ sese recepit, dein, ad populares suos *Apamæam*, ubi interfectus est, sicùt testantur *Iosephus*, Hebræus, lib. 13. *Antiq. Iud.* cap. 12. & *Appianus* in Syriacis pag. 132. Intereà temporis *Antiochus Sidetes*, Rex Syriæ, contra *Phraatem*, Parthorum Regem, bellum movit, fratrem suum *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, captivum repetens, victorque tribus præliis Babyloniam occupavit, sed postea à suis desertus est, & in alio prælio à Parthis occisus est, ejusque frater *Demetrius*

metrius II. dictus *Nicanor*, dimissus è captivitate Parthica, in Regnum Syriæ, à quo à Tyranno *Tryphone* extrusus fuerat, restitutus est. Sacer Auctor libri 1. Machabæorum cap. 16. scribit, *Simonem*, Principem, ac summum Iudæorum Pontificem, à genero suo *Ptolomæo* fuisse proditoriè occisum anno Regni Græcorum centesimo septuagesimo septimo, additque *Simonis* filium *Ioannem*, qui, ob devictos Hyrcanos, dictus est *Hyrcanus*, Pontificatum eodem anno cæpisse. Præfuit Reipublicæ Iudaicæ *Simon* annis circitèr novem, sicùt colligitur ex Historia Machabæorum, cujus primus liber, qui quadraginta annorum Historiam complectitur, hoc anno Regni Græcorum, seu Seleucidarum, centesimo septuagesimo septimo absolvitur. Restitutus in Regnum Syriæ *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, ità, propter mores improbos, sese invisum reddidit Syris, ut ad *Ptolomæum Phisconem*, Ægypti Regem, Legationem miserint, rogantes, ut aliquem ex *Seleuci* genere cis darent, quem possent sibi Regem præficere. Annuit quidèm ille, sed, compositâ fabulâ, misit ad Syros juvenem quemdam Ægyptium, dictum *Alexandrum*, cognomento *Zabinam*, quasi esset Regis *Antiochi Sidetis* filius, qui, devicto ac cæso *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, vero Syriæ Rege, obtinuit Syriæ Regnum. Sed, mortuo *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, ejus filius, *Seleucus*, injussu matris suæ *Cleopatræ*, diadema sumpsit, quo paulò post à matre

tre sua, ambitionis & iræ impotenti fæminâ, exutus est, ejusque jussu sagittâ transfixus occubuit. Alterum filium suum Regina *Cleopatra* ex Rege *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, susceptum, Regem Syriæ constituit, videlicèt *Antiochum Grypum*, qui prælium cum suo Regni æmulo *Alexandro Zabina* commisit, in quo victus *Alexander Zabina*, Antiochiam profugit, & à latronibus captus, perductusque ad *Antiochum Grypum*, interfectus est. Verùm, postquàm *Antiochus Grypus* per octo annos solus & tranquillus Regno Syriæ potitus esset, in eum insurrexit alter Regni æmulus, scilicèt *Antiochus Cyzicenus*, ejus frater, & filius Regis *Antiochi Sidetis* ex eadem *Cleopatra*. Conserto inter utrumque fratrem prælio, *Antiochus Cyzicenus* victore vasit, fratremque suum *Antiochum Grypum*, Regno expulit. Bellum tamen *Antiocho Cyziceno* intulit *Seleucus*, filius *Antiochi Grypi*, eumque in prælio vicit, & occidit. Sed non diù *Seleucus*, filius *Antiochi Grypi*, Regnum Syriæ obtinuit. Nam *Antiochus Eusebes*, ipsius patruelis, & filius *Antiochi Cyziceni*, imposito sibi diademate bellum ei intulit, eumque uno prælio victum è tota Syria fugavit. At, *Antiocho Eusebe* occiso in prælio, quod cum *Galadenorum* Reginâ contrà Parthos commisit, Syriæ Regnum penès duos fratres *Antiochi Grypi* filios, videlicèt *Philippum*, & *Demetrium Eucærum*, quem postremum *Ptolomæus Lathurus*, Ægypti Rex, jam Regem Damasci

Damasci constituerat, remansit. Deniquè Syri, variorum bellorum & certaminum, quibus Reges Syriæ occasionem dabant, omninò pertæsi, relictis Seleucidis, *Tigranis*, Armeniæ Regis, Imperio se subjecerunt, sicut initio libri 40. scribit *Justinus*. Quapropter, ipse hic cum *Eusebio*, Episcopo Cæsariensi, in Chronico, seriem Seleucidarum, Syriæ Regum, claudam. Velim tamen advertas, Syriæ Regnum perstitisse usquè ad *Pompeium*, qui anno urbis Romæ conditæ sexcentesimo nonagesimo, & antè Christum anno sexagesimo quarto, missus à Populo Romano in Asiam, Ituræos, Arabesque perdomuit, & posteà descendens in Syriam, eam, justo Rege vacantem, in formam Provinciæ redegit, possessionemque fecit Populi Romani, ut videre est apud *Strabonem* lib. 16. pag. 755. Nunc verò, si Tabulam Chronologicam, quam in primo Colloquio in Historiam hujusce sextæ Mundi Ætatis exhibui, duodecim priorum Regum Seleucidarum, qui, post obitum *Alexandri Magni*, in Syria regnarunt, præ oculis habeas, eidemque Tabulæ Chronologicæ, quæ incipit à *Seleuco Nicanore*, qui post mortem *Alexandri Magni*, fuit primus Syriæ Rex, quæque producitur usquè ad *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, qui fuit, post obitum *Alexandri Magni*, duodecimus è Seleucidarum genere Rex Syriæ; si, inquam, huic Tabulæ Chronologicæ duodecim priorum Syriæ Regum adjicias alios Reges è genere Seleucida-

rum, quos mox percensui, quique, post *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, duodecimum ab obitu *Alexandri Magni* Regem Syriæ, Regnum Syriæ occuparunt, accuratam seriem habebis Regum è genere Seleucidarum, qui ab obitu *Alexandri Magni* regnarunt in Syria, donec Syri dominii illorum pertæsi ob varia, quæ frequentèr excitabant, bella, eis parere detrectarunt, seque *Tigranis*, Armeniæ Regis, Imperio subdiderunt.

D. Memoriâ jam teneo seriem Regum Seleucidarum, qui, post obitum *Alexandri Magni*, regnarunt in Syria. Prosequere nunc, quæso, Historiam Assamonæorum, seu Machabæorum, qui sub Regibus Syriæ, ad tuendam Judæorum Reipublicæ libertatem ac Religionem, res præclaras gesserunt.

M. Mortuo, ut anteà diximus, *Simone*, qui *Judæ Machabæi*, & *Jonathæ* frater erat, simulque Princeps ac Summus Judæorum Sacerdos, in ejus locum, ad regendam Judaicam Rempublicam, suffectus est ipsius filius, dictus *Joannes Hyrcanus*, hujus nominis primus, qui, ducto in Syriam Exercitu, aliquas Urbes occupavit, & præcipuè Urbem *Garizim*, ubi, sicut alibi diximus, Templum erat, instar Hierosolymitani, à *Sanaballate* in gratiam *Manassis* ipsius generi, *Alexandro Magno* permittente, extructum. Hoc Templum, quod jam ducentis abhinc annis fuerat excitatum, penitùs evertit *Joannes Hyrcanus*, Princeps ac Summus Judæorum Sacerdos. Deindè, Idumæos de-

debellavit, eosque ad Circumcisionem recipiendam, & ad Mosaicæ Legis observantiam compulit, ut porè posteros *Abrahami*, ab *Esau* progenitos. Denique, *Joannes Hyrcanus* Romam Legatos misit, ut fœdus cum Populo Romano renovaret; obtinuitque, ut Actis *Antiochi Sidetis*, Regis Syriæ, jam demortui, rescissis, omnia, quæ Judæis ab illo Rege fuerant ablata, in integrum restituerentur, omniaque Tributa, & onera, quæ imposuerat, tanquam, inconsulto Romanorum Senatu, Sociis indicta, Senatusconsulto tollerentur, sicut testatur *Josephus* lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 17. Hunc *Joannem*, filium *Simonis*, ideò fuisse appellatum *Hyrcanum*, quòd adversùm Hyrcanos, gentem validissimam, egregiè pugnasset, superiùs observavimus; idque contra *Drusium*, qui hoc in dubium revocat, confirmare possumus testimonio *Josephi*, Hebræi, qui lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 16. ait, hunc *Joannem*, filium *Simonis*, secutum fuisse cum auxiliaribus copiis *Antiochum Sidetem*, Syriæ Regem, quandò ille Rex Expeditionem suscepit in Parthos, in quorum Exercitu erant Hyrcani: *Antiochus* (inquit *Josephus*) *erecto trophæo ad Lycum fluvium, ubi Indatem, Parthorum Ducem, profligaverat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Judæi, quod in id tempus fortè quædam Judæorum festivitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere.* Obiit *Joannes Hyrcanus* anno Principatus sui trigesimo, non verò (ut rectè observat *Usserius* in

 An-

Annalibus veteris Testamenti) anno trigesimo tertio, sicut perperàm legitur in antiqua operum *Josephi*, Hebræi, versione, quam adornavit *Rufinus*, vel anno trigesimo primo, sicut nunc in editis ejusdem *Josephi* libris legitur. Mortuo *Joanne Hyrcano*, filius ejus natu maximus *Judas*, alio nomine *Aristobulus* dictus, Principatum simul & Pontificatum obtinuit. Sed nec Principis, nec Summi Pontificis appellatione contentus, Regium nomen & insignia sumpsit, primusque, post reditum è captivitate Babylonica, diademate sibi imposito, Principatum apud Judæos in formam Regni transtulit, sicut fidem facit *Josephus* lib. 1. *De Bello Judaico* cap. 3. & lib. 13. *Antiquit. Jud.* cap. 19. & lib. 20. cap. 8. Fuit quidèm hic *Aristobulus* vir bellicosus, quippè qui, illato *Itureæ* bello, Gentem illam Ismaelitici generis debellavit, & ad Circumcisionem, & ad Legis Mosaicæ observantiam coegit; sed in suos crudelis admodùm fuit. Nam primò, Matrem suam, Principatûs æmulam, quam scilicèt *Hyrcanus* pater rerum Dominam constituerat, in carcerem conjecit, eòque crudelitatis progressus est, ut eam fame necarit. Præterea, fratrem suum *Antigonum*, quem sibi in Regni Socium adsciverat, per sicarios occidi jussit; tres verò reliquos fratres suos in vinculis tenuit. Non diù tamen belluinam illam crudelitatem impunè tulit. Anno siquidem duntaxat uno Regni sui elapso, exhaustus continuo sanguinis vomitu, & diris conscientiæ stimulis noctes diesque miserè

ferè exagitatus ac dilaniatus, migravit è vita, ut refert *Josephus* lib. 1. *De Bello Jud.* cap. 3. & lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 19. Post obitum *Aristobuli*, Regina *Salome*, ejus uxor, quam Græci *Alexandram* nuncupant, è carcere solvit mariti fratres, quos ipse, dùm viveret, in vinculis habuerat, eorumque natu maximum, *Alexandrum Jannæum*, Regem ac Pontificem constituit. At ille semel Regno summâque rerum potitus, in Principatus sui exordio alterum fratrem, sibi insidiantem peremit; Alterum, contentum privatâ & otiosâ vitâ, in honore habuit, ut asserit *Josephus* lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 20. Bellum gessit *Alexander Jannæus* cum *Ptolomæo Lathuro*, Ægypti Rege, qui irâ percitus, quòd *Alexander Jannæus* fœdus, quod cum ipso percusserat, violasset, & *Cleopatram*, Reginam Ægypti, quam filio suo eidem Regi *Ptolomæo Lathuro* infensam noverat, clam ad bellum concitasset, in Judæam, hac fraude retectâ, cum Exercitu venit, collatisque cum *Alexandro Jannæo* signis, magnam ei intulit cladem, triginta Judæorum millia in prælio cæcidit, Judæam devastavit, &, ut omnia terrore impleret, jussit promiscuâ cæde pueros jugulari, in frusta concidi, ac in ollis coqui, quasi ejus milites carnibus humanis vescerentur. Post barbaram illam Expeditionem, Cyprum reverso *Ptolomæo Lathuro*, Ægypti Rege, animum non despondit *Alexander Jannæus*, sed immanitate illius Regis Ægypti audacior factus, Urbem *Gazam* oppugnavit, ce-

pit, in prædam dedit, omnesque cives trucidavit. Deindè, vicit Arabes, Moabitas, & Galaaditas, eisque tributa imposuit. Reversus Hierosolymam *Alexander Jannæus*, odium sibi conflavit Judæorum, eorumque variis factionibus fuit exagitatus, quos vicissim crudeliter ultus est. Nam civili bello per sex annos à Judæis vexatus, quinquaginta illorum millia interfecit. Quod facinus ita Judæorum odia accendit, ut ab *Alexandro Jannæo* penitùs alieni, in auxilium advocarint *Demetrium Eucærum*, Syriæ Regem, qui, conserto prælio, *Alexandrum Jannæum* ad fugam in montes capessendam compulit, eumque omni procul dubio in ordinem redegisset, nisi Judæi, miseram Regis sui *Alexandri Jannæi* fortunam dolentes, ei opem tulissent, quorum subindè metu *Demetrius Eucærus*, desperato belli eventu, terga vertit, sicque ejus auxiliaribus copiis destitutus perduellium Judæorum Exercitus, ab *Alexandro Jannæo* debellatus est. Denique, *Alexander Jannæus*, postquàm per annos viginti septem cum summa fortunæ vicissitudine regnasset, abiit è vivis. Regni administrationem moriturus reliquit uxori suæ *Alexandræ*, eique unum è filiis, quem vellet, eligendi in Pontificem, arbitrium permisit: ipsa verò filium suum *Hyrcanum* majorem natu, otio deditum, Pontificem declaravit, *Aristobulum*, alterum filium, ferventiori præditum ingenio, & rerum novarum cupidum, à Regni administratione callidè semovit, & priva-

vatum agere voluit. Regnavit *Alexandra* pacificè per novem annos, eò potissimùm nomine àpud populum gratiosa, quòd Pharisæos, quibus vulgus fidem maximè habebat, sibi arctissimè conciliasset. Sed hujus Reginæ gratià & auctoritate abusi Pharisæi, in illos qui, regnante *Alexandro Jannæo*, eis molesti fuerant, crudelitèr sævierunt, & plures è medio sustulerunt.

D. Mortuâ Reginâ *Alexandra*, obtinuitne tandèm Regnum *Hyrcanus*, ejus filius, qui toto eo tempore, quo in Judæa regnavit *Alexandra*, mater, Pontificatum dumtaxat gessit?

M. Post Reginæ *Alexandræ* obitum, ejus filius *Hyrcanus*, hujus nominis II. Rex quidèm Judæorum fuit salutatus, sed *Aristobulus*, ejus frater, qui, ut mox diximus, ad res novandas propensissimus erat, bellum ei intulit acerrimum, quòd elegantèr *Severus Sulpicius* lib. 2. *Historiæ Sacræ* describit his verbis: *Post hujus* (seu Reginæ *Alexandræ*, matris) *obitum, fœda inter fratres* (nempè inter *Hyrcanum II.* & *Aristobulum*, *filios Reginæ Alexandræ*) *de Regno certamina orta. Ac primùm Hyrcanus Imperium obtinebat, mox ab Aristobulo, fratre, pulsus, confugit ad Pompejum, qui tum Mithridatico bello confecto, pacatâque Armeniâ & Ponto, Victor omnium gentium, quas adierat, ultrorsùm pergere, & vicina quæque Romano Imperio adjungere cupiens, causas belli & materiam vincendi quærebat. Igitur Hyrcanum libens excepit, du-*

ctuque ejus Judæos aggreditur; *Urbe captâ atque Arce, Templo pepercit. Aristobulum vinctum Romam mittit, Hyrcano jus Pontificatûs restituit, impositoque Judæis stipendio, Procuratorem eis Antipatrum quemdam Ascaloniten præposuit.* Hic *Antipater*, cujus hic meminit *Sulpicius Severus*, quemque genere *Ascaloniten* fuisse ait, pater est *Herodis*, qui postea fuit Judæorum Rex, & quo regnante in Judæa, natus est Christus Dominus. *Antipatrum* tamen non genere Ascalonitam fuisse, sed Idumæum, probabiliùs asserunt benè multi Sancti Patres. *Hyrcanum* itaque hujus nominis II. Regem Judæorum denuò à *Pompejo* constitutum tentarunt quidèm è solio deturbare *Aristobulus*, ejus frater, Judæorum Regno privatus, & filii ejusdem *Aristobuli*, scilicèt *Alexander*, & *Antigonus*. Sed *Aristobulus* veneno extinctus est, *Alexandrum* ejus filium, quòd arma contra Romanos non semel cepisset, *Scipio*, jussu Pompeji, Antiochiæ securi percuti curavit, denique *Antigonus*, alter *Aristobuli*, Judæorum Regno privati, filius, ad *Cæsarem*, tunc in Syria degentem, venit, questusque est de infortunio patris sui *Aristobuli*, & *Hyrcanum*, patruum suum, atque *Antipatrum* accusavit, quòd per vim Regnum Judaicæ gentis gererent, nec ab ejus injuriis abstinerent. Verùm, nihil apud *Cæsarem* suis questibus promovere potuit *Antigonus*. Audita quippè Oratione, quam *Antipater* ad diluenda sibi ab *Antigono* impacta

cri-

crimina habuit, confestim *Cæsar* declaravit *Hyrcanum* Summum Judæorum Pontificem, & *Antipatro* Dynastiam, quamcumque ipse optaret, obtulit, eumque Procuratorem Judææ constituit, sicut prodit *Josephus*, Hebræus, lib. 1. *De Bello Judaico* cap. 8. & lib. 14. *Antiq. Jud.* cap. 15. Tùm *Antipater* unum è liberis suis, natum videlicèt maximum, dictum *Phasaelum*, Hierosolymis & circumjacenti Regioni Ducem constituit, & *Herodi*, filio suo secundo genito, viginti quinque annos nato (qui posteà fuit Rex Judæorum, eòque Regnante in Judæa, natus est Christus, Servator noster) Galilæam curandam commendavit, sicut legere est apud *Josephum* lib. 1. *De Bello Judaico*, cap. 8. & lib. 14. *Antiq. Jud.* cap. 16. & 17.

D. Pervenimus tandem ad *Herodem*, Antipatris filium, quo in Judæa regnante, natus est Christus Dominus. De hoc autem *Herode* in primis scire velim, quo pacto Judææ Regnum obtinuerit?

M. Seriem rerum, quas ad obtinendum Judææ Regnum gessit *Herodes*, breviter hîc describam. Regnante in Judæa, sicut mox diximus, *Hyrcano II*, omnem Regiam auctoritatem ad se traxit *Herodes*, cui pater ipsius *Antipater* Galilæam administrandi curam demandaverat. Id *Antigonus*, Hyrcani II. nepos, & cujus pater *Aristobulus* Regno Judææ privatus fuerat, ægerrimè tulit, atque, ut paternum Regnum recuperaret, *Pacorum*, Parthorum Regem, multis promissis allexit. *Pacorus*,

Rex,

Rex, sciens, *Hyrcanum II.* Judææ Regem, stare à partibus Romanorum, actutùm suppetias *Antigono* tulit, & in Judæam cum duplici Exercitu venit. *Antigonus* verò cum copiis, quas privatâ pecuniâ collegerat, Hierosolymam itidèm perrexit, atque à civibus, quibus exosum erat regimen *Herodis*, intra urbem facilè admissus est, Regiam tamen occupare haud potuit, quòd & situ munita, & valido instructa Exercitu ab *Herode* teneretur. At, postquàm *Pacorus*, Parthorum Rex, *Hyrcanum II.* Judææ Regem, subdolè in Colloquium vocatum, in vincula conjecisset, *Antigonus* Judæis Rex impositus est, & *Herodes*, qui in Regia remanserat, accepto nuncio de captivitate Regis *Hyrcani*, relictis protinùs Hierosolymis, suos secum milites cum tota familia ducens, primùm *Massadam*, munitissimum Oppidum, sè se recepit, mox magnis itineribus in Arabiam secessit, dein in Ægyptum iter intendens, venit Pelusium; posteà Alexandriam, ubi Regina *Cleopatra* vicem ejus dolens, voluit illum Alexandriæ detinere. Sed *Herodes*, diuturnæ moræ impatiens, Romam properavit, quò statim ac appulisset, narravit *M. Antonio*, quomodò *Antigonus* Palæstinam invasisset, & à *Pacoro*, Parthorum Rege, fuisset Judææ Regno donatus: *Hyrcanus* verò, legitimus Judææ Rex, è solio deturbatus esset, & in vincula conjectus: Quomodò etiam ipse variis jactatus procellis Romam venisset, ut ejus pro afflictâ atque ab hoste obsessâ familia patrocinium imploraret;

atque

atque, post tot adversos fortunæ casus, meliora fata sperare posset. *M. Antonius* miseratione mutatæ fortunæ *Herodis* permotus, re cum Collega, Triumviro, idest, *Cæsare Octaviano Augusto*, communicatâ, communi consilio declaraverunt ambo, *Herodem* instituere Judææ Regem. Itaque, convocato Senatu, Regnum Palæstinæ, seu Judææ, *Herodi* delatum est anno quinto Imperii *Cæsaris Octaviani Augusti*, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo decimo quarto, & anno periodi Julianæ quatèr millesimo sexcentesimo septuagesimo quarto, à quo anno putari debent anni Regni *Herodis*, quemadmodùm illos computarunt *Josephus*, Hebræus, qui *Herodis* temporibus valdè proximus fuit, *Philo*, etiam Judæus, qui *Herodis* temporibus fuit proximior, & *Nicolaus Damascenus*, qui *Herodi* coævus, ac familiarissimus fuit, eidemque superstes. Regiâ dignitate auctus *Herodes*, Româ in Judæam reversus est; &, postquàm cum *Antigono* bellum toto triennio gessisset, tandem unà cum *Sosio* Hierosolymorum Urbem Kalendis Januarii, sicut videtur *Usserio*, vel, ut putat *Bucherius*, sub finem mensis Junii anni Urbis Romæ conditæ septingentesimi decimi septimi, & Periodi Julianæ quatèr millesimi sexcentesimi septuagesimi septimi, *M. Agrippa*, & *Caninio Gallo* Consulibus, expugnavit, hoc est, tribus annis, postquàm ipsemet *Herodes* fuit à Senatu Romano Rex Judææ declaratus. Captâ ab *Herode* Hierosolymorum Urbe, *Antigonus* Ro-

Romam ad *M. Antonium*, unum Triumvirûm Collegam, vinctus ductus est, quem *Herodis* ambitioni mactavit, & Antiochiæ securi percuti jussit. Fuit iste *Antigonus* ex stirpe Assamonæorum, seu Machabæorum, apud Judæos ultimus Princeps, & in ipso desiit Machabæorum Principatus, qui, teste *Josepho*, Hebræo, duravit centum viginti sex annis. Ab hac Hierosolymorum Urbis expugnatione, & ab obitu *Antigoni*, ultimi Assamonæorum Principis, numerat etiam *Josephus* annos Regni *Herodis* lib. 1. *De Bello Judaico* cap. ultimo, ubi ait, *Herodem in Judæa annos quatuor ac triginta ab interfecto Antigono Regno potitum esse*. Duplex itaque distingui debet Epocha Regni *Herodis*. Prima cepit anno Urbis conditæ septingentesimo decimo quarto, anno quinto Imperii *Octaviani Augusti*, Consulibus *CN. Domitio Calvino*, & *C. Asinio Pollione*, in Autumno, seu mense Octobri, sicut multis momentis evincit doctissimus Cardinalis *Norisius* in *Cenotaphiis Pisanis* Dissertatione secundâ. Juxta hanc primam Regni *Herodis* Epocham, regnavit *Herodes* in Judæa triginta septem annis, ut testatur *Josephus*, Hebræus, lib. 1. *De Bello Jud.* cap. ultimo, ubi ait, *Herodem regnasse in Judæa annos triginta septem, postquam à Romanis Rex Judææ designatus est*. Altera Regni *Herodis* Epocha ducit exordium ab anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo decimo septimo, hoc est, ab obitu *Antigoni*, ultimi Assamonæorum, seu Machabæorum Principis,

qui occisus est triennio postquàm *Herodes* fuisset à Romanis Rex Judææ declaratus, & juxta hanc secundam Regni *Herodis* Epocham, regnavit *Herodes* in Judæa triginta quatuor annis: *Regnavit Herodes in Judæa*, inquit *Josephus*, loco mox à me laudato, *annos triginta quatuor ab interfecto Antigono*. Advertere tamen debes, *Herodem*, Judææ Regem, ubi primum intellexisset, *M. Antonium*, Patronum ac Mœcenatem suum, qui spretâ *Octavia*, Sorore Imperatoris *Octaviani Augusti*, quam pace apud Brundusium factâ, uxorem duxerat, & deindè cum *Cleopatrâ*, Reginâ Ægypti, matrimonium inierat, profligatum fuisse ab eodem Imperatore *Octaviano Augusto* in pugna Actiaca, quæ data est anno Imperii ejusdem *Augusti* decimo quarto, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo vigesimo tertio, advertere, inquam, debes, *Herodem*, Judææ Regem, post illam pugnam Actiacam, venisse ad Victorem Imperatorem *Octavianum Augustum*, tum temporis Rhodi degentem, & ab eo in Regno Judææ fuisse confirmatum. *Herodes* (inquit *Josephus* cap. 10. lib. 15. *Antiq. Judaicarum*) *properavit Rhodum, ut illic Cæsari occurrat. Quò postquàm appulit, posito tantùm diademate, de cætero apparatu Regio nihil mutavit, admissusque ad Colloquium, tum maximè ostendit animi sui magnitudinem, neque ad supplicationes (ut in tali forma mos est) versus, neque preces adhibens, quasi rogandi veniam, sed facti sui* (quod videlicet partes *M.*

An-

Antonii tultus esset) *intrepidè reddens*. Pertendit Eminentissimus Annalium parens Cardinalis *Baronius in Apparatu ad Annales Ecclesiasticos*, *Herodem*, post obtentam ab Imperatore *Octaviano Augusto* confirmationem Regni sui in Judæa, numerasse annos Regni sui ab insigni illa victoria, quam Imperator *Augustus* anno decimo quarto Imperii sui, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo vigesimo tertio, de *M. Antonio* in pugna Actiaca reportavit, multasque ibidèm doctissimus ille Cardinalis adducit conjecturas ad fidem elevandam *Josephi*, Hebræi, qui annos triginta septem Regni *Herodis* in Judæa numerat ab anno quinto Imperii *Octaviani Augusti*. Sed, has Eminentissimi illius Annalium parentis conjecturas, nec solidas esse, nec ullo probatas fidei Scriptoris testimonio fultas, sat copiosè ostendi in Tractatu *De Mysteriis & annis Christi*, Dissertatione sextâ *De anno Natalis proprii Christi*, ubi pluribus momentis probavi, nullam rationem proferri posse, cùr *Herodes* annos Regni sui numerarit ab illo anno, quo Imperator *Augustus* in pugna Actiaca *M. Antonium* expugnàvit, subindèque standum esse testimonio *Josephi*, Hebræi, qui, post clarissimos Scriptores *Nicolaum Damascenum*, intimum Regis *Herodis* Consiliarium, & *Philonem*, Judæum, annos Regni *Herodis* numeravit ab anno quintò Imperii *Augusti*. *Josephum*, Hebræum, in hac Epocha Regni *Herodis* sequuntur omnes periti hujus ætatis Chronologi *Antonius Pagius*, *Tilmon-*

montius, *Natalis Alexander*, *Bernardus l'Amy*, *Cardinalis Norisius*, & alii. Fateor tamen, *Joannem Harduinum* tam in sua *Chronologia Veteris Testamenti*, quàm in Prolusione *De Nummis Herodiadum*, fidem omnem *Josepho*, Hebræo, in describenda Historia Herodiana abrogare pro viribus tentasse. Sed hic nuperrimus Scriptor, *Joannes Harduinus*, qui non solùm Historici *Josephi*, Hebræi, fidem, sed & Sanctorum Patrum, & Historicorum auctoritatem abolere, atque nobilissima cùm sacræ, tùm prophanæ Antiquitatis monumenta aut negare, aut in dubium revocare ausus est, malè audit apud omnes viros eruditos, quorum plerique innumera & à sæculis hactenùs inaudita illius paradoxa, præclaris editis lucubrationibus, egregiè confutarunt, indèque tandèm compulsus est *Harduinus* palinodiam canere in publica Declaratione, quam dedit die vigesimâ septimâ mensis Decemb. anni millesimi septingentesimi septimi quæque inserta est Tomo XVIII. *Bibliotheca Selecta Joannis Clerici* à pag. 252. usque ad paginam 257.

D. Calculo *Josephi*, Hebræi, in præfigenda utrâque Regni *Herodis* Epochâ, lubentissimè subscribo. Sed quodnam jus ad Regnum Judææ haberet *Herodes*? nunc à te scire percipio.

M. Nullum omninò jus ad Regnum Judææ habebat *Herodes*, quia eum non fuisse genere Judæum, sed alienigenam, multis, iisque invictis momentis demonstrari potest. Primò, quia

quia mater *Herodis*, dicta *Cypros*, oriunda erat ex Arabia, ut fatentur omnes Historici; eratque Ethnicorum Religioni addicta. Præterea, *Josephus* passim lib. 14. *Antiq. Jud.* & lib. 1. *De Bello Iudaico* cap. 5. disertè asserit; *Herodem* non fuisse genere Judæum, sed Idumæum. Tertiò, omnes sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici *Herodem* fuisse *allophylum*, seu alienigenam, & extraneum à Gente Judaica, summo consensu pronuntiant, quamvis quidam illum Ascalonitam fuisse, quidam verò Idumæum affirment. Quartò, *Herodes* nec postulato, nec expectato Judæorum consensu, sed solùm favore *M. Antonii*, & *Octaviani Augusti*, atque ope Romanorum adjutus, Judææ Regnum anno quinto Imperatoris *Augusti* obtinuit. Quintò, ea, quæ gessit *Herodes*, postquàm à Senatu Romano fuisset Rex Judææ declaratus, manifestò probant, illum non fuisse genere Judæum. Nam (teste *Iosepho* lib. 15. Antiquit. Jud. cap. 11.) Instituta Judæorum peregrinis ritibus violavit, Athletica instituit certamina, quinto quoque anno, in honorem Imperatoris *Octaviani Augusti*. Theatrum etiam in urbe, & Amphiteatrum in campo extruxit; urbem Samariam, dictam *Sebasten*, Imperatoris *Augusti* honori dicatam voluit; Sacerdotio aut abdicavit, aut ad illud, quos voluit, promovit; *Davidis*, Regis, sepulchrum reclusit; eos omnes interemit, quos sciebat ex stirpe regia esse oriundos, &, ne familiæ suæ Herodianæ, quæ nec ex *Davidis*,

Regis,

Regis, prosapia, nec ex judaico genere prodierat, aditus ad Regnum Judææ præcluderetur, jussit omnes libros, qui de Regum Judææ genealogiis erant conscripti, sedulò conquiri & comburi, hoc pacto *existimans* (inquit Eusebius, lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 6.) *se nobilem videri posse, si novitius esse & advena Israelitici generis nullis conscriptionum Fastis urgeretur*. Postremò, *Herodem*, non ex genere judaico ortum esse, sed alienigenam, extraneum, & peregrinum fuisse, subindèque nullum planè jus ad Regnum Judææ sibi afferere ac vindicare potuisse, probat non solùm constans illa resistentia Judæorum, quorum benè multi adduci nunquàm potuerunt, ut in fidem *Herodis* jurarent, plurimi etiam tormentis & minis ad juramentum illud præstandum fuerint compulsi; verùm etiam illud odium, quo Rex *Herodes* semper Judæos prosecutus est, ita ut etiam in illos ultrà funus suum sævire voluerit, dùm *Salomæ*, sorori suæ, & *Alexæ*, marito ejusdem *Salomæ*, ferale propedièm moriturus mandatum dedit occidendi, postquàm obiisset, omnes nobiles Judæos, quos in hunc finem crudelissimus ille post homines natos Rex in Circo concludi jusserat. Si plura de Regis *Herodis* genere scire desideres, legesis Opusculum, quod *Serarius* edidit *De Herode*. Lege etiam eruditum librum, quem gallicè scripsit *Cl. Ferrandus*, in supremo Senatu Parisiensi Causidicus, cuique titulus est: *Reflexions sur la Religion Chré-*

tienne, sed præsertim ejusdem libri tom. 1. qui complectitur doctissimam explanationem prophetiæ *Jacobi*: *Non auferetur sceptrum de Juda &c.* & Prophetiæ *Danielis* de septuaginta hebdomadibus, quibus circumscribitur tempus de adventu & morte Messiæ. Hic autem duo dumtaxàt velim breviter observes, primò, Regem *Herodem*, licèt genus suum, seu originem non traxerit ex Judæis, sed fuerit alienigena, sicùt mox ostendimus, Religionis tamen professione Judæum fuisse; erat quippè Rex *Herodes* genere Idumæus. Porrò, Idumæi (quamvis in Scriptura Sacra appellentur *alienigenæ* respectu Judæorum: *In Idumæam extendam calceamentum meum, mihi alienigenæ amici facti sunt*) ab eo tamen tempore, quò ab *Hyrcano* hujus nominis *I.* Summo Judæorum Pontifice ac Rege, debellati ac expugnati fuerunt, ad circumcisionem, & ad observantiam Legis Mosaicæ fuerunt obstricti. Cùm igitur Rex *Herodes*, genere Idumæus esset, verè quidèm respectu Judæorum erat alienigena; more tamen judaico vivebat, id est, Ritus Mosaicæ Legis observabat, sicùt colligitur ex celebri illo Dicto Imperatoris *Octaviani Augusti*, qui (sicùt refert *Macrobius* lib. 2. *Saturn.* cap. 4.) postquàm audivisset, Regem *Herodem* filio suo *Antipatro* necem intulisse, ait: *Melius est porcum Herodis esse, quàm filium.* Eo namque Dicto alludere voluit Imperator *Augustus* ad Legem Mosaicam, quam observabat Rex *Herodes*, & ab esu porcorum, aliorum-

aliorumque id genus animalium, quæ ab ea Lege prohibita erant, abstinebat. Præterea, velim observes, regnante in Judæa *Herode*, cui, ut potè alienigenæ, nullum jus ad Regnum Iudææ assertum erat, impletum fuisse, illud Oraculum Patriarchæ *Iacobi* cap. 49. lib. Genesis: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium.* Regnante siquidèm in Iudæa *Herode*, natus est Jesus Christus, Dominus ac Servator noster, sicùt latè probavi in Dissertatione sexta, & in Paragrapho primo Dissertationis septimæ, Tractatûs, quem edidi, *De Vita, Mysteriis, & annis Iesu Christi.* Certè, Iudæi, velint nolint, inficiari haud possunt, regiam potestatem è tota Gente Iudaica, regnante semel in Iudæa *Herode*, fuisse ad peregrinum, seu alienigenam, omninò translatam, seque deinceps eam nullo pacto recuperare potuisse, sed potiùs post cladem Hierosolymitanam, factam ab Imperatoribus Romanis, *Vespasiano*, & *Tito*, fuisse quoquo versùm miserè dissipatos, alienis parêre coactos Legibus, nihil eorum prorsùs habentes, quibus constat regia potestas, putà monetam cudendi, Leges ferendi, Arces construendi, belli denunciandi ac gerendi: id, inquam, inficias ire non possunt Iudæi, quia tota Gens Iudaica tempore Passionis, seu Mortis Christi Domini palàm exclamavit: *Non habemus alium Regem, nisi Cæsarem*, id est, Romanorum Imperatorem; cùmque *Pilatus* Iu-

 dæis,

dæis, Christum magnis clamoribus ad mortem postulantibus, dixisset: *Accipite eum vos, & secundùm Legem vestram judicate eum*, incunctantèr responderunt Iudæi: *Nobis non licet interficere quemquam.* Addo etiam, fateri ultrò ipsosmet Iudæos in Talmude, Tractatu *Sanhedrin* cap. 5. quadraginta annis antè eversionem, seu devastationem Templi Hierosolymitani, *judicium animarum*, ut loquuntur, seu potestatem judicandi in causis criminalibus Synedrio fuisse ablatam. Porrò Templum Hierosolymitanum à Romanis eversum est anno Æræ Christianæ septuagesimo. Undè manifestum est, Iudæos, semel nato Iesu Christo, vero Messiâ, supremâ potestate judicandi fuisse penitùs exutos, nec aliam, si quam eis Romani permiserunt, nisi umbratilem & precariam exercere potuisse.

D. Iam sciebam, Iesum Christum, regnante in Iudæa *Herode*, natum esse, cùm expresso dicat Evangelista *Matthæus* cap. 2. *natum esse Iesum in Bethleem Iuda in diebus Herodis Regis*, At, quotó anno Regni *Herodis* natus sit Christus Dominus? necdùm satis compertum ac exploratum habeo.

M. Duplex Iesu Christi Natale à Chronologis distingui solet, videlicèt Natale Christi, quod dicitur *Vulgare*, *Commune*, ac *Dionysianum*; & aliud Natale Christi, quod appellatur *Verum* ac *Proprium*. Natale *Vulgare* Christi, dictum etiam *Dionysianum* à *Dionysio*, Abbate, cognomento *Exiguo*, natione Scythâ,

qui

qui circà initium sexti sæculi floruit, & auctor est Æræ Vulgaris, seu Christianæ, præfigitur ad diem vigesimam quintam mensis Decembris anni quadragesimi quarti Imperii *Octaviani Augusti*, qui annus concurrit cum anno à creatione Mundi 4138. à condita Roma anno 753. Periodi Iulianæ anno 4713. & anno quarto Olympiadis 194. Consulibus *Cosso Cornelio Lentulo* & *L. Calpurnio Pisone*. Natale autem Christi, quod dicitur *verum* & *proprium*, illud est, quod reverà contigit, dùm adhùc *Herodes* regnaret in Iudæa, quandòquidèm jam à te laudatus Evangelista *Matthæus*, conceptis verbis dicat, *natum esse Iesum in Bethleem Iuda in diebus Herodis Regis*. Hinc concors est omnium Chronologiæ peritorum sententia, errasse Abbatem *Dionysium* cognomento *Exiguum*, auctorem Æræ Vulgaris, seu Christianæ, dùm sibi persuasit, Christum natum esse die 25. mensis Decembris anni quadragesimi quarti Imperii *Augusti*, cùm certum sit, *Herodem*, Regem, jam è vivis excessisse anno quadragesimo quarto Imperii *Octaviani Augusti*. Constat autem, Christum Dominum natum esse, regnante adhùc in Iudæa *Herode*. Quòd autem *Herodes*, Rex Iudææ, mortuus sit antè annum quadragesimum quartum Imperii Octaviani Augusti, memini, me id multis, iisque invictis momentis probasse in Tractatu *De Mysteriis & annis Christi*, Dissertatione sextâ, ubi ostendi, *Herodem*, postquam regnasset annis triginta septem ex quo à Romanis

fuerat declaratus Rex Judæorum, vel postquàm à devicto *Antigono* regnasset in Judæa triginta quatuor annis, mortuum esse anno quadragesimo primo Imperii *Augusti*. Erravit itaque Abbas *Dionysius Exiguus*, auctor Æræ Vulgaris, seu Christianæ, dùm putavit, Christum Dominum natum esse anno quadragesimo quarto Imperii *Augusti*, quo anno non solùm jam è vivis excesserat *Herodes* Rex, sed etiam immensum in Germania erupit bellum, in quo *Cajus Cæsar* pugnavit adversùs Parthos, sicut ex *Velleio Paterculo* evincunt Cardinalis *Norisius* in Cenotaphiis Pisanis, & *Antonius Pagius* sub finem *Apparatûs Chronologici ad Annales Baronii*. Porrò, anno, quo Christus natus est, totum orbem fuisse in pace compositum, in confesso est apud omnes. Christus igitur natus non est anno quadragesimo quarto Imperii *Octaviani Augusti*, sicut perperàm visum est Abbati *Dionysio*, cognomento *Exiguo*. Ex eadem Epocha mortis Regis *Herodis*, præfixâ, uti præfigi debet, anno quadragesimo primo Imperii *Augusti*, manifestum itidèm est, hallucinatum esse Eminentissimum Annalium parentem *Baronium*, qui asserit, Christum Dominum natum esse die 25. mensis Decembris anni quadragesimi secundi Imperii *Octaviani Augusti*, quo tamen anno jam vita functus erat Rex *Herodes*, ut potè qui obiit, ut mox diximus, anno quadragesimo primo Imperii *Octaviani Augusti*; Christum autem natum esse dùm adhùc in Judæa regnaret

regnaret *Herodes*, nemo, testante Evangelistâ *Matthæo*, inficias ire potest. Ast, quoto anno Regni *Herodis* illigari debeat verum & proprium Natale Christi Domini? non convenit inter viros Chronologiæ peritos, qui, sicùt commonstravi in prælaudata Dissertatione sexta, in varias supèr hac re scinduntur sententias. Ipse, æquâ lance libratis omnibus sententiis, longè probabilius arbitror, verum & proprium Natale Christi præfigendum esse ad annum quadragesimum Imperii *Augusti*, qui annus concurrit cum anno Regni *Herodis* trigesimo sexto, postquàm à Romanis constitutus fuit Rex Judææ. Eo siquidèm anno quadragesimo Imperii Augusti adhùc in vivis erat *Herodes* Rex, quippè qui abiit dumtaxàt è vivis anno quadragesimo primo Imperii *Augusti*, seu anno trigesimo septimo, postquàm à Romanis fuisset Rex Judææ declaratus, & anno, post devictum *Antigonum*, trigesimo quarto. Præterea, eodem anno quadragesimo Imperii *Augusti* totus Orbis erat in pace compositus, Templumque *Iani* clausum fuit ab Imperatore *Augusto*, sicùt testantur Historiæ Romanæ Scriptores, quorum testimonia laudavi in Paragrapho secundo Dissertationis septimæ Tractatûs *De Mysteriis & annis Christi*, ibidèmque ostendi contrà *Ioannem Massonum*, Presbyterum Anglicanum, nullum annò quadragesimo Imperii *Augusti*, quo Jesum Christum natum esse affirmo, erupisse bellum, sed per totum Orbem altissimam pacem floruisse. Has

itaque Differtationes Tractatûs *De annis & Mysteriis Jesu Christi*, quas mox indicavi, si legere haud graveris, planissimè probatum invenies, verum & proprium Natale Christi Domini incidisse in diem vigesimum quintum mensis Decembris anni quadragesimi Imperii *Octaviani Augusti*, qui annus concurrit cum anno trigesimo sexto Regni *Herodis*, ex quo fuit à Romanis Rex Judææ declaratus, & cum anno trigesimo tertio Regni ejusdem *Herodis*, postquàm *Antigonum*, ultimum apud Judæos ex stirpe Assamonæorum, seu Machabæorum, Principem, devicisset.

D. Nondùm, ut candidè fatear, intelligo, quid sibi velit ista Æra Vulgaris, seu Christiana, quam à *Dionysio*, Abbate, cognomento *Exiguo*, excogitatam fuisse, mox aiebas?

M. Æra Vulgaris, seu Christiana, dicta etiam Dionysiana, à suo auctore Abbate *Dionysio*, ea est, quam Ecclesia Latina in numerandis annis, qui effluxerunt ab Incarnatione Christi Domini, usurpat, dùm hunc, quem auspicamur, annum ait esse ab Incarnatione Christi millesimum septingentesimum vigesimum septimum, cùm enim, ut mox diximus, Abbas *Dionysius*, cognomento *Exiguus*, putarit, Christum natum esse die 25. mensis Decembris anni quadragesimi quarti Imperii *Octaviani Augusti*, indè annum primum suæ *Æræ*, quæ dicitur *Vulgaris*, seu *Christiana*, incepit Kalendis mensis Januarii anni sequentis, seu anni quadragesimi quinti Imperii *Augusti*,

Consu-

Consulibus *Caio Cæsare*, nepote Imperatoris *Augusti*, & *L. Æmilio Paulo*. Ab anno autem quadragesimo quinto Imperii *Augusti*; (cui anno *Dionysius*, Abbas, annum primum Æræ suæ, dictæ *Vulgaris*, seu *Christianæ*, illigavit) numerantur usquè ad præsentem, quem decurrimus, annum, mille septingenti & viginti septem anni. At, fatentur omnes hujus temporis periti Chronologi, Abbatem *Dyonysium* in assignando anno natalitio Christi Domini errasse quadriennio solido, ac subindè novam illam, quam ab Incarnatione Christi Domini excogitavit, Æram, quæ dicitur *Vulgaris*, & *Christiana*, non esse accuratam. Christus enim, ut anteà diximus, natus non est die 25. mensis Decembris anni quadragesimi quarti Imperii *Augusti*, sicùt falsò sibi persuasit Abbas *Dionysius*, sed natus est die 25. mensis Decembris anni quadragesimi Imperii *Augusti*. Quò fit, ut verum & proprium Natale Christi Domini antevertat quadriennio solido Æram Vulgarem, seu Christianam, cujus auctor est Abbas *Dionysius*. Ecclesia tamen Latina hanc Æram Dionysianam in numerandis annis ab Incarnatione Christi Domini in communem usum transtulit, non quòd putet Ecclesia Latina, hanc Æram Dionysianam esse accuratam, sed quia hæc Æra Dionysiana communi Christianorum usu, inducta & recepta fuit. Nec enim ejusmodi temporum minutias moratur Ecclesia, sed eas Chronologis discutiendas ac dirimendas permittit.

mittit. Addo etiam, morem illum subducendi annos ab Incarnatione Christi Domini, juxtà hanc Æram Dionysianam, non semper in Ecclesia obtinuisse. Nam, antè Abbatem *Dionysium*, mos in Ecclesia vigebat notandi annos per Olympiades Græcorum, per annos Imperatorum, & Consulum Romanorum, sed potissimùm per Æram Alexandrinorum Martyrum, seu per Æram crudelissimi Imperatoris *Diocletiani*, qui maximam Christianorum stragem edidit. Tardiùs autem invaluit usus numerandi annos ab Incarnatione Christi Domini juxtà Æram Dionysianam. Observat quippè doctissimus *Antonius Pagius* in sua Dissertatione *De Periodo Græco-Romana*, in Galliis, primâ dumtaxàt stirpe Francorum Regum deficiente, hanc Æram Dionysianam in vulgarem usum fuisse vocatam, sicùt videre est in *Capitularibus* Regum Francorum ab erudito *Baluzio* publicatis, & quorum multa etiam exhibet *Cl. P. Mabillonius* in doctissimo, quem edidit, libro *De Re Diplomatica*. Hispani quoque & Lusitani nonnisi paucis abhinc sæculis Æram, quam sectantur, Hispanicam antiquarunt, & in ejus locum Æram Dionysianam, seu Vulgarem, & Christianam, suffecerunt. Quin, & Summi Pontifices hac Ærâ Dionysianâ tardiùs in suis Diplomatibus usi sunt. *Eugenius* quippè *IV.* Pontifex Maximus sæculo Ecclesiæ decimo quarto suasu *Blondi* Æram Dionysianam adhibere cæpit. Deniquè, circà hanc Æram Dionysianam, advertere debes, Cardinalem

Baronium

Baronium, virum alioqui de Historia Ecclesiastica optimè meritum, biennio erraſſe in præfigendo exordio Æræ Dionyſianæ. At enim, *Baronius* exiſtimans, ſicut anteà diximus, Chriſtum natum eſſe die 25. menſis Decembris anni quadrageſimi ſecundi Imperii *Auguſti*, orſus eſt annum primum Æræ Dionyſianæ Kalendis menſis Januarii anni ſequentis, ſeu anni quadrageſimi tertii Imperii *Auguſti*, Conſulibus *Cæſare Auguſto XIII. & M. Plautio Silvano*, cùm tamen fateantur omnes ad unum periti Chronologi, annum primum Æræ Dionyſianæ cœpiſſe Kalendis menſis Januarii anni quadrageſimi quinti Imperii *Auguſti*, Conſulibus *Caio Cæſare*, nepote Imperatoris *Auguſti*, & *L. Æmilio Paulo*. Hinc Eminentiſſimus ille Annalium parens in præfigendo anno primo Æræ Dionyſianæ erravit duobus integris annis. Quem errorem animadvertens *Baronius*, ut in viam redire, & Æram Dionyſianam, à qua duobus annis deflexerat, aſſequi poſſet, quoſdam è Faſtis Conſularibus expunxit Conſulatus, ac tandèm ad annum Chriſti 280. Æram Dionyſianam aſſecutus eſt, à qua deinceps in ſuis Eccleſiæ Annalibus nunquàm diſceſſit. Obſervant etiam periti hujus ætatis Chronologi, eumdem Cardinalem *Baronium* in alium impegiſſe errorem, dùm in ſuis Annalibus Eccleſiaſticis annum quadrageſimum quintum Imperii *Auguſti*, à quo incipit annus primus Æræ Dionyſianæ, ſeu Vulgaris, & Chriſtianæ dictæ, conſignavit per Conſulatum

latum decimum quartum Imperatoris *Augusti*, & *Æmilii Pauli*. Hunc *Baronii* errorem refellit Cardinalis *Norisius* Dissertatione 2. *De Cenotaphiis Pisanis* cap. 13. ubi invictis demonstrat momentis, Imperatorem *Augustum* tredecim dumtaxàt Consulatus egisse. Doctissimus itidèm *Antonius Pagius* in sua *Critica Baronii ad annum primum Æræ Christianæ*, multis paritèr argumentis probat, Consulatum decimum quartum Imperatoris *Augusti* esse omninò commentitium, & in vetustis emendatisque *Dionis* Codicibus legi, *Cajum Cæsarem*, nepotem Imperatoris *Augusti*, fuisse Consulem cum *Æmilio Paulo* anno quadragesimo quinto Imperii *Augusti*. Undè facilè infertur, corrupta & interpolata fuisse illa *Dionis* Exemplaria, quæ consuluit Cardinalis *Baronius*, & in quibus legit, Imperatorem *Augustum* anno quadragesimo quinto Imperii sui egisse Consulatum decimum quartum cum *Æmilio Paulo*.

D. *Herodem* mortuum esse anno trigesimo septimo postquàm Rex Judææ à Romanis fuisset declaratus, jam insinuasti, superest nunc ut brevitèr exponas quodnam mortis genus truculentissimus ille Rex fuerit expertus.

M. Multis flagitiis infamis Rex *Herodes*, sed potissimùm Innocentium infantium Bethleemitarum cæde, quam, nascente Christo Domino, edidit, execrandus; tandèm ultricem Dei manum, cujus iram tamdiù provocaverat, sensit in morte. Postquàm enim duos filios *Alexandrum*, & *Aristobulum*, quos è sua conju-

ge *Mariamne* susceperat, necari jussisset *Herodes*, in gravem ac fœdum incidit morbum, quem in dies ingravescentem cùm nullis adhibitis remediis delinire posset, deploratæ suæ valetudini consulturus, profectus est ultra Jordanem, ubi calidis sese fovebat aquis. Indè Hiericuntem repetiit, illùcque per summam immanitatem accersitos Judæos, qui erant ex illustrioribus familiis oriundi, in Circo conclusit, ut trucidarentur statim ac ipse fato cessisset, sicque eorum morte ac luctu temperaretur illud gaudium, quod Judæos in ejus obitu habituros prævidebat. Interim, *Herodes* Rex, multis contaminatus sceleribus, divinæ justitiæ calicem quasi guttatìm sorbebat. Intestinum ignem ad viscera populanda, intimis fovebat medullis. Horrendâ voracitate, & dysenterico morbo laborabat, ulcera, & colicos dolores gravissimos patiebatur, pedes ex acerrimo pravorum humorum defluxu intumescentes, nervos ad convulsionem usque contrahi, computrescere genitalia, & ex toto corpore vermes ac intolerabilem erumpere fœtorem sentiebat. Ad has morborum, & pœnarum corporis angustias accedebat perpetuus & incredibilis animi dolor, quo crudelis ille & undecùmque infelix tyrannus Regni sui jacturam, domesticorum dissidia, infamem vitæ exitum, omnium Judæorum in se unum concitata odia, imminens ab ira divina damnationis æternæ fulmen, tanquàm damna irreparabilia noctu diùque cum summâ anxietate perpendebat. Tot

ma-

malis vexatus, & tantùm non cadaveri, quàm spiranti similior *Herodes*, litteras Româ recepit, quibus Imperator *Augustus* potestatem ei permittebat animadvertendi in filium *Antipatrum*, quem contra ipsius vitam conspirasse causabatur. Hoc nuncio tantisper recreatus est *Herodes*, sed paulò post acutissimis doloribus vehementiùs quàm antehàc excruciatus, in furias actus est, voluit sibi consciscere necem, à quo scelere impeditus à suis domesticis, indoluit scelestissimus ille Rex, quòd sibi violentas manus inferre haud potuisset. Sparsus tamen est per Palatium rumor, auditusque de morte *Herodis* clamor, qui ad aures *Antipatri*, ejus filii, cùm pervenisset, fugam è carcere, in quem à patre conjectus fuerat, moliri cœpit. Quod cùm Herodi, Regi, fuisset renunciatum, statim filium suum *Antipatrum* occidi jussit. Vivos etiàm truculentissimus ille tyrannus comburi præcepit *Judam*, & *Mathiam*, nobiles juvenes Judæos ac Legisperitos, quorum suasu quidam Aquilam auream, quam ipse in frontispicio Templi per turpem adulationem Imperatori *Augusto* dicaverat, Religionis Legisque zelo detraxerant. Postremò, die quintâ ab occisione filii sui *Antipatri*, & post Eclipsim Lunæ, quæ Hierosolymis, teste *Josepho* lib. 17. *Antiq. Jud.* cap. 7. conspicua visa est anno quadragesimo primo Imperii *Augusti*, annos natus septuaginta, fœtidam animam exhalavit Rex Herodes, vermibus corrosus, domi exacerbatus à suis, criminum fu-

riis

riis exagitatus, Deo, & cunctis mortalibus exosus, & malorum catervâ undecùmque oppressus. Observare tamen debes cum doctissimo *Schelstrato* in Libro *De Antiquitate Ecclesiæ illustratâ*, duas Lunæ Eclipses Hierosolymis anno quadragesimo primo Imperii *Augusti* (quo anno Rex *Herodes*, ut diximus, mortuus est) contigisse. Primam Eclipsim laudatus ille Auctor asserit incidisse in diem XII. mensis Martii anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, non verò in diem XIII. mensis Martii, ut *Petavio*, aliisque Chronologis visum est. Alteram autem Lunæ Eclipsim censet *Schelstratus* accidisse die quintâ mensis Septembris ejusdem anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, & post illam secundam Lunæ Eclipsim vitâ functum esse *Herodem*, Regem, die XXV. mensis Novembris ejusdem anni Imperii *Augusti*. Hæc *Schelstrati* Sententia mihi probabilior videtur opinione illorum, qui volunt, Regem *Herodem* mortuum esse circa Paschatis Festum, hoc est, post primam Lunæ Eclipsim. Nam primò, ut obiter dicam, Judæi mortem Regis *Herodis* in *Volumine jejunii* assignant diei septimo mensis *Casleu*, idest, diei XXV. mensis Novembris, quæ dies à Judæis festiva habetur, quòd in ea *Herodes*, qui in eos sæviit, mortem oppetiit. Porrò hujus Judæorum *Voluminis jejunii* auctoritatem & antiquitatem maximè commendant *Usserius* Tomo secundo suorum Annalium, & *Schelstratus* in libro mox à me laudato. Præterea, si Rex *Herodes* mortuus fuisset circa

Fe-

Festum Paschatis anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, non sibi constaret *Josephus*, Hebræus, dùm scribit, *Herodem*, postquàm à Romanis fuit creatus Rex Judææ, regnasse annis triginta septem. *Herodes* namque, ut jam observavimus, à Romanis renunciatus est Rex Judææ mense Octobri anni quinti Imperii *Augusti*, ac subindè annus Regni *Herodis* trigesimus septimus inire dumtaxàt potuit mense Octobri anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*. Si ergò *Herodes* mortuus fuisset circa Festum Paschatis anni quadragesimi Imperii *Augusti*, non attigisset annum trigesimum septimum Regni sui, immò, nec annum trigesimum sextum omninò complevisset. Probabilius itaque est, Regem *Herodem* mortuum esse non post primam Lunæ Eclipsim, quæ Hierosolymis accidit mense Martio anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, sed illum fuisse è vivis sublatum die xxv. mensis Novembris ejusdem anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, post secundam Lunæ Eclipsim, quæ eodem anno contigit Hierosolymis die quintâ mensis Septembris. Testamentum, antequàm moreretur, condidit Rex *Herodes*, quo filio *Archelao* Judææ Regnum; *Antipæ*, alteri filio, Galilæam, & *Philippo*, tertio filio, Trachonitidem, Galaanitidem, Bathanæam, & Paneadem, Tetrarchiæ nomine, reliquit.

D. Hactenùs juxtà calculum *Josephi*, Hebræi, præfixisti annum obitûs Regis *Herodis*. Ast, Cardinalis *Baronius* in suo ad Annales Eccle-

clesiasticos Apparatu, quem nuperrimè legebam, pertendit, falsum esse hunc *Josephi* calculum, Regemque *Herodem* non esse mortuum anno quadragesimo primo Imperii *Augusti*, sed anno quinquagesimo Imperii ejusdem *Augusti*, idque adeò verum esse existimat ille Eminentissimus Annalium Parens, ut ibidem in *Josephum*, & in alios, qui hujus Historici, Hebræi, calculum de anno mortis Herodis, Regis, sectantur, acritèr invehatur his verbis: *Si* Josephum, Hebræum, *quis sibi sequendum proponat, deserat necesse est Evangelicam veritatem, ut potè qui Judæus Auctor (ut ostendimus) antè Christum natum ponat Herodis Senioris obitum. Sed redarguimus ejusdem Auctoris levitatem & inconstantiam ex ipsiusmet scriptis superiùs recitatis. Porrò, si quis eidem ita secum pugnanti, & Evangelicæ veritati penitùs repugnanti, fidem adhibendam putaverit, hac ex parte Celsum, Porphyrium, & Julianum se superare cognoscat; cùm iidem, licèt Christianæ Religionis hostes infensissimi, & contradictores acerbissimi, nunquàm tamen ausi reperiantur præponere Josephum Evangelistis. At, cùm non solùm (quod satis erat) Evangelicâ veritate redarguerimus Judæum Historicum, sed ex suis ipsius scriptis sæpenumero apertâ luce eum mendosissimum ostenderimus, & in hoc ipso de annis Herodis adeò diversa & planè contraria locutum viderimus: quomodò non magis sequendus nobis fuit Eusebius &c.* Poteratne Cardinalis *Baronius*, cujus auctoritas magni

apud omnes ponderis esse debet, acriori Censurâ *Josephum*, Historicum Judæum, percellere, ejusque calculum de anno obitûs Regis *Herodis* evidentiùs reprobare?

M. Bona verba, quæso: Huic Censuræ, quâ Cardinalis *Baronius* perstringit *Josephum*, Historicum Judæum, quæque sale ac pipere satis aspersa videtur, oppono primò judicium omnium virorum eruditorum hujus temporis, inter quos convenit, *Josephum*, Hebræum, immeritò vapulare à *Baronio* tanquàm imperitum temporum; cùm potiùs fuerit Historicus diligentissimus, cujus magna fides, & eximia eruditio in his, quæ spectant Historiam & annos Regni *Herodis*, maximè elucent. Hinc clarissimi omnes hujus ætatis Scriptores, in sacra & prophana Chronologia versatissimi, calculum *Josephi* tam circà initium Regni *Herodis*, quàm circà annum ejusdem Regis obitûs, tanquàm accuratissimum, sequuntur, multisque luculentissimis momentis (quæ nos in Dissertatione sextâ *Tractatûs de Mysteriis & annis Christi* expendimus) probant, *Herodem* fuisse à Romanis creatum Regem Judææ anno Imperii *Augusti* quinto, qui concurrit cum anno sexto Juliano, & cum anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo decimo quarto, Consulibus *Cn. Domitio Calvino*, & *C. Asinio Pollione*; Herodem verò, postquàm regnasset annos triginta septem, (ex quo videlicèt à Romanis Rex Judææ fuerat creatus) mortuum fuisse anno quadragesimo primo Imperii *Augusti*, qui annus

con-

concurrit cum anno Juliano quadragesimo secundo, cum anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quinquagesimo, Consulibus *C. Calvisio Sabino*, & *Rufo*, seu *Rufino*, ut habet *Severus Sulpicius*. Prætereà, Viri hujus temporis undecumque doctissimi duplicem assignant causam, cur Cardinalis *Baronius* calculum *Josephi* in describenda Herodiana Historia improbarit. Prima causa est, quòd *Baronius* annos triginta septem Regni *Herodis* putandos esse duxerit post pugnam, seu victoriam Actiacam, quam Imperator *Augustus* de *M. Antonio*, & de *Cleopatra*, Reginâ Ægypti, retulit die secunda mensis Septembris anni sui Imperii decimi quarti, seu anni Urbis Romæ conditæ septingentesimi vigesimi tertii. Quâ semel à *Baronio* positâ Epochâ exordii Regni *Herodis*, coactus est Eminentissimus ille Annalium parens mortem *Herodis*, qui triginta septem annos regnavit in Judæa, detrudere ad annum Imperii *Augusti* quinquagesimum, seu ad annum Urbis Romæ septingentesimum sexagesimum. Sed hallucinatum fuisse Cardinalem *Baronium*, dùm initium triginta septem annorum, per quos regnavit *Herodes* in Judæa, putavit petendum esse ab illo anno, quo Imperator *Augustus* in pugna Actiaca *M. Antonium* superavit, duæ invictæ rationes demonstrant. Nam primò, antiqui Historiæ Herodianæ Scriptores, disertè asserunt, *Herodem* annos triginta septem Regni sui in Judæa computasse ab anno quinto Imperii *Augusti* (quo anno *Herodes* à Roma-

 nis

nis fuit creatus Rex Judææ) nullus autem Herodianæ Historiæ Scriptor meminit istius triginta septem Regni *Herodis* annorum supputationis, quam proprio marte adinvenit Cardinalis *Baronius*, quamque dumtaxàt post pugnam, seu Victoriam Actiacam, ab Imperatore *Augusto* anno decimo quarto Imperii sui de *M. Antonio* reportatam, initium habuisse affirmat. Deindè, si post pugnam, seu Victoriam Actiacam, *Herodes*, qui in Regno Judææ ab Imperatore *Augusto* fuit confirmatus, Regni sui triginta septem annorum initium duxisset, sicut pertendit *Baronius*, non verò ab anno quinto Imperii *Augusti* (quo anno idem *Herodes* à Romanis renunciatus est Rex Judææ) sequeretur, annum trigesimum septimum Regni *Herodis* concurrere, juxta calculum Cardinalis *Baronii*, cum anno quinquagesimo Imperii *Augusti*, à quo anno Imperii *Augusti* usque ad annum quinquagesimum septimum, qui fuit Imperii ejusdem *Augusti* postremus, septem dumtaxàt numerabis annos. Quomodò igitur, juxtà illum calculum, quem sequitur *Baronius*, verum erit id, quòd post *Josephum*, Hebræum, asserunt omnes ad unum Scriptores Historici, videlicèt *Archelaum*, filium Regis *Herodis*, postquàm per novem annos Judæam non tanquàm Rex, sed tanquàm Ethnarcha, rexisset, à Proceribus Judæorum, & Samaritanorum, qui ejus tyrannidem ferre haud poterant, accusatum apud Imperatorem *Augustum*, omni ditione & pecuniâ mulctatum esse, & ab eodem

Imp.

Imp. *Augusto* Viennam in Galliis in exilium missum fuisse. Certè illius Facti Historici veritas, quæ apud omnes Scriptores indubitata est, nullatenùs cum calculo Cardinalis *Baronii* de obitu *Herodis* cohærere potest.

Altera causa, propter quam Cardinalis *Baronius* calculum *Josephi*, Judæi, in describenda Historia Herodiana vehementèr improbavit, hæc est: sibi persuasit Eminentissimus, juxta ac doctissimus ille Annalium parens, *Josephum* in describenda Historia Herodiana hunc posuisse calculum, ex quo necessariò sequebatur, Christum Dominum natum esse post Regis *Herodis* mortem. Verùm, cùm nunc apud omnes viros eruditos certissimè constet, ea, quæ *Josephus*, Historicus Judæus, de *Herode* scripsit, Evangelicæ veritati non adversari, ex iisque nullo modo sequi, Regis *Herodis* obitum antecessisse Nativitatem Christi, standum est *Josephi* calculo, à quo dùm recessit Cardinalis *Baronius*, in aliquot Chronologiæ impegit errores, quos retexerunt & emendarunt Cardinalis *Norisius* in *Cenotaphiis Pisanis*, & *Antonius Pagius* in *Critica Baronii*, & in sua *Dissertatione Hypatica*, seu *De Cæsareis Consulibus*, quos, si tibi per otium liceat, adire poteris. Hoc unum dumtaxàt hìc breviter annotabo, nimirùm viris eruditis jure optimo non probari opinionem Cardinalis *Baronii*, asserentis, Regem *Herodem*, anno quo mortuus est, occidisse in ea, quam edidit, puerorum Bethleemitarum strage, filium suum bimulum. Hæc,

inquam, Cardinalis *Baronii* opinio gravissimis momentis à viris eruditis confutatur. Primò, quia licèt ex *Josepho*, Hebræo, certum sit, Regem *Herodem* morti addixisse tres filios suos *Alexandrum*, *Aristobulum*, & *Antipatrum*, nullus tamen ex his tribus Herodis filiis erat bimulus, sed omnes erant grandævi. Immò, Rex *Herodes* eo tempore, quo in pueros Bethleemitas gladio sævit, nullum filium bimulum habebat, nec habere poterat, quippè qui, teste *Josepho*, jam senio confectus erat, & septuagesimum ætatis suæ jam attigerat annum. Sed ut dem, Regi *Herodi* tum temporis fuisse filium bimulum, nihil tamen causæ erat, cur illum unà cum pueris Bethleemitis trucidari juberet. Nam *Herodes* eo consilio horrendam illam puerorum Bethleemitarum stragem edixit, ut Christum, quem natum Judæorum Regem à Magis inaudiverat, in cunabulis de medio tolleret, timens, ne Christus ei, ejusque posteris sceptrum Judææ eriperet. At, tantùm abest, ut *Herodes* occasionem habuerit timendi, ne sibi, suisque posteris sceptrum Judææ proprius filius tenellus adhùc & ad ubera appensus eriperet, ut potius per hunc puerulum, filium suum, Judææ sceptrum in sua Herodiana familia servatum iri, sperare potuisset, ac debuisset. Denique, Rex *Herodes* jussit tantùm occidi pueros, qui erant in Bethleem & in finibus ejus, ut ait Scriptura Sacra; si quidem autem *Herodes* tunc habuisset filium bimulum ac tenellum, hunc certè non Bethleemi, sed Hierosolymis

in Re-

in Regia genuisset, aluisset, educasset: Nihil igitur causæ erat, cur pater *Herodes* lactentem adhùc filium suum cum cæteris pueris Bethleemitis occidi juberet. Edictum itaque Regis *Herodis* de occidendis pueris Bethleemitis confundi non debet primò cum Edicto ejusdem Regis de trucidandis filiis suis *Alexandro*, *Aristobulo*, & *Antipatro*, quia tres illi filii *Herodis* erant ætate grandævi, quandò, jussu patris, fuerunt mortis supplicio affecti; pueri verò Bethleemitæ, qui, jussu impii illius Regis fuerunt occisi, tenelli adhùc erant, quos inter aliquis filius *Herodis*, qui bimulus esset, numerari non potest. Secundò, istud Edictum Regis *Herodis* de strage puerorum Bethleemitarum confundi etiam non debet cum Edicto, quo crudelissimus ille Rex, ingravescente suo morbo, sicut superiùs ex *Josepho* observavimus, nobilissimos viros inter Judæos Hiericuntem acclvit, & in hypodromo conclusit, datis mandatis sorori suæ *Salome*, ejusque viro *Alexæ*, ut, se extincto, per milites interficerentur. Hoc etenim sævissimum Regis *Herodis* Edictum non fuit executioni mandatum, quia, teste eodem *Josepho*, *Salome*, mortuo *Herode*, fratre suo, nobilissimos illos Judæos, in Hypodromo conclusos, dimisit incolumes, dicendo, ita *Herodem* jussisse; At, Edictum Regis *Herodis* de jugulandis pueris Bethleemitis, vivente adhùc *Herode*, executioni traditum fuisse ait Scriptura Sacra, cap. 2. *Matthæi*. Postremò, cædes puerorum Bethleemitarum confundi minimè debet cum il-

la cæde, quâ Rex *Herodes*, paulò antequàm moreretur, *Judam*, & *Matthiam Margolothum*, eorumque Socios, vivos exuri jussit, ob deturbatam ab ipsis Aquilam auream, quam supra majorem Templi Hierosolymitani portam idem Rex *Herodes* contra Legem posuerat; cùm enim *Judas*, & *Matthias Margolothus*, Judæi, eorumque Socii jam ætate provecti essent, eorum cædes, jussa à Rege *Herode*, nihil commune habere potuit cum strage infantium, quos Bethleemi, & in omnibus finibus ejus à bimatu & infra truculentus Rex *Herodes* occidi jussit.

D. Inter Judæorum Sectas, quæ in sexta Mundi Ætate emerserunt, & de quibus hoc in Colloquio sermonem te habiturū spopondisti, una est, quæ, sicut nuperrimè dicebat mihi vir eruditus, appellabatur Secta *Herodianorum*. Sed undenam illi Sectarii id nominis traxerint, vel ab *Herode*, Rege Judææ? vel ab altero *Herode*? & quosnam disseminarint errores? à te nunc scire desidero.

M. *Herodianorum* meminère quidèm Sacri Evangelistæ, nimirùm *Matthæus* cap. 22. v. 16. & *Marcus* cap. 8. v. 15. & cap. 12. v. 13. Sed utrùm hoc nomen vel ab *Herode*, Rege Judææ, vel ab alio *Herode* sortiti sint? Quosnam etiam errores sparserint isti *Herodiani*? non satis adhùc liquet. Alii existimant, hanc Sectam *Herodianorum* conflatam fuisse ex quibusdam vilissimis Judæis, qui dicti sunt *Herodiani*, eò quòd *Herodem*, Regem Judææ, quamvis non esset genere Judæus, colerent pro Messia, quòd putarent in eo impletum esse Patriarchæ *Jacobi* mo-

morientis vaticinium: *Non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat qui mittendus est, &c.* Sic sentit antiquus Scriptor *Tertullianus*, sive Auctor, quisquis est, *Supplementi* libri ipsius *De Præscriptionibus*. Sed hanc Sententiam, tanquàm ridiculam explodit *S. Hieronymus* Commentario in caput 22. *Matthæi*, ubi hæc habet: *Quidam Latinorum ridiculè Herodianos putant, qui Herodem Christum esse credebant, quod nusquàm omninò legimus*. Alii probabiliùs, meâ quidèm Sententiâ, cum *S. Hieronymo*, loco mox à me laudato, censent, istos *Herodianos* non fuisse Judæos, sed milites & servos *Herodis*, Tetrarchæ Galilææ. Vocabantur autem illi milites & servi *Herodiani* à Pharisæis, qui eos solventes Tributa Romanis eô nomine irridebant, quia *Herodes*, Tetrarcha Galilææ, cujus erant milites ac servi, Præfectus erat à Romanis ipsis Tributis recipiendis. Hi *Herodiani* insidiabantur Christo, qui ideò suos Discipulos præmonebat, ut sibi caverent à fermento Pharisæorum, & à fermento *Herodis*: *Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & cavete à fermento* (idest, à doctrina, quæ malitiæ & corruptionis plena erat) *Pharisæorum, & fermento Herodis*, cap. 8. v. 15. Evangelii *Marci*.

D. In quo potissimùm sita erat *Pharisæorum* doctrina, quam Christus Dominus nomine *Fermenti* indigitat?

M. Pharisæi Sectam apud Judæos conflarunt, quæ jam temporibus Machabæorum sub Regno *Alexandri Jannæi* maximâ auctoritate pol-

pollebat. Præcipua eorum doctrinæ dogmata erant isthæc: primò, variis constitutiunculis, ad quæstum ac tyrannidem excogitatis, irretiebant populum, & præcepta Legis Mosaicæ pravis interpretationibus pro suo arbitrio restringebant, & spuriis traditionibus corrumpebant, Secundò, Fatum admittebant, quod tamen liberum arbitrium non adimeret, sicut testatur *Josephus*, Hebræus, lib. 2. *De Bello Judaico* cap.7. & lib.13. *Antiquit. Jud.* cap.9. Tertiò, Immortalitatem Animarum credebant quidèm Pharisæi, sed bonarum Animarum Metempsychosim, seu migrationem in alia corpora defendebant, ut fidem facit idem *Josephus*, Sectâ Pharisæus, lib.18. *Antiquit. Jud.* cap.2. Denique, Pharisæi erant veri Hypocritæ, qui omnia ad pompam externam, ad publicum simulatæ pietatis spectaculum faciebant, affectabant Cælibatum, venditabant jejunia sua bis in Sabbato, idest, in hebdomada; preces, eleemosynas, & superstitiosas lotiones plenis ac crepitantibus buccis in publico, arrogantique supercilio prædicabant, dilatabant Philacteria sua, & ut viderentur Legis Mosaicæ admodùm observantes, scribebant Decalogum in membranis, ceù duobus Voluminibus, quorum alterum fronti, coronæ vice, circumponebant, alterum brachio; ut sive quò manum porrigerent, essent in conspectum, sive caput movissent, ob oculos essent. Indè illi hypocritæ captantes auram popularem, atque ex mulierculis sectantes lucra, faciebant grandes fimbrias,

& quò

& quò quisque latiores fimbrias circumferebat, hoc religiosior habebatur apud superstitiosos & simplices. Hi sunt Pharisæi,qui in Jesum Christum stimulati ac livore perciti, quòd, certatìm ad illum confluente populo, contemni ac deseri se viderent, Christi doctrinæ totis suis viribus repugnabant, eum acriter insectabantur, conviciis proscindendo, incessendo dicteriis, fodicando actiones, miracula eludendo. At, Christus Dominus illis hypocritis, qui sanctitatis famam apud homines captabant, larvam detraxit, artemque detexit pseudo illorum Doctorum, qui per illam externam pietatis, & sanctimoniæ speciem in animos plebis invadebant, cùmque à Discipulis suis monitus fuisset, quòd Pharisæi verbis ejus fuissent offensi, actutùm respondit Christus: *Sinite illos, cæci sunt, & Duces cæcorum: Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadent.* Quâ responsione apertè significavit Christus, se contemnere offensionem Pharisæorum, quia veritate offendebantur, suisque superstitiosis traditionibus addicti, gratiæ Mysteria pro nihilo habebant, & plebem à via salutis abducebant. Huic Pharisæorum Sectæ è diametro opposita erat altera apud Judæos Secta *Sadducæorum*.

D. Ostende, si placet, quo pacto Sadducæorum Secta discrepet à Secta Pharisæorum?

M. Pharisæi, ut mox diximus, Fato omnia regi, illæsâ tamen stante hominum libertate, arbitrabantur; at, Sadducæi (ut testatur *Josephus* lib.2. *De Bello Jud.* cap.7.) Fatum omninò

ninò negantes, & Deum extra omnem mali patrationem inspectionemque constituentes, omnia hominum subjiciebant potestati, eosque solos bonarum, vel malarum suarum actionum auctores esse affirmabant. Secundò, Pharisæi Animarum Immortalitatem, existentiam spirituum, & corporum resurrectionem confitebantur: Sadducæi verò hæc omnia inficiabantur, asserentes animas hominum cum corporibus interire, nec esse aliquos Spiritus, sive Angelos bonos aut malos. Tertiò, Pharisæi Sacros omnes libros recipiebant: Sadducæi autem Sacros omnes Libros, prætèr Pentateuchum *Moysis*, repudiabant. Denique, Pharisæi non tantùm Legem scriptam, sed etiam Legem oralem, seu traditiones excipiebant, & probabant: Sed Sadducæi soli Scripturæ Sacræ Textui, rejectis omnibus Traditionibus, quasi polypi saxo immobilitèr affixi, adhærebant. Hæc infecta Sadducæorum Dogmata si sedulò expendas, fateberis ultrò, Pharisæos saniora Sadducæis sensisse atque docuisse. Hinc Christus Dominus de Pharisæis ait: *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, quæcumque ergò dixerint vobis, servate & facite*. Et *S. Paulus* (ut legitur cap. 23. Act. Apost.) in jus vocatus coram Judæorum Senatu, *sciens quia una pars esset Sadducæorum, & altera Pharisæorum, exclamavit in Concilio: Viri fratres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de spe & Resurrectione mortuorum ego judicor. Et cùm hoc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos*

risæos & Sadducæos, & soluta est multitudo. Sed de his duabus apud Judæos præcipuis Sectis Pharisæorum, & Sadducæorum, hæc levi brachio attigisse sufficiat.

D. Prodieruntne apud Judæos in sexta Mundi Ætate aliæ Sectæ?

M. Pratèr has duas *Pharisæorum*, & *Sadducæorum* Sectas, aliæ apud Judæos in sexta Mundi Ætate eruperunt Sectæ, videlicèt *Essæorum*, seu *Essenorum*: *Hemerobaptistarum*, *Samaritanorum*, *Galilæorum*, *Caraitarum*, & *Rabbanistarum*, de quibus hìc pauca dicam. In primis *Essæi*, seu *Esseni*, erant Sadducæis è fronte oppositi, quippè qui de providentia Dei, de animarum immortalitate, & de existentia Spirituum, seu Angelorum, rectè sentiebant, ut testatur *Josephus*, Hebræus, lib. 2. *De Bello Judaico* cap. 7. & lib. 18. *Antiq. Jud.* cap. 2. A cæteris Judæis puriori quodam vivendi genere, seu Asceticæ vitæ studio dumtaxàt discrepabant, cælibatum servabant, Sabbatum aliis Judæis scrupulosiùs observabant, victu parco & austero utebantur, omnia bona erant illis communia. Habebant insupèr statas horas ad orandum, variasque artes & occupationes, in quibus sese, citrà ullam cupiditatem, exercebant. Apud eos nemo servus, omnes liberi. A juramento, quasi à perjurio, penitùs abhorrebant. Severi erant criminum vindices. Lectioni Scripturæ Sacræ deditissimi, pietatis, puerorum institutionis, beneficentiæ, hospitalitatis studiosissimi, solitudinis

dinis & silentii observantissimi, adversa quæque, etiam mortem, exquisitissimosque cruciatus, pro Religionis defensione æquanimitèr, & alacritèr tolerabant. Isti Judæi, dicti *Essæi*, seu *Esseni*, confundi non debent cum *Therapeutis*, qui, sicùt descripsit *Philo*, Judæus, in libro *De Vita Contemplativa*, relictis civitatibus, in agro & solitudine degentes, orationi, & contemplationi jugitèr vacabant, & durum austerumque vitæ genus ducebant; hos siquidèm *Therapeutas* non fuisse Religione Judæos, sed Christianos, memini, me jam ostendisse in Colloquio secundo in Historiam trium priorum Ecclesiæ sæculorum, quod, si tibi per otium liceat, lectitare poteris. Venio nunc ad Sectam *Hemerobaptistarum*, qui ita apud Judæos appellabantur, quòd singulis diebus Baptismo, seu Lavacro se abluerent, dicerentque, hominem sine quotidiano illo Baptismo probè, sanctèque vivere haud posse. Cum Sadducæis negabant isti *Hemerobaptistæ* resurrectionem mortuorum, sed in aliis Religionis dogmatibus planè cum Pharisæis consentiebant. Plura de his *Hemerobaptistis* legesis apud *S. Epiphanium* Hæresi 17. Quòd spectat Samaritanorum Sectam, jam observavimus in nostris præcedentibus Colloquiis, decem Israelitarum Tribus, post earum deportationem in Samariam à *Salmanasare*, Assyriorum Rege, diro Schismate à Judæis fuisse separatas, illudque Schisma eò præsertim tempore invaluisse, quo *Sanaballetes*, Samariæ Præfectus,
primùm

primùm à *Dario*, Persarum Rege, deindè ab *Alexandro Magno* veniam impetravit ædificandi Templum in monte *Garizin*, æmulum Templo Hierosolymitano, eidemque Templo Garizitano Sacerdotem præfecit *Manassen*, socerum suum, & fratrem *Iaddua*, Summi Pontificis Judæorum. Post extructum illud in monte *Garizin* Templum, in quo Samaritani, juxtà ritus ac cæremonias Judæorum, Sacra faciebant, erupit Samaritanos inter & Judæos implacabile odium, quamvis Samaritani unum Deum Israelis adorarent, Messiam expectarent, & in Circumcisione, Sacrificiis, observatione Festorum, Purificationibusque Legalibus cum Judæis convenirent. In tribus tamen potissimùm capitibus Samaritani discrepabant à Judæis. Primò, quia Samaritani Deum Israelis colebant in Templo *Garizin*: Judæi verò Deum adorabant in Templo Hierosolymitano, sicùt ipsemet Deus in Lege præcepit. Secundò, Judæi non solùm Pentateuchum *Moysis*, sed & Libros Propheticos, & alios, qui in Canone Esdrino erant conscripti, ceu Sacros & Canonicos recipiebant. At, Samaritani Pentateuchum dumtaxàt *Moysis*, ceu Sacrum, admittebant, repudiatis aliis libris, quos in suo Canone habebant Judæi. Deniquè, Samaritani Traditiones, per Pharisæos invectas, quas sectabantur Judæi, omninò repudiabant, & unico puro Scripturæ Sacræ Textui adhærebant. Pentateuchum Samaritanum vetustissimum, & antiquis characteribus Hebræis exaratum fuisse,

fuisse, atque etiamnùm extare integrum ac sincerum, memini me alibi ex sanctis Patribus observasse; quâ de re si plura scire desideres, legesis doctissimum *Ioannem Morinum*, Congregationis Oratorii Presbyterum, in *Exercitatione*, quam edidit *in Samaritanum Pentateuchum*, Consule etiam *Capellum*, & *Waltonum* Prolegomeno undecimo in Biblia Polyglotta Londinensia. Nunc ipse ab aliis Judæorum sectis, quas mox indicavi, brevitèr me expedio. Sectæ *Galilæorum*, quam *Iosephus*, Hebræus, Sectis Judæorum accenset, originem dedisse videtur *Iudas Galilæus*, ex oppido *Gamala*, qui, dùm *Quirinius* in Iudæam, tùm temporis in Provinciam à Romanis redactam, ab Imperatore *Augusto* missus fuisset, ut censum à Judæis exigeret; auctor erat Judæis, ut à Romanis impositum Tributum non persolverent, eosque, suaptè naturâ jam ad defectionem proclives, omni, quâ valebat, eloquentiâ hortabatur, ut excuterent Romanorum jugum, suæque pristinæ libertati restituti ea denegarent tributa, quæ ab ipsis nomine Imperatoris exigebantur. Sed brevi dissipata est hæc Galilæorum Secta. Nam capto à Romanis ac cæso illo *Iuda Galilæo*, duobusque ejus filiis in crucem actis, domiti sunt Judæi, suisque ingratiis colla jugo Romanorum subdere coacti sunt. Secta *Caraitarum* conflata erat ex illis Judæis, qui Legem Oralem, seu Traditiones Pharisæorum, & Rabbinorum respuebant, & uni tantùm Scripturæ Sacræ Textui inhærendum

dum esse pertendebant. Multi adhùc in Oriente Judæi Caraitæ reperiuntur. Postremò, Secta *Rabbanistarum* ex his coaluit Judæis, qui, prætèr Legem scriptam, excipiebant Legem oralem, seu Pharisæorum & Rabbinorum Traditiones, atque Sacrarum Scripturarum expositiones in maximo pretio & honore habebant, ideòque *Rabbanistæ* fuerunt appellati. Horumce Rabbanistarum Secta adhùc perseverat in Judæis, qui per totam Europam sunt dispersi, & acerrimo odio Judæos Caraitas prosequuntur. His, quas hactenùs retuli, Judæorum Sectis, sunt qui addunt Sectam *Scribarum*, sed perperàm. *Scribarum* quippè nomen, ut memini, me in superiori Collòquio observasse, non Sectæ, sed ordinis & gradûs fuit. Inter illos *Scribas*, alii erant *Politici*, alii dicebantur *Sacri*, & *Ecclesiastici*. Politicorum Scribarum apud Judæos duplex erat classis, In prima erant politici Scribæ Superiores, seu Regii, qui erant à Secretis, vel Consiliis Regum, quique penès se asservabant instrumenta & acta publica, & rationem temporum, gestorum, ac redditum. In altera classe constituebantur politici *Scribæ* inferiores, qui erant Actuarii, & Notarii communes, At, *Scribæ*, qui dicebantur *Sacri* & *Ecclesiastici*, erant, sicùt jam ostendimus, Doctores & Interpretes Legis, quibus ex officio incumbebat Legem interpretari, Sacras Scripturas in Templo & Synagogis populo prælegere, dubia diluere, obscura dilucidare, indèque passim in Evange-

lio *Legis Periti* nuncupantur. Horum *Scribarum* ordinem, qui à Pharisæis distinctus erat, post captivitatem tantùm Babylonicam fuisse apud Judæos ortum, in superiori Colloquio jam annotavi. Quamvis enim à *Moysis* temporibus semper fuerint in Judæorum Synagoga viri Legis peritissimi, probabilior tamen opinio est, Scribas successisse Prophetis, qui post captivitatem Babylonicam cessarunt, ac primùm, cui *Scribæ* nomen in Scriptura Sacra tributum est, fuisse *Esdram.*

D. Illustriores Philosophos, Poetas, & Oratores, qui sextâ Mundi Ætate in Græcia floruerunt, accuratè in præcedenti Colloquio percensuisti. Præclara etiam gesta Machabæorum, qui eâdem Mundi Ætate, immortalem gloriam sibi apud Judæos pepererunt, in isto Colloquio plurimùm commendasti; debes nunc attexere seriem celebriorum Scriptorum Latinorum, qui in sexta itidèm Mundi Ætate, præsertim circà tempora Imperatoris *Augusti*, Romæ, & in Italia præ cæteris insigni Eloquentiæ, & Poeseos laude claruerunt.

M. Antiqui Romani usquè ad tempora Imperii *Octaviani Augusti* non tàm litteris, quàm armis nomen suum ubique nobilitarunt, uti declarant tot bella, quæ gesserunt, & victricia sua arma in varias nationes intulerunt, nimirùm Bella Gallicum, Macedonicum, Hispanicum, Numantinum, Mitidrathicum, Jugurthinum, tria Bella Punica, quibus tandèm urbs Carthago, Romæ æmula, omninò deleta

ta est, ut nihil in præsentia dicam de bellis civilibus *Sullam* inter & *Marium*; *Cæsarem* inter & *Pompeium*, qui ab eodem *Cæsare* in pugna Pharsalica victus est, & de aliis id genus bellis, quæ felicem habuerunt exitum, & Romanorum Reipublicæ magnum attulerunt incrementum, sicùt legere poteris apud *Polybium*, *Titum Livium*, *Velleium Paterculum*, *Florum*, *Eutropium*, aliosque Historiæ Romanæ Scriptores. Non defuerunt tamen in Romanorum Republica antè tempora Imperatoris *Augusti* aliquot viri litteris clarissimi, quos inter censentur *Nævius*, Poeta, *Livius Andronicus*, Poeta, *Ennius*, Poeta, & plurimarum Tragædiarum Scriptor. *Cæcilius Statius*, Poeta Comicus; *Marcus Pacuvius*, Poeta Tragicus, & *Ennii* nepos: *Marcus Accius Plautus*, & *Terentius*, Poetæ Comici elegantissimi, & nonnulli alii. Ast, postquàm *Octavianus Augustus*, nepos *C. Iulii Cæsaris*, devicto in pugna Actiacâ *Marco Antonio*, Imperii Romani habenas solus moderari cæpit, multò plures viri doctrinâ præstantes Romæ, & in Italia prodierunt, qui veteris Græciæ viris illustribus nihilò inferiores fuerunt. *Caium Iulium Cæsarem*, avunculum Imperatoris *Octavii Augusti*, insignem Historicum & Oratorem fuisse testantur hi, quos edidit, *De Bello Gallicò* Commentarii, in quibus dilucidè, copiosè, elegantèr, vehementèr, & appositè scribit pro rei natura, pro argumenti, temporum ac personarum conditione. Facundos Oratores, qui

 Romæ,

Romæ, & in Italia palmam eloquentiæ tulerunt, & inter cæteros *Hortensium*, percenset *Cicero* in libro *De claris Oratoribus*. Sed unus omnium Scriptorum cùm Græcorum, tùm Latinorum splendorem obscuravit eloquentiæ laude *M. Tullius Cicero*, dicendi artifex peritissimus, & in Causarum Civilium actionibus nulli secundus. *Ciceronis* stylum & eloquentiam in suis libris expressam imitantur etiamnùm aliqui inter Christianos Scriptores, qui hunc eximiumOratorem gaudent nocturnâ versare manu, versare diurnâ. Horum certè studium non improbo, immò auctor sum juvenibus ut libros *Ciceronis* in sinu habeant, dummodò seriò cogitent primò, hùc humanas Disciplinas, hùc Philosophiam, hùc Eloquentiam tendere debere, ut Christum intelligamus, ut Christi gloriam celebremus. Hic est enim totius eruditionis & eloquentiæ scopus. Præterea, in primis curent adolescentes, ut notitiam assequantur Mysteriorum ChristianæReligionis, nec minore studio Libros Sacros evolvant, quàm *Cicero* libros Philosophorum, Oratorum, Poetarum, Historicorum, & Jurisperitorum evolverat. In eos autem, qui eo dumtaxàt fine libros *Ciceronis* legunt, ut ejus stylum ad vanam ostentationem imitentur, verè quadrat istud Poetæ *Horatii* Distichon:

O imitatores servum pecus, ut mihi sæpè
Risum, sæpè jocum vestri movere tumultus.

Marcus Tullius Cicero jussu *Marci Antonii*, in

in quem suas Orationes Philippicas in Senatu declamaverat, occisus est, annos sexaginta quatuor natus, olim Consul, de Romana Republicâ optimè meritus, ac Pater Patriæ appellatus, postquàm *Catilinæ* conjurationem dissipasset. *Marco Tullio Ciceroni* coævus fuit *M. Terentius Varro*, quem *virum undecumque doctissimum* jure optimo appellat *Terentianus*. Quadringentos & nonaginta libros à se fuisse scriptos, & ad annum ætatis octogesimum quartum se vitam produxisse testatur ipsemet *Varro*. Eum maximè commendat *Cicero*, qui ipsi librum primum *Academicarum Quæstionum* nuncupavit; illiusque testimonio sæpiùs *S. Augustinus* in libris *De Civitate Dei*, præsertim cap. 2. lib. 6. ubi de Diis Gentium, & eorum Sacris agit, usus est. Floruerunt circà idem tempus eximii Oratores, quos inter *C. Crispus Sallustius*. Sed aureum Imperatoris *Augusti* sæculum præcipuè illustrarunt celeberrimi Poetæ Latini, quorum facilè Princeps est *Virgilius*, patriâ Mantuanus; *Æmilius Macer*, Veronensis; *Sextus Aurelius Propertius*, *Quintus Horatius Flaccus*, Lyricorum Princeps, *Tibullus* in suis Elegiis cultissimus, quas tamen castis auribus indignas obscænitate reddidit; & *Ovidius*, cujus libros *Amorum* & *De Arte amandi*, qui castitati & bonis moribus pestilentem afflant auram, nequidèm summis digitis attingere, nedùm legere, debent Christiani. Quocircà, ut obitèr dicam, nullo pacto ferre hactenùs potui quosdam

Grammaticulos, munditiarum in stylo morosos exactores, qui à Sacrorum Librorum lectione, ob sermonis, quo scripti sunt, simplicitatem, omninò abstinent, libros etiam asceticos, qui de rebus piis citrà verborum cultum & elegantiam tractant, adductis labiis, fastidiunt, & semper præ manibus habent Ethnicorum, Poetarum libros, eosque, quod gravius est, Christianæ juventuti legendos obtrudunt. In hos Grammaticulos, *Desiderius Erasmus*, vir licèt purioris Latinitatis studiosissimus, in suo Dialogo, cui titulus est: *Ciceronianus*, his verbis justè invehitur: *Quale porrò sit, materiam piam ob hoc ipsum putere nobis, quòd piè tractata sit? At piè tractari qui potest, si nunquàm dimoveas oculos à Virgiliis, Horatiis, aut Nasonibus? nisi fortè quorumdam studium approbes, qui fragmentis Homericorum, aut Virgilianorum Versuum undique decerptis, & in centonem consarcinatis, Christi vitam descripserunt. Operosum quidèm scribendi genus. sed cui unquàm ista lacrymulam extuderunt? Quem ad pietatem commoverunt? Quem ab impura vita revocarunt? . . . . , Oportebat enim omnem Christianorum orationem resipere Christum, sine quo nec suave, nec splendidum est quidquam, nec utile, nec honestum, nec elegans, nec facundum, nec eruditum. In seriis, quodque gravius est, in piis materiis, quis ferat ista paganica progymnasmata?*

D. Tuo deinceps sapientissimo utar consilio, & valere jussis Ethnicorum Poetarum libris, Sacros

Sacros dumtaxàt, vel Asceticos Libros in sinu meo deinceps circumferam, atque in deliciis habebo: singula in his piâ curiositate cognoscere, disquirere, & excutere satagam, ut me in his sedulò meditantem placida mors inveniat. Sed, cùm videam, jam imminere horam, quæ Colloquio nostro finem imponere debet, obsecro te, ut eam, quam promisisti, hìc attexas sextæ Mundi Ætatis Tabulam Chronologicam, quæ accuratum exhibeat calculum annorum, qui à captivitate Babylonica, ubi incipit sexta Mundi Ætas, usquè ad Natale Christi Domini, ubi finem habet eadem sexta Mundi Ætas, interfluxerunt.

M. Cùm tres præcipuæ Epochæ, seu Æræ, videlicèt Epocha, quæ figit initium Olympiadum, & Æra, dicta *Nabonassaris*, Regis Chaldæorum, per quas Græci tempora notare solent, necnon Epocha de condita Roma, quâ in subducendo annorum calculo utuntur Latini, suum in sexta Mundi Ætate, sicùt jam in præcedentibus nostris Colloquiis ostendimus, habuerint exordium, ideò ipse istam, quam hìc subjicio, sextæ Mundi Ætatis Tabulam Chronologicam sic disponam ac digeram, ut non solùm tuos ob oculos ponam annos à creatione Mundi, sed etiam annos Olympiadum, annos Æræ *Nabonassaris*, & annos à condita Romæ, sicque, uno quasi intuitu, modum consignandi tempora, tàm apud Græcos, quàm apud Latinos usitatum, perspectum atque exploratum faciliùs habere possis.

TABULA CHRONOLOGICA

Sextæ Mundi Ætatis, hoc est, à captivitate Babylonica usquè ad Natale Christi Domini, non tantùm per annos à creatione Mundi, sed etiam per annos Olympiadum, Æræ Nabonassaris, *& à condita Roma, accuratè digesta & ordinata.*

JOakin, Rex Juda, regnavit undecim annis, & anno illius Regni ultimo, qui concurrit cum anno octavo Regni *Nabuchodonosoris*, accidit captivitas Babylonica anno Mundi 3536, anno 3. Olympiadis quadragesimæ quartæ, anno à condita Roma centesimo quinquagesimo secundo, Æræ *Nabonassaris* centesimo quadragesimo sexto ante Æram Vulgarem anno sexcentesimo secundo.

Nabuchodonosor, Rex, post abductos Judæos in captivitatem Babylonicam, regnavit triginta sex annis, & obiit anno Mundi ter millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, anno tertio Olympiadis quinquagesimæ tertiæ, anno à condita Roma centesi-

mo octogesimo octavo, Æræ *Nabonassaris* centesimo octogesimo secundo, ante Æram Vulgarem quingentesimo sexagesimo sexto anno, ab incepta captivitate Babylonica anno trigesimo sexto.

Evilmerodachus, filius *Nabuchodonosoris*, regnavit duobus annis, & mortuus est anno Mundi ter millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, anno primo Olympiadis quinquagesimæ quartæ, à condita Roma anno centesimo nonagesimo, Æræ *Nabonassaris* anno centesimo octogesimo quarto, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo sexagesimo quarto, ab incepta captivitate Babylonica anno trigesimo octavo.

Balthasar cum patre suo *Niriglissare*, genero Regis *Nabuchodonosoris*, regnavit quatuor annis, & occisus est anno Mundi ter millesimo quingentesimo septuagesimo octavo, anno primo Olympiadis quinquagesimæ quintæ, à condita Romà anno centesimo nonagesimo quarto, Æræ Nabonassaris anno centesimo octavo, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo sexagesimo, ab incepta captivitate Babylonica anno qua-

dragesimo secundo.

Darius Medus, dictus *Nabonidus*, vel *Labynitus*, interfecto *Balthasare*, Rex à Babyloniis electus est, & postquàm viginti septem annos regnasset, è Solio à *Cyro*, Persidis Rege, fuit deturbatus anno Mundi ter millesimo sexcentesimo quinto, anno quarto Olympiadis sexagesimæ primæ, à condita Roma anno ducentesimo vigesimo primo, Æræ *Nabonassaris* anno ducentesimo decimo quinto, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo trigesimo tertio, ab incepta captivitate Babylonica anno sexagesimo nono. In hoc *Dario Medo* finem habuit Babyloniorum Imperium.

Finis Babyloniorum Imperii.

Cyrus anno vigesimo septimo Regni sui in Perside initi Babylonem occupavit, cæpitque imperare in Babylone, tanquàm supremus Persarum Monarcha, anno Mundi ter millesimo sexcentesimo sexto, anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ, anno à condita Roma ducentesimo vigesimo secundo, Æræ *Nabonassaris* anno ducentesimo decimo sexto, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo trigesimo secundo, ab incep-

Exordium Monarchiæ Persicæ.

ta captivitate Babylonica anno septuagesimo. *Cyrus* hoc anno primo Regni in Babylone initi laxavit captivitatem Babylonicam, & postquàm regnasset per tres annos in Babylone tanquàm supremus Persarum Monarcha, occisus est anno Mundi ter millesimo sexcentesimo octavo, anno tertio Olympiadis sexagesimæ secundæ, à condita Roma anno ducentesimo vigesimo quarto, Æræ *Nabonassaris* ducentesimo decimo octavo, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo trigesimo, Monarchiæ Persarum anno tertio.

Cambyses, filius *Cyri*, regnavit septem annis, & obiit anno Mundi ter millesimo sexcentesimo decimo quinto, anno secundo Olympiadis sexagesimæ quartæ, à condita Roma ducentesimo trigesimo primo, Æræ *Nabonassaris* anno ducentesimo vigesimo quinto, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo vigesimo tertio, Monarchiæ Persicæ anno decimo.

Smerdes Magus, post obitum *Cambysis*, imperavit per annum integrum, & occisus est anno Mundi ter millesimo sexcentesimo decimo sexto, anno tertio Olympiadis

piadis sexagesimæ quartæ, à condita Roma anno ducentesimo trigesimo secundo, Æræ *Nabonassaris* anno ducentesimo vigesimo sexto, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo vigesimo secundo, Monarchiæ Persicæ anno undecimo.

Darius Histaspis filius, post occisum *Smerdem Magum*, regnavit triginta sex annis, & mortuus est anno Mundi ter millesimo sexcentesimo quinquagesimo secundo, anno quarto Olympiadis septuagesimæ tertiæ, à condita Roma anno ducentesimo sexagesimo octavo, Æræ *Nabonassaris* anno ducentesimo sexagesimo secundo, ante Æram Vulgarem anno quadringentesimo octogesimo sexto, Monarchiæ Persicæ anno quadragesimo septimo.

Xerxes, filius *Darii* Histaspis, regnavit annos viginti unum, & abiit è vivis anno Mundi ter millesimo sexcentesimo septuagesimo tertio, anno quarto Olympiadis septuagesimæ octavæ, à condita Roma anno ducentesimo octuagesimo nono, Æræ *Nabonassaris* ducentesimo octuagesimo tertio, antè Æram Vulgarem anno quadrin-

dringentesimo sexagesimo quinto, Monarchiæ Persicæ anno sexagesimo septimo.

Artaxerxes Longimanus præfuit Monarchiæ Persicæ annis quadraginta, & vitâ functus est anno Mundi ter millesimo septingentesimo decimo tertio, anno quarto Olympiadis octogesimæ octavæ, à condita Roma anno trecentesimo vigesimo nono, Æræ *Nabonassaris* anno ducentesimo vigesimo tertio, ante Æram Vulgarem anno quadringentesimo vigesimo quinto, Monarchiæ Persicæ anno centesimo septimo.

Xerxes hujus nominis *II.* & unicus *Artaxerxis Longimani* filius legitimus, successit patri suo in Monarchia Persica, sed paucos post dies à *Sogdiano*, filio spurio *Artaxerxis Longimani*, occisus est. *Sogdianus* verò, parricida, Persico potitus Imperio, paulò post pariter trucidatus occubuit.

Darius, dictus *Nothus*, quòd esset *Artaxerxis Longimani* filius spurius, proclamatus est Persarum Monarcha eodem anno, quo ipsius pater *Artaxerxes Longimanus* mortuus est. Imperavit viginti annis, & vitâ functus est anno

Mundi

Mundi ter millesimo septingentesimo trigesimo tertio, anno quarto Olympiadis nonagesimæ tertiæ à condita Roma anno trecentesimo quadragesimo nono, Æræ *Nabonassaris* anno trecentesimo quadragesimo tertio, ante Æram vulgarem anno quadringentesimo quinto, Monarchiæ Persicæ anno centesimo vigesimo septimo.

Artaxerxes, dictus *Mnemon*, id est, memoriâ præditus, post *Darium Nothum*, Monarchiam Persicam rexit annis quadraginta tribus; & migravit è vita anno Mundi ter millesimo septingentesimo septuagesimo sexto, anno tertio Olympiadis centesimæ quartæ, anno à condita Roma trecentesimo nonagesimo secundo, Æræ *Nabonassaris* trecentesimo octuagesimo sexto, ante Æram Vulgarem trecentesimo sexagesimo secundo, Monarchiæ Persicæ anno centesimo septuagesimo.

Artaxerxes, dictus *Ochus*, regnavit annis viginti tribus, fuitque veneno sublatus anno Mundi ter millesimo septingentesimo nonagesimo nono, anno secundo Olympiadis centesimæ decimæ, à condita Roma anno quadringentesimo

simo decimo quinto, *Æræ Nabonassaris* anno quadringentesimo nono, ante Æram Vulgarem anno trecentesimo trigesimo nono, Monarchiæ Persicæ anno centesimo nonagesimo tertio.

Arses, filius *Artaxerxis Ochi*, imperavit duobus annis, fuitque occisus anno Mundi ter millesimo octingentesimo primo, anno quarto Olympiadis centesimæ decimæ, à condita Roma anno quadringentesimo decimo septimo, *Æræ Nabonassaris* quadringentesimo undecimo, ante Æram Vulgarem anno trecentesimo trigesimo septimo, Monarchiæ Persicæ anno centesimo nonagesimo quinto.

Darius Codomanus imperavit septem annis, & anno ultimo Imperii sui victus est ad Arbella ab *Alexandro Magno* anno Mundi ter millesimo octingentesimo octavo, anno tertio Olympiadis centesimæ duodecimæ, à condita Roma anno quadringentesimo vigesimo quarto, *Æræ Nabonassaris* anno quadringentesimo decimo octavo, ante Æram Vulgarem anno trecentesimo trigesimo, Monarchiæ Persicæ anno ducentesimo secundo.

Finis Persarum Monarchiæ, quæ duravit annis 202.

Alexan-

Exordium Monarchiæ Græcorum, quæ in obitu *Alexandri Magni* finem habuit.

Alexander Magnus, devicto *Dario Codomano*, ultimo Persarum Monarcha, regnavit in Babylonia, tanquàm supremus Græcorum Monarcha, annis sex, & mortuus est anno Mundi ter millesimo octingentesimo decimo quarto, anno primo Olympiadis centesimæ decimæ quartæ, à condita Roma anno quadringentesimo trigesimo, Æræ *Nabonassaris* anno quadringentesimo vigesimo quarto, ante Æram Vulgarem anno trecentesimo vigesimo quarto, Monarchiæ Græcorum anno sexto.

Exordium Regni *Seleuci* in Syria, & Æræ Græcorum Seleucidarum.

Seleucus, dictus *Nicator*, vel *Nicanor*, seu *Victoriosus*, ab anno duodecimo post obitum *Alexandri Magni* Regni sui in Syria Epocham duxit. Annus autem duodecimus post obitum *Alexandri Magni* incidit in annum Mundi ter millesimum octingentesimum vigesimum sextum, in annum primum Olympiadis centesimæ decimæ septimæ, in annum à condita Roma quadringentesimum quadragesimum secundum, in annum Æræ *Nabonassaris* quadringentesimum trigesimum sextum, & in annum ante Æram Vulgarem

rem trecentesimum duodecimum. Eodem anno incipit Æra Græcorum Seleucidarum. Regnavit *Seleucus Nicator* in Syria annis triginta duobus, & trucidatus est anno trigesimo secundo Regni Græcorum Seleucidarum.

Antiochus I. dictus *Soter*, sive *Salvator*, successit in Regno Syriæ *Seleuco Nicatori*, anno Mundi ter millesimo octingentesimo quinquagesimo septimo, anno quarto Olympiadis centesimæ vigesimæ quartæ, à condita Roma anno quadringentesimo septuagesimo tertio, Æræ *Nabonassaris* anno quadringentesimo sexagesimo septimo, ante Æram Vulgarem anno ducentesimo octuagesimo primo, & postquàm regnasset annos undeviginti, mortuus est anno Regni Græcorum Seleucidarum quinquagesimo primo.

Antiochus II. dictus per adulationem *Deus*, regnare cæpit in Syria anno Mundi ter millesimo octingentesimo septuagesimo sexto, anno tertio Olympiadis centesimæ vigesimæ nonæ, à condita Roma anno quadringentesimo nonagesimo secundo, Æræ *Nabonassaris* anno quadringentesimo

octo-

octogesimo sexto, ante Æram Vulgarem anno ducentesimo sexagesimo secundo. Regnavit quindecim annis, & mortuus est anno sexagesimo sexto Regni Græcorum Seleucidarum.

Seleucus II. dictus *Callinicus*, filius *Antiochi II.* successit patri suo in Regno Syriæ anno Mundi ter millesimo octingentesimo nonagesimo primo, anno secundo Olympiadis centesimæ trigesimæ tertiæ, à condita Roma anno quingentesimo septimo, Æræ *Nabonassaris* quingentesimo primo; ante Æram Vulgarem anno ducentesimo quadragesimo septimo. Regnavit viginti annis, fuitque interfectus anno Regni Græcorum Seleucidarum octuagesimo sexto.

Seleucus III. cognomento *Ceraunus*, filius *Seleuci II.* regnare cæpit in Syria anno Mundi ter millesimo nongentesimo undecimo, anno secundo Olympiadis centesimæ trigesimæ octavæ, à condita Roma anno quingentesimo vigesimo septimo, Æræ *Nabonassaris*, anno quingentesimo vigesimo primo, anno ante Æram Vulgarem ducentesimo vigesimo septimo. Regnavit tribus annis, & mortuus est

est anno Regni Græcorum Seleucidarum octuagesimo nono.

Antiochus III. dictus *Magnus*, frater *Seleuci II.* regnare cœpit in Syria anno ter millesimo nongentesimo decimo quarto, anno primo Olympiadis centesimæ trigesimæ nonæ, à condita Roma anno quingentesimo trigesimo, Æræ *Nabonassaris* anno quingentesimo vigesimo quarto, anno ante Æram Vulgarem ducentesimo vigesimo quarto. Regnavit annis triginta sex, & interfectus est anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo vigesimo quinto.

Seleucus IV. dictus *Philopator*, filius *Antiochi III.* dicti *Magni*, successit patri suo in Regno Syriæ anno Mundi ter millesimo nongentesimo quinquagesimo, anno primo Olympiadis centesimæ quadragesimæ octavæ, à condita Roma anno quingentesimo sexagesimo sexto, Æræ *Nabonassaris* anno quingentesimo sexagesimo, ante Æram Vulgarem anno centesimo octuagesimo octavo. Regnavit annis duodecim, & mortuus est anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo trigesimo septimo.

Antiochus IV. dictus *Epiphanes*,

seu *Illustris*, fratri suo *Seleuco IV.* in Regno Syriæ successit anno Mundi ter millesimo nongentesimo sexagesimo secundo anno primo Olympiadis centesimæ quinquagesimæ primæ, à condita Roma anno quingentesimo septuagesimo octavo, Æræ *Nabonassaris* anno quingentesimo septuagesimo secundo, ante Æram vulgarem anno centesimo septuagesimo sexto. Regnavit duodecim annis, & obiit anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo quadragesimo nono.

Exordium Principatûs Machabæorum in Republica Judæorum.

Judas Machabæus, filius *Matathiæ*, Principatum obtinuit in Republica Judæorum eodem anno, quo *Antiochus IV.* dictus *Epiphanes*, excessit è vivis, seu anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo quadragesimo nono, anno Mundi ter millesimo nongentesimo septuagesimo quarto, anno primo Olympiadis centesimæ quinquagesimæ quartæ, à Roma condita anno quingentesimo nonagesimo, Æræ *Nabonassaris* anno quingentesimo octogesimo quarto, ante Æram Vulgarem anno centesimo sexagesimo quarto. Præfuit autem *Judas Machabæus* Reipublicæ Judæorum annis tribus.

Jona-

Jonathas in Principatu Reipublicæ Judæorum successit fratri suo *Judæ Machabæo* anno Mundi ter millesimo nongentesimo septuagesimo septimo, anno quarto Olympiadis centesimæ quinquagesimæ quartæ, à condita Roma anno quingentesimo nonagesimo tertio, Æræ *Nabonassaris* anno quingentesimo octogesimo septimo, ante Æram vulgarem anno centesimo sexagesimo primo. Præfuit *Jonathas* Reipublicæ Judæorum septemdecim annis.

Simon, frater *Judæ Machabæi*, & *Jonathæ*, Principatū obtinuit in Republica Judæorum anno Mundi ter millesimo nongentesimo nonagesimo quarto, anno primo Olympiadis centesimæ quinquagesimæ nonæ, à condita Româ anno sexcentesimo decimo, Æræ *Nabonassaris* anno sexcentesimo quarto, ante Æram vulgarem anno centesimo quadragesimo quarto. Præfuit autem *Simon* Reipublicæ Judæorum annis novem.

Joannes Hyrcanus, filius *Simonis*, in Principatu Judæorum successit patri suo anno quatèr millesimo tertio, anno secundo Olympiadis centesimę sexagesimę primæ, à condita Ro-

Roma anno sexcentesimo decimo nono, Æræ *Nabonassaris* anno sexcentesimo decimo tertio, antè Æram vulgarem centesimo trigesimo quinto. Principatum tenuit per triginta annos.

Aristobulus, filius *Joannis Hyrcani*, succeßit patri suo in Principatu Judæorum anno Mundi quatèr millesimo trigesimo tertio, anno quarto Olympiadis centesimæ sexagesimæ octavæ, à condita Roma anno sexcentesimo quadragesimo nono, Æræ *Nabonassaris* anno sexcentesimo quadragesimo tertio, antè Æram vulgarem anno centesimo quinto. Hic *Aristobulus* fuit primus, qui apud Judæos, post captivitatem Babylonicam, sibi Regium Diadema imposuit. Regnavit uno dumtaxàt anno.

Alexander Jannæus, filius *Aristobuli*, regnare cæpit in Judæa anno Mundi quatèr millesimo trigesimo quarto, anno primo Olympiadis centesimæ sexagesimæ nonæ, anno à condita Româ sexcentesimo quinquagesimo, Æræ *Nabonassaris* anno sexcentesimo quadragesimo quarto, ante Æram vulgarem anno centesimo quarto. Regnavit annis viginti septem.

Ale-

Alexandra, uxor *Alexandri Jannæi*, mortuo marito, regnare cæpit anno Mundi quatèr millesimo sexagesimo primo, anno quarto Olympiadis centesimæ septuagesimæ quintæ, à condita Româ anno sexcentesimo septuagesimo septimo, Æræ *Nabonassaris* sexcentesimo septuagesimo primo, ante Æram vulgarem anno septuagesimo septimo. Regnavit *Alexandra* annis novem.

Hyrcanus hujus nominis *II.* filius *Alexandri Jannæi*, mortuâ matre *Alexandrâ*, regnare cępit in Judæa anno Mundi quatèr millesimo septuagesimo, anno primò Olympiadis centesimæ septuagesimæ octavæ, à condita Româ annò sexcentesimo octuagesimo sexto, Æræ *Nabonassaris* anno sexcentesimo octuagesimo, ante Æram vulgarem anno sexagesimo octavo. Regnavit *Hyrcanus II.* annos tres, sed victus est ab *Aristobulo*, fratre suo, qui Regnum Judææ invasit, illudque tribus annis occupavit. Tandèm, *Aristobulo*, invasore Regni, à *Pompejo* in ordinem redacto, denuò Judææ Regno potitus est *Hyrcanus II.* & adhùc regnavit annis viginti tribus.

Antigonus, filius *Aristobuli*, à *Pompejo* in ordinem redacti, devicto Hyrcano II. Judææ Regnum occupavit, cæpitque regnare anno Mundi quater millesimo nonagesimo octavo, anno primo Olympiadis centesimæ octuagesimæ quintæ, à condita Roma anno septingentesimo decimo quarto, Æræ *Nabonassaris* anno septingentesimo octavo, ante Æram vulgarem anno quadragesimo. Regnavit *Antigonus* in Judæa annis tribus, & mensibus tribus.

Finis Principatûs Machabæorum. Et initium Regni *Herodis*.

Herodes, natione Idumæus, tribus annis postquàm à Romanis fuisset declaratus Rex Judææ, vicit *Antigonum*, ultimum apud Judæos ex stirpe Assamonæorum, seu Machabæorum, Principem, & solus in Judæa regnare cæpit anno Mundi quatèr millesimo centesimo primo, anno quarto Olympiadis centesimæ octogesimæ quintæ, à condita Roma anno septingentesimo decimo septimo, Æræ *Nabonassaris* anno septingentesimo undecimo, ante Æram vulgarem anno trigesimo septimo. Regnavit Herodes in Judæa, post devictum *Antigonum*, annis triginta quatuor, sed ab anno, quo à Romanis

nis creatus est Rex Judææ, regnavit annis triginta septem.

Jesus Christus natus est in Bethleem die xxv. mensis Decembris anni à creatione Mundi quatèr millesimi centesimi trigesimi quarti, ann. 4. Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ, à condita Roma ann. 749. Æræ *Nabonassaris* 743. Periodi Julianæ ann. 4709. ann. 40. Imperii *Octaviani Augusti*, ann. 36. Regni *Herodis*, postquàm fuisset à Romanis constitutus Rex Judææ, & anno trigesimo tertio postquàm devicisset *Antigonum*, Consulibus *Augusto Cæsare XII.* Et *L. Cornelio Sulla*, quadriennio integro ante Æram vulgarem. Huic anno illigandum esse verum & proprium Natale Christi Domini, multis momentis evici in Dissertatione sextâ Tractatûs, quem edidi, *De Mysteriis & annis Christi Domini*.

Natale vulgare Christi, hoc est, juxta Æram vulgarem, quam, ut superiùs observavimus, excogitavit *Dionysius*, Abbas, cognomento *Exiguus*, consignari debet diei vigesimæ quintæ mensis Decembris anni Mundi quatèr millesimi centesimi trigesimi octavi, ann. 4. Olympiadis 194. Æræ *Nabonassaris* 747. Periodi Julianæ 4713. ann. 44. Imperii *Augusti*, Consulibus *Cosso Cornelio Lentulo*, & *L. Calpurnio Pisone*. Hoc anno natum esse Christum Dominum existimavit *Dionysius*, Abbas, dictus *Exiguus*, sed illum in consignando Natali Christi quadriennio solido fuisse hallucinatum, jam ostendimus.

An-

Annus primus Æræ vulgaris, quæ etiam *Christiana* dicitur, vel *Dionysiana* à suo Auctore Abbate *Dionysio Exiguo*, auspicatur Kalendis mensis Januarii ann. 45. Imperii Augusti, ann. Mundi quatèr millesimi centesimi trigesimi noni, à condita Roma ann. 754. Æræ *Nabonassaris* ann. 748. ann. Periodi Julianæ 4714. ann. 1. Olympiadis 195. Consulibus *Cajo Cæsare*, nepote *Augusti*, & *L. Æmilio Paulo*. Ab hoc autem anno primo Æræ vulgaris effluxerunt anni mille septingenti viginti sex anni; & ideò, annum, quem modò decurrimus, diximus esse, juxta Æram vulgarem, seu Dionysianam, millesimum septingentesimum vigesimum septimum. Sed hæc Æra vulgaris, seu Dionysiana, aberrat à vero & proprio Natali Christi Domini quadriennio solido, ut jam advertimus.

Hìc Colloquiis nostris in universam Historiam Sacram Veteris Testamenti finem facere decrevi, ne modum excedant. Tu interim frequentissimè lege Sacram Veteris Testamenti Historiam, quæ tota refertur ad Jesum Christum; qui, teste Apostolo *Paulo*, *finis Legis est*. Cùm enim Vetus Testamentum, sicut sæpiùs diximus, sit umbra Historiæ Evangelicæ, maximè congruebat, ut nihil gereret Christus, cujus non aliqua vel umbra, vel scintilla præcessisset in Veteris Testamenti Libris, quò propensior esset omnium fides ad rem non omninò subitam atque expectatam. Hinc quidquid Christus præstitit, promissum est Sacrorum

Va-

Vatum Oraculis, adumbratum est figuris, & carptìm etiam expressum est, veluti subindè promicantibus hinc atque hinc scintillulis aliquot, quæ lucem illam, post erupturam, toti Orbi portenderent. Hæc omnia Veteris Testamenti Symbola, & Oracula perfectissimè adimplevit Christus Dominus, qui verè est sermo ille contractus, & in compendium redactus, quem tandem fecit Dominus super terram, & in quo recapitulavit omnia, quæ in Cœlis & in Terris, ut quæcumque è tot Libris, è tot Sanctis Viris Veteris Testamenti antè petebantur, nunc compendio ab uno Christo longè tum expressiora, tùm absolutiora sumi possent. Hæc igitur omnia, quæ hactenùs de Sacra Veteris Testamenti Historià delibavimus, dicta sint in laudem & gloriam Domini Nostri Jesu Christi, cui honos sit & imperium in omne ævum. Si quid tamen nobis in hoc Opere vel per ignorantiam excidisset, vel per errorem obrepsisset, pro non dicto, & revocato habemus. Ignorare quippè, oblivisci, dormitare, falli, labi, sunt humanæ naturæ, per peccatum *Adami* sauciatæ, vitia, in quibus, quoniàm nos nihil aliud quàm homines esse meminimus, & quotidiè experimur, facilè veniam petimusque damusque vicissim.

D. Rogaverat olim *S. Augustinum* Laurentius, ut scriberet aliquod *Enchyridion*, sive Opusculum mole exiguum, quo planè instrui posset, & instructus ex tempore de Deo rectè colendo loqui valeret. Petitioni *Laurentii* annuit

nuit *S. Augustinus*, & Enchyridion ſcripſit, quod obviis ulnis excepit *Laurentius*, & à cujus lectione ægrè divelli poterat. Sequar ipſe exemplum *Laurentii*, & Sacram Veteris Teſtamenti Hiſtoriam, quam meis exoratus precibus in variis Colloquiis à Creatione Mundi uſque ad Natale Chriſti Domini digeſſiſti, eò lubentiùs legam, quòd illam ſtylo ſimplici, ſed citrà barbariem, & compendiosè; citrà tamen obſcuritatem, deſcripſeris. Quæ methodus, ut candidè dicam, multùm mihi ſemper arriſit, utpotè ad ſtudioſæ juventutis captum magis accommodata, antiquo præſertim canente Poeta:

Quidquid præcipies eſto brevis, ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Finis Hiſtoriæ Sextæ Mundi Ætatis, & totius hujus Operis.

INDEX RERUM.

A

Abdias, quartus inter Prophetas minores, de Christo vaticinatur. Ejus patria, Gesta, & Vaticinia. 39.40.
Abias, Roboami filius, & Successor. Ejus Gesta, & Regni duratio. 17.18.
Acataleptici, Socratis discipuli, eorum dogmata. 370.
Achab Rex Israelis impius regnat. Ejus Gesta. 74.
Achaz Joathamo patri succedit. Ejus Gesta. 41.
Aera Nabonassari quando incipit? 80. Seleucidarum æræ initium. 379.474.
Aera vulgaris a Dionysio exiguo inventa. 520.
Æræ Lagidarum initium. 338.
Æræ Pompejanæ exordium. 360.
Æschylus, Poeta Tragicus. 372.570.
Æschines, orator. 372.
Æthyopes, Zarâ Duce, in Judæam irrumpunt, & ab Asa delentur. 19.
Aggæus, Propheta minor. Ejus Gesta, & Vaticinia. à pag. 403. usque ad p. 406.
Ahias, Propheta, regnum Jeroboamo prædicit. 61.
Alexander Magnus Darium Codomannum tèr vincit. 225.319. Ejusdem res gestæ. 329.560.
Alexander Jannæus regnat 1. 501.566.
Alexander Bala Syriæ regnum invadit. 367.
Alexander Zabina, Rex Syriæ. 495.
Alexandra Judææ Regina. 593.567.
Amasias Rex Judæ succedit Joaso Patri. 35.
Amos Manasse Patri penitenti succedit. 48.
Amos inter Prophetas minores Tertius. Ejus Gesta, & Vaticinia. 236.
Amri, post conflagratum Zamri, regnat. 63.
Anacreon Poeta Lyricus. 372.
Ananus, Propheta, Asam reprehendit & in vincula coniicitur. 20.
Anni regni Salomonis, 12.
Joh: Annius viterbiensis errat circa librum de temporibus Philoni ascriptum. 29.
Annulus Salomonis opus magicum. 13.
Antigonus, Asiæ Rex, à Seleuco vincitur. 363.
Antigonus Gonotas regnat in Macedonia. 336.
Antigonus II. regnat. *ibid.*
Antigonus, Judæus, capite plectitur. 308.
Antigonus alter regnat. 568.
Antiochus I. Soter regnat post patrem. 364.
Antiochus II. Patri succedit.

ait, *ibid.*
Antiochus III. Magnus. 365. 563.
Antiochus IV. Epiphanes. 366. 563.
Antiochus Eupator. *ibid.*
Antiochus Sidetes. 494.
Antiochus Grypus. 496.
Antiochus Cyzicenus. *ibid.*
Eusebes. *ibid.*
Antipater, & Alexander Cassandri filii regnant. 334.
Antipater II. regnat dies xlv. 335.
Antipater Ascalonites. 504.
Apries, Ægypti Rex, admittit profugas Judæos. 76.
Arabes invadunt Judæam, omnes, excepto uno, Jorami filios trucidant. 26.
Aratus Poeta. 374.
Arbaces Medos in libertatem vindicat. 77.
Arcesilaus, Mediæ Academiæ princeps. 373.
Aridæus frater Alexandri regnat in Macedoniâ. 334.
Aristeæ Epistola ad Philocratem de versione Septuaginta. 347.
Aristoteles, Peripateticorum princeps. 371.
Aristobulus regium diadema sumit. 500.
Aristobulus II. 503. 566.
Arphaxad nomen commune Regibus Mediæ. 78.173.
Arses Patri Artaxerxi Ocho Succedit. 319. 324. 559.
Arsinoe uxor Lysimachi regnum occupat. 335.
Artaxerxes longimanus quando regnat? 315. 322. 557.
Artaxerxes Mnemon patri Dario Notho succedit. 318. 323. 558.
Artaxerxes Ochus suscipit Imperium Persicum. 319. 314. 558.
Asa, Abiæ filius, Rex Judæ. 18.
Asiongaber, Judææ portus. 24.
Assaradinus, Babyloniorum & Assyriorum Rex, Manassem debellat, & capit. 47.79.
Assuerus quis maritus Esther-is? 452.
Athalia, uxor Jorami, filia Achabi. 24. Ejus crudelitas, & impietas. 31.
Atheniensis Respublica. 83.
Atrium Templi quotuplex? 4.
Auctores librorum Regum, & Paralipomenon quinam? 117.
Augusti Octaviani Imperii Epocpha duplex. 531.
Azarias, Propheta. 19.
Azarias, qui & Ozias, succedit patri Amasiæ. 37.

B

Baal, Idolum a Judæis cultum. 25.
Baasa, Rex Israel, Ramam occupat, 19. interficit Nadab. 61.
Babylonium, & Assyriacum Regna conjuncta ab Assaradino. 80.
Bagoas, Eunuchus dives, Persarum Reges occidit. 319. 324.
Mich. Baii propositio damnata.

ta. 158.
Ballami planta à Reginâ Sabæ in Palæstinam allata. 7.
Balthassar cum Nitiglissare, Patre suo, regnat. 137.295. 553.
Baronii circa mortem Herodis sententia confutatur. 529.
Baruch, Propheta. 216. Ejus de Christo vaticinia. 221. descendit in Ægyptum. 5 2.
Bassemath, filia Salomonis. 13.
Beelzebud, Accaronitarum Deus. 53.
Beli à Danielo eversi historia. 385.
Benadadus, Syriæ Rex. 19.
Booz, Columna vestibuli Templi. 5.
Bubatistarum in Ægypto Dynastia. 17.

C

Cabala apud Hebræos quid, & quotuplex sit? & an Esdram auctorem habeat? 430.442.
Callimachus poeta. 374.
Callisthenes olynthius. 373.
Cambyses, Cyri filius, & successor. 308.321.554.
Canon librorum sacrorum apud Hebræos duplex. 161.
Canticum Canticorum explicatur, & defenditur. 120.
Melch. Canus de fine captivitatis Babylonicæ explicatur. 144.301.
Captivitatis Babylonicæ Calculus. 305. Ejusdem initium. 51.58.129.134.305.
Canon ejusdem Chronologicus. 137. Captivitas Assyriaca differt à Babylonicâ. Ejus initium. 128.
Caraitarum apud Judæos Secta. 541.
Caranus, Conditor Regni Macedonici. 337.
Carneades, novus Academicus. 373.
Cartago quandò condita? 74.
Cartesius philosophiæ mechanicæ Sectator. 371.
Cassander quando regnare cæpit? 334.
Chinaladanus, Rex Assyriorum. 87.
Chrysippus, Stoicus. 373.
Cicero, Academicus. 373. & Orator. 548.
Cimon, Atheniensis, terrâ marique Persas vincit. 314.
Clavicula Salomonis, opus magicum. 13.
Cleanthes, Zenonis successor. 373.
Cleopatra, Soror Ptolomæi, dicti Dionysii, regnat in Ægypto. 144.
Confucius, Sinensis philosophus. 369.
Consulatus quando Romæ introductus? 88.
Cyrus, Rex, Darium Medum vincit. 298. Duplex Epocha regni ejus. 134. 305. Libertatem Judæis impertit. 134. 302. 321. A Tomyre, Reginâ Massagetarum, occisus. 307.554.
Da-

D

DAmascus, Civitas Syriæ metropolis. 42.
Danielis Gesta sub Nabuchodonosoro. 293. Sub Baltasare. 296. Sub Dario Medo. 298. 376.
Darius Medus, dictus Nabonidus, & Labynitus, regnat, & a Cyro vincitur. 338. 297. 298. 554. Darius Hystaspis filius regnat in Babylonia. 142. 310. 556. Darius Nothus regnat. 557.
Darius Codomanus ab Alexandro devictus. 147. 319. 324. 559.
Dejoces, Medorum Rex primus. 78. 173.
Demetrius Phalereus, Bibliothecam Alexandriæ instituit. 340.
Demetrius Poliorcetes regnat 335. Demetrius Soter regnum Syriæ occupat. 367. Demetrius II. Nicanor regnat in Syria 367. Demetrius filius Antigoni Gonatæ patri succedit. 336. Demetrius Eucærus, Filius Antiochi Grippi. 496.
Democritus, Epicuri præceptor. 371.
Demosthenes, Orator Atheniensis. 372.
Deutero canonici Judæorum libri quinam? 165.
Diogenes, Cynicus Philosophus. 372.
Dionysius, Halicarnassensis historicus 372.
Dionysius exiguus author æræ vulgaris. 516.

E

ECclesiæ Catholicæ est Canonem librorum Sacrorum condere. 114. 116.
Ecclesiastis liber contra Impios & Atheos defenditur & explicatur. 105.
Ecclesiasticus à quo compositus? 114.
Ela, filius Baasa, succedit Patri. 63.
Eleazarus LXX. viros ad Ptolomæum Philadelphum mittit. 348.
Eleazari Senis martyrium. 487.
Elias, propheta, Achabo excidium prænuntiat. 64. Ejus tempus, miracula & res gestæ, an vivat etiamnum? 259. 264.
Eliakim qui Joakim & Iechonias, post abductum fratrem, regnat in Judæa. 50.
Eliakin, seu Joakim, Summus Sacerdos asseritur. 177.
Eliezer Josaphato exprobrat fœdus cum ochosia. 24.
Elisæus, propheta. 66. Ejus res gestæ, miracula, & vaticinia. 267.
Epicurus, philosophiæ mechanicæ cultor. 371.
Epitome librorum Regum & Paralipomenon. 124. & seqq.
Epocha annorum Regum Syriæ

riæ quando incipit? 159.
Esdras auctor aut saltem compilator librorum Sacrorum historicorum. 118. Quis ille fuerit? 415.
Essenorum Secta, 541.
Estheris historia describitur. 437.
Evilmerodachus, Rex Assyrius. 137. Jechoniam libertate donat. 295. 553.
Eupolemi error circà Salomonis ad Tyri Regem Epistolam. 73.
Euripides, poeta Tragicus. 374.
Expensæ in structurâ Templi. 6.
Ezechias, piissimus, Patri Achazo impiissimo succedit. 43.
Ezechielis Prophetæ res gestæ, & de Christo vaticinia. 223.

F

FOrma Templi Salomonici quotuplex? 41.

G

GAlilæorum apud Judeos Secta. 541.
Garizin mons ubi Templum à samaritanis extruitur. 330.
Gassendus, philosophiæ mechanicæ sectator. 371.
Græci Persas in campis Marathoniis debellant. 313.
Hugo Grotius in Historiam Judithæ vapulat. 170.

H

HAbacuc, Prophetarum minorum septimus. Ejus patria, tribus, & Vaticinia. 247.
Hananus, Pater Jehu Prophetæ. 24.
Joan: Harduinus arguitur. 151.
Hazael, Syriæ rex, irrumpit in Judæam. 34.
Hebdomades LXX. Danielis quando incipiunt? 405.
Hecbatanis Civitas à Dejoce condita. 78.
Helcias in Templo librum legis invenit. 49.
Hemerobaptistarum Secta. 541.
Herodis regni in Judæa anno trigesimo sexto nascitur Christus. 289.
Herodis Regni duplex Epocha. 508. 509. Ejusdem historia. 505. 568.
Herodianorum Secta. 536.
Hesiodus quando vixit? 84.
Hieremias, Propheta, secedit in Ægyptum post mortem Godoliæ. 52. Ejus historia. 216. Ejus de Christo vaticinia. 219.
Hiramus, Tyriorum Rex. 8. 73.
Holofernes, Dux Exercitus Babylonici. 179.
Homerus quando floruit? 84.
Q. Horatius Poeta Lyricus. 549.
Joan. Hyrcani res gestæ. 498. 565.

Oo Hyr-

Hyrcanus Pont. 502.

I

JAchim columna vestibuli Templi. 5.
Jaddus, Summus Pontifex, Alexandro occurrit, & benignè excipitur. 529.
Jadon Propheta Jeroboamum litantem Diis corripit. 61.
Idumæa deficit à Joramo. 25. Idumæi ab Amasia debellati. 36.
Jehu, Propheta, Josaphatum arguit. 24.
Jehu destructor familiæ Achabi. 27.65.
Jehu propheta à Baasa occiditur. 62.
Jeroboamus, filius Nabati, Rex ab Israelitis eligitur. 59. 61. 14. Jeroboamus II. Rex Israelis, Patri Joas successor datus. 68.
Jesus Christus quando nascitur? 289.516.569.
Jezabel, filia Ethbaal, uxor Achabi. 64.
Interregnum Israeliticum x1. annis durat. 69.
Joachaz, filius Jehu, Patri succedit. 68.
Joachaz, qui & Ochozias, filius Jorami. 26.
Joachazus post Josiam Rex captivus in Ægyptum abducitur. 50.
Joakim filius Eliakim, successor Patris post tres menses captivus abductus est. 51. 55 1. Joakim, qui & Iechonias, & Eliakim, fratri successor datus. 50.
Joas, filius Joachaz, regnum Israelis hæreditat à Patre. 68. Joas, filius Ochoziæ, à Josaba, Amitâ, salvatur. 28. Succedit Patri septennis. 32. Joasus, Israelis Rex, Amasiam captum ducit Hierosolymam. 37.
Joathas Patri Oziæ succedit. 40.
Joel inter Prophetas minores secundus. Ejus vaticinia. 233.
Jojadas, Pontifex, cum uxore Josabâ in templo Joasum, abscondit, & restituit solio, 32.
Jonas, inter Prophetas minores quintus, vaticinatur de Christo. 241.
Jonathas Machabæus Rex Judæorum. 492.565.
Joramus, Rex Israelis, cum Ochoziâ infaustè Hazaelem aggreditur. 24. Joramus, Achabi filius, Ochoziæ fratri succedit. 66. Jorami nuptiæ cum Athaliâ. 24. Patri mortuo succedit. 25. Fratres sex occidit. *ibid.* Idololatriam in Regnum invexit. *ibid.*
Josaphatus Asæ Patri succedit. 21.
Josephus, Hebræus, Jobi, & Tobiæ historias quarè prætermisit? 161. Ejus error in annis Regni Salomonis. 12. Ejus calculum circà initium

tium Regni, & obitum Herodis Regis accuratissimum esse probatur contra Card. Baronium. 529. & seq.
Josias, piissimus, impœnitenti Amoni Patri succedit. 48.
Isaias, Propheta, mortem, sanitatem, & captivitatem Babylonicam Ezechiæ denunciat. 45. Ejusdem res gestæ. 205. De Christo vaticinia. 209. à Manasse serrâ per medium dissectus. 47.
Ismael, Ammonita, Godoliam obtruncat. 52.
Isocrates, orator. 372.
Israelis Regnum à Jeroboamo constituitur. 14. 59. Tabula Chronologica Regum Israelis. 61.
Judæ Regnum. 14.
Judæ Regum à Davide usque ad Sedekiam Tabula Chronologica. 54.
Judæ Machabæi facinora, & mors. 489. 564.
Judæorum opiniones falsæ de Messiâ. 252. & seqq.
Judices per urbes Judæ à Josaphato constituti. 23.
Judithæ historia contrà Grotium, Lutherum, & alios propugnatur. 170. & seq.
Julius Cæsar mittitur in Ægyptum. 344. Ejus Commentaria. 547.

L

LAborosardochus, qui & Baltassar. 297.
Labynitus, qui & Darius Medus. 297.
Lactantii de Regum imitatione sententia. 70.
Lacydes, tertiæ Academiæ auctor. 373.
Latini Scriptores circa tempora Augusti. 547.
Leotychidas, Lacedæmonius, Persas ad Mycalem debellat. 314.
Leprâ corripitur Rex Ozias ob impietatem. 39.
Lycurgus dat Reip. Lacedæmoniorum leges. 75.
Lysimachus regnat in Macedonia. 335.

M

MAcedonicum Regnum fundatur. 83.
Machabæorum historia. 479. & seqq. Ejus authoritas, solutio argumentorum.
Magica Salomonis opera falsa. 13.
Malachias, Propheta inter minores duodecimus. Ejus Gesta, & Vaticinia. 410.
Manahemus Regnum Israeliticum invadit. 69.
Manasses, Ezechiæ filius, impius, sanctissimo Patri succedit. 45.
Manasses, Jaddi frater, templum in monte Garizin extruit. 330.
Manethos, sebennyta, historicus. 374.
Mardochæi historia. 440.
Mardokempadus, qui & Merodach

rodach Baladan, Rex Babyloniorum. 81.
Mardonius, Persarum Dux, à Græcis vincitur. 314.
Marathonia Græcorum victoria à Persis relata. 313.
Masora apud Hebræos quid sit? 430.
Massagetarum natio. 307.
Massiliæ fundatio. 83.
Mathan, Baalis Sacerdos, à Joaso Rege occisus. 33.
Matthanias, *vide* Sedecias.
Mathatias, Sacerdos, Machabæorum pater, & Dux. 486.
Medici tanquam Dei ministri observandi. 10.
Meleager regnat in Macedonia. 335.
Mendacium Jehu à SS. Patribus improbatum. 67.
Menander, novæ Comædiæ Poeta. 372.
Menelaus, Judæorum Pseudopontifex. 487.
Mercatura Israelitarum ante Salomonem. 8.
Merodach Baladan, Rex Babylonius. 45.
Michæas, propheta, perniciem Achabo prædicit. 64. Michæas, Prophetarum minorum sextus, vaticinatur de Christo. Diversus est ab alio Michæâ filio Jemlæ. 243.
Molochus, Idolum Judæorum. 43.
Moria mons. 3.
Mulieres Salomonis ad mille accesserunt. 11.

N

NAaman, Syrus, ab Elisæo mundatus leprâ. 276.
Naamanem ab Elisæo Propheta petiisse licentiam simulandi cultum externum Idolo exhibitum, oppidò falsum est. 277.
Nabonassarus rex Chaldæorum creatur. 80.
Nabonidus, qui & Darius Medus. 297.
Nabopolassar, seu Nabuchodonosor 1. 81. 137.
Nabothus, vineâ & vitâ à Jezabele exutus. 64.
Nabuchodonosor, rex, in Judæam irrumpit 50. 149. 150. 293. 552. Nabuchodonosor II. Patri succedit. 81.
Nabuzardan urbem Hjerosolymam incendit. 51.
Nadab Jeroboamo succedit filius. 62.
Nahum, Prophetarum minorum septimus. 246.
Naneæ Templum in Perside frustrà aggreditur Antiochus Epiphanes. 489.
Natale verum & proprium Christi distingui debet à Natali Christi, quod dicitur vulgare & Dionysianum. 516.
Nechaon, Ægypti Rex. 49. 76.
Nehemias Hjerosolymam urbem ædificat. 325 & seqq. 329.

Ne-

Nehemias; qualis fuerit? *ibid.*
Neriglissar regnat cum filio Balthassare. 295.

O

Ochosias, Israëlis rex; fœdus pepigit cum Josaphato. 24. 65. Ochozias, qui & Joachaz, Jorami regis Judæ filius, Patri succedit. 27.
Ochus, seu Darius Nothus; Imperio Persico potitur. 318. 323.
Octavius Augustus Cleopatram & M. Antonium ad mortem adigit. 345.
Oded, Propheta, in Samaria. 41.
Olympias prima quando instituta? 82.
Ophir, regionis situs. 10.
Osee, filius Elæ, parricidio regnum Israëlis invadit. Regnum Israëlis ultimus. 69.
Osee, inter Prophetas minores primus, ejus vaticinia. 228.
Ovidius Naso, Poeta. 549.
Ozias, qui & Azarias, Rex Judæ, filius & successor Azariæ. 37.

P

Pœnitentia Salomonis an certa? 12.
Pascha celebratur à Rege Ezechia. 44.
Perseus ultimus Rex Macedoniæ à Romanis victus. 336.
Pezroni error in annis Regni Salomonis. 12.
Phacee in Regem Israëlis inauguratio. 69. Judæam invadit. 41.
Phaceja, filius Manahemi, mortuo Patri in Regnum sufficitur. 69.
Pharisæorum secta & errores. 537.
Philippus, frater Cassandri; Rex in Macedonia. 214.
Philippus, filius Demetrii; Rex Macedoniæ. 336.
Philo, Judæus, non est auctor libri de temporibus, ipsi ab Annio Viterbiensi affricti. 29.
Phurim, dies festus Judæorum. 441.
Pindarus, poeta lyricus. 372.
Plato, Philosophus. 371.
Pompejus regnum Syriæ in provinciam redigit. 368. 396.
Prophetæ nomen quid significet? 191. Notæ veri Prophetæ. 193. Quomodò solet Deus inspirare Prophetas? 197. Quorum vaticiniis fidem habere tenemur contra Grotium. 199. Sexdecim sunt Prophetæ. 204. Quomodo factis Vaticinati sunt? 279.
Prophetarum oracula ad Christum Dominum rectà collimant. 200. & seqq.
Prophetia apud Hebræos duplex. 162.

Protagoras, Philosophus & orator. 372. Sex. Aur. Propertius, Poeta. 549.
Protocanonici Judæorum libri, quinam? 163
Proverbiorum liber an sit totus Salomonis? 99.
Ptolomæus, Lagi filius, regnat. 335. Ægyptum occupat. 337. 340. A quonam incipit æra lagidarum? *ibid.* Ptolomeorum Regum Series. 340. & seqq.
Ptolomæus laturus, Ægypti Rex. 496.
Puncta vocalia in libris Hebræorum an ab Esdra inventa? 425.
Pyrronici a Pyrrhone Accademico dicti. 370.
Pyrrhus regnat in Macedoniâ. 335.
Pythagoras, Sectæ Italicæ dogmaticæ Princeps. 370.

Q

Quesnelli error damnatus. 158.

R

Rabbanistarum apud Judæos Secta. 541.
Rabbini, Judæorum doctores. 464.
Raphael Archangelus à mendacio excusatur. 159.
Razias mortem sibi conscivit: 483.
Razinus, Rex Syriæ, contra Achaz. 41.
Regnum quid differt à Sacerdotio ex Chrysostomo? 39.
Regum, qui Alexandro Magno in Regno Ægypti successerunt, Series. 340.
Regum duodecim priorum, qui Alexandro M. in Regno Syriæ successerunt, series. 363.
Regum Syriæ Gesta usque ad Pompejum, qui illud Regnum in Provinciam redactum Romano subiecit Imperio. 486.
Revelatio duplex mediata, & immediata. 197.
Roboamus, Salomonis filius, quot annis regnavit? 13.
Romæ fundatio describitur. 85.
Romanorum Regum Series. 87.
Romulus, Romæ fundator. 85.

S

Saba Regina venit Hierosolymam. 7. fabula de ejusdem cum Salomone concubitu, & de prole ab ipso suscepta, refellitur. 8.
Sadducæorum Secta, & errores. 539.
Salaminia navalis pugna. 314. Crisp. Sallustius, historicus. 549.
Salmanasar Regnum Israeliticum è medio tollit. 70.
Salomon an peccaverit occidendo Adoniam, Joabum; & Abiatarem exauctorando? 95. Quot libri ab eo scripti sunt Canonici? 98.
Uxo-

Uxorius Idola veneratur. 11. Quot mulieres habuerit? *ibid.* Quot annis regnavit? 12. An sit salvus? 91. & seqq. Ejus Stirps non defecit in Ochosia. 28. & seqq.
Salomon societatem inivit cum Hiramo Rege Tyriorum, & naves ad mercaturam cum aliis nationibus exercendam construxit. 9.
Salomonis in structura Templi Hierosolymitani, & Regiæ suæ domûs magnificentia. 5.
Salomona cum septem filiis Machabæis martyrium subit. 488.
Samariæ Civitatis origo. 64.
Samaritanorum apud Judæos Secta. 541.
Sancta Sanctorum, pars templi. 4.
Saosduchinus, Assyriæ Rex, manassem libertate donat. 81. 47. 174.
Sapientiæ liber à quo scriptus? 113.
Sardanapalus occisus. 77.
Scribæ apud Judæos quinam erant? 545.
Scribæ apud Judeos alii erant politici, alii Sacri, & Ecclesiastici. *ibid.*
Sebaste urbs quæ & Samaria. 463.
Sedekias, qui & Matthanias, ultimus Judææ Rex. 51.
Sectæ apud Judæos, Pharisæorum, Sadducæorum, Herodianorum, Essenorum, Hemerobaptistarum, Samaritanorum, Galilæorum, Caraitarum, Rabbanistarum. a pag. 536. usque ad pag. 546.
Seleucidarum æra. 35.
Seleucidarum Æram Sectabantur Judæi, Syro Macedones, Edesseni, Apameenses, Damasceni, Tripolitæ, Antiocheni, Seleucienses, Laodiceni, Gazenses, &c. 360.
Seleucus, Nicanor, regnum Syriæ constituit. 358. 363. 363. 560. Seleucus Callinicus. 364. 562. Seleucus Ceraunus. *ibid.* Seleucus iv. Philopator. 365. 563.
Sellumus Regnum Israeliticum occupat. 69.
Semejas, Propheta, Roboami expeditionem in Rebelles coercet. 15.
Sennacherib obsidet Hierosolymam, fugit inde deleto ab Angelo exercitu. 45. 79.
Serpens æneus ab Ezechia confractus. 44.
Sesacus, Rex Ægypti, vastat Judæam. 15. Quis iste Sesacus? 15. 75.
Sesostris idem ac Sesacus, Sesoosis, Sesonchis, Sesachis. 16.
Severus Sulpitius correctus in annis Roboami. 13. idem de annis Evilmerodachi. 295. Ejus error de annis Baltassaris. 297.
Simon Machabæus, Dux populi

puli Judaici. 495. 565.
Simonides Ceus, Poeta Lyricus. 372.
Rich. Simonii Critica de historia Pentateuchi explosa. 120.
Smerdis Magus Cambysi succedit. 309. 555.
Socrates, Scepticorum princeps. 370.
Sogdianus, seu Secundianus Xerxem II. occidit, & regnat. 318. 323.
Solon, legislator, quando floruit? 80.
Sophocles, Poeta tragicus. 372.
Sophola, quæ & ophir? 10.
Sophonias, Prophetarum minorum nonus. 249.
Sosthenes regnat in Macedonia. 336.
Stoici, auctore Zenone, coalescunt. 371.
Susanna à Daniele puero liberatur. 377. 293.
Synagoga magna Hebræorum quid sit? 461.

T

TAbula Chronologica Regum Judæ à Davide ad Sedekiam. 54. Tabula Regum Israel. 61. à captivitate Babylonica usque ad Natale Christi. 552.
Tabula Chronologica, exhibens seriem initium, & finem Monarchiæ Persicæ. 321.
Tabula Chronologica successorum Alexandri Magni id Regno Macedoniæ, usque ad Perseum. 334.
Taphet, filia Salomonis. 13.
Teglathphalasar, Assyriæ Rex, Achazo fert suppetias. 42. 78.
Templum Salomonicum quo anno cæptum? 3. Ejusdem Templi descriptio, ibid. forma quotuplex? 4. Templi, & Civitatis Hierusalem historia quando incipit, & desinit? 140. & seqq. 302.
Thales Milesius Sectæ Jonicæ Dux. 364.
Tharsis, regionis situs. 10.
Thebnes æmulus Amri in Regno Israelitico. 64.
Theocratia, Dei regimen. 8.
Theocritus, eglogarum scriptor. 374.
Termopylarum pugna. 314.
Tersa, Civitas Metropolis Regni Israelitici ante Samariam. 61.
Thucydides, Historicus Græcus. 372.
Tobiæ historia. 152. & seqq. 520. Canonicam eam agnoscit Conc. Trid. 163. circà eamdem Hæreticorum objectiones. 165.
Tomyris, Regina Massagetarum, Cyrum obtruncat. 307.
Tyranni imago in Manasse Rege. 47.
Tyriorum historia. 72. Tyrii Mercatores. 9.

Var-

V

Varroniana Epocha cæteris præferenda. 85. M. Terent. Varro Vir doctissimus. 549.
Versio Sacræ Scripturæ quomodo à LXX. viris facta? 347, & seqq.
Virgilius Maro, poeta. 549.

X

Xerxes Patri Dario succedit. 313. 322. 556.
Xerxes II. Artaxerxis longimani successor à Sogdiano occiditur. 318. 323. 557.

Z

Zacharias Propheta, Jojadæ filius, à Joaso occisus. 33.
Zacharias Propheta apud Regem Oziam. 38.
Zacharias filius Jeroboami II. succedit Patri. 69.
Zacharias, Propheta minor. 497.
Zamri, occiso Rege Elâ, regnat. 63.
Zara, Æthiopum rex, ab Asâ deletus. 19.
Zeno, Stoicorum auctor. 371.
Zoilus, dictus canis historicus. 374.
Duplex Zorobabel. 433.

MEN-

MENDA

Quæ irrepſerunt in Editionem hujus Tomi Tertii.

pag.	lin.	menda.	Corrige.
26.	25.	quànta	quantò
68.	25.	ad ſummàm	ad ſummum
280,	26.	*Iſaias*	*Ezechiel*
434.	28.	*Lucas*	*Matthæus*
553.	29.	Centeſimo octavo	Centeſimo octogeſimo octavo
557.	12.	ducenteſimo vigeſimotertio	trecenteſimo vigeſimo tertio

Alia, ſi quæ inter legendum, offendas menda pro tua humanitate, benigne Lector, facilè condonabis.